

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZETÉNEK
KUTATÁSI JELENTÉSEI

78.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET

Igazgató:

Spéder Zsolt

Készítették:

*Hablicsek László
Tóth Pál Péter
Veres Valér*

Technikai szerkesztő:

KSH Népeségtudományi Kutató Intézet
Budapest
Angol u. 77.
1149

kshnki@mailop.ksh.hu

ISSN 0236-736-X
ISBN 963 9597 04 X

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁG DEMOGRÁFIAI HELYZETE ÉS ELŐRESZÁMÍTÁSA, 1991–2021

Készítették:

Hablicsek László, Tóth Pál Péter, Veres Valér

Készült a Határon Túli Magyarok Hivatal megbízásából

Budapest
2004/3

TARTALOM

A kutatás előzményei, főbb céljai (Hablicsek László)	7
Magyarok a Kárpát-medencében (Tóth Pál Péter)	9
A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzete és előreszámítása 1991-től	
2021-re (Hablicsek László)	25
Bevezetés	25
Adatok és becslési eljárások	28
A magyar nemzetiségűek száma és korösszetétele Magyarországon	28
A magyar nemzetiségűek száma és korösszetétele a környező országokban	30
Az előreszámítási alapmodell	32
A termékenység figyelembevétele és a születések becslése	36
A halandóság figyelembevétele és a halálozások becslése	38
A határokat átszelő vándorlás figyelembevétele	41
Az identitásváltás figyelembevétele	44
A Kárpát-medencei magyarság főbb demográfiai mutatói az 1990-es években	45
Az ausztriai magyarság demográfiai helyzete	45
A horvátországi magyarság demográfiai helyzete	48
A magyarság Magyarországon: demográfiai helyzet az 1990-es években	51
A magyarság Romániában: demográfiai helyzet az 1990-es években	54
A vajdasági magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években	56
A felvidéki magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években	59
A szlovéniai magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években	61
A kárpátaljai magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években	63
A magyarság a Kárpát-medencében: demográfiai helyzet az 1990-es években ..	65
A Kárpát-medencei magyarság előreszámítása 2001-ről 2021-re	71
Hipotézisek	71
A hipotézisek indoklása	73
Az előreszámítás fő változatai	74
Speciális előreszámítási változatok	75
Az előreszámítási design	75
Az előreszámítás fő változatainak eredményei	76

Létszámmegtartó forгатókönyvek	78
A Kárpát-medencei magyarság jövője: néhány következtetés (Veres Valér)	83
A termékenység növelése	83
A várható élettartam hosszabbodása	85
A magyarság etnikai asszimilációs veszteségeinek korlátozása	87
A kivándorlás mérséklése	89
A komponensek összehangolása	90
Mellékletek (Hablicsek László)	
I. A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzetének becslése 1991-ről 2001-re	91
II. A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámítása 2001-ről 2021-re	96
Alapváltozat	96
Alacsony változat	97
Magas változat	98
III. A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámítása országonként és változatonként 2001-ről 2021-re (Alapváltozat)	99
IV. Létszámmegtartó forгатókönyvek a Kárpát-medencei magyarságra 2001-ről 2021-re	129
Létszámfenntartó változat, amit a növekvő gyermekszám biztosít	129
Létszámfenntartó változat, amit a növekvő élettartam biztosít.....	130
Létszámfenntartó változat, amit az etnikai váltás biztosít	131
Létszámfenntartó változat: termékenység, halandóság, vándorlás és etnikai váltás együtt	132
V. A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámításának ábrái, 1991-2021	133

A kutatás előzményei, főbb céljai

A kötet a Határon Túli Magyarok Hivatala és a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet közötti együttműködés keretében jött létre. A hivatal és az intézet együttműködése a Kárpát-medencében élő magyarság országokénti és demográfiai részletességgel történő előrebecslését célozta. A demográfiai részletességgel történő népesség-előreszámítás lényegében azt jelenti, hogy a népességet alkotó születési évjáratok létszámváltozását modellezzük, az előrebecslést a születési évjáratokra végezzük el. A születési évjáratok demográfiai viselkedésének jellemzését kialakult, nemzetközileg összehasonlítható mutatószámokkal végzik. Ilyenek elsősorban a szintetikus termékenységi és halandósági mutatószámok, mint az átlagos végső gyermekszám vagy a születéskor várható átlagos élettartam.

A kutatás első számú célja, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján – kiegészítve a szükséges/lehetséges többletinformációkkal, becsléseket is alkalmazva – nemzetközileg összehasonlítható mutatószámrendszerrel jellemezze a Kárpát-medencei magyarság etnodemográfiai helyzetét az 1990-es években. További fontos vizsgálati cél, hogy felmérjük az egyes részfolyamatoknak a magyarság létszámára és nemek és életkor szerinti összetételére az 1990-es években gyakorolt hatását, egyben megadjuk a magyarság létszámbecslését a legutóbbi két népszámlálás között.

A kutatás második célkitűzése a magyarság létszámának, nemek és életkor szerinti összetételének előreszámítása 2020-ig Magyarországon és a környező országokban több, a kutatás során meghatározandó feltételezésekkel működő előreszámítási változatokban. Az előreszámítások az ENSZ alkotóelem-módszerével készülnek. Az ilyen módszerű előreszámítások alkalmasak speciális forgatókönyvek megkonstruálására is. Az elvégzendő kutatás fontos feladata olyan kiegyensúlyozott feltételrendszerű forgatókönyvek kidolgozása, amelyek a magyarság létszámfogyásának távlati megállását eredményezik.

Természetesen egyetlen vizsgálatlal nem lehetséges egy olyan bonyolult kérdés teljes körű tárgyalása, mint a Kárpát-medencei magyarság demográfiai jelene és jövője. A témakör vizsgálatának csak egy kezdeti szakaszára vállalkozhattunk. Előreszámításaink kísérleti jellegűek. Az adatok és részben a módszerek további pontosítása, további részletek feltárása, a regionális szempontok érvényre juttatása – ezek jelenthetik a kutatás továbbfejlesztésének főbb irányait.

A kutatásvezető ezúton fejezi ki köszönetét a Határon Túli Magyarok Hivatala anyagi támogatásáért, a hivatal munkatársainak (*Misovitz Tibor, Király András, Görömbei Sára*) a folyamatos együttműködésért. A kutatásban részt vett *Tóth Pál Péter* és *Veres Valér*, közreműködött *Antal Erika* és *Ján Mészáros*.

Hablicsek László
a kutatás vezetője

Magyarok a Kárpát-medencében

Tóth Pál Péter

A jövőben lejátszódó népesedési folyamatok előrejelzéséhez nélkülözhetetlen a múltban lejátszódó és jelenleg zajló, azaz a napjainkig bekövetkezett népesedési folyamatok ismerete. Az alapvető demográfiai ismeretekhez tartozik, hogy a termékenység, a halandóság és a vándormozgalom egymással szoros kölcsönhatásban együtt, egyszerre határozza meg egy ország lakosságának számát és ezzel párhuzamosan nem és kor szerinti összetételét. Azonban, ha pontosan szeretnénk fogalmazni, akkor a fenti megállapítást ki kell egészíteni. Abban az esetben ugyanis, ha a felsorolt három, a népesedési folyamatokat meghatározó elem közül valamilyen ok következtében a vándormozgalmat kiiktatnánk, a népesedési folyamat még „lejátszódná”. Erre a volt szocialista országok történetének bizonyos szakaszait példaként említhetjük. Magyarország esetében például némi nagyvonalúsággal azt mondhatjuk, hogy 1949 és 1953 között a nemzetközi vándormozgalom népességfejlődésben játszott szerepét lényegében kizárták, kiiktatták, ennek ellenére a lakosság lélekszáma növekedett. A termékenység vagy a halandóság kiiktatására azonban nincs lehetőség. (A képzelet világában természetesen még ez is lehetséges, hiszen olyan „népességfejlődés” is elképzelhető, ahol nem születnek, hanem csak meghalnak, vagy fordítva, s ahol a meg nem születetteket a nemzetközi vándormozgalom keretében érkezőkkel pótolják.)

Normális vagy természetes módon lejátszódó népmozgalmi folyamatokat feltételezve azt mondhatjuk, hogy a termékenység, a halandóság és a vándormozgalom egymásra vonatkoztatott hatásának eredményét, vagyis egy ország össznépségének demográfiai meghatározottságát, számának növekedését vagy csökkenését, illetve azt, hogy ennek a népességnek a kor szerinti összetétele fiatal-e vagy öreg, a folyamatosság és a folytonos változás együtt és egyszerre jellemzi. Azaz, miközben a népesség demográfiai jellemzői állandóan módosulnak és átalakulnak – a demográfiai katasztrófáktól eltekintve –, máságukban is őrzik azokat a meghatározottságokat, amelyek az adott népesség korábbi népmozgalmi folyamatait jellemezték. A fenti állítás alátámasztására számos példát hozhatnánk, ennek ellenére egyet is elégségesnek tartunk. Az 1930-as népszámlálás adatait elemezve megállapították, hogy az I. világháború embervesztesége, illetve az 1920 és 1930 között bekövetkezett közel 50 százalékos születésszám-csökkenés kiegyenlítésére, pótlására egy emberöltő sem lesz elegendő. Mivel nagyon szemléletes a fenti állítás indoklása, érdemes idézni:

Ez a mély hullámvölgy állandó mozgásban van a magasabb korévek felé. 1920-ban megfigyeltük, hogy az óvodákat néptelenítette el. 1930-ban már a középiskolák alsó osztályaiban maradtak üresen a padok. 1940-ben a fiatal munkáskezek száma lesz

A kutatás előzményei, főbb céljai

A kötet a Határon Túli Magyarok Hivatala és a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet közötti együttműködés keretében jött létre. A hivatal és az intézet együttműködése a Kárpát-medencében élő magyarság országonkénti és demográfiai részletességgel történő előrebecslését célozta. A demográfiai részletességgel történő népesség-előreszámítás lényegében azt jelenti, hogy a népességet alkotó születési évjáratok létszámváltozását modellezzük, az előrebecslést a születési évjáratokra végezzük el. A születési évjáratok demográfiai viselkedésének jellemzését kialakult, nemzetközileg összehasonlítható mutatószámokkal végzik. Ilyenek elsősorban a szintetikus termékenységi és halandósági mutatószámok, mint az átlagos végső gyermekszám vagy a születéskor várható átlagos élettartam.

A kutatás első számú célja, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján – kiegészítve a szükséges/lehetséges többletinformációkkal, becsléseket is alkalmazva – nemzetközileg összehasonlítható mutatószámrendszerrel jellemezze a Kárpát-medencei magyarság etnodemográfiai helyzetét az 1990-es években. További fontos vizsgálati cél, hogy felmérjük az egyes részfolyamatoknak a magyarság létszámára és nemek és életkor szerinti összetételére az 1990-es években gyakorolt hatását, egyben megadjuk a magyarság létszámbecslését a legutóbbi két népszámlálás között.

A kutatás második célkitűzése a magyarság létszámának, nemek és életkor szerinti összetételének előreszámítása 2020-ig Magyarországon és a környező országokban több, a kutatás során meghatározandó feltételezésekkel működő előreszámítási változatokban. Az előreszámítások az ENSZ alkotóelem-módszerével készülnek. Az ilyen módszerű előreszámítások alkalmasak speciális forgatókönyvek megkonstruálására is. Az elvégzendő kutatás fontos feladata olyan kiegyensúlyozott feltételrendszerű forgatókönyvek kidolgozása, amelyek a magyarság létszámfogyásának távlati megállását eredményezik.

Természetesen egyetlen vizsgálattal nem lehetséges egy olyan bonyolult kérdés teljes körű tárgyalása, mint a Kárpát-medencei magyarság demográfiai jelene és jövője. A témakör vizsgálatának csak egy kezdeti szakaszára vállalkozhattunk. Előreszámításaink kísérleti jellegűek. Az adatok és részben a módszerek további pontosítása, további részletek feltárása, a regionális szempontok érvényre juttatása – ezek jelenthetik a kutatás továbbfejlesztésének főbb irányait.

A kutatásvezető ezúton fejezi ki köszönetét a Határon Túli Magyarok Hivatala anyagi támogatásáért, a hivatal munkatársainak (*Misovitz Tibor, Király András, Görömbei Sára*) a folyamatos együttműködésért. A kutatásban részt vett *Tóth Pál Péter* és *Veres Valér*, közreműködött *Antal Erika* és *Ján Mészáros*.

Hablicsek László
a kutatás vezetője

kevesebb, és így halad tovább a késő öregkorig, de még egy emberöltő múlva sem fog elsimulni, mert ha majd a családalapításra képes korúak számának megritkulásában fog megnyilvánulni a hatása, újabb, bár kisebb hullámvölgy keletkezik a születéseknek ekkoron e réven való elmaradásából és kezdődik a hullámmozgás megint előlről egy emberöltőn át (MSK, 1932, 5. o.).

A népességfejlődés folyamatos jellegéből következik, hogy a születések 1920 után bekövetkezett alacsonyabb szintjének hatása – egyéb tényező hiányában is – emberöltőről emberöltőre tovább hullámozott volna. Az, hogy ez napjainkra csupán a hazai népességfejlődés egyik „epizódja” lett, és hogy a fentiekben megfogalmazott szerepet tiszta formában nem „tölti” be, annak az az oka, hogy 1930-tól a hazai népesség struktúráját újabb és újabb népesedési események torzították.

Születés és halálozás, külföldön való huzamosabb ideig való tartózkodás, illetve külföldiek huzamosabb ideig történő országban tartózkodása normális feltételek mellett természetesnek tekinthető. Az viszont már egyáltalán nem mindegy, hogy a népességfejlődés folyamatában melyik elem, milyen súllyal van jelen. *A népesedési folyamatok elemei közül a döntő, a meghatározó a termékenység.* A magas termékenység ugyanis, mint ahogyan azt az 1890–1900 között lejátszódó hazai népességfejlődés adatai mutatják – bizonyos határok között –, jelentős mértékű halandóság és passzív vándorlási egyenleg mellett is tud létszámnövekedést „produkálni”. A termékenység meghatározó szerepe mellett a termékenység és a halandóság különbözete a nemzetközi vándorlás pozitív vagy negatív egyenlegével együtt hozza létre a mindenkori lakosságszámot és alakítja, formálja annak demográfiai jellemzőit. Ezt az állítást fölösleges példával alátámasztani, hiszen könnyen belátható. Ezzel együtt úgy véljük, hogy azt sem kell részletesen dokumentálnunk, hogy a népesedési folyamatok egyes elemei az adott időszakban azért olyanok, amilyenek, mert az azt megelőző időszak népességfejlődése következtében nem is lehetnek mások. Más összefüggésben ezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy a népesedési folyamatok – amennyiben kívülről, mesterségesen nem módosítják – belső törvényszerűségei alapján jól kiszámíthatóak. Normál feltételek között ugyanis ezeket a folyamatokat rövid idő alatt bekövetkezett radikális elmozdulások, változások nem jellemzik. Leszögezhetjük tehát, hogy a népesedési folyamatokat nem csupán a termékenység, a halandóság és a vándormozgalom egymásra vonatkoztatott „pillanatnyi” állapota határozza meg, hanem korábbi fejlődéstörténete is, mert minden népesedési helyzet a múltban gyökerezik. Abból következően tehát, hogy a népesedési folyamatok „pillanatnyi” eredményeit – a népesedési katasztrófáktól eltekintve – egy hosszabb időszak szerves fejlődésének következményei határozzák meg, a népesedési helyzet mindenkori állásából következtetni lehet a jövőre. Ez egyben azt is jelenti, hogy egy adott időszak népessége nem véletlenül olyan, amilyen, hanem a folyamatosan változó feltételekhez igazodva vált, válhatott mássá, haladta meg, alakította át mindenkori „tegnapi” állapotát. Így miközben minden időszak népessége állandóan módosul, formálódik és átalakul, másságában is magán viseli azokat a demográfiai meghatá-

rozottságokat, amelyek a korábbi időszak népesedési, népmozgalmi folyamatait alapvetően jellemezték. A folyamattá szerveződő demográfiai események tehát soha sem előzmények nélkül változnak, módosulnak és ezek a változások soha sem függetlenek a korábbi időszakok meghatározottságaitól. Annak érdekében tehát, hogy a népesedés jövőjéről a valószínűleg bekövetkező népesedési eseményeknek „megfelelően” megalapozottan szólhassunk, ha röviden is, de tekintsünk vissza a múltra.

A magyar népesedési folyamatok alakulását alapvetően három „elem” határozta meg. A döntő a magyarok természetes szaporodása volt. Többségük – mint ismeretes – a honfoglaláskor a Kárpát-medence központi területein telepedett le, s a későbbiekben is a magyarok többsége ezen a területen élt. Számukat az első honfoglalás után itt maradt magyarok utódai¹ és a velük addigra már rokoni közösséget vállaló, hozzájuk asszimilálódó itt élő más népek tagjai szaporították. A második elemet a magyarokkal kapcsolatba került Kárpát-medencei népek és utódaik közül azok alkották, akik az együttélés évszázadai során elmagyarosodtak, magyarrá váltak. Ők, a harmadik elemhez hasonlóan nemcsak számban gyarapították, hanem szokásaikkal, hagyományaikkal, munkakultúrájukkal stb. gazdagították is a magyarokat. A magyar népességfejlődésben a Kárpát-medencében élő népekhez hasonló szerepet játszottak a harmadik elemhez tartozók: a vendégek, a jövevények, mai elnevezéssel a külföldiek, valamint a különböző időszakokban az országba hívott, beengedett, befogadott, letelepített népcsoportok, néptörödékek tagjai és leszármazottjai, akik az együttélés során szintén „elindultak” a magyarrá válás útján.²

A fentiekben leírt három népelem különböző számú, külön álló, de egybe sodródó, fonódó, eggyé váló fejlődéstörténete, keveredése tette lehetővé, hogy az itt élők száma a történeti kutatások szerint a 12. század végére valószínűleg már elérte az 1,8-2,2 milliót, melyben már a 11–12. században letelepített besenyők, uzok és utódaik száma is szerepet játszottak. A 13. század közepére azonban több tényező együttes, egymást erősítő hatása következtében a népesség természetes fejlődése megakadt.³ A tatárjárás, az azt követő újabb háborúk, a visszatelepült kunok lázadásai, a különböző járványok, éhínségek és végül az 1285-ben bekövetkezett második tatárjárás együttesen vezettek az első népesedési katasztrófához. A megfogyatkozott népesség pótlására francia, német, itáliai, vallon és egyéb telepesekeket hívtak az országba. Arról, hogy ez a változás a népesség szerkezetének, összetételének milyen átalakulásával járt, nincs tudomásunk, de hogy a népesedési folyamatokban ez milyen kárt okozott, azt egyértelműen tükrözi az, hogy

¹ László Gyula [1988] szerint a magyar csoportok már 670 körül érkeztek a Kárpát-medencébe.

² A magyarrá válás folyamatának érzékeltetésére számos, a magyar történelemben jelentős szerepet játszó családot említhetünk. A példa kedvéért a gutkeled (német) nemzetségből való *Báthori* családot említjük meg. A család „magyar” történelme még az Árpád-korra nyúlik vissza. A közelebbi időből pedig *Ganz Ábrahámot* (1814–1867), a svájci származású jeles „magyart” említjük.

³ Ennek a folyamatnak a kezdete 1239-re, a tatárok elől menekülő kunok országba özönlésének kezdetére tehető. Betörésük, valamint az ország területéről történt kiszorításuk jelentős embervesztéssel járt. 1241-ben a tatár seregek is megérkeztek, s bár csak két évig tartózkodtak az országban, mégis felbecsülhetetlen veszteséget okoztak. Erre az egykori településszerkezet pusztulásából lehet következtetni: az ország nyugati felén az elpusztított települések aránya 20 százalékos volt, a keleti részekben, elsősorban az Alföldön megközelítette a 60 százalékot.

több mint száz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az ország lakosainak száma ismét elérje a két milliót.

A 14. századtól a lakosság száma – a viszonylag egyenletes fejlődés eredményeként – a 16. század elejére 3,5–4 millióra növekedett. Tehát az első népesedési katasztrófa után mintegy kétszázötven-háromszáz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a lakosság száma a korábbi, a 13. század közepén elért értéket 1,7–1,8 millióval meghaladja. A becslések szerint ekkor az itt élők körülbelül 80 százaléka már magyar anyanyelvű volt. Ez a helyzet azonban nem tartott sokáig, mert *a következő két évszázad a török hódoltság időszaka, melynek demográfiai hatása ismét katasztrófális*. Ennek eredményeként *a 18. század elejére az ország lakosainak száma 3,5 millió főre apadt, azaz a 16. század elejének szintjére süllyedt*. Annak következtében pedig, hogy az össznépességben belül a magyar anyanyelvűek aránya 35-45 százalékra csökkent, a népesség összetétele is drasztikusan átalakult. Ebben a magyarok által lakott központi területek nagymérvű pusztulása, a hegyvidéki területeken élő szláv és román népesség számának további növekedése, a törökök elől az országba nagy számban menekülő horvátok és szerbek, illetve a török pusztítás következtében elnéptelenedett országrészekre való német betelepítés játszott szerepet.

A magyarság Duna-völgyi történelmében ez volt *a második népesedési katasztrófa*, amely az elsőhöz hasonlóan nemcsak ismét századokra vetette vissza a népesség fejlődését, hanem *a lakosság szerkezetét, összetételét is újból drasztikusan átalakította*. Ez azt jelenti, hogy az 1700-as években a lakosságnak csupán közel 38 százaléka volt magyar anyanyelvű, akiknek többsége – s ez a későbbi népességfejlődés szempontjából sem elhanyagolható – a mai országterületen, nagyrészt az Alföldön élt. A népesség etnikai sokszínűsége együtt járt a lakosság mentalitásbeli, felekezeti, kulturális stb. sokféleségével, melynek „lenyomata” a különböző etnikumok demográfiai magatartásában is tetten érhető.

Magyarország lakosságának létszámára, összetételére s egyéb jellemzőire vonatkozó eddigi adatok becslésekre támaszkodtak. Ezen és egyéb források – például a katonai érdekeket vagy az adózást szolgáló, illetve a felekezeti megoszlást bemutató részösszeírások – alapján Magyarország lakosainak számát a 18. század hetvenes éveiben 3,5 millióra becsülték. Ezért meglepetést keltett, amikor az 1784–1787. évi népszámlálás adatai ismertté váltak.⁴ A népszámlálás szerint ugyanis *az ország polgári népességének száma* (a magyar korona országaiban, katonák nélkül) *megközelítette a kilenc és fél milliót* (Az első magyarországi..., 1960, 28, 29. o.).

A II. József által elrendelt népszámlálást 1870-ig újabb nem követte. Ennek ellenére a 19. század első felében a hazai népesség számának alakulását viszonylag jól ismerjük. 1787 és 1850 között a hazai népességfejlődés nem volt dinamikus, hiszen hat évtized alatt feltételezhetően nem több mint 4,8, de legalább 3,6 millió fővel növekedett az ország lakosságának száma. Ez azonban – a korábbi időszakok népességszám-növekedésével ellentétben – döntően már nem a szervezett betelepítéseknek, hanem a természetes szaporodásnak volt az eredmé-

⁴Az első, mai értelemben is elfogadható népszámlálást Mária Terézia 1777-ben hozott rendelkezése alapján akarták megszervezni. Ez különböző okok miatt elmaradt. Az intézkedés végrehajtása fiára, II. Józsefekre maradt.

nye. Ebben az időben is érkeztek az országba idegenek, de a letelepítettek „helyét” – sokkal kisebb számban – a nemzetközi vándormozgalom keretében ideérkezők vették át. A leglátványosabban az országban élő kisebbségek között a zsidóság száma növekedett. Számuk az 1787-et követő hat évtizedben több mint háromszorosára nőtt.

1870-ben az ország területe 280 389 négyzetkilométer volt, amely nyolcvan vármegyére oszlott, melyből huszonhat Erdélyben volt.⁵ Az összlakosság száma ekkor 13,2 millió volt, melyből a jelenlévő, nem helybéli népesség száma az 550 ezer főt kissé meghaladta,⁶ azaz a népszámlálás időpontjában az össznépesség 4,2 százaléka nem a lakóhelyén tartózkodott.

Az első teljes körű népszámlálást követő tíz évben az ország népessége csak szerény mértékkel, 3,7 százalékkal növekedett, vagyis 1880-ban több mint fél millióval éltek csupán többen az országban, mint egy évtizeddel korábban. Ennek mindenekelőtt az 1866–1867 és az 1872–1874 között pusztító kolerajárvány volt az oka. A termékenység és a halálozás területi egyenetlensége következtében a csekély arányú növekedés jelentős területi eltéréseket takar. A legkirívóbb népességcsökkenés Bihar (11,8%), Szilágy (13,3%) és Kis-Küküllő (7,9%) vármegyében volt. A kialakult helyzet súlyosságát az 1891-es népszámlálás első kötetében megfogalmazott gondolatok jól érzékeltetik:

Ez a sötét évtized nemcsak saját önbizalmunkat rendítette meg, diszcreditálta hazánkat a külföld előtt is. Nem az állam hitelének arról a súlyos megromlásáról beszélek itt, amely már az 1873. évben teljes nagyságában megmutatkozott, hanem arról a pesszimiztikus felfogásról, mellyel külföld tudományos világa a magyar népesedési viszonyokat tekintette. Sokáig a külföldi szakmunkákban, ha Magyarországról volt szó, a 70-es évek horribilis halálozási aránya s az 1869–80-iki elenyészőleg csekély szaporodása közöltetett, sőt elvértve közöltetik még ma is (MKO, 1893, 30. o.).

A népesség fejlődését negatívan befolyásoló folyamatok a különböző intézkedések hatására az 1870-es évek második felében fokozatosan visszaszorultak. S a következő évtizedben már jelentős mértékű, 10,2 százalékos népességnövekedés következett be. Az ország lakosainak száma 1890-ben 15,1 millió volt, vagyis 1880 és 1890 között a lakosság száma több mint 1,4 millió fővel lett több.

A honfoglaláskor a magyarok többsége, mint ahogyan arról már szó volt, a Kárpát-medence központi területét foglalta el. Ez a helyzet a későbbi századokban még egyértelműbbé vált, melyben a központi területeken élő nem magyar ajkú népesség, illetve az ország peri-

⁵ Az adatok – a megye mellett – az akkor még közigazgatási egységként szereplő kerületek, székek, vidékek számát is tartalmazzák.

⁶ A demográfiai szakirodalom megkülönbözteti az állandó vagy jogi népesség fogalmát a tényleges népességétől. *Állandó népesség* az országban állandó lakóhellyel rendelkező egyének összessége, függetlenül attól, hogy a népszámlálás alkalmával hol tartózkodott. Azok pedig, akik a népszámlálás eszmei időpontjában az ország területén élnek, a *jelenlévő népességet* alkotják.

fériáiról a központi területekre vándorlók, valamint a nemzetközi vándormozgalom keretében e területekre érkező külföldiek egy részének asszimilálódása, elmagyarosodása is szerepet játszott. Mindezek következtében a magyarul beszélők legmagasabb aránya szintén a Magyar Királyság központi területére esett. A magyar nemzetiségűek és a magyarul beszélők központi területre történő koncentrálódása évszázadokon át egymásra ható folyamatának eredményeként az 1880-as években a természetes szaporodás mértéke a Magyar Királyság központi területein volt a legnagyobb. S ez a tényező volt az, amely a magyar nemzetiségűek, illetve magyarul beszélők számának növekedését ezekben az években egyértelműen meghatározta.

1890 és 1900 között a népesség száma ismét jelentős mértékben növekedett, s így az ország lakosainak száma 1900-ban már a 16,8 milliót is meghaladta. A természetes szaporodás a tényleges szaporodásnál jelentősebb volt, a nagy méreteket öltő kivándorlás következtében ugyanis a vándorlási veszteség megközelítette 170 ezer főt. Ez alatt az évtized alatt is a népesség szaporodásának üteme a központi részeken az országos átlagot meghaladta, s folytatódott a magyar nemzetiségűek összlakosságon belüli arányának növekedése. A népességnövekedés az 1900-at követő évtizedben is folytatódott, s 1910-re több mint 1,4 millió fővel növekedett a lakosság száma. A növekedés üteme azonban már némileg mérséklődött, de a századforduló utáni tíz év alatt bekövetkezett 8,3 százalékos növekedést különösen akkor kell jelentősnek tartanunk, ha figyelembe vesszük, hogy az említett tíz év során 527 329-en vándoroltak külföldre.⁷

Az I. világháborúig lezajló vándormozgalomban részt vevők közül a legtöbben az ország középső területéről, valamint az északkeleti, illetve a délkeleti vármegyékből indultak útra. E területek nemzetiségi összetételének megfelelően a migrálók között a szlovák (26,8%), illetve a magyar (26,3%) nemzetiségűek aránya volt a legjelentősebb. Őket a horvát (16,6%) és a német (15%) nemzetiségűek követték. A román vándorlók részaránya 7, az egyéb nemzetiségűeké pedig már 5 százalék alatt maradt. 1911-ig az összes kivándorló többsége, 73,8 százaléka férfi volt, arányuk azonban a következő két évben 47,9 százalékra esett. Az eltávozottak háromnegyed része a 20–49 évesek korosztályához tartozott. Az 50 évnél idősebbek aránya 1905–1907 között például csak 2,6 százalék volt.

A kivándorlással párhuzamosan bevándorlás és a kivándorlók egy részének visszavándorlása is zajlott. A bevándorlók aránya 1870-ben az összlakossághoz viszonyítva még egy szá-

⁷ A kivándorlók száma az 1870-es évek első felétől meredeken ívelt fel hazánkban. 1890-ig mintegy 440 ezren vándoroltak a tengerentúlra, közülük 350 ezren az Egyesült Államokba. Célország volt még Ausztria, Horvát-Szlavónia. A Romániába vándorlók száma a 20. század első évtizedének közepére elérte a százezret (főleg Csík és Udvarhely vármegyékből már a 15. századtól vándoroltak ide). Az 1890–1904 között a tengerentúlra vándorlók száma azonos volt, mint a korábbi években. Az Ausztriában élő magyarok száma pedig csaknem kétszázezerre nőtt. A kivándorlási kedv 1904 után sem csökkent, s a többség továbbra is az Amerikai Egyesült Államokba vándorolt. S ez azt jelenti, hogy 1870 és 1913 között az európai kikötők adatai szerint 2 038 383 magyar állampolgár utazott a tengerentúlra. Az amerikai bevándorlási hivatalok 1 815 117 fő beutazását regisztrálták. Ennél kevesebben hagyták el az országot, mert mintegy 600 ezer fő legalább kétszer tette meg az utat Magyarország és az Egyesült Államok között.

zalék alatt maradt, 1880-ra 1,2 százalék, 1890-re pedig 1,5 százalék lett. A visszavándorlók száma pedig megközelítette a 300 ezer főt.

Az 1910-es népszámlálás szerint Magyarországnak – Horvát-Szlavónország nélkül – 18 264 533 lakosa volt. Az ország lakosainak száma az 1870-es állapothoz viszonyítva 1,38 szorosára nőtt. A növekedésben az 1880-at követő évtizedekben az volt a meghatározó, hogy a javuló egészségügyi viszonyok hatására a halálozások jóval gyorsabban csökkentek, mint a születések. Ez tette lehetővé, hogy az 1880-as évektől – miközben 1,2 millióan külföldre vándoroltak – az I. világháború kitöréséig a természetes szaporodás jelentős népességnövekedést eredményezett.

Nem tételezzük fel, hogy Szent István utódai tudatos nemzetépítő munkájának eredményeként nem lett „egynyelvű és egyszokású ország” a Magyar Királyság. Ennek ellenére tény, hogy az ország soknemzetiségű jellege mindaddig, amíg az nagyhatalmi érdekekbe nem ütközött és kellő erővel rendelkezett, fennmaradt. Említettük, hogy a második népesedési katasztrófa hatására az össznépességben belül a magyar anyanyelvűek aránya 35-45 százalékra csökkent. Nem ismeretes, hogy a magyar anyanyelvűek aránya az első népesedési katasztrófa következtében mennyivel csökkent, de fel kell tételeznünk, hogy akkor is jelentős arányromlás következett be. 1910-ben a népesség 54,5 százaléka volt magyar nemzetiségű s az összlakosság majdnem 60 százaléka tudott magyarul. Megválaszolásra váró kérdés, hogy a honfoglalástól kezdve az első és a második népesedési katasztrófán át a magyar elem hogyan tudott „reorganizálódni”, hogyan tudott létszámában megerősödni. Úgy véljük, hogy a népesedési katasztrófák után a legtermészetesebb a magyarok másokhoz történő asszimilálódása lett volna. De nem ez történt. Természetesen, ha arra gondolunk, hogy az 1700-as években a lakosságnak csupán közel 38 százaléka volt magyar anyanyelvű s, hogy 1910-ben már közel 60, akkor a változást jelentősnek kell tartanunk. Mivel azonban ez közel kétszáz év fejleménye, gyorsnak, radikálisnak nem nevezhetjük.

1. táblázat

A Magyar Királyság népességének nemzetiségenkénti megoszlása 1880 és 1910 között

Nemzetiség	1880		1900		1910	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Magyar	6 404 070	46,6	8 651 520	51,4	9 944 627	54,5
Német	1 870 272	13,6	1 999 060	11,9	1 903 357	10,2
Szlovák	1 855 451	13,5	2 002 156	11,9	1 946 357	10,7
Román	2 403 041	17,5	2 798 559	16,6	2 948 186	16,1
Ruszin	353 229	2,6	424 774	2,5	464 270	2,5
Horvát	–	–	196 781	1,2	198 700	1,1
Szerb	639 986	4,6	520 440	3,1	545 833	3,0
Egyéb	223 054	1,6	244 956	1,4	313 203	1,7
Összesen	13 749 603	100,0	16 838 255	100,0	18 264 533	100,0

Az 1. táblázat adatai a több mint ezeréves népességfejlődés utolsó harminc évének „lenyomata”. Az I. világháborút lezáró békeszerződés Magyarországot érintő drasztikus következményei miatt a korábbi népesedési folyamatok megszakadtak. A döntés értelmében a lakosság száma 65,6 százalékkal csökkent, az ország soknemzetiségű jellege, illetve a belső vándorlás addigi meghatározottsága – a birodalom perifériáiról a nem magyar nemzetiségűek közül a központi területre költözésének trendje – megszűnt.⁸ A trianoni döntés – következményei miatt – a hazai népességfejlődés *harmadik demográfiai katasztrófája*.

A változás mértékét mutatja, hogy az új országhatárok között a magyarok aránya a korábbi, mintegy 55 százalékról közel 90 százalékra nőtt. S ezzel soknemzetiségű jellege megszűnt. A különböző nemzetiségűek együttes aránya alig haladta meg a 10 százalékot. A legjelentősebb kisebbség, mintegy fél milliós lélekszámmal a német lett. A magyarul nem beszélők aránya jelentéktelenné vált. Arányuk 1920-ban ez 7,9, 1930-ban pedig 2,2 százalékra csökkent. 1910-ben a magyarul nem tudók aránya 24,7 százalék volt. (1990-ben a lakosság 98,5 százaléka volt magyar anyanyelvű. A magyar nemzetiségűek száma ennél valamivel kevesebbet, a 10 374 823 fős össznépességen belül 97,8 százalékot tett ki.)

A *harmadik demográfiai katasztrófa* a fentiekkel együtt azt is jelentette, hogy a hazai népességfejlődést addig tápláló s bizonyos értelemben meg is határozó források közül kettő „kiapadt”. Ez pedig azzal a következményekkel járt, hogy a népesség számát növelő „pótlólagos” tartalékok megszűntek. Ennek következtében azok közül a folyamatok közül, amelyek a Magyarországnak meghagyott területeken bekövetkezett népességfejlődést a korábbi évszázadokban fenntartották 1920 után már csak a magyarok és a csekély számú nem magyar nemzetiségűek természetes szaporodása maradt.

Az I. világháború után kialakult népesedési helyzetet súlyosbította, hogy az új államalakulatok olyan területeket is megkaptak, ahol döntően magyarok éltek. Az 1910-es népszámlálás adatai szerint a magyar nemzetiségűek közül 1 704 851 fő Romániában, 1 084 343 fő Csehszlovákiában, 563 597 fő Jugoszláviában, 24 807 fő pedig Ausztriában maradt. Így a határmegvonás szükségszerűen jelentős mértékű kényszermigrációhoz vezetett, amely mindenekelőtt az új határok közé szorított Magyarország felé irányult, de a világ más országai felé is. A környező országokból kitelepítettek és elmenekülők, illetve a világ más országaiba kivándorolt magyar nemzetiségűek pontos számát nem ismerjük, az elvándorlás volumenét azonban jól érzékelteti az a tény, hogy 1919 és 1924 között például a Romániához csatolt területről kb. 200 ezren, az ezt követő tíz évben pedig további 130 ezren érkeztek Magyarországra. S mivel a magyar nemzetiségűek egyharmada kívül rekedt az újra rajzolt határokon, kezdetét vette egyrészt az a máig tartó, a hazai népességszámot növelő, de egyben a magyarok által lakott területeket szűkítő folyamat, melynek keretében a magyar nemzetiségűek az egykori szállásterületükről az új magyar határok közé, illetve más országokba költöznek, másrészt felgyorsult a magyarok többségi helyzetben lévőkhöz történő asszimilálódása.

⁸ Az 1920-as népszámlálás adatai szerint az ország lakosainak száma 7 986 879 fő volt.

Ebben a helyzetben a magyar népesség számának alakulása szempontjából pozitívnak kell tartanunk, hogy az Amerikai Egyesült Államok 1917-ben a bevándorlás szigorú korlátozását határozta el.⁹ Ennek köszönhetően 1927-től a II. világháború kitöréséig évente csak 799 és 1655 fő között mozgott az Egyesült Államokba kivándorlási engedélyt kapott magyar állampolgárok száma, s így 1920 és 1940 között az elvándorlók száma összességében nem érte el az ötvenezret.

A *harmadik demográfiai katasztrófa* hatása még nem is oldódott, amikor a II. világháborút megelőzően újból mesterségesen avatkoztak be a lakosság számának alakulásába,¹⁰ mely mesterséges beavatkozás a II. világháború végén újból megismétlődött. Ekkor nemcsak a röviddel ezelőtt visszakapott területek veszték el ismét, hanem három újabb, magyar nemzetiségűek által lakott település is.¹¹ A világháború során elszenvedett emberveszteség, a magyar zsidóság jelentős részének elpusztítása, majd a bekövetkezett változás elől menekülők jelentős népességszám-csökkenést okoztak. A fentiekben vázolt kényszervándorlás azonban még alig fejeződött be, amikor a német nemzetiségűek közül mintegy 250 ezer főt kitelepítettek, a magyar–csehszlovák lakosságcsere következtében pedig közel 90 ezer szlovák nemzetiségű hagyta el az országot. E folyamattal párhuzamosan közel 130 ezer magyar nemzetiségű érkezett Romániából, s mintegy 115–120 ezer fő Csehszlovákiából. A Jugoszláviából és a Szovjetunióból érkezettek száma is meghaladta a 70 ezer főt.

1949-ben az ország lélekszáma 9 204 799 fő volt, s ez alig több mint 100 ezer fővel volt csak kevesebb, mint azonos országterületre számítva 1941-ben. Ebben – mint az I. világháborút követően – jelentős szerepet játszott az újból elcsatolt területekről Magyarországra menekülők nagy száma. Egyben ez az az időszak, amikor a nemzetközi vándormozgalmat nálunk éppen úgy, mint a szovjet érdekszférába került többi Duna-medencei országban rendszeridegennek tartották, aminek következtében a kivándorlást akadályozták, s ez az abortusz-törvénnyel együtt – számos negatív következményei mellett – a népesség számának alakulása szempontjából pozitív hatású volt.¹² (A bevándorlást is igen szűk keretek közé szorították.) Jelentős veszteséget jelentett az 1956-os magyar forradalom leverését követően nyugatra menekültek közel kétszázezer fős csoportja. Őket követően azoknak a száma, akik évenként – legális és illegális úton – külföldre távoztak 8–10 ezerre tehető. 1953–1992 között – a rendelkezésünkre álló adatok szerint – közel 350 ezren hagyták el az országot, s közben döntően a kör-

⁹ 1921-ben csak 5747 magyar állampolgár kapott amerikai bevándorlási engedélyt, a következő években a magyar kvóta még ennél is kevesebb lett. Az Immigration Restriction Act elfogadásától (1924) a tengerentúlra vándorlók száma az ötszázat sem érte el.

¹⁰ 1938 és 1941 között Felvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély és Délvidék egy részét visszacsatolták Magyarországhoz. Ezzel a lakosság száma 5 363 331 fővel gyarapodott, de mivel csak valamivel több mint 50 százaléka (2 287 032 fő) volt magyar nemzetiségű, a lakosság nemzetiségek szerinti összetétele is átalakult.

¹¹ Az ún. pozsonyi hídfő három községét – Dunacsunt, Horvátjárfalut és Oroszvárat – ekkor csatolták Csehszlovákiához, melynek szétesését követően ezek a települések a Szlovák Köztársasághoz kerültek.

¹² 1949-ben 9 204 799, 1980-ban 10 709 463, 2001-ben pedig 10 195 513 volt Magyarország lakosainak száma (KSH, 2001, 9. o.).

nyező országokban élő magyar nemzetiségűek közül közel 270 ezren telepedtek le Magyarországon.¹³ Az 1956-os hazai veszteséghez hasonló népességvesztés a szomszédos országokban nem következett be, bár a szomszédos országokból nem Magyarországra távozó magyar nemzetiségűek számát nem ismerjük. A nemzetközi vándormozgalom természetes folyamatainak a 20. század utolsó évtizedéig egyedül a Jugoszláviában élő magyar nemzetiségűeknek lehettek részesei, ami az ország felbomlásáig közel 10 százalékkal csökkentette az ott élő magyarok lélekszámát.

A volt szocialista országok bezártsága a bolsevik típusú hatalmi-politikai rendszer felbomlásával megszűnt, a korábbi tilalmak érvényüket veszítették. A megváltozott körülmények között a nemzetközi vándorlás területén a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek Magyarországra áramlása vált meghatározóvá. 1990 és 1991-ben 60 216 bevándorló mellett 25 576 fő menekült érkezett az országba (KSH, 2003, 62., 94. o.). Nyilvánvalóvá vált az is, hogy amennyiben a kisebbségekhez való viszony a szomszédos országokban nem változik meg, akkor a magyar nemzetiségűek Magyarországra menekülése bármikor bekövetkezhet.

A Duna-medence országaiban élő magyar nemzetiségűek számának alakulása összefüggésben van azzal, hogy a szomszédos országok magyar nemzetiségű kivándorlói közül évente hányan nem tekintik célországnak Magyarországot, illetve Magyarországról a magyar állampolgárok közül évente hányan hagyják el az országot, illetve vándorolnak vissza. Emellett még azon magyar nemzetiségűek számát is ismerni kellene, akik Magyarországra jöttek ugyan, de innen nem saját országukba, hanem egy harmadik országba vándoroltak.¹⁴

1990-et követően a magyarok úticélként elsősorban azokat az országokat választották, ahová 1945 előtt legálisan, s majd azt követően illegálisan utaztak. Ennek megfelelően Ausztriát, Németországot, Hollandiát, Franciaországot, Angliát és Olaszországot, a tengeren túlról pedig az Amerikai Egyesült Államokat és Kanadát választják.¹⁵ 1990-ben az európai országokban 36 437 regisztrált magyar állampolgárt tartottak nyilván, akiknek több mint 80 százaléka Németország élt. A legtöbben 1994-ben voltak, amikor számuk 75 ezer fölé került, az évtized végén viszont számuk már a 65 ezret sem érte el. Az európai magyar migránsok száma a 80 ezret talán még akkor sem haladja meg, ha a fenti adatot Ausztria, Olaszország, Görög-

¹³ A bevándorlók száma 1984-ig évenként 1500 körül mozgott, 1984 és 1988 között pedig 2200–2900 fő körül ingadozott. 1992 után az elvándorlók közül csak azoknak a számát tudjuk, akik magyar állampolgárságukról lemondtak. Ezek száma 1958 és 1999 között 43 140 volt.

¹⁴ A magyar állampolgároknak három hónapnál hosszabb ideig tartó külföldi tartózkodásukat az önkormányzat jegyzőjénél be kellene jelenteniük. Lásd az 1998. évi XII. (III. 16). számú törvénnyel módosított 1992. évi LXXVI. (XI. 30.) törvény 26. paragrafusának (2) bekezdését. Ezt több-kevesebb pontossággal jelenleg a külföldi statisztikai adatszolgáltatás segítségével lehet nyomon követni. Ezt azonban 1990–2000 között csak 12 238-an tették meg. Pontosan csak azoknak a számát (1997 és 2002 között összesen 4612 fő) tudjuk, akik valamilyen ok következtében a magyar állampolgárságról lemondtak (Tóth Pál Péter, 1997).

¹⁵ Lásd részletesebben: Tóth Pál Péter [2002], 33–53. o. A migrációs adatok gyűjtésének nehézségei miatt azonban a magyar állampolgárok vándorlását a jelentős migrációs tapasztalatokkal rendelkező országok adatszolgáltatása alapján sem tudjuk pontosan nyomon követni. Hazai források hiányában a külföldön munkát vállaló magyar állampolgárok számára vonatkozó adatok a *Recent demographic developments in Europe 1999* című kiadványaiból származnak.

szág és a volt szocialista országok stb. adataival is kiegészítjük.¹⁶ Pontos adatok hiányában nem sokat tévedhetünk akkor, ha a világ különböző országaiban élő magyar állampolgárok számát kb. 100 ezerre becsüljük. A magyar adatok alapján csak feltételezni lehet, hogy a szomszédos országokból nem Magyarországra vándorló magyar nemzetiségűek is – a Skandináv országokkal kiegészítve – szintén a fentiekben felsorolt országokba vándorolnak. Számuk nyomon követése azonban szinte lehetetlen, hiszen mint bevándorlók nem magyar, hanem román, ukrán stb. állampolgárként lettek (lesznek) az egyes országban regisztrálva.

A magyarság összlétszáma szempontjából lényeges különbség van a között, ha a szomszédos országok magyar nemzetiségű polgárai Magyarországra vagy a világ valamely más országába vándorolnak. Természetesen minden Magyarországra vándorló s itt huzamosabb ideig tartózkodó, vagy véglegesen letelepedő magyar nemzetiségű csökkenti a saját országában élő magyar nemzetiségűek számát s egyéb demográfiai jellemzőit is módosítja, de ezzel nem csökken a Duna-medence országaiban élő magyarok száma. Abban az esetben viszont, ha a szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgárai közül bárki egy harmadik országba vándorol, akkor egyrészt nemcsak csökkenti a saját országában élő magyar nemzetiségűek számát s módosítja egyéb demográfiai jellemzőit, hanem nagy valószínűséggel ki is „hull” a magyar etnikai közösségből. És természetesen nem lehet megfélemlíteni arról a veszteségről sem, amelyet a saját közösségben fel nem nevelt gyermekek jövőbeli hiánya jelent.

A 20. század utolsó évtizedében összesen 232 417 külföldi állampolgár kapott huzamosabb tartózkodási engedélyt Magyarországon. Közülük 107 220-an azzal a céllal érkeztek, hogy itt letelepedjenek, a többiek pedig az egyéb státusúak csoportjához tartoznak.¹⁷ A vizsgált évtizedben az országban élő külföldiek között a környező országbeliek aránya 70 (1999-ben) és 84 (1994-ben) százalék között változott.¹⁸ Az összes belépő, illetve a két, egymástól eltérő státusú külföldiek között, igaz eltérő arányban, de a szomszédos országok állampolgárai voltak többségben. Amíg például az összes bevándorló státusú személy közel 90 százaléka a szomszédos országokból érkezett, addig az egyéb státusúak közötti arányuk már „csak” 53-55 százalék volt. Ennek az a magyarázata, hogy a hazánkban letelepedni szándékozó külföldi állampolgárok döntő többsége a világháborút lezáró nagyhatalmi döntést megelőzően magyar állampolgár volt, vagy pedig az egykori magyar állampolgárok leszármazottjai. (A magyar

¹⁶ Az Arbeitsmarktservice Österreich adatai alapján Ausztriában az engedéllyel munkát vállaló magyarok száma 1995-ben 9632, 1996-ban 9164, 1997-ben 8865 és 1998-ban 8675 fő volt.

¹⁷ Megkülönböztetésül őket bevándorlóknak, a többieket pedig egyéb státusú külföldi állampolgároknak nevezzük. A két státus-„állapot” között lényeges különbség van. A bevándorló státusúak döntő többségének célja a magyar állampolgárság megszerzése. Az egyéb státusúak életstratégiájából a magyar állampolgárság megszerzésének *elme* hiányzik. Közülük kerülnek ki a vegyes tulajdonú, a külföldi érdekeltségű intézmények, vállalatok, bankok, üzemek és különböző cégek tulajdonosainak egy része, s azok is, akik külföldi munkavállalóként hosszabb-rövidebb ideig az országban dolgoznak.

¹⁸ Az elemzésben az 1990-es években részeire esett Csehszlovákiát, Jugoszláviát és a Szovjetuniót még „egységesnek” tekintjük. Az országban élő külföldiek 10 százaléka az Európai Unió tagállamaiból érkezett. Az észak-amerikai kontinens államaiból érkezők aránya a 3 százalékot sem érte el. A fennmaradó mintegy 17 százalékon pedig a világ többi országából érkezők osztoztak.

állampolgárságot kérvényezők között a magyar nemzetiségűek aránya a 90 százalékot is meghaladja!)

A szomszédos országokból érkezők 63–80 százaléka román állampolgár. Őket a volt Jugoszláviából, a volt Szovjetunióból és végül mintegy 3 százalékkal a volt Csehszlovákiából érkezettek követték. A magyar nemzetiségűek helyzete alapvetően meghatározza vándorlási szándékukat. Az egyes országokból érkezők száma tehát egyrészt az ott élő magyarok létszámától függ, másrészt általános megelégedettségük függvényében változik. A délszláv háború kitöréséig például a Jugoszláviából hazánkba irányuló vándormozgalom volumene jelentéktelen volt, azt követően viszont a Romániából érkezőkét is meghaladta. A jelentősebb magyar közösségek közül jelenleg és az ezt megelőző időszakban is a Szlovákiában élő magyarok a legkevésbé érdekeltek abban, hogy Magyarországra költözzenek.

1990 és 2000 között a huzamosabb tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldi állampolgárok közül 101 243-an hagyták el az országot. A távozók részben a vizsgált időszakban, részben a már korábban érkezettek közül kerültek ki. A szomszédos országok állampolgárai kivételével a 70 százalékot is meghaladta országonként az eltávozók belépőkhöz viszonyított százalékos aránya.¹⁹ Emellett amíg az évtized alatt bevándorlók 1,1, addig az egyéb státusúak közel 80 százalék százaléka döntött a vissza- vagy a tovább vándorlás mellett.²⁰

A 20. század utolsó évtizedének hazai vándorlási egyenlegét – mivel a magyar állampolgárok ki- és visszavándorlására vonatkozó adatok hiányosak – nem tudjuk pontosan megadni. Amennyiben csak a külföldi állampolgárok migrációs mozgását vesszük figyelembe, akkor az egyenleg pozitív, hiszen a vizsgált időszakban, mint említettük, 232 417-en kaptak huzamosabb tartózkodási engedélyt, s 101 243-an hagyták el az országot. Azaz az évtized során 131 174 fős migrációs nyereséget „könnyvelhet” el az ország.²¹ A legnagyobb nyereséget, közel 68 százalékot a környező országok, a legkisebbet, majdnem 29 százalékot pedig Kanada és az USA állampolgárai esetében regisztrálhatunk.

A migrációs nyereséghez számoljuk természetesen azokat is, akik az évtized alatt a magyar állampolgárságot megkapták. Számuk 1993 és 2002 között 77 908 volt. Sajátos kép rajzolódik ki előttünk, amennyiben a magyar állampolgárságot kapott személyek előző állampolgárság szerinti megoszlását megvizsgáljuk. 91,8 százalékuk ugyanis a szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgára volt. 70,7 százalékuk pedig korábban Romániának volt az állampolgára. Az Európai Unió 0,8, Ázsia országainak volt állampolgárai pedig 1,3 százalékkal „képviseltették” magukat az új magyar állampolgárok között. Közöttük minden évben mintegy 8 százalékkal a nők aránya meghaladta a férfiakét. Átlagos életkoruk 30 (1993-ban) és 36 (1998-ban) év között változott. Többségük, 69,7 százalékuk aktív korú.

¹⁹ Ez az arány a környező országok esetében a 30 százalékot alig haladta meg.

²⁰ Arányait tekintve a bevándorló státushoz a legkövetkezetesebben a szomszédos országokból érkezők ragaszkodtak. Közülük az elvándorlók aránya 0,7 százalék volt.

²¹ Az évtized vándorlási egyenlege is pozitív, hiszen mintegy 70 ezer fővel a bevándorlók meghaladták a kivándorló magyar állampolgárok számát.

Az 1990 és 2000 között hazánkat érintő nemzetközi vándormozgalomra vonatkozó adatok alapján megállapítható, hogy Magyarország „szívó” hatását továbbra is elsősorban legújabb kori történelmünk következményei tartják fenn, melynek következtében a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek mind nagyobb számban vándorolnak az országba. Ez pedig azzal a következménnyel jár, hogy tovább szűkül a magyarok által lakott területek Kárpát-medencei aránya. Természetesen ehhez választ kellene adni arra a kérdésre, hogy hány magyar is él a szomszédos országokban összesen. Ehhez viszont definiálni kellene azt, hogy „mi a magyar” (*Dávid Zoltán*, 1993). A legpontosabb válasz az, ha mindazokat, akik magukat a magyarok közé sorolják, magyarnak tartjuk.

Abban az esetben, ha nem elégedünk meg a becsléssel, akkor az önkéntes népszámlálási bevallások adatait kell elfogadnunk. Ez a megközelítés azért is elfogadható, mert a hazai népszámlálás alkalmával is mindenki az önkéntes bevallás alapján minősül magyarnak, németnek, szlováknak stb. Természetesen a magyarok száma több mint amennyit évtizedről évtizedre a népszámlálások alapján ki lehet mutatni, de hogy mennyivel, azt pontosan már nem tudjuk megállapítani. Mindazok, akik valamilyen ok következtében nem követték a Kárpát-medencében új hazát teremtő magyarságot beolvadtak az őket körül ölelő népekbe. Hosszú távon ez a sors vár azokra és leszármazottjaikra is, akik az új hazából külföldre vándoroltak, vándorolnak. Azt viszont ma még nehéz előre látni, hogy a szomszédos országokhoz került s onnan nem kivándorló magyarok és utódaik sorsa, száma hogyan is fog a jövőben alakulni. Társadalmi folyamatok vonatkozásában a jövőt nehéz előre megjósolni. Jelenleg úgy tűnik, hogy megvan a lehetősége annak, hogy a szomszédos országokban szülőföldjükön élő magyar nemzetiségűek hosszú távon se veszítsék el magyar nemzeti identitásukat, és ne olvadjanak be a többségi nemzetbe. Azzal azonban tisztában kell lenni, hogy a spontán, természetes módon megnyilvánuló asszimiláció optimális kisebbségi feltételek mellett is „működik”, melynek során nemcsak csökkenhet, hanem például vegyes házasságokkal bővíülhet is a kisebbség száma, területi kiterjedtsége.

A népszámlálási adatok szerint népszámlálásról népszámlálásra kevesebben és kevesebben vagyunk. A csökkenő létszám és az elöregedő népesség alapján pedig a magyarság összlétszámának további fokozatos csökkenése prognosztizálható (*Szabó A. Ferenc*, 1999, 21–26. o.). Ezt részben a természetes szaporodás alacsony szintje, részben pedig az asszimilációs folyamatok magyarázzák. A szórványban élők folyamatos beolvadása mellett tovább folytatódott a tömbökben élők szórványosodásának intenzívebbé válása. A környező országokban élő magyar nemzetiségűek migrációja, mivel jelentős mértékben Magyarországra irányul, a magyarság összlétszámát lényegében nem, hanem csak a különböző országokban élő magyarok számát módosítja. Ezzel a folyamattal az elkövetkező évtizedekben is számolnunk kell. Magyarországnak a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűekre gyakorolt szívó hatása a legegységesebben a Romániában, Szerbiában és Ukrajnában élő magyar nemzetiségűek elvándorlására hat. S mivel ezek az országok 2004 májusától nem lesznek az Európai Unió tagjai, ez a hatás még egyértelműbb lesz.

Nézzük meg akkor röviden a rendszerváltoztatásokat követő tíz év népesedési fejleményeit.

Ausztria: az osztrák népszámlálás az ún. köznyelv használatát rögzíti. Az 1991-es népszámláláskor köznyelvként a magyart 33 459-an használták. Azoknak a száma, akik a 2001-ben megtartott népszámlálás alkalmából is hasonlóan nyilatkoztak 7124 fővel lett több. Ausztriában tehát a 2001-es népszámlálás szerint 40 583 magyar élt, vagyis 21,3 százalékkal többen vallották magukat magyarnak, mint tíz évvel korábban.

Horvátországban az 1991-es népszámlálás eredménye szerint a magyar nemzetiségűek száma 22 355 volt. A háború hatására 2001-re ez a szám 16 595-re csökkent. Az 5760 fős veszteség 25,8 százalékos csökkenést jelent.

A *Szlovéniában* élő magyarok száma sosem volt jelentős. 1991-ben összesen 8503-an vallották magukat magyar nemzetiségűnek.

A *volt Jugoszláviában* 1991-ben összesen 344 147 személy vallotta magát magyarnak. Közülük 339 491-en a Vajdaságban, 4309-en Közép-Szerbiában, 205-en Montenegróban és 142-en Koszovóban éltek. 2002-re a magyarok száma 293 299 főre csökkent.

A *Vajdaságban* 1991-ben 339 491 fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Ezzel szemben a 2002-es népszámláláskor 46 284-el kevesebb magyar nemzetiségűt írtak össze. Tíz év alatt tehát 14,5 százalékkal csökkent a magyarok aránya. 2002-ben a magyar nemzetiségűek száma 209 207 lett, s ennek következtében a Vajdaság összlakosságán belüli arányuk 16,9 százalékról 14,2 százalékra csökkent.

1989-ben, az az óta önállóvá vált *Ukrajnában*, 155 711 magyar nemzetiségűt számláltak össze.

Csehszlovákiában az 1921-ben megtartott népszámláláskor 650 597 magyar nemzetiségűt írtak össze. (Az 1910-es népszámlálás szerint ugyanezen a területen 884 309 magyar élt!) A magyar nemzetiségűek összlakosságon belüli aránya ekkor 21,7 százalék volt. A következő, az 1930-as népszámlálás újabb közel 60 ezer fős csökkenését mutatott. A II. világháború után a kitelepítés, a reszlovákosítás és egyéb kényszerintézkedések hatására 1950-ben már csak 354 532 vallották magukat magyarnak. Ez a szám a helyzet normalizálódásával párhuzamosan 1961-re 518 782 lett, 1991-re pedig 567 296-ra növekedett. A következő tíz évben viszont 46 768 fővel csökkent. A 2001-ben megtartott *szlovákiai* népszámlálás szerint tehát a magukat magyarnak vallók száma 520 528 volt, s ezzel az összlakosságon belüli arányuk 9,7 százalék lett.²²

Ne feledkezzünk meg azonban arról a 19 932 főről sem, akiket vagy akiknek szüleit a második világháború végén szülőföldjükéről *Csehországba* deportáltak, s egy részük a teljesen idegen környezetben is mind a mai napig megmaradt magyarnak.

A *Romániában* élő magyar nemzetiségűek száma az 1992-es népszámlálás adatai szerint 1 624 959 fő volt. A 2002-es népszámlálás adatai szerint viszont a magukat magyarnak valló

²² *Forrás:* Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, www.statistics.sk

román állampolgárok száma 1 434 377 főre esett. Azaz a két népszámlálás közötti időszakban 190 579 fővel csökkent a Romániában élő magyarok száma. S így a magyar nemzetiségűek az össznépszségben belüli korábbi arányukat nem tudták megőrizni. Jelenleg 6,6 százalék.

1989 és 1992 között a szomszédos országok népszámlálási adatai szerint 2 761 595 fő volt az, aki úgy döntött, hogy állampolgárságától függetlenül magyarnak tartja magát. Az, hogy ennél többen voltak, nem kétséges számunkra, de hogy mennyivel, nem tudjuk, mint ahogyan azt sem, hogy mik voltak azok a megfontolások, amiért a magukat még magyarnak tartók nem tartották szükségesnek, hogy magyar nemzetiségüket a népszámlálás alkalmával megvallják.

A csökkenés okai között – mindegyik ország esetében – három tényező: a természetes szaporulat csökkenése, az asszimiláció és a kivándorlás játszik döntő szerepet. Azt azonban, hogy a népességfogyásban a három elem hogyan is osztozik, pontosan nem tudjuk. Összességében tehát azt állapíthatjuk meg, hogy a vizsgált évtizedben a népszámlálások adatai alapján a szomszédos országokban 272 067 fővel csökkent a magukat magyarnak vallók száma.²³ Jelenleg tehát a szomszédos országokban a népszámlálás során magukat magyarnak vallók száma 2 489 528. S ez tíz év alatt összességében 9,9 százalékos csökkenést jelent.

Felhasznált irodalom

A belügyminiszter rendeletei 1989. 12/1989. (XII. 29.) BM rendelet a ki- és bevándorlásról szóló 1989. évi XXIX. törvény végrehajtásáról. 689–694. o.

Az első magyarországi [1960]: Az első magyarországi népszámlálás (1784–1787). Szerk.: *Dányi Dezső – Dávid Zoltán*. KSH, Budapest.

Dávid Zoltán [1993]: Ki a szlovák? *Hitel*, május, 63. szám.

Hóman Bálint – Szekfű Gyula [1935]: Magyar történet. I. kötet, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. 90–180.

István király... [1988]: István király emlékezete. Európa Könyvkiadó, Budapest.

Kovacsics József [1997]: A történeti demográfia válaszai és nyitott kérdései az Árpád-kori népesség számára vonatkozóan. In: Magyarország történeti demográfiája (896–1995). Szerk.: dr. Kovacsics József, Budapest, 11–31. o.

KSH [2001]: Népszámlálás 2001. 2. Részletes adatok a képviseleti minta alapján. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

KSH [2003]: A nemzetközi vándorlás idősorai 1990–2000. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

László Gyula [1988]: A honfoglaló magyar nép élete, Múzsák, Budapest, 52–125.

Magyar Néprajzi Lexikon, II–III. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–1980. Főszerkesztő: *Ortutay Gyula*.

²³ Azokban az esetekben, amikor az új népszámlálás adatai még nem álltak rendelkezésünkre, az előző népszámlálás adatait vettük figyelembe. Ennek következtében a szomszédos országokban élő magyarok jelenlegi száma kevesebb mint 2 489 528.

- Magyarország története 1790–1848, I. kötet, 425–441. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. Főszerkesztő: Méri Gyula.
- Magyarország története 1818–1945. VIII. Kötet, 765–773. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. Főszerkesztő: Ránki György.
- Magyarország története 1890–1918, I. kötet 403–515. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978 Főszerkesztő: Hannák Péter.
- MKO [1893]: A Magyar Korona Országában az 1891. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei. I. rész. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest.
- MSK [1932]: Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat, 83. kötet, I. rész.
- Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit – Dobossy Imre* [2000]: Család és munka – értékek és aggodalmak a rendszerváltoztatás után. Kutatási Jelentések 62. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest
- Recent demographic developments in Europe. Council of Europe Publishing, 1992–1999. Az Arbeitsmarktservice Österreich adatai alapján.
- S. Molnár Edit* [1999]: Családi értékek – magatartások – demográfiai tendenciák. *Századvég*, Új évfolyam , 14. szám, 31–48. o.
- Szabó A. Ferenc* [1999]: A világmagyarság számbavételének módszertani problémái egykor és ma. In: Migráció II. szerk.: *Tóth Pál Péter – Illés Sándor*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest. 1999. 21–26.
- Tóth Pál Péter* [1997]: Haza csak egy van? Menekülők, bevándorlók, új állampolgárok Magyarországon (1988–1994). Püski Kiadó, Budapest.
- Tóth Pál Péter* [2002]: *Magyar migránsok Európában*. In: Migráció és statisztika. Szerk.: *Illés Sándor és Lukács Éva*. Kutatási jelentések 71. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 1. Budapest, 33–53. o.

A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzete és előreszámítása 1991-től 2021-re

Hablicsek László

Bevezetés

A Kárpát-medencei magyarok számának meghatározása, demográfiai jellemzőinek alakulása, a jövőre vonatkozó előrebecslések és scenáriók nem csupán a népeségkutatókat foglalkoztatják, hanem jóval szélesebb körű érdeklődésre tarthatnak számot. A népszámlálások száma adatai hosszabb ideje csökkenést jeleznek, a magyarság száma, az egyes országokon belüli aránya csökken. Az 1990-et követő népszámlálásokban Magyarországon és a határos 7 országban összesen 12,9 millió fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Az új évezredben lefolytatott népszámlálások alkalmával ez a szám már csak 12,4 millió fő.

A népesség számának változását a demográfiai komponensek okozzák. Egy év leforgása alatt a népességszámot a születésszám, a halálozások, a ki- és bevándorlások befolyásolják. A nemzetiségi népességeknél nem szabad elfeledkeznünk az identitásváltásról (nemzetiségi váltás, etnikai váltás, asszimiláció), vagyis arról a körülményről, hogy a személyek megváltoztathatják álláspontjukat arról, melyik nemzetiséghez tartoznak. Lehetnek olyanok, akik korábban magyarnak vallották magukat, és újabban más nemzetiségbe tartozónak mondják, de lehet fordítva is.

A népesség száma mellett az életkor szerinti létszám adatok jelentik a legfontosabb demográfiai jellemzőt egy népesség, így a Kárpát-medencei magyarság jövőjének szempontjából. A korösszetétel ugyanis igen hosszú távú adottság, amely szigorúan meghatározott mechanizmus szerint változik, és befolyásol minden népmozgalmi eseményszámot is. Azokban a népességekben, ahol a korösszetétel idős, kevesebben születnek és többen halnak meg, mint azokban a népességekben, ahol a korösszetétel fiatalabb – az egyének ugyanolyan gyermekvállalási hajlandósága és elhalálzási esélyei mellett.

Az alapidemográfiai jellemzők ilyen számbavételének fontosságát nem győzzük hangsúlyozni. Ez a számbavétel nemcsak statisztikai szempontból érdekes. Hozzájárul ahhoz is, hogy sem a politika, sem pedig a véleményformáló értelmiség ne támasszon irreális elvárásokat a magyarok számát illetően sem a fogyás, sem az esetleges növekedés szempontjából. A növekvő népesség kora lassan véget ér Európában, helyét fokozatosan átveszi a stagnálás, helyenként a csökkenés is. Tehát a létszám-problematika általános jelleggel jelen van Európában, nem csupán a kisebbségeket érinti. A legtöbb európai ország természetes szaporulata csökkenő tendenciát mutat.

Viszont az is igaz, hogy a népességszám csökkenését Európában gyakran kiegyensúlyozza a bevándorlás. Az Európai Uniónak az újabb bővítés előtti 15 tagországa az utóbbi 40 évben 15 millióval több bevándorlót fogadott, mint ahányan az országokból elvándoroltak. Az is megfigyelhető, hogy a természetes szaporodás halványulásával növekszik a bevándorlás, bár a tényezők ilyen alakulása természetesen nem feltétlenül áll ok-okozati kapcsolatban. Mindenesetre az látszik, hogy Európában ma még fontos a létszám, illetve a létszám megőrzése.

A létszámmegőrzés fontossága kapcsolatban van a korösszetétellel is. Az idősödő népesség tulajdonsága ugyanis, hogy hovatovább egyetlen korcsoport, a nyugdíjas korosztály létszáma nő. Európa nyugati felében a második világháborút követő időszakban született baby-boom korosztályok idős korba lépésével olyan helyzet áll elő, amikortól már nemcsak a fiatalok, hanem az aktív korúak száma is csökkenni fog. Ez viszont alapjaiban kérdőjelezheti meg a kialakult jóléti berendezkedéseket. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a népesség létszámának megőrzése a túlzott elöregedés elleni fellépés egyik közérthető, általános és hatékony eszköze.

Mindezek érvényesek a Kárpát-medencei magyarságra is. Amennyiben az európai trendeket és prioritásokat követni akarjuk, fel kell ismernünk, hogy a magyarság létszámfogyásának korlátozása is nagy fontosságú ügy.

Milyen lehetőségek vannak a létszám megőrzésére? A nemzetiségi népességnél a bevándorlás azt jelentené, hogy a Kárpát-medencén belülről vándorolna a világban szétszórt magyarság egy része. Egy másik lehetőség a bevándorlással kombinált identitásváltás, amikor a nem magyar bevándorlók idővel „elmagyarosodnak”. Ez elsősorban a többségi helyzetben lévő magyarországi magyarság esetében lehetséges.

A létszám megtartására a természetes népmozgalom kínálja a legtöbb lehetőséget. A magyarság életkörülményeinek javulása, az ennek hatására növekvő élettartamok több túlélőt eredményeznek, ezzel csökken a születések és a halálozások közötti szakadék is. Természetesen a születések számának növelése is a lehetséges módok egyike a népesség kedvezőtlen irányú változásainak megakadályozására, elsősorban a gyermekvállalás feltételeinek javításával, a gyermekbarát társadalom kiépítésével. Egy kisebbségben lévő nemzetiségi népességnél pedig a többségi nemzetiséghez való asszimiláció korlátozása is hozzájárulhat a létszámtrendek módosulásához. A fordított identitásváltás sem elképzelhetetlen: jelei vannak annak, hogy a magyarság fontosságának, lehetőségeinek, vonzerejének növekedése „visszacsábít” olyanokat, akik korábban más nemzetiséghez váltottak át. A népszámlálások következetesen jelzik, hogy a magyar anyanyelvűek száma meghaladja a magyar nemzetiségűek számát. Mindent összevetve: elvileg és gyakorlatilag sem kizárható olyan forgatókönyv létrejötte, ami a Kárpát-medencei magyarság létszámának fenntartását eredményezi, általánosságban szólva *fenn tartható népességfejlődést* eredményez.

Lényegében ekörül csúcsosodik ki tanulmányunk fő kérdésfelvetése: *vajon milyen forgatókönyv és ahhoz rendelt eszközök esetén valósulhat meg a létszámmegőrzés a következő 20 évben?* Ezt megelőzően azonban tisztáznunk kell a mértékeket és trendeket, valamint az

ezekből következő valószínű jövőt. Erre építve határozhatók meg azok a tényezők és mértékek, amelyek a létszám megtartása felé mutatnak.

Bonyolítja a vizsgálatot az, hogy a nemzetiségi adatok csak korlátozottan elérhetők, egymásnak gyakran ellentmondóak. A vizsgált országok egyikében sincs olyan regiszter, amely a nemzetiséget mint ismérvet tartalmazná. Ez az országok történelmének ismeretében nem meglepő, az lenne a csoda, ha ilyen regiszter létezne. Így a népszámlálások alkalmával a *bevallott* nemzetiségi adatokra vagyunk utalva. Ha ezeket a bevallásokat pontosnak fogadjuk el (más lehetőségünk nem nagyon van), akkor két népszámlálás között időszak népmozgalmának és identitásváltásainak számbavételével készíthetünk hidat a két bevallás között.

A népmozgalom nemzetiség szerinti bontása ugyancsak nehéz kérdés. Vannak országok, ahol elérhető erről statisztika, van, ahol nem. Magyarországon például jószerivel semmilyen népmozgalmi adatnál nem jeleníthető meg a nemzetiség. Románia és Szlovákia esetében ugyanakkor léteznek statisztikák nemzetiség szerinti bontásban is. Magának a statisztikának a jósága viszont több esetben kérdéses, mert ellentmondani látszik a létszámadatoknak. Más és más a statisztika hozzáférhetősége a különböző jelenségek esetében. Például a vándorlásoknál szinte egyáltalán nincs nemzetiségi bontás. Magától értetődő, hogy az identitásváltást is csak közvetetten lehet nyomon követni.

Mindebből következik, hogy a Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzetének megismerésében, a létszám és az összetétel előrebecslésében kulcsfontosságúak a becslések.

Jelenleg a becslések „első körére” volt csak módunk. Ez azt jelenti, hogy nem, vagy nem sokkal több adatra támaszkodhattunk, mint amennyi általában ismert. Szisztematikus adatgyűjtésre a kutatás forrásai sem voltak elegendőek. Célunk ezért csak az lehetett, hogy a meglévő adatokat helyezzük el egy olyan becslési rendszerben, a népességreprodukció ismert modelljében, ahol azok alapvető konzisztenciát mutatnak.

Tanulmányunkban a következő témakörökkel foglalkozunk:

1. Adatok és becslési eljárások.
2. A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzetének változása az 1990-es években.
3. Előreszámítási modell.
4. Hipotézisek a Kárpát-medencei magyarság demográfiai magatartásának változására a következő két évtizedben.
5. A Kárpát-medencei magyarság előreszámítása 2001-től 2021-re.
6. Létszámmegőrző forgatókönyvek, 2001-től 2021-re.

Adatok és becslési eljárások

Az alkotóelem-módszerű előreszámítások – amelyre a kutatásban vállalkoztunk – igen adat- és munkaigényesek. Ugyanakkor a hozadékuk több, megbízhatóságuk (általában) jobb, mint a puszta létszám-előrebecsléseké. Lényeges többletinformációkat kínálnak a korcsoportos létszámadatok vagy a létszámváltozást előidéző eseményszámok előrebecslésével. További előny, hogy az így elkészült előreszámításokra ráépíthetők más előrebecslések is, például iskolázottsági vagy aktivitási projekciók, illetve különböző, korfüggő szükségletszámítások. Ami pedig a megbízhatóságot illeti, az a korösszetétel-hatás beszámításával javul ugrásszerűen ezekben az előrebecslésekben.

Gondot okoz azonban az adatok összeállításánál, a becslések keresztülvitelénél, hogy a nemzetiségi adatok megbízhatósága lényegesen gyengébb a teljes népességre vonatkozó adatokénál. Jóval kevesebb az információ, és a meglévő információk forrásai, megfelelőségük is számos kívánnivalót hagy maga után.

A kutatás időszakában a hét országból négy esetében volt módunk arra, hogy többé-kevésbé részletes adatokat gyűjtsünk a magyar nemzetiségről, ezek: Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia. Természetesen a többi országról is ismerjük a főbb létszámadatokat, ugyanakkor a struktúrák és a folyamatos népmozgalmi adatok hiányosak. Ezeket az adatokat becsléssel, speciális iterációs eljárás alkalmazásával pótoltuk.

Az 1990-es években és 2000 után különböző időpontokban tartották az országokban a népszámlásokat. Ez azért jelent nehézséget az adatbázis összeállításánál, mert az előreszámítások nagyon konzisztens adatrendszert igényelnek. Az ötéves korcsoportokkal és az öt naptári éves lépésekkel történő számítások visszamenőlegesen is ilyen rendszerű adatokat igényeltek. Választani kellett, hogy a magyar nemzetiségűek számát az 1991. évre, az 1996. évre és a 2001. évre becsüljük, vagy a meglévő népszámlálási adatokból induljunk ki. Utóbbi mellett döntöttünk, a felhasználás szempontjait figyelembe véve. Így 1991 és 2001 helyett Romániában a létszámok és eseményszámok mind-mind az 1992–2002-es időszakra szólnak, Szerbia és Montenegróban, Szlovéniában 1991–2002-es időszakra, Ukrajnában 1989–2001-re. Így a Kárpát-medencei magyarság időpontbeli számai mindig úgy értendők, hogy 1991, 1996 és 2001 *körüli* létszámok.

A magyar nemzetiségűek száma és korösszetétele Magyarországon

A magukat magyar nemzetiségűnek vallók száma az 1990. évi népszámlálás szerint 10 millió 142 ezer fő volt, miközben a teljes népesség 10 millió 375 ezer főt tett ki. A 2001. évi népszámlálás szerint a magyar nemzetiségűek száma mindössze 9 millió 416 ezer fő, szemben a 10 millió 198 ezer fős össznépességgel. Természetesen az eléggé valószínűtlen, hogy miközben a teljes népesség száma 190 ezer fővel lett kevesebb, a magyar nemzetiségűek száma több

mint 700 ezer fővel csökkenjen. A nagy különbség oka a nem válaszolók 2001. évi magas száma. Több mint 500 ezer fő nem kívánt válaszolni a nemzetiségét firtató kérdésre. Ez a válaszlehetőség 1990-ben nem volt megengedve.

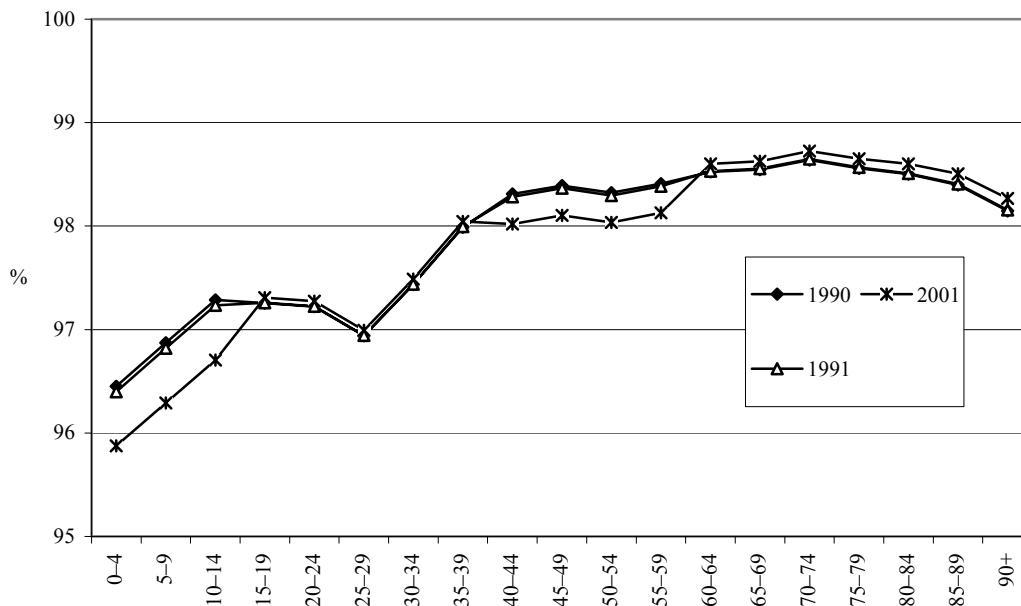
Mit lehet tenni? Miután 1990-ben is gyakorlatilag úgy képezték a magyar nemzetiségűek számát, hogy a magukat más nemzetiségűnek vallókat kivonták az össznépeességből, mi is ezt tettük 2001-re. Ennek megfelelően a magukat valamilyen, nem magyar nemzetiséghez sorolók 239 ezer fős csoportja mellé 9 millió 959 ezer fős magyarságot tételeztünk. Ez a szám és ennek életkor és nemek szerinti megoszlása sokkal inkább megfelel az 1990. évi népszámlálásból előrevetíthető létszámnak és összetételnek, mint a 2001-ben magukat magyar nemzetiségűnek vallók száma és struktúrája.

További becslésekre kényszerültünk amiatt, hogy biztosítsuk az adatok időponti egyezését az előreszámítási céloknak megfelelően. A legtöbb új népszámlálásra 2001-ben került sor, ezt az évet választottuk előrebecslési kiindulópontnak. Az ötéves korcsoportos rendszerben – melyet az ENSZ-módszer szerint követnünk kellett – így a 2006., 2011., 2016. és 2021. évi időpontokra adhatunk előrebecslést. A visszatekintő adatok esetében is az öt naptári éves lépések megvalósítására van szükség, ezért becsléseket kellett adnunk az 1991. évi és 1996. évi létszámokra és az azok közötti népmozgalomra is.

Hogyan lehet megbecsülni az 1991. évi magyar nemzetiségű népességet Magyarország esetében? Azt tételeztük fel, hogy a magyar nemzetiségűek nemek és korcsoportok szerinti arányai egyenletesen változtak az elmúlt évtizedben. Ennek megfelelően az 1990. évi arányokat 10-szeres, a 2001. évi arányokat egyszeres súllyal számítva kapjuk az 1991. évi arányokat. Ezekből és az 1991. évre továbbszámított teljes népességből a magyar nemzetiségűek 1991. évi száma és összetétele már becsülhető.

Az 1. ábra adataiból kitűnik, hogy magyar nemzetiségűek aránya a fiatalabb életkorokban *csökkent*, az idősebb aktív életkorokban *nőtt*, míg a fiatalabb aktív és az idős korcsoportokban lényegében nem változott. Ezek a módosulások összhangban vannak a roma nemzetiségű népesség részarányának emelkedésével és a határainkon túlról bevándorolt, magyar nemzetiségű népesség megnövekedésével.

1. ábra
 A magyar nemzetiségűek korcsoportonkénti arányai Magyarországon
 1990-ben, 2001-ben, és az 1991. évi becslés



A magyar nemzetiségűek száma és korösszetétele a környező országokban

A magyar nemzetiségű népesség száma, nemek és korcsoportok szerinti összetétele 1991-re és 2001-re (Románia esetében 1992-re és 2002-re) teljes részletességgel három környező országban állt rendelkezésünkre, ezek: Románia, Szlovákia, Szlovénia. Részleges adatokat találunk Horvátországra és Szerbia és Montenegróra, míg Ausztria és Ukrajna (Kárpátalja) esetében csak a fő számokra voltunk utalva. Utóbbi esetben a szlovákiai magyarság bizonyos jellemzőivel indítottuk a becslési eljárásokat.

A népességbecslések lényege – mint a magyarországi magyar nemzetiség előző szakaszbeli becslésénél – a magyarság nemek és korcsoportok szerinti, a megfelelő országos népességhez viszonyított arányainak figyelembevétele. Tehát olyan kérdést tettünk fel, hogy a mondjuk a nők között a 20–24 évesek korcsoportjában mekkora a magukat magyar nemzetiségűnek vallók aránya? Ezek az arányok országonként tendenciózusan változtak az 1990-es években, a változásban megjelentek olyan elemek, mint a különböző népmozgalmi események, illetve a magyarság és a többségi nemzetiség demográfiai magatartásának különbségei.

Az iterációs eljárások során először megbecsültük az eseményszámokat: születéseket, halálozásokat, vándorlásokat és etnikai (nemzetiségi) váltásokat, természetesen nemenként és korcsoportonként, majd végeztünk egy szabályos népesség-továbbszámítást az 1990-es évek folyamán 1996-ra és 2001-re. A 2001. évi népességadatoktól való becslési eltéréseket vissza-

korrigáltuk a születésekre, halálozásokra, vándorlásokra, etnikai váltásokra. Ebből újabb és újabb iterációkkal állt elő a végsőnek szánt népesség és népmozgalom.

Természetesen ez egy sokváltozós egyenlet, ahol nem lehet minden tényezőt megfelelően elkülöníteni. Ezért a legmondosabb becslések mellett is fennmaradnak a bizonytalanságok. Viszonylag jól becsülhetők a születésszámok és a termékenység a népszámlálási adatokból is, a halandóság is behatárolható bizonyos mértékben, az idősebb népesség létszámváltozásait figyelembe véve. A Magyarországra bejövő és a Magyarországról kimenő, a környező országokat érintő migrációt a hazai adatokból nyertük, bizonyos feltételezésekkel a migránsok nemzetiségi összetételére. Ugyanakkor a más országokat érintő migráció vonatkozásában már keveredik az etnikai váltás és a vándorlás. Itt az elkülönítés, miután nemzetiségi migrációs statisztika az országok többségében nincsen, nagyon nehéz. Ezért az etnikai váltás és a Kárpát-medencén kívüli migráció összhatásával számoltunk, azt mondtuk, hogy ezek összességében „egyéb változások”. A becslések során természetesen elkülönítettük a kétféle hatást, de ezeket a rendelkezésre álló adatok jelen állapotában, a bizonytalanságok miatt, célszerű öszszevontan kezelni. Annyit megemlítünk, hogy a becslések során inkább az etnikai váltást helyeztük előtérbe, mondván, hogy a magyar nemzetiségűek fő célpontja amúgy is Magyarország, illetve a nem magyar területre történő vándorlásnál nagyobb az eshetősége annak, hogy egyúttal nemzetiségi váltás is bekövetkezik.

Az 1. táblázat summázza azokat az ismereteket, amelyeket az adatgyűjtés és a becslési eljárások alkalmazásával a Kárpát-medencei magyarságról az 1990-es időszakra kaptunk.

1. táblázat
A Kárpát-medencei magyarság 1991–2001 közötti létszámváltozásának elszámolása

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	6 205 179	6 698 017	12 903 196
Átlagnépesség 1991–1995	6 159 068	6 680 504	12 839 572
Élveszületések 1991–1995	350 078	333 619	683 697
Halálozások 1991–1995	475 632	429 855	905 487
Vándorlások Kárpát-medencén belül, 1991–1995 (+)	40 570	33 715	74 285
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–1995 (+)	-5 371	22 434	17 063
1996. évi létszám	6 074 254	6 624 215	12 698 469
Átlagnépesség 1996–2000	6 021 171	6 591 149	12 612 320
Élveszületések 1996–2000	296 950	282 931	579 881
Halálozások 1996–2000	449 933	421 559	871 492
Vándorlások Kárpát-medencén belül, 1996–2000 (+)	30 524	26 741	57 265
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1996–2000 (+)	-5 015	23 174	18 159
2001. évi létszám	5 916 256	6 508 761	12 425 017

Megjegyzés: A létszámok az évek *körülek*. Románia, Szerbia és Szlovánia esetében 2001. évi helyett 2002. évi, Románia esetében 1991. évi helyett 1992. évi, Ukrajnánál 1989. évi népszámlálási adatokra támaszkodtunk.

Az 1990-es évek elején az érintett országokban becslésünk szerint 12,9 millió magyar nemzetiségű lakos élt. A 2001. év környékén ugyanakkor már csak 12,4 millió főt mutatnak az adatok, a csökkenés tehát félmillió főt tesz ki.

A csökkenés okait vizsgálva ki kell emelni, hogy az 1990-es évek folyamán a születések száma radikálisan esett a rendszerváltozásokhoz kapcsolódó ún. mintaváltási folyamatok, továbbá bizonyos sokkhatások következtében. Emiatt nagymértékben emelkedett a halálozási többlet a születésekkel szemben. Mindent összevetve 1 millió 264 ezer magyar nemzetiségű gyermek született és 1 millió 777 ezer magyar nemzetiségű polgár hunyt el, tehát Kárpát-medencei szinten a magyarság létszámcsökkenése szinte kizárólag a természetes népmozgalmom mélyrepülése miatt következett be!

Természetesen az egyes országokban migrációs hatások, asszimilációs hatások is szerepet játszottak a különböző mértékű változásokban, leginkább csökkenésekben. Az *1. mellékletben* valamennyi országra közöljük a fentivel megegyező struktúrájú táblázatot, miközben tudatában vagyunk annak, hogy az adatok egy része még revízióra szorul. A táblázatokat és az előállításuk során alkalmazott adatokat és becsléseket az egyes országok és a Kárpát-medencei magyarság 1990-es évekbeni demográfiai változásait taglaló fejezetben is bemutatjuk.

Miután a magyar nemzetiségűek vándorlása nagy részben a Kárpát-medencén belül zajlik, ez önmagában csak kismértékű hatással jár az összlétszámra. A becslések szerint az etnikai váltás egyenlege is összevonva kicsi, mert Magyarországon csaknem akkora asszimilációs nyereség vélelmezhető, mint amekkora a környező országokban a veszteség. A Kárpát-medencén kívüli vándorlásokban pedig összevont nyereség mutatkozik, hiszen Magyarországra továbbra is érkeznek visszavándorlók. A becsült nyereség egy része persze nem valószínű, mert a népszámlálások nemzetiségi adatai az ilyen elszámolásokhoz bizony kívánnivalókat hagynak maguk után. Különösen a magyarországi adatokkal kapcsolatban vettük észre becslési bizonytalanságokat (a férfiak és a nők, bizonyos korcsoportok körében).

Az előreszámítási alapmodell

A Kárpát-medencei magyarság előreszámítását az ENSZ által kidolgozott, a nemzetközi előreszámítási gyakorlatban szinte kizárólagosan alkalmazott alkotóelem-módszerrel végezzük. Ennek lényege, hogy a népesség számát évről évre a változás tényezőit figyelembe véve (születés, halálozás, vándorlás, öregedés, etnikumváltás) vezetjük tovább. Minden tényezőre (komponensre) hipotéziseket állítunk fel, ezeket előreszámítási változatokba rendezzük. Az előreszámítás egyaránt megadja a népesség számát, korösszetételét, a változások tényezőinek nagyságát és irányát.

Ez a dinamikus előreszámítási modell a demográfiai alapfolyamatok részletes figyelembevételére épül. Az előrebecslés minden országra, férfiakra és nőkre, öt éves korcsoportokra vonatkozik, és az alábbi blokkokat foglalja magába:

- Magyar nemzetiségű népesség (becsült) száma:
 Időpontok: 1991, 1996, 2001, 2006, 2011, 2016, 2021.
 Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.
 Nemek, ötéves korcsoportok, 90+ együtt.

- Országos népességek (becsült) száma:
 Időpontok: 1991, 1996, 2001, 2006, 2011, 2016, 2021.
 Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.
 Nemek, ötéves korcsoportok, 90+ együtt.
 Magyarország esetében a hivatalos előreszámítás adatai, Szerbia esetében ENSZ 2002-es előreszámítása, többi ország esetében EPC 99 előrebecslése.

- Magyar nemzetiségűek átlagnépessége (számított):
 Időszakok: 1991–a995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.
 Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.
 Nemek, ötéves korcsoportok, ahol az életkor az időszak elején van meghatározva, 90+ együtt.

- Magyar nemzetiségűek termékenysége (becslés és hipotézis):
 Az anya és az apa korcsoportja szerinti élveszületési arányszámok, ahol az újszülött magyar nemzetiségű.
 Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.
 Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.
 Anyák és apák, ötéves korcsoportok, ahol az életkor az időszak elején van meghatározva.

- Magyar nemzetiségű újszülöttek (becsült):
 Magyar nőtől és magyar férfitől származó magyar nemzetiségű újszülöttek: az átlagnépesség szorzatai az élveszületési arányszámokkal, sztenderd fiú-leány születési arány mellett.
 Összes magyar nemzetiségű újszülött: a magyar anyáktól és a magyar apáktól származó magyar újszülöttek összege.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– Halandóság (becslés és hipotézis):

A korcsoportos elhalálozási valószínűségek.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– Halálozások:

A vándorlással és etnikai váltással korrigált év eleji népesség és a halálozási valószínűségek szorzatai.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– Nemzetközi vándorlások:

1. Magyarországról más országba kivándorló magyar nemzetiségűek.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna, többi ország.

2. Magyarországra más országból idevándorló magyar nemzetiségűek.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna, többi ország együtt.

3. Magyarországot leszámítva a magyar nemzetiségűek vándorlási egyenlege országonként.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– Nemzetközi vándorlások egyenlegei:

A Magyarországról és Magyarországra vándorlás egyenlege, hozzávéve a más országba vándorló magyar nemzetiségűek egyenlegét.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– Nemzetiségváltás:

Korcsoportos nemzetiségváltási arányok, azaz az ötéves időszak folyamán a korcsoport hanyadrésze hagyja el a magyar nemzetséget (ha a váltási arány pozitív), illetve mennyivel gyarapodik a korcsoport (ha a váltási arány negatív).

Nemzetiségváltások száma: időszak eleji szorozva a nemzetiségváltási arányokkal.

Időszakok: 1991–1995, 1996–2000, 2001–2005, 2006–2010, 2011–2015, 2016–2020.

Országok: Ausztria, Horvátország, Magyarország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna.

– A magyar nemzetiségű népesség előreszámításának alapegyenletei:

$$P_{0-4}^{t+5} = SZ^{t,t+4} - H_{sz}^{t,t+4} + VE_{sz}^{t,t+4} - NV_{sz}^{t,t+4}$$

$$P_{x+5,x+9}^{t+5} = P_{x,x+4}^t - H_{x,x+4}^{t,t+4} + VE_{x,x+4}^{t,t+4} - NV_{x,x+4}^{t,t+4}$$

$$P_{90+}^{t+5} = P_{85+}^t - H_{85+}^{t,t+4} + VE_{85+}^{t,t+4} - NV_{85+}^{t,t+4}$$

A képletekben P a népességet, SZ a születéseket, H a halálozásokat, VE a vándorlási egyenlegeket, NV a nemzetiségi váltásokat jelenti. Index sz a születéstől az időszak végéig terjedő intervallumot, $85+$ és $90+$ a legalább 85, illetve 90 éveseket jelzi. $x,x+4$ a betöltött x évesek ötéves korcsoportja, t a t év január eleje, $t+5$ a $t+5$ év január eleje, $t,t+4$ a két január 1-je közötti időszak.

Tekintettel arra, hogy a modell pontosan leírja a népesség reprodukcióját, a kezdő és a végnépesség a közbeeső időszak eseményszámai *elszámolásán* alapszik, ezért az előreszámítási modell alkalmazható az 1991–2001 közötti időszak demográfiai viszonyainak becslésére is.

A termékenység figyelembevétele és a születések becslése

A termékenység figyelembevételénél abból indulhatunk ki, hogy az adott nemzetiségű újszülöttek döntően az ugyanazon nemzetiségű anyáktól származnak. Ez nem azt jelenti, hogy az újszülötteket minden esetben az anya nemzetiségével egyezően jelentik be, ahol egyáltalán ilyen bejelentési kötelezettség, illetve lehetőség létezik. Magyarországon például nincs nemzetiségi születési statisztika, 1993 óta a cigányszületeket sem jegyzik külön. Szlovákiában, Romániában viszont ismeretesek a nemzetiség szerinti születésszámok, és itt a szülőpárok megegyezése szerint kapja az újszülött a nemzetiséget.

A termékenység teljes körű figyelembevételéhez országonként 2x2-es születésgyakorisági mátrixokat kellene becsülnünk, nevezetesen a magyar és nem-magyar nőktől származó magyar és nem-magyar újszülöttek gyakoriságát. A kutatási feladat behatároltsága ezt a megközelítést nem tette lehetővé, hiszen ez azt jelentette volna, hogy nemcsak a magyar, hanem a nem-magyar lakosság demográfiai jellemzőit is becsülni, előreszámítani kellett volna. Ezért vizsgálatunkban a termékenység kérdését döntően a magyar nemzetiségű nőktől származó magyar nemzetiségű újszülöttekre korlátoztuk. Hangsúlyozni kell, hogy az így adódó termékenység a valóságosnál *kisebnek* mutatja a magyar nők gyermekvállalását.

A nemzetiségi születési statisztikák alapján elvileg könnyedén lehetne a magyar nemzetiségű nők (magyar) termékenységére következtetni, és ezzel a két népszámlálás közötti változásokat számításba venni, azonban a helyzet nem ilyen egyszerű. Nem biztos ugyanis, hogy a gyermekszülés alkalmából is ugyanazok vallják magukat magyarnak, akik a népszámláláskor, illetve nem biztos, hogy a statisztika szerinti nemzetiségi születésszám egyezik az- zal, ahogy a szülők meghatározzák gyermekeik nemzetiségét.

Szlovákiában a statisztika szerint 1991–2000 között 49 824 magyar nemzetiségű gyermek született. Ugyanakkor a 2001. évi népszámlálás szerint 46 099 fő volt a 0–9 évesek száma. A különbség tehát közel 4 ezer fő, ami a halálozások, vándorlások és identitásváltás révén elő is állhatott.

Romániában ugyanakkor az 1992–2001 közötti élveszületések száma 124 597, míg a 2002. évi magyar nemzetiségű 0–9 évesek száma 127 791. Tekintettel a valószínű elvándorlási többletre, a halálozásokra, az ismételten valószínű, bár csekély mértékűnek mondott asszimilációs veszteségre is, a születésszám revízióra szorul. Miután nem kívántuk „megítélni” a statisztika jóságát, ezért olyan tényezőben kerestük a megoldást, ami a nélkül eredményez többletszületést, hogy a nők termékenysége, illetve a kimutatott születésszám változna. Ez a lehetőség pedig a nem magyar nemzetiségű nők és a magyar nemzetiségű férfiak közös gyermekeinek nemzetisége, ami, ezen gondolatmenet alapján, pótlólagos születéseket eredményezett 1992 és 2002 között.

A gyakorlati számítások során a következő eljárást alkalmaztuk.

- Minden országra a jellemző termékenységi naptárból indultunk ki, ami a korszerinti szülési gyakoriságok *megoszlása* (összeg: 100).
- Az európai statisztikák alapján meghatároztuk országonként a teljes termékenységi arányszámot, ami a kor szerinti szülési gyakoriságok összege, ezzel tehát felszerítettük az előző pontbeli naptárt, és kaptuk a kor szerinti szülési gyakoriságokat (*termékenységi arányszámok az anya születési évjárata szerint*).
- Felvettünk egy szorzót, ami a magyar nemzetiségű nők (magyar) termékenységét mutatja az országos átlaghoz viszonyítva. Ha a szorzó 1-nél nagyobb, a magyar nők termékenyebbek országaik átlagánál, ha kisebb, gyermekvállalásuk szintje alacsonyabb. Ennek a szorzónak a nagysága akkora, amellyel az 1991. évi népszámlálásból kiindulva a következő népszámlálásig a népességgel és az arányszámokkal kiszámolt születésszámok – a népmozgalmi és identitásváltási korrekciókat követően – kiadják a 0–9 évesek számát.
- Románia esetében alkalmaztuk a férfi termékenységi korrekciót. Tehát hozzáadtunk annyi magyar nemzetiségű gyermeket a férfiak nem magyar nemzetiségű nőkkel vállalt gyermekeiből, amennyi az említett létszámbeli hiányt (a statisztikai születésekhez képest a népszámlálási népesség többletét) pótolta.

A számítások alapján előálló születésszámokat, születési gyakoriságokat és teljes termékenységi arányszámokat tartalmazza a 2. táblázat. A még pontosabb becslések érdekében további finomításokra van szükség.

2. táblázat
Születések és termékenység becslése a Kárpát-medencei magyarság körében
1991–2000 között

<i>Ország</i>	<i>Élveszületések száma</i>			<i>Élveszületések aránya(‰)</i>			<i>Teljes termékenységi arány*</i>	
	1991–1995	1996–2000	Összesen	1991–1995	1996–2000	Összesen	1991–1995	1996–2000
Ausztria	1 578	1 507	3 085	9,0	7,7	8,3	1,35	1,28
Horvátország	983	808	1 791	9,3	8,9	9,1	1,26	1,35
Magyarország	563 658	471 030	1 034 688	11,1	9,4	10,2	1,64	1,31
Románia	67 509	63 957	131 466	8,5	8,6	8,6	1,15	1,05
Szerbia	16 097	14 571	30 668	9,6	9,5	9,6	1,38	1,43
Szlovákia	26 914	22 019	48 933	9,6	8,2	8,9	1,39	1,17
Szlovénia	258	173	431	6,4	5,0	5,8	0,96	0,87
Ukrajna	6 700	5 816	12 516	8,2	7,3	7,7	1,21	1,12
Kárpát-medence összesen	683 697	579 881	1 263 578	10,6	9,2	9,9	1,50	1,23

Megjegyzés: Románia esetében a becslések 1992–1996-os és 1997–2001-es időszakra vonatkoznak. A teljes termékenységi arány csak a magyar nemzetiségű újszülöttekre számítva.

A 2. táblázatból kitűnik, hogy mindent összevetve Magyarországon a legmagasabb a magyarság gyermekvállalási hajlandósága. Riasztóan alacsonynak tűnik a szlovéniai magyarok termékenysége. Igen alacsonynak vehető a romániai magyarság termékenysége is. Két országban, Horvátországban és Szerbia és Montenegróban viszont *emelkedést* mutat az elszámolás, ami lehet becslési bizonytalanság, illetve a délszláv háborút követő kompenzáció számlájára is írható.

Általában a magyarság termékenysége alacsonyabb az országos átlagoknál. Ez még Magyarországon is így van, igaz, csekély mértékben (de csak a nagy számarány miatt). A legtöbb országban a magyar nők gyermekvállalási hajlandósága csak mintegy 80 százaléka az országos átlagoknak, Szlovéniában 70 százaléka. Az 1990-es évek második felében ugyanakkor mintha csökkentek volna az országokon belüli magyar és nem-magyar termékenységi különbségek, nyilvánvalóan az általános gyermekvállalási apály hatására. Kivételként mutatkozik Ausztria, ahol a 90-es évek folyamán a becslés szerint egyenletesen *alacsonyabb* a magyarok termékenysége az országos átlagoknál. Ez nyilván összefüggésben van az ausztriai, „konszolidált” gyermekvállalási hajlandósággal (ami viszont igen alacsony szintű).

Lényeges megemlíteni, hogy a Kárpát-medencei magyarság (magyar nemzetiségű újszülöttekre számított) *teljes termékenységi arányszáma* 1996–2000 között 1,23-nak vehető, tehát *alacsonyabb*, mint a magyarországi mutató értéke (1,31 a magyar nemzetiségűekre). Ebben is kifejeződik az a tény, hogy a határon túli magyarság termékenysége *lényegesen alacsonyabb* a környező országok népességi átlagainál és a hazainál is. *A Kárpát-medencei magyarság gyermekvállalásának növelését tekintjük az első számú prioritásnak, amire egy magyarságpolitikának figyelnie indokolt.*

A halandóság figyelembevétele és a halálozások becslése

A halandóság figyelembevételénél abból indulhatunk ki, hogy ritka kivételektől eltekintve egyáltalán nincs a meghalt nemzetiségére vonatkozó bejelentési kötelezettség, illetve lehetőség. Mégis Szlovákiából és Romániából kaptunk hivatalosnak számító nemzetiség szerinti halálozásszámokat.

A nemzetiségi halálozási statisztikák alapján elvileg következtetni lehetne a magyar nemzetiségű férfiak és nők halandóságára, el lehetne készíteni a nemzetiségi halandósági táblákat. Mi a becsléseknél szintén halandósági táblákkal dolgoztunk, ezek azonban a tényleges adatokat helyettesítő modelltáblák. Vagyis kiindultunk az adott időszak országos halandósági tábláiból, és az ismert transzformációs eljárásokkal kerestük a népességváltozások elszámolásához leginkább passzoló halandósági szinteket. Ebben a becslési folyamatban támpontunk volt az időskori halandóság, ahol feltételeztük, hogy az identitásváltás mellett jobbra csak a halálozások módosítottak a létszámokon.

Szlovákiában a statisztika szerint 1991–2000 között 57 068 magyar nemzetiségű személy halt meg. Ugyanakkor az 1991–2001 közötti elszámolás alapján 71 901 elhalálozás adódott, a különbség tehát igen tetemes. Szinte lehetetlen, hogy a szlovák statisztikai adat közelítse a valóságot, amennyiben elfogadjuk az 1991. évi és a 2001. évi népszámlálás nemzetiségi létszámait. Ebben az esetben ugyanis a szlovákiai magyarok születéskor várható élettartamának 4 évvel magasabbnak kellene lennie az országos átlagnál. Ezzel szemben a mi becslésünk alapján a szlovákiai magyarok élettartama férfiaknál és nőknél egyaránt egy évvel *kevesebb* a szlovákiai átlagnál.

Romániában hasonló a helyzet. A statisztikai halálozások száma a magyar nemzetiségűekre 1992–2001 között 222 ezer fő. A mi elszámolásunk szerint ez a szám 237 ezer fő, tehát ismételtelen több. Itt is csak lényegesen az országos átlag feletti élettartamok biztosítanak az alacsonyabb statisztikai halálozásszámot. Ezért a mi becslésünkben adódó, *indirekt* halálozásszámot fogadtuk el.

Egy esetben lenne elképzelhető a közeledés a becslés és a statisztika között, ha felténnénk, hogy az idős életkorokban lényeges identitásváltások történtek a mostani és a megelőző népszámlálások között, tehát sokkal *több idős ember nem* vállalta magyarságát 2001-ben, mint 1991-ben. Ez azért elég abszurd feltételezésnek tűnik, különös tekintettel a demokrácia, a szabadságjogok, a diszkriminációellenesség erősödése közepette.

A gyakorlati számítások során a következő eljárást alkalmaztuk.

- Minden országra az időszakra jellemző országos halandósági táblákból indultunk ki, azokból is az elhalálozási valószínűségekkel foglalkoztunk. Természetesen az elhalálozási valószínűségeket férfiak és nők és életkorok szerint adatuk meg.
- Felvettünk egy-egy szorzót, ami a magyar nemzetiségű férfiak és nők halandóságát mutatja az országos átlaghoz viszonyítva. Ha a szorzó 1-nél nagyobb, a magyarok „halandóbbak” országaik átlagánál, ha kisebb, elhalálozási kockázatuk alacsonyabb. Ezen szorzókkal újraszámoltuk a halálozási valószínűségeket, ebből becsülhetővé váltak a halálozások abszolút számai. A szorzókat akkorának vettük, hogy az 1991. évi népszámlálásból kiindulva a következő népszámlálásig a népességgel és a valószínűségekkel kiszámolt halálozásszámokkal – a más népmozgalmi és identitásváltási korrekciókat követően – a lehető legjobban közelítsük a népszámlálási eredményeket.

A számítások alapján előálló halálozásszámokat, halálozási gyakoriságokat és születéskor várható élettartamokat tartalmazza a 3. táblázat. Itt is megjegyezzük, hogy további finomítások szükségesek a még pontosabb becslések érdekében.

A 3. táblázatból kitűnik, hogy *Ausztriában* a legkedvezőbbek a magyarság életkilátásai. Ez elsősorban azért van, mert a honos magyar nemzetiségűek feltehetően az osztrák átlaghoz igen közelálló mortalitással bírnak, ugyanakkor a Magyarországról bevándorlók még nem rontják le az átlagot, lévén fiatal a korösszetételük. A jövőben itt két tendencia határoz-

hatja meg az élettartamok alakulását, egyfelől az Ausztriába bevándorolt és bevándorló magyarok közeledése az osztrák átlaghoz, másfelől a bevándorolt népesség öregedése.

3. táblázat
Halálozások és élettartamok becslése a Kárpát-medencei magyarság körében
1991–2000 között

Ország	Halálozások száma			Halálozások aránya (%)			Születéskor várható élettartam	
	1991–1995	1996–2000	Összesen	1991–1995	1996–2000	Összesen	1991–1995	1996–2000
<i>Férfiak</i>								
Ausztria	1 029	1 057	2 086	12,3	11,3	11,8	73,0	75,1
Horvátország	665	687	1 352	13,1	15,7	14,3	68,4	68,4
Magyarország	375 985	352 885	728 869	15,5	14,7	15,1	65,7	67,4
Románia	63 379	61 017	124 396	16,5	17,1	16,8	65,6	66,1
Szerbia	10 087	10 195	20 282	12,0	13,4	12,7	69,2	70,0
Szlovákia	19 870	17 980	37 850	14,7	14,0	14,3	65,7	68,0
Szlovénia	269	254	523	14,4	15,8	15,0	69,8	71,8
Ukrajna	4 348	5 859	10 207	11,7	16,1	13,9	66,4	63,5
Kárpát-medence összesen	475 632	449 933	925 565	15,4	14,9	15,2	65,8	67,3
<i>Nők</i>								
Ausztria	1 588	1 487	3 075	17,2	14,7	15,9	79,0	81,0
Horvátország	664	679	1 343	12,1	14,3	13,1	76,0	76,0
Magyarország	336 397	329 024	665 422	12,7	12,5	12,6	74,7	76,2
Románia	60 098	57 784	117 882	14,7	15,1	14,9	72,0	73,1
Szerbia	7 770	9 008	16 779	9,3	11,6	10,4	75,4	74,9
Szlovákia	18 240	17 345	35 585	12,6	12,5	12,5	74,5	76,2
Szlovénia	336	310	646	15,7	16,9	16,3	77,8	79,3
Ukrajna	4 762	5 921	10 683	10,6	13,6	12,1	75,5	74,5
Kárpát-medence összesen	429 855	421 559	851 414	12,9	12,8	12,8	74,4	75,8
<i>Együtt</i>								
Ausztria	2 617	2 544	5 161	14,8	13,1	13,9	75,9	78,0
Horvátország	1 329	1 366	2 695	12,6	15,0	13,7	72,1	72,1
Magyarország	712 382	681 909	1 394 291	14,1	13,5	13,8	70,1	71,7
Románia	123 477	118 801	242 278	15,5	16,1	15,8	68,7	69,5
Szerbia	17 858	19 203	37 061	10,7	12,5	11,6	72,2	72,4
Szlovákia	38 110	35 325	73 434	13,6	13,2	13,4	70,0	72,0
Szlovénia	605	564	1 169	15,1	16,4	15,7	73,7	75,5
Ukrajna	9 110	11 780	20 890	11,1	14,7	12,9	70,8	68,9
Kárpát-medence összesen	905 488	871 492	1 776 979	14,1	13,8	14,0	70,0	71,4

Megjegyzés: Románia esetében a becslések az 1992–1996-os és 1997–2001-es időszakra vonatkoznak.

A magyarság életkilátásai legkedvezőtlenebbek Ukrajnában, majd Romániában, ezt követően Magyarországon és Szlovákiában. Magyarország rangos helyezését szerepet játszik nyilvánvalóan a becslési bizonytalanság is, de tény az is, hogy az országos átlagokat tekintve is rosszul áll Magyarország a Kárpát-medencében. Az 1990-es évek első felében a ma-

gyarországi férfiak születéskor várható átlagos élettartama ténylegesen is a legalacsonyabbak között volt. A nőknél kirívóan alacsony a romániai becslés, ennek alapján a romániai magyar nők életkilátásai majd' két évvel kevesebbek a magyarországinál. Így aztán összességében is (mindkét nemre számítva) a romániai magyaroké a kétes utolsó hely az élettartamok nagyságában, az átlag romániai magyar nem érte meg a 70 évet 1992–1996 között.

Az 1990-es évek második felében némi elmozdulást láthatunk. Egyfelől Magyarország mintha túljutna egy hosszabb halandósági krízisen, emelkednek az élettartamok. Másfelől egynémely ország éppen egy negatív periódusába lép be (lásd Ukrajna). Végül a magyarországi javulás, noha nem éri el az ausztriai, szlovákiai és a szlovéniai emelkedés mértékét, jelentősebb, mint a többi országban, tehát csökkennek ezekkel szemben a különbségek. Ennek ellenére a magyarországi élettartam „helyezése” csak egy hellyel javul, Ukrajnát és Romániát előzi meg.

Lényeges megemlíteni, hogy az adatokból nem látunk arra utaló erős jelet, hogy a magyarság élettartama lényegesen kevesebb lenne az országok átlagánál. Szlovákia és Románia esetében kellett az 1990-es évek elszámolásához egy évvel kisebb élettartamot vennünk az átlagnál. Ugyanakkor Ukrajna (Kárpátalja) magyarsága minden bizonnyal tovább él az ukrajnai átlagpolgárnál, becslésünk szerint legalább fél évvel. Részletesebb és pontosabb becslések szükségesek az esetleges további különbségek kitapintására.

Kárpát-medencei szinten a magyar férfiak várható átlagos élettartama a férfiaknál 67,3 év, a nőknél 75,8 év (az 1996–2000-es időszakban). Miután azonban az Európai Unióban, a májusi bővítés után, *Magyarország mutatja majd a legalacsonyabb élettartamok egyikét, a magyarság lesz az az országalkotó nemzetiség, amelynek a legrövidebb az élete. Az élettartamok jelentős emelkedésének biztosítása a magyarságpolitika második számú prioritásának tekintendő.*

A határokat átszelő vándorlás figyelembevétele

Az országok közötti migráció figyelembevételénél ismét arra kell rámutatnunk, hogy a nemzetiségi becslések jobbára csak indirekt módszerekkel lehetségesek. Nincsenek ugyanis nemzetiségi migrációs statisztikák. Egyedül Szlovákia esetében jutottunk hozzá olyan adatokhoz, amelyek tartalmaznak vándorlási adatokat a ki- és bevándorlók nemzetiségi összetételéről. Ezek az adatok azonban szintén hiányosak, legalább olyan mértékben, mint amilyen mértékben a magyarországi állampolgárok ki- és bevándorlási adatai. A szlovák statisztika alapján 1243 olyan személy vándorolt be és 623 olyan személy vándorolt ki, akinél magyar nemzetiségű bejegyzést találtak. Ugyanakkor a magyar statisztikák szerint egyedül Magyarországra közel 5000 személy vándorolt be Szlovákiából, és eltávozott több mint 1000 személy.

A nemzetiségi migrációs becsléseket két eset megkülönböztetésével végeztük. Először a szomszédos országok és Magyarország közötti migrációt vettük számba, majd a Kárpát-medencén kívüli vándorlásokat becsültük meg. A hazai statisztika alapján módunkban áll állampolgárság szerint megfigyelni a vándorlásokat, ebből pedig a magyar nemzetiségűek részarányára vonatkozó becsléssel állapítottuk meg a magyar vándorlók számát. Az egyszerűség kedvéért feltettük (adat erre sincs), hogy a Magyarországról elvándorlók az országukba visszavándorlók, legalábbis a szomszéd országok vonatkozásában.

A magyarok Kárpát-medencén kívüli vándorlásait Magyarország kivételével szinte lehetetlen megbecsülni. Itt egyfelől kompenzáltuk a Magyarországról történő visszavándorlásnak egy részét, amit tranzitvándorlásnak tekintettünk. Másfelől a létszámváltozások elszámolásához az etnikai váltással kombináltunk, figyelve a korcsoportos létszámok lehető legjobb egyezőségére. Mindezzel együtt is azt mondhatjuk, hogy a külső (Kárpát-medencén kívüli) migráció továbbra is fehér folt a magyarság vándorlásában, legalábbis ami a szomszéd országokban élő magyarokat illeti.

A vándorlásoknál nemcsak az össz-számokat kellett megbecsülni, hanem azok nemek és életkorok szerinti megoszlásait is. Ezeket részben a hazai statisztikai adatokból számítottuk, részben pedig a hazai vándorlási kormegoszlások segítségével becsültük. A gyakorlati számítások során a következő eljárást alkalmaztuk.

- Minden országra az időszakra vonatkozó magyarországi vándorlási adatból indultunk ki, ami a külföldiek be- és kivándorlására vonatkozik országok szerint. Ebből képeztük a környező országokból bevándorló külföldiek számait, valamint az onnan érkezettek kivándorlásának számait. Magyarország, Szerbia és Ukrajna esetében korrekciót alkalmaztunk azért, hogy ezek az országok az 1990-es elején még nem léteztek.
- Felvettünk egy szorzót, ami a magyar nemzetiségű férfiak és nők részarányát adja meg a vándorlók között. Az 1990-es évek demográfiai változásainak elszámolásához a leginkább megfelelőnek a 0,9-es szorzó általános alkalmazása tűnt. Ezt fogadtuk el, tudva, hogy ez azért elég durva megközelítése a valóságos viszonyoknak, különösen egyes országok (mint vélhetően Ukrajna, Szerbia, Magyarország) vonatkozásában.
- Az 1990-es évek népmozgalmi változásainak elszámolásához „passzoló” olyan vándorlási egyenlegeket is felvettünk, amelyek nem Magyarországgal kapcsolatosak. Az egyszerűség kedvéért feltettük, hogy a szomszédos országok között a magyarok vándorlása csekély, tehát ezek az egyenlegek a Kárpát-medencén kívülre mutatnak.
- Magyarország esetében a KSH által hivatalosan kimutatott népszámlálások közötti vándorlási egyenleget vettük teljes vándorlási egyenlegnek (ennek a magyar nemzetiségűekre arányosított részét), és ebből levonva a szomszéd országokkal való vándorlás mérlegét, kaptuk az egyéb irányú egyenleget. Külön becslés szolgált az Ausztriába történő kivándorlásra.

A számítások alapján előálló vándorlásokat, egyenlegeket és a népességhez viszonyított arányokat mutatja be a 4. táblázat. Itt is megjegyezzük, hogy a még pontosabb becslések érdekében további finomításokra van szükség.

4. táblázat
A nemzetközi vándorlások becslése a Kárpát-medencei magyarság körében
1991–2000 között

Ország	Vándorlások száma			Vándorlások aránya aránya (%)		
	1991–1995	1996–2000	Összesen	1991–1995	1996–2000	Összesen
<i>Magyarországról</i>						
Ausztria	5 200	5 200	10 400	62,0	55,6	58,6
Horvátország	514	179	693	10,2	4,1	7,4
Románia	6 005	2 495	8 500	1,6	0,7	1,1
Szerbia	1 632	569	2 201	1,9	0,7	1,4
Szlovákia	774	270	1 044	0,6	0,2	0,4
Szlovénia	257	89	346	13,8	5,5	9,9
Ukrajna	1 972	688	2 660	5,3	1,9	3,6
<i>Kárpát-medence összesen</i>	16 354	9 490	25 844	0,5	0,3	0,4
<i>Magyarországra</i>						
Ausztria	585	666	1 251	7,0	7,1	7,1
Horvátország	968	897	1 865	19,1	20,6	19,8
Románia	36 092	27 344	63 436	9,4	7,7	8,6
Szerbia	13 246	12 716	25 962	15,8	16,7	16,2
Szlovákia	2 501	2 318	4 819	1,9	1,8	1,8
Szlovénia	483	448	931	25,8	27,8	26,7
Ukrajna	4 056	3 386	7 442	10,9	9,3	10,1
<i>Kárpát-medence összesen</i>	57 931	47 775	105 706	1,9	1,6	1,7
<i>Más országba</i>						
Ausztria	-150	-150	-300	-1,8	-1,6	-1,7
Horvátország	-1 200	-1 200	-2 400	-23,7	-27,5	-25,5
Magyarország	39 832	39 832	79 664	1,6	1,7	1,7
Románia	-9 100	-9 100	-18 200	-2,4	-2,6	-2,5
Szerbia	-4 600	-4 600	-9 200	-5,5	-6,0	-5,7
Szlovákia	-2 400	-2 400	-4 800	-1,8	-1,9	-1,8
Szlovénia	-70	-70	-140	-3,7	-4,3	-4,0
Ukrajna	-500	-500	-1 000	-1,3	-1,4	-1,4
<i>Kárpát-medence összesen</i>	21 812	21 812	43 624	0,7	0,7	0,7

Forrás: Demográfia Évkönyvek, KSH, Budapest és saját becslés.

A 4. táblázatból kitűnik, hogy Magyarország magyar nemzetiségben számított vándorlási nyeresége a szomszédos országok vonatkozásában mintegy 80 ezer főre tehető az 1990-es években. További 80 ezer fős nyereség képződhetett más országok vonatkozásában. Ez így összesen 160 ezer fő. A nem magyar nemzetiségű bevándorlókat is figyelembe véve jutunk az 1990. évi és a 2001. évi népszámlálás mintegy 200 ezer főt kitevő, a természetes szaporodással nem magyarázható különbségéhez.

Abszolút számban a romániai magyarság „táplálta” leginkább a hazai magyarságot a vándorlások révén, az egyenleg 55 ezer fő. Szerbia és Montenegró a következő ország, mint-

egy 22 ezer fős bevándorlási többlettel, ezt Ukrajna követi. A kivándorlásnál Ausztria vezet Románia előtt.

Érdekesek az arányszámok. Kiderül, hogy a legnagyobb számú romániai bevándorló magyarság jóval kisebb részét teszi ki az ottani magyaroknak, mint Magyarországon, Szerbiában, Szlovéniában, de még Ukrajna esetében is! A Magyarországról történő kivándorlásnál pedig teljes az osztrák „fölény”, hatszorosan haladja meg a követő országokat.

Kárpát-medencei szinten az országok közötti vándorlás „belső” vándorlásnak számít, tehát az összmagyarság létszámát kevésbé befolyásolja. Az egyéb irányú egyenlegben pedig mintha többlet mutatkozna. Ez a többlet azonban annyiban kétséges, hogy a magyarországi bevándorlók nemzetisége továbbra sincs nyilvántartva, tehát itt a becslések bizonytalansága ismét közbeszól. Ebben a metszetben igencsak keveredik az identitás és a vándorlás. Mindenesetre *a nemzetközi vándorlás sokféle irányának és a mozgás következményeinek feltárása a magyarságpolitika harmadik számú prioritása kell, hogy legyen, mely egyben az egyik legérzékenyebb terület is.*

Az identitásváltás figyelembevétel

A nemzetiség létszámviszonyai módosulásának egy újabb lehetősége a nemzetiség megváltoztatása. Viszonylag keveset tudunk erről a területről, legalábbis ami a számokat illeti. Az nyilvánvaló, hogy az asszimiláció jelensége létezik, és különösen egyes országokban hat is a magyarság létszámára. Nem ismeretesek azonban a váltás nemek és életkorok szerint jellemzői. A rendelkezésre álló adatokból csak „maradvány”-ként becsülhető az identitásváltás az 1990-es években.

A becslésekhez kiindulásul elemeztük a szlovákiai és a romániai népszámlálás koradatait. Azt állapítottuk meg, hogy 40 éves korig vélelmezhetünk olyan eltéréseket, amelyek asszimilációs jeleket is hordozhatnak. Ezek a jelek többé-kevésbé egyenletesek 30 éves korig, aztán csökkenő tendenciájúak.

A gyakorlati becslések során az alábbi lépéseket tettük.

- Felvettük egy I. jelű kormintát, ami egy meghatározott aránnyal indul az újszülötteknél, és azonos minden életkorban 30 éves korig. Ezt követően egyenletesen tart a 0-hoz 60 éves korig, 60 éves kor felett pedig zérus. Ez a minta alapvetően az asszimiláció becslésére szolgál.
- Felvettük egy II. jelű kormintát, ami zérus arányokkal indul, majd a vándorláshoz hasonlóan a fiatal életkorokban felfut és az idősebbekben lecseng. Ez a minta alapvetően a disszimiláció becslésére szolgál.
- Az induló arányokat változtatva kaptuk a kor szerinti identitásváltási arányszámokat a fenti mintának megfelelően.

- A magyar nemzetiségi népességgel felsorozva kaptuk az identitásváltás abszolút számait nemenként és életkoronként.

A becslések alapján *Szlovénia* és *Horvátország* vezetne az asszimilációs ranglistán, ahol egy ötéves periódusban a magyar nemzetiségűek 3-5 százaléka vált át más (bizonytalán a többségi) nemzetiséghez. Magas az asszimilációs mutató *Szlovákiában* (öt év alatt 1,6 százalék), *Szerbiában* (1,8 százalék) és *Ausztriában* (1,1 százalék) is. Alacsony értékű *Romániában*. *Magyarországon* az asszimiláció előjele ellentétes, itt a magyarság asszimilál más nemzetiségű személyeket. A mutató értéke azonban igen alacsony a hazai magyarság nagy létszáma miatt. Meglepő, de ugyancsak disszimilációt becsültünk *Ukrajna* esetében is.

Tekintettel arra, hogy az identitásváltás a külső vándorlásokkal keveredik, ezért ezeket összevontan adjuk meg az eredménytáblákban. Ez persze nem azt jelenti, nem számolunk külön a nemzetiség megváltoztatásával. Az előreszámításoknál hipotézis szinten is foglalkozunk az identitásváltás módosulásával.

A Kárpát-medencei magyarság főbb demográfiai mutatói az 1990-es években

Az 1990-es évek eleji és a 2000-es évek elején megtartott népszámlálások között – az előző fejezetben ismertetett módokon – elvégeztük a népmozgalmi változások részletes becslését és ezzel a változások elszámolását a népszámlálások között. Felesleges hangsúlyoznunk, hogy az elszámolások még számos kívánnivalót hagynak maguk után. Esetenként még az sem biztos, hogy hihetünk bizonyos népszámlálási eredményeknek, amelyek pedig egy ilyen elszámolásnak az alapját képezik. Mindenesetre módszerünk a makroadatok szintjén működik, és azokat többé-kevésbé konzisztens módon képes a változásokban elhelyezni.

A mellékletben közöljük a főbb eredménytáblákat erről az elszámolásról, ezeket a következő elemzésben nem ismételjük meg. Ugyanakkor a részletes belső számanyagból felviláglantunk egy-egy táblát és ábrát. Az elemzést minden országra elvégezzük.

Az ausztriai magyarság demográfiai helyzete

A magyarok száma Ausztriában 1991-ben 33 459 fő volt. A 2001. évi népszámlálás 40 583 főt mutatott ki. Megjegyzendő, hogy Ausztriában a nemzetiség helyett a családban/közösségben használt nyelv szerint sorolják be a személyeket. A két létszámadat különbsége 7124 fő, tehát az ausztriai magyarok száma *növekedett* – 10 év alatt 21 százalékkal.

A létszámváltozás tényezőit vizsgálva úgy becsülhetjük, hogy az élveszületések száma 1991 és 2001 között 3085 főt tett ki. Ez a népességhez viszonyítva alacsony, 8,3 ezrelékes születési arányt képvisel az évtized átlagában. A születések száma azonban – szemben a rend-

szerváltó országok területén élő magyarsággal, beleértve Magyarországot is – *nem csökkent drasztikusan* az 1990-es években. Úgy becsüljük, hogy Ausztriában 1991–1995 között 1578, 1996–2000 között 1507 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát van ugyan csökkenés, de egyáltalán nem drámai mértékű. Áttérve a szintetikus termékenységi mutatókra, az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értéke 1,35 volt, szemben a második öt évben mérhető 1,28-al. Az 5 százalékos csökkenés összhangban van a születések változásával éppúgy, mint az Ausztria egészére jellemző gyermekvállalási trendekkel. Ebből a szempontból tehát az ausztriai magyarság nem tűnik kirívóan alacsony gyermekszámúnak, *mégis az látszik, hogy a magyarság termékenysége az évtized mindkét felében valamivel alacsonyabbnak mutatkozik az országos átlagnál. A valós különbség ennél kisebb, miután a magyar nők gyermekvállalásánál csak a magyar nemzetiségű újszülötteket vettük figyelembe.*

A halálozások száma az 1991–2000-es időszakban becslésünk szerint 5161 fő lehetett. A nyers halálozási arány értéke 13,9 ezrelék, nem túl magas, de jellemző az idős népességre. A halálozások száma csak nagyon csekély mértékben mérséklődött az évtized során, ami a javuló halandóság és az öregedési folyamat előrehaladása egymással ellentétes hatásának tudható be. 1991–1995 között 2617 fő, 1996–2000 között 2544 fő a meghalt magyarok becsült száma. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 75,9 évről 78,0 évre, bő 2,0 évvel emelkedett, de – mint említettük – ennek halálozást csökkentő hatását kiegyenlítette az idős korúak létszámának emelkedése.

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelentette, hogy az ausztriai magyaroknál természetes szaporodás helyett természetes fogyás figyelhető meg. Az évtized során a születési hiány 2076 fővel, 5,6 százalékkal csökkentette az ausztriai magyarok számát.

Ugyanakkor a magyarok vándorlási egyenlegét – döntően a Magyarországról történő idevándorlás miatt – erősen pozitívnak vehetjük. Számításunk szerint a vándorlási egyenleg Magyarország vonatkozásában 9149 főt tesz ki a 10 év alatt, ami az ausztriai magyarság 1991. létszámának 24,7 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen 51 fő lenne, amivel kijön a két népszámlálás közötti létszámgyarapodás, a 7124 fő.

Az ausztriai magyarság korösszetétele idős. Az átlagos kor 2001-ben 43,3 évet tett ki, ami jó öt évvel magasabb a magyarországi átlagos kornál. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 17,7 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 28,1 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 28,5 százalék. Még az idős korúak (60+ évesek) is lényegesen nagyobb arányban vannak a népességben, mint a fiatalok: arányuk 25,7 százalék. (Lásd a 2. és 3. ábrát.)

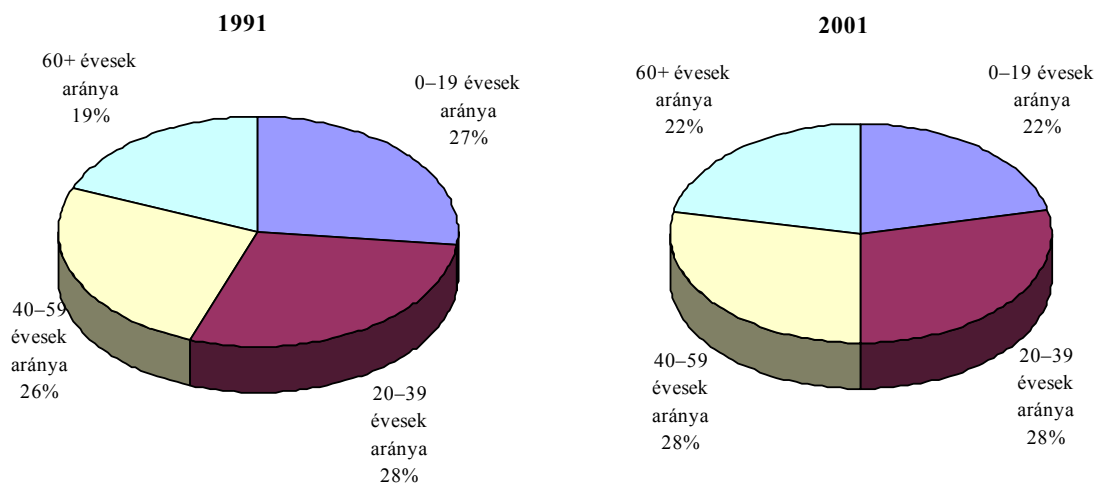
Mindez azt jelenti, hogy az ausztriai magyarság demográfiai öregedése igen előrehaladott. Az ún. öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) 1,5, tehát minden 100 fiatalra 150 idős korú jut.

Fontos mutató a függőségi arány, amely utal a résznépesség aktív korosztályainak eltartási terheire. A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi

arány) 0,77, tehát 100 aktív korúra már 77 nem aktív korú jut. Nyilván ez az arány még sokkal magasabb lenne akkor, ha az aktív korúak helyett a ténylegesen foglalkoztatottakat vennénk csak figyelembe.

Érdekes és a jövőt tekintve lényeges fejlemény, hogy az 1990-es évek folyamán az ausztriai magyarság *fiatalodott* a bevándorlás következtében. Becsléseink alapján az mondható, hogy az átlagos kor nagyjából egy évvel *csökkent*. Az öregedési index és az idősek aránya is csökkent. Mindez rámutat – a létszámnövelés mellett – a jelentős mértékű nemzetközi vándorlási nyereség korösszetételt javító hatására. Az ausztriai magyarság példája tehát általános demográfiai szempontból is figyelmet érdemel.

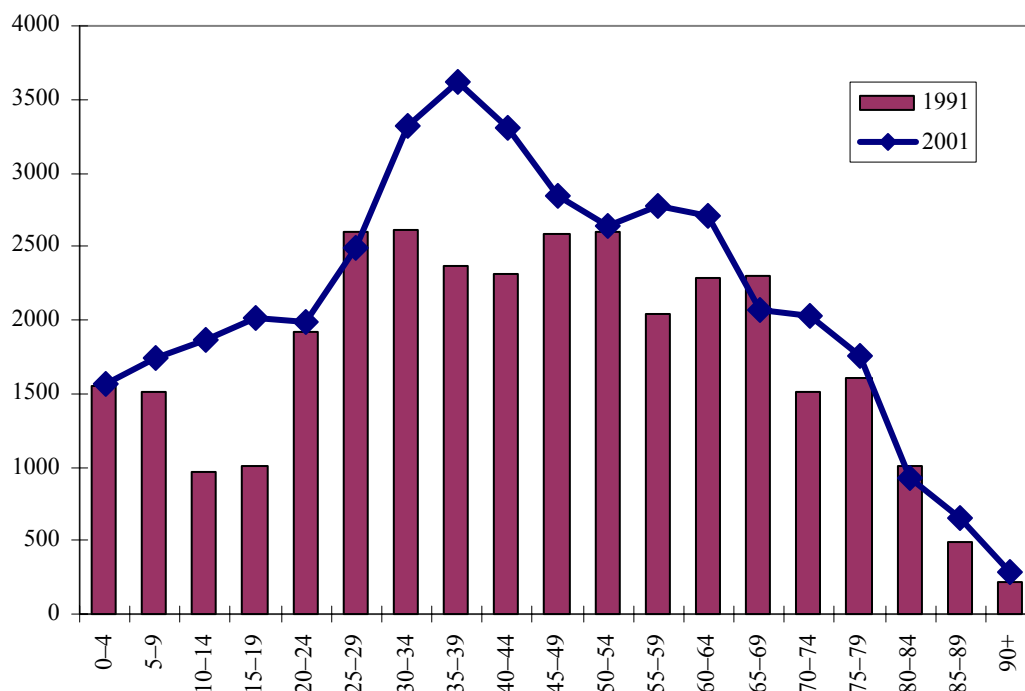
2. ábra
A magyarok kormegoszlása Ausztriában 1991-ben és 2001-ben



Megjegyezzük, hogy az 1991. évi létszámbeclés korcsoportos részében a 10-19 évesek beclése erősen bizonytalan. Ez a jelentős bevándorlás indirekt hatása, ahol a korcsoportos adatok nem elérhetőek.

3. ábra

A magyarok korpiramisa Ausztriában 1991-ben és 2001-ben



A horvátországi magyarság demográfiai helyzete

A magyarok száma Horvátországban 1991-ben 22 355 fő volt. A 2001. évi népszámlálás 16 595 főt számlált. A különbség -5760 fő, tehát a horvátországi magyarok száma csökkent, 10 év alatt 26 százalékkal.

A létszámváltozás tényezőit – születések, halálozások, vándorlások, identitásváltás vizsgáljuk a következőkben. A magyar nemzetiségű újszülöttek száma 1991 és 2001 között mintegy 1791 főt tett ki. Ez a népességhez viszonyítva alacsony, 9,2 ezrelékes születési arányt jelez az évtized átlagában. A születések száma erőteljes csökkenésnek indult az 1990-es években. Úgy becsüljük, hogy Horvátországban 1991–1995 között 983 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között már csak 808 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát a csökkenés jól megfigyelhető és jelentős. Az évtized második felében a születésszám már csak 82 százaléka az évtized első felére jellemző számnak.

A termékenységi mutatók ugyanakkor érdekes, ellentétes irányú változást jeleznek. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értéke 1,26 volt, a második öt évben 1,35, az előzőnél 0,09-al magasabb. Ez durván azzal egyenértékű, hogy a nők 9 százaléka még egy gyermeket vállalt az évtized eleji állapothoz képest. Tehát a gyermekvállalási hajlandóság egyáltalán nem csökkent, csak a népesség idősödése és csökkenése okozta a születésszám visszaesését. Valójában a családokban – vélhetően – bizo-

nyos mértékű kompenzációs gyermekvállalás zajlik, talán az évtized első fele polgárháborús viszonyainak hatására.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban 2695 fő. A nyers halálozási arány értéke 13,8 ezrelék, jellemző az idős és viszonylag nem túl magas élettartamú népességre. A halálozások száma *növekedett* az évtized során, ami az idősödésnek és az azzal lépést nem tartó, *stagnáló, romló halandóságnak* tulajdonítható. 1991–1995 között 1329 fő, 1996–2000 között – természetesen becsült számként – 1366 fő halt meg a magyarok közül. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam mindvégig 72,1 év volt, tehát nem emelkedett, de nem is vehető csökkenőnek.

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelentette, hogy a horvátországi magyaroknál is a természetes szaporodás helyett természetes fogyás figyelhető meg. Az évtized során ez 904 fővel, 4,6 százalékkal csökkentette a horvátországi magyarok számát. Továbbá a magyarok vándorlási egyenlegét – a Magyarországra vándorlóknak a Magyarországról visszavándorlóknál jóval nagyobb száma miatt – erősen negatívnak vehetjük. Számításunk szerint a vándorlási egyenleg Horvátország vonatkozásában –1172 főt tesz ki a 10 év alatt, ami a magyarság 1991. évi létszámának –6,0 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 3684 fővel csökkenti a magyarok számát. A két népszámlálás közötti fogyás így lesz összesen $904 + 1172 + 3684 = 5760$ fő.

A természetes fogyás tehát hatodát, a Magyarországot érintő vándorlás 20 százalékát, az egyéb változások – jelentős részben vélhetően az identitásváltás – több mint felét teszi ki az összes megfigyelhető változásnak.

A horvátországi magyarság korösszetétele is idős. Az átlagos kor 2001-ben 42,9 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 18,8 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 25,4 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 29,2 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 26, 5 százalék. (Lásd a 4. és 5. ábrát.)

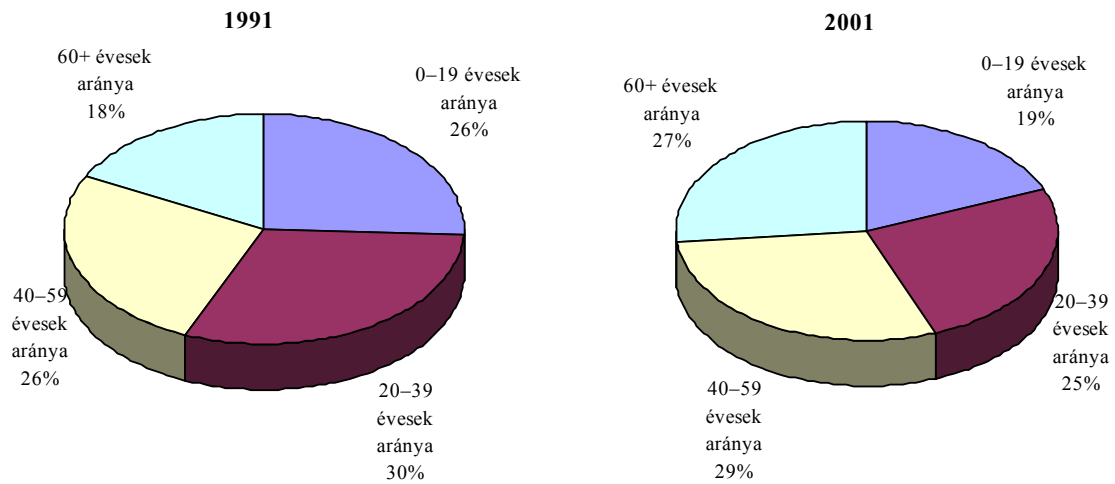
Mindez azt jelenti, hogy a horvátországi magyarság demográfiai öregedése is igen jelentős. Az öregedési index 1,4, tehát minden 100 fiatalra 140 idős korú jut.

Fontos mutató a függőségi arány, amely utal a résznépesség aktív korosztályainak eltartási terheire. A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított *együttes* aránya (teljes függőségi arány) 0,83, tehát 100 aktív korúra már 83 nem aktív korú jut. Nyilván ez az arány még sokkal magasabb lenne akkor, ha az aktív korú helyett a ténylegesen foglalkoztatottakat vennénk csak figyelembe. Megjegyzendő, hogy ez az arány jóval magasabb az ausztriai magyarok vagy akár a horvátországi teljes népesség hasonló arányánál is. *Ez arra mutat rá, hogy a horvátországi magyarság körében megnövekedtek a függőségi, eltartási terhek az utóbbi időben, ami még jobban megnehezíti a résznépesség önreprodukciónak.*

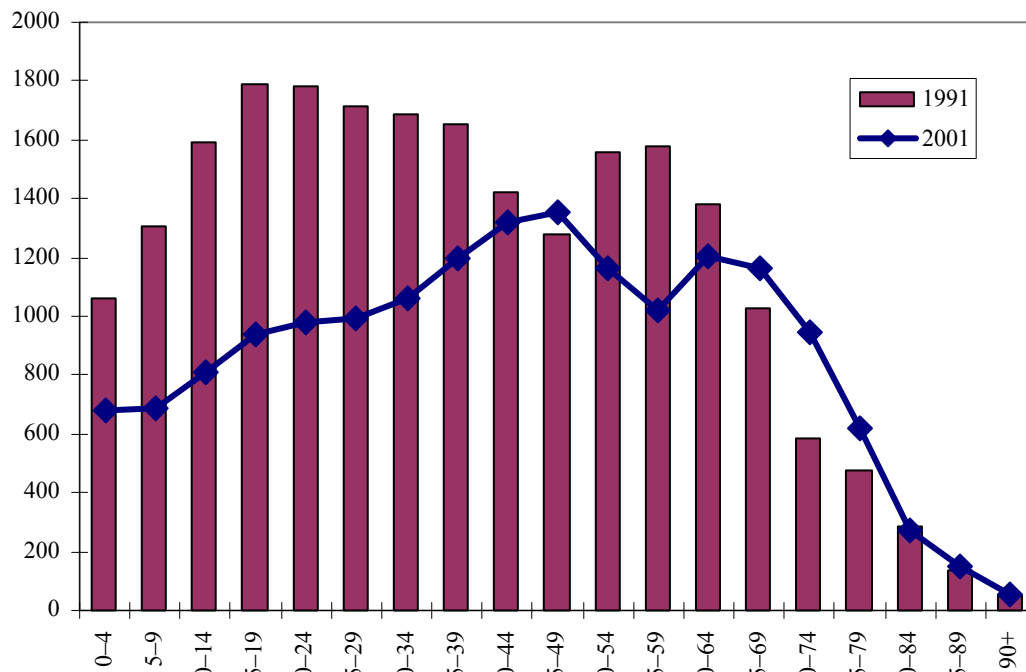
Ezt húzza alá, hogy az 1990-es évek folyamán a horvátországi magyarság *rapid előrege-
dése következett be*. Becsléseink alapján az mondható, hogy az átlagos kor több mint 5 (!) évvel *emelkedett*. Nőtt az öregedési index, az idősek aránya, a függőségi arány. Mindez rámutat a lét-

számában zsugorodó, minden jelenség (természetes népmozgalom, vándorlások, identitásváltás) mentén csökkenő rész népesség fenntartási problémájára. A horvátországi magyarság megtartási képessége az 1990-es évek folyamán – úgy tűnik – drámai mértékben csökkent.

4. ábra
A magyarok kormegoszlása Horvátországban 1991-ben és 2001-ben



5. ábra
A magyarok korpiramisa Horvátországban 1991-ben és 2001-ben



A magyarországi demográfiai helyzetről számtalan elemzés, értekezés látott napvilágot. Ehelyütt nem kívánjuk megismételni, bemutatni ezeket a – többségükben jól ismert – munkákat. Célunk a többi országgal való – „egyenrangú” – összevetés az elemzés szintjén, bár kétségtelen, hogy a magyarországi magyarság súlyánál fogva más minőséget képvisel a Kárpát-medencei magyarság körében.

A magyar nemzetiségűek száma Magyarországon 1991-ben 10 139 571 főnek vehető, legalábbis az 1990. évi népszámlálási bevallás, illetve ennek az 1991. évi népességre aktualizált nagysága ekkora számot jelez. A 2001. évi népszámlálás 9 959 362 főt számlált, ha az 1990. évi metodikát alkalmazzuk, vagyis az összlétszám nem magyar nemzetiségű részének komplementerét tekintjük magyar nemzetiségűnek. Itt emlékeztetnünk kell arra a bizonytalanságra, amit a nem válaszolók jelentenek. A magukat a 2001. évi népszámlálás során magyar nemzetiségűnek vallók ugyanis a 9,96 milliónál kevesebben, csak mintegy 9,4 millióan vannak. Mi – az 1990. évi meghatározás alapján – a 9,96 milliós számot fogadtuk el. Így lett a két időpont (1991 és 2001) között a magyarok létszámkülönbsége –180 209 fő. Eszerint a magyarországi magyarok száma abszolút számban jelentősen csökkent, miközben a csökkenés viszonylagos nagysága (10 év alatt 2 százalék) csekélynek is nevezhető más országokhoz képest.

A létszámváltozás tényezőit vizsgáljuk. A magyar nemzetiségű újszülöttek száma a népességváltozás tényezőinek 1991 és 2001 között elszámolásában 1 034 688 főt tett ki. Ez a népességhez viszonyítva közepesen alacsony, 10,3 ezrelékes születési arányt jelez az évtized átlagában. A születések száma viszont erőteljesen csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Magyarországon 1991–1995 között 563 658 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között 471 030 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát a csökkenés jól megfigyelhető. Az évtized második felében a születésszám 84 százaléka az évtized első felére jellemző számnak.

A termékenységi mutatókra is a csökkenés jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értéke 1,64 volt, a második öt évben 1,31, mintegy 20 százalékkal alacsonyabb. Tehát a gyermekvállalási hajlandóság valamivel nagyobb mértékben csökkent, mint a születések száma. Ebben szerepet játszott az 1970-es évek nagy létszámú korosztályainak jelenléte is.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban 1 394 291 fő. A nyers halálozási arány értéke 13,9 ezrelék, közepesen magas, jellemző az idős és viszonylag rövid élettartamú népességre. A halálozások száma *csökkent* az évtized során, ami az idősödés ingadozásának (most hagyják el a népességet az első világháború alatt született kis létszámú korosztályok), továbbá a javuló halandóságnak tulajdonítható. 1991–1995 között 712 382 fő, 1996–2000 között 681 909 fő halt meg a magyar nemzetiségűek közül az *elszámolás* alapján.

Ez idő alatt a mindkét nemre számított születéskor várható átlagos élettartam 70,1 évről 71,7 évre emelkedett.

A halálozások többlete a születésekkel szemben a magyarországi magyaroknál is természetes fogyást váltott ki. Az évtized során ez becslésünk alapján 359 603 fővel, 3,6 százalékkal csökkentette a magyarországi magyarok számát. Viszont a magyarok vándorlási egyenlegét – a Magyarországra vándorlóknak a Magyarországról visszavándorlóknál jóval nagyobb száma miatt, továbbá a nem Kárpát-medencei országokba vándorlók pozitív vándorlási egyenlegére is tekintettel – erősen pozitívnak vehetjük. Számításunk szerint a vándorlási egyenleg a Kárpát-medencei országok vonatkozásában közel 80 ezer főt tesz ki a 10 év alatt, ami a magyarság 1991. évi létszámának 0,8 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 100 ezer fővel emeli a magyarok számát. A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés így lesz összesen $359\,603 - 79\,862 - 99\,532 = 180\,209$ fő. A magyarországi magyar nemzetiségűek összességében mérsékelt létszámcsökkenését tehát csak a határokat átszelő vándormozgalom jelentős pozitív mérlege és a nem magyar nemzetiségűek beolvadása „óvta meg” a jelentős fogyástól az 1990-es években.

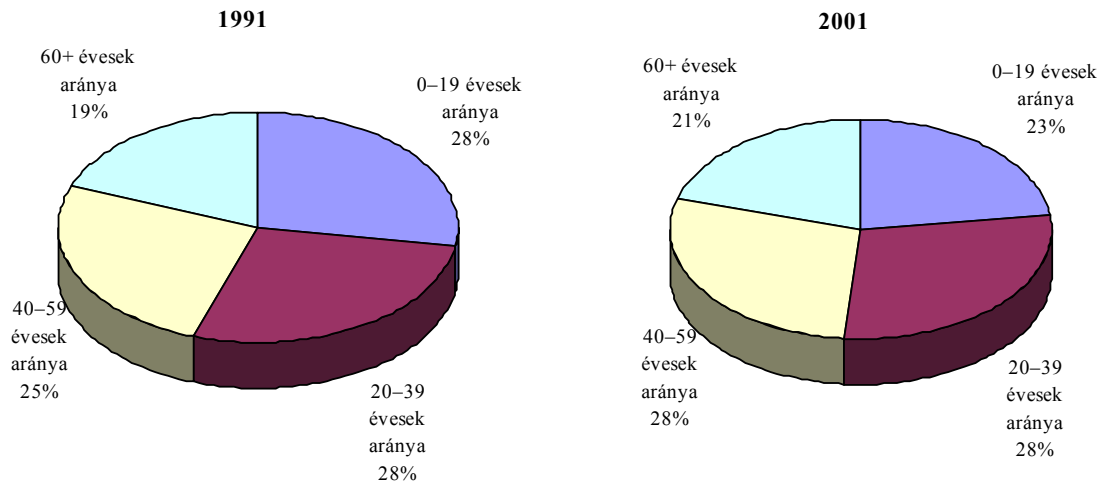
A magyarországi magyarság korösszetétele is eléggé idős. Az átlagos kor 2001-ben 39,4 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 22,9 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 28,4 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 28,0 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 20,6 százalék. (Lásd a 6. és 7. ábrát.)

Mindez azt jelenti, hogy a magyarországi magyarság demográfiai öregedése is jelentős. Az ún. öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) azonban még nem érte el az 1-et, még több a fiatal, mint az idős (az index értéke 0,9, tehát minden 100 fiatalra 90 idős korú jut).

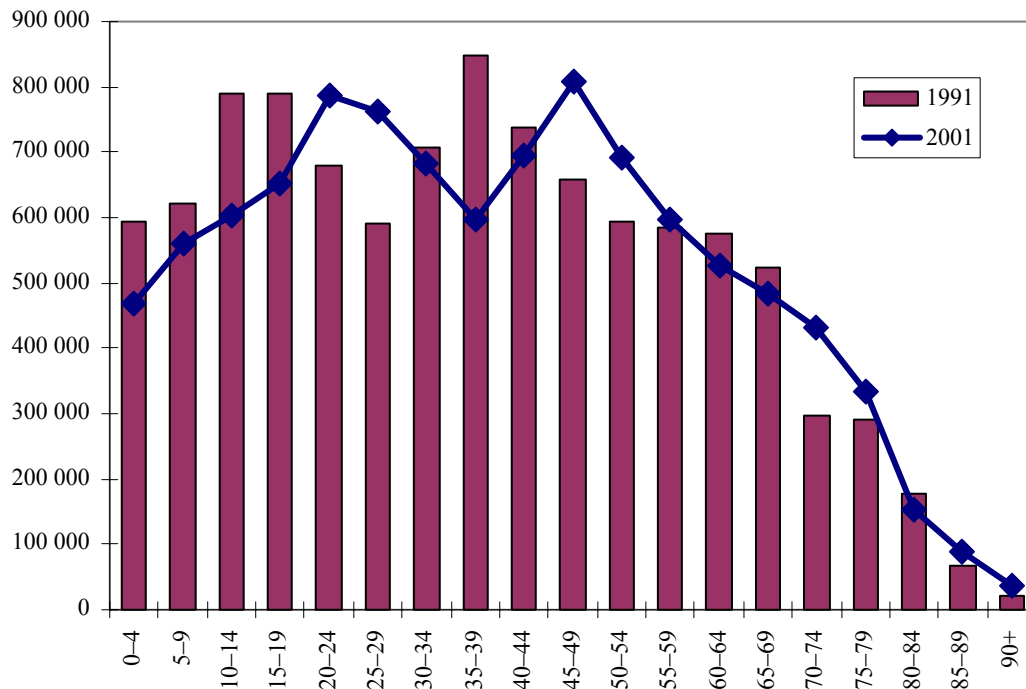
A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) 0,77, tehát 100 aktív korúra 77 nem aktív korú jut. Nyilván ez az arány még sokkal magasabb lenne akkor, ha az aktív korúak helyett a ténylegesen foglalkoztatottakat vennénk csak figyelembe (az „igaz” eltartási ráta).

Az 1990-es évek folyamán a magyarországi magyarság *előregedése ellentmondásosan fokozódott*. Becsléseink alapján az mondhatjuk, hogy az átlagos kor majd' 2 évvel *emelkedett*. *Nőtt* az öregedési index, az idősek aránya, *viszont* a születések nagyarányú csökkenése a függőségi arány *mérséklődését* vonta maga után. Mintha a magyarországi magyarság a gyermekvállalás elhalasztásával reagált volna a rendszerváltozás kihívásaira.

6. ábra
A magyarok kormegoszlása Magyarországon 1991-ben és 2001-ben



7. ábra
A magyarok korpiramisa Magyarországon 1991-ben és 2001-ben



A romániai (zömében: erdélyi) magyarság a Kárpát-medencei magyarság – Magyarország utáni – legnagyobb csoportja, ezért népességfejlődése kitüntetett figyelmet érdemel. A magyarok száma Romániában 1992-ben 1 624 959 főnek vehető. A 2002. évi népszámlálás 1 431 807 főt számlált. Megjegyezzük, hogy a romániai magyarok részletes kormegoszlására Erdély vonatkozásában kaptunk létszámadatokat. Emiatt kisebb becslési bizonytalanság van az összes magyar nemzetiségű személy kormegoszlását illetően. A két népszámlálás között a magyarok létszámának különbsége –193 152 fő, tehát a romániai magyarok száma jelentősen csökkent, 10 év alatt 12 százalékkal.

Nézzük meg, mely változási komponensnek mekkora lehetett a hatása a csökkenésben. Erről részletes elemzések láttak már napvilágot, elegendő talán *Varga E. Árpád* és *Veres Valér* munkáira utalni. A mi eljárásunk annyiban más és eredményei is annyiban különböznek az említett két szerző számításaitól, hogy megkíséreltünk *korcsoportos elszámolást végrehajtani*, ami természetesen csak kisebb-nagyobb bizonytalansággal végezhető el. Ha a születéseket és a halálozásokat, a vándorlásokat és az identitásváltást egyaránt a nemek és a korcsoportok szintjén vetjük össze, majd összegezzük, akkor többé-kevésbé hasonló eredményekre jutunk, mint az említett szerzők. Mégis: a mi becslésünkben *nagyobb* a természetes népmozgalom és *kisebb* a többi komponens szerepe. Azon belül pedig az „egyéb” tényezők szerepe hangsúlyos: a Magyarországon kívül eső vándorlás és az identitásváltás.

Az eredményeket ugyanakkor bizonytalanná teszi a magyarországi vándorlási statisztika jósága. Emlékeztetünk, hogy a becslési eljárásban fix pontként szerepelt a népszámlálási népességszámok mellett a Magyarországra történő és innen elmenő vándorlás is, legalábbis amit erről a magyar statisztika kimutat. Figyelembe véve azonban a rövidebb időtartamra Magyarországon tartózkodókat, netán a nem regisztrált tartózkodókat, elképzelhető, hogy az „egyéb” kategória egy része valójában a Magyarországot érintő vándorlásokat gyarapíthatja.

Lássuk ezek után a korcsoportos elszámolás során kapott változási számokat! Az élveszületések száma 1992 és 2002 között 131 466 főnek vehető a becslésünk alapján. Ez a népességhez viszonyítva bizony alacsony, 8,6 ezrelékes születési arányt jelent. A születések száma valamelyest csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Romániában 1992–1996 között 67 509, 1997–2001 között 63 957 magyar nemzetiségű gyermek született. Változatlan termékenység mellett azonban a csökkenésnek kevesebbnek kellett volna lennie, hiszen a fiatal, termékeny életkorokban nagy létszámú korosztályok vannak jelen. A romániai magyarság esetében is megkezdődött azonban a fiatalabb életkorokban a gyermekvállalás *elhalasztása*, emiatt nem érvényesült a korosztályok magasabb létszáma a születések alakulásában.

A termékenységi mutatókra – *ez már valóban meglepő* – a *nagyon alacsony szint* és a csökkenés egyaránt jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 1,15-nak becsültük, a második öt évben már csak 1,05-nak,

ami 8 százalékkal alacsonyabb. A gyermekvállalási hajlandóság nagyobb mértékben csökkent, mint a születések száma. Itt említjük meg, hogy Románia esetében a nemzetiségi születéseket két forrásból származtattuk: a magyar nemzetiségű nőktől és azoktól a magyar nemzetiségű férfiaktól, akik más nemzetiségű nővel együtt vállaltak gyermeket. Ez a „furcsa” születésnövelés az 1990-es évek elszámolásához volt szükséges.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1992–2001-es időszakban 242 278 fő. A nyers halálozási arány értéke 15,9 ezrelék, igencsak magas, jellemző az idős és rövid élettartamú népességre. A halálozások száma alig csökkent az évtized során, ami az idősödés előrehaladásával lépést alig tartó halandóságjavulás egyenes következménye. 1992–1996 között 123 477 fő, 1997–2001 között 118 801 fő halt meg a magyar nemzetiségűek közül a népességváltozások elszámolása szerint. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 68,7 évről mindössze 69,5 évre emelkedett.

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelenti, hogy a romániai magyaroknál is természetes fogyás érvényesül. Az évtized során a halálozási többlet 110 812 fővel, 7,3 százalékkal csökkentette a romániai magyarok számát. Továbbá a magyarok vándorlási egyenlegét – a Magyarországra vándorlóknak a Magyarországról visszavándorlóknál jóval nagyobb száma miatt – erősen negatívnak vehetjük. Számításunk szerint a vándorlási egyenleg Magyarország vonatkozásában –54 936 főt tesz ki a 10 év alatt, ami a magyarság 1992. évi létszámának –3,6 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 27 404 fővel csökkenti a magyarok számát.

A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés tehát összesen $110\,812 + 54\,936 + 27\,404 = 193\,152$ fő. *Így a természetes fogyás több mint felét, a Magyarországot érintő vándorlás több mint a negyedét, az egyéb változások – vélhetően döntő részben a más országba történő vándorlás – 14 százalékát teszi ki az összes megfigyelhető változásnak.*

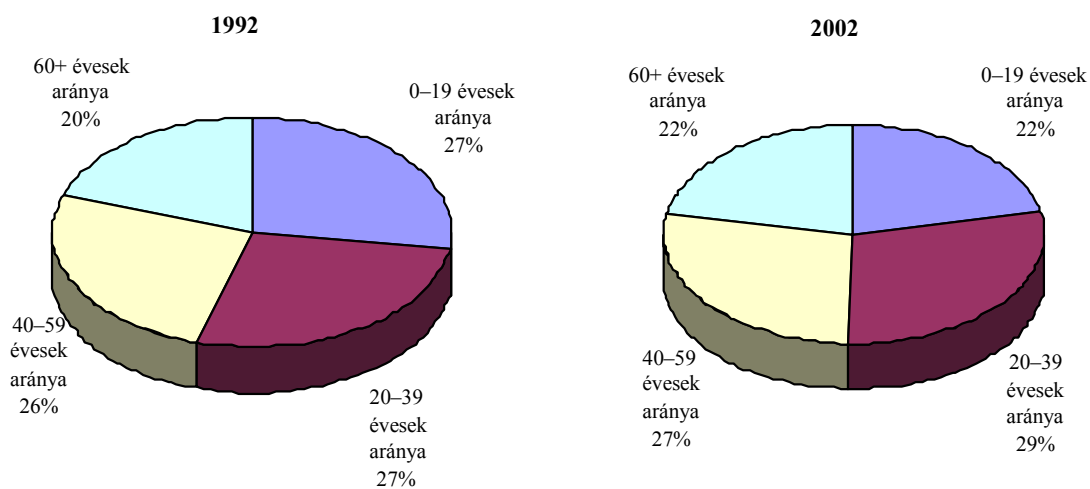
A romániai magyarság korösszetétele is eléggé idős. Az átlagos kor 2002-ben 40,3 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 21,7 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 28,8 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 27,2 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 22,3 százalék. (Lásd a 8. és 9. ábrát.)

Mindez azt jelenti, hogy a romániai magyarság demográfiai öregedése is jelentős. Az ún. öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) éppen elérte az 1-et, tehát jelenleg éppen annyi a fiatal, mint az idős (az index értéke 1,0).

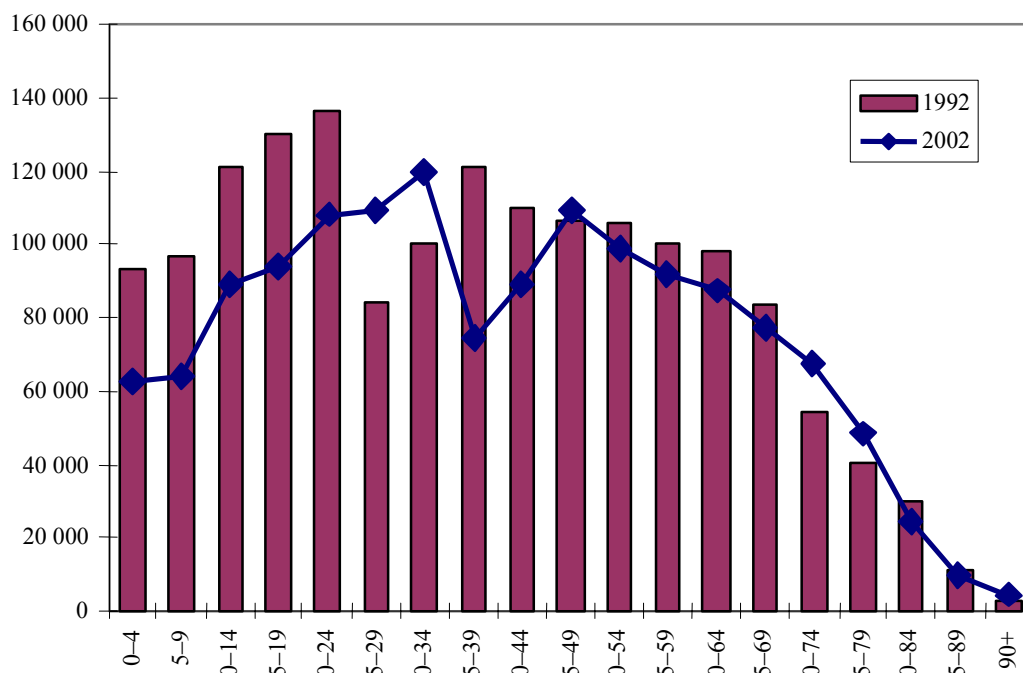
A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) 0,79, tehát 100 aktív korúra 79 nem aktív korú jut.

Az 1990-es évek folyamán a romániai magyarság *előregedése – a magyarországihoz hasonlóan – ellentmondásosan folytatódott*. Becsléseink alapján az mondható, hogy az átlagos kor 2,5 évvel (!) *emelkedett*. Nőtt az öregedési index, az idősek aránya, viszont a születések nagyarányú csökkenése a függőségi arány *mérséklődését* vonta maga után. Mintha a romániai magyarság is a gyermekvállalás elhalasztásával reagált volna a rendszerváltozás kihívásaira.

8. ábra
A magyarok kormegoszlása Romániában 1992-ben és 2002-ben



9. ábra
A magyarok korpiramisa Romániában 1992-ben és 2002-ben



A vajdasági magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években

A magyar nemzetiségűek száma Szerbiában 1991-ben 343 942 főnek vehető. A 2002. évi népszámlálás 293 299 főt számlált. A magyarok zöme a Vajdaságban található. A két nép-

számlálás között a különbség –50 643 fő, tehát a vajdasági magyarok száma is jelentősen csökkent, 10 év alatt 15 százalékkal.

Vegyük sorra a létszámváltozás tényezőit. Az élveszületések száma 1991 és 2001 között 30 668 főnek vehető a népmozgalom elszámolása alapján. Ez a népességhez viszonyítva közepesen alacsony, 9,6 ezrelékes születési arányt jelent. A születések száma csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Szerbiában 1991–1995 között 16 097 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között 14 571 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát jelentős csökkenés figyelhető meg.

A termékenységi mutatókra közepesen alacsony szint és enyhe *növekedés* a jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 1,38-nak becsültük, a második öt évben pedig 1,43-nak. Tehát a gyermekvállalási hajlandóság valamelyest emelkedett az utóbbi évtizedben, az okok között ismételten utalunk a háborút követő kompenzációs időszak lehetséges hatására, ami viszont átmeneti jellegű, a korábbi csökkenési trendet aligha változtatja meg.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban 37 061 fő. A nyers halálozási arány értéke 11,6 ezrelék, kifejezetten alacsony, jellemző a nem túl idős népességre. A halálozások száma *emelkedett* az évtized során, ami a stagnáló halandóság következménye. 1991–1995 között 17 858 fő, 1996–2000 között 19 203 fő halhatott meg a magyar nemzetiségűek közül becslésünk alapján. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 72,2 évről mindössze 72,4 évre emelkedett, vagyis gyakorlatilag stagnált.

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelenti, hogy a vajdasági magyaroknál is a természetes szaporodás helyett természetes fogyás figyelhető meg. Az évtized során ez becslésünk alapján 6393 fővel, 2 százalékkal csökkentette a vajdasági magyarok számát. Továbbá a magyarok vándorlási egyenlegét – a Magyarországra vándorlóknak a Magyarországról visszavándorlóknál jóval nagyobb száma miatt – szintén negatívnak vehetjük. A magyarországi statisztikák szerint – az 1990-es évek elején becsléssel is kiegészítve – a vándorlási egyenleg Magyarország vonatkozásában –23 761 főt tesz ki a 10 év alatt, ami a vajdasági magyarság 1991. évi létszámának –7,5 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 20 489 fővel csökkenti a magyarok számát. A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés tehát összesen $50\,643 = 6393 + 23\,761 + 20\,489$ fő. *A természetes fogyás így kis részét, a Magyarországot érintő vándorlás csaknem a felét, az egyéb változások – vélhetően döntő részben az identitásváltás – 40 százalékot jelent az összes megfigyelhető változásból.*

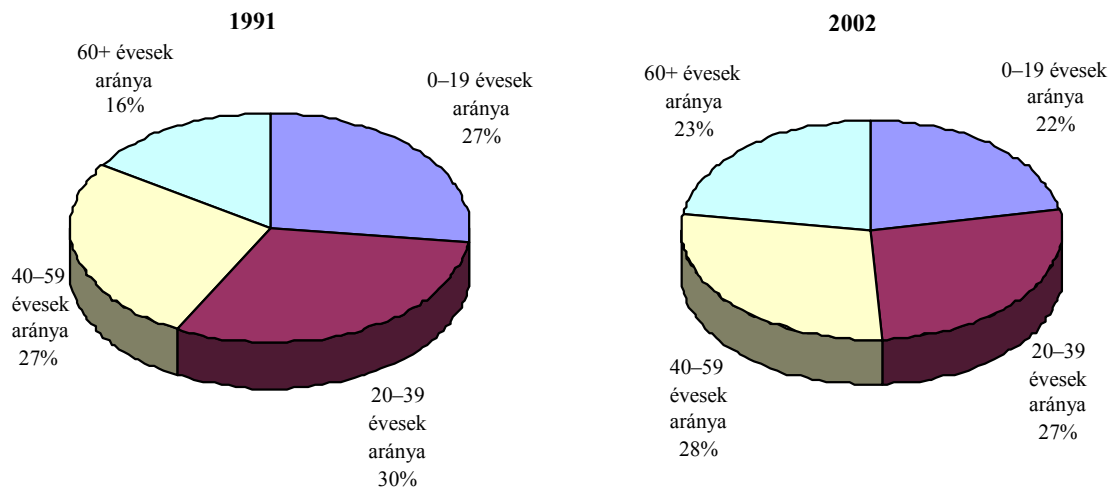
A vajdasági magyarság korösszetétele is idős. Az átlagos kor 2001-ben 40,3 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 22,3 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 26,7 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 28,1 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 22,9 százalék. (Lásd a 10. és 11. ábrát.)

Mindez azt jelenti, hogy a vajdasági magyarság demográfiai öregedése is jelentős. Az öregedési index éppen elérte az 1-et, tehát jelenleg éppen annyi a fiatal, mint az idős (az index értéke 1,0).

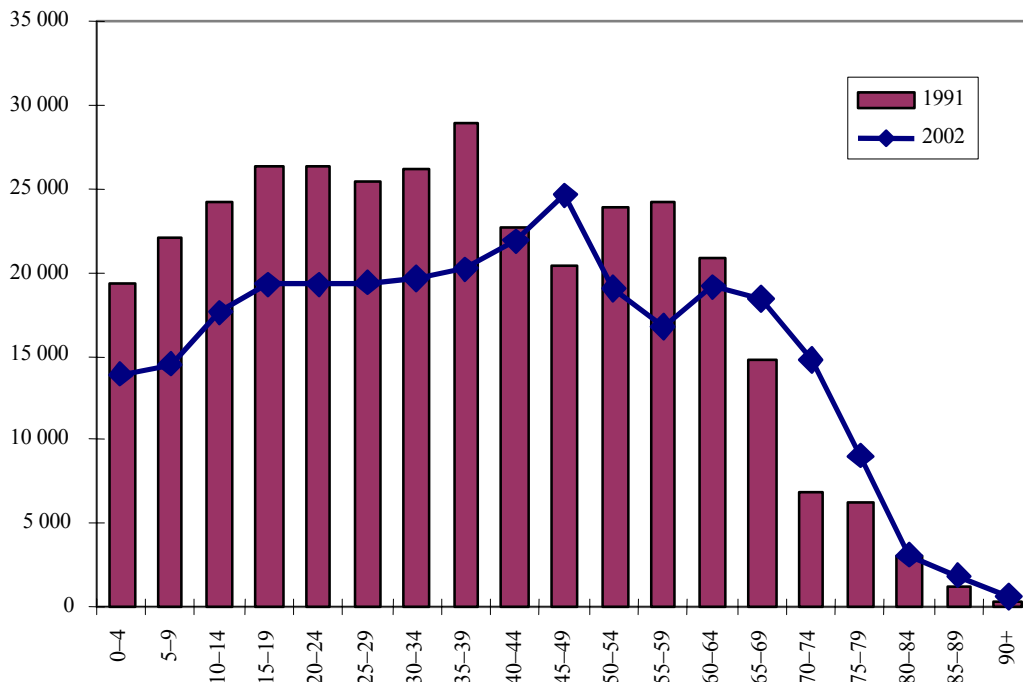
A fiatalok és az idősök aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) 0,82, tehát 100 aktív korúra 82 nem aktív korú jut. Nyilván ez az arány is még sokkal magasabb lenne akkor, ha az aktív korú helyett a ténylegesen foglalkoztatottakat vennénk csak figyelembe.

Az 1990-es folyamán a vajdasági magyarság *előregedése minden téren előrehaladt*. Becsléseink alapján az átlagos kor 4 évvel (!) *emelkedett*. *Nőtt az öregedési index, az idősök aránya, a függőségi arány. Mindez azzal jár együtt, hogy a vajdasági magyarság körében kiéleződnek az eltartási problémák.*

10. ábra
A magyarok kormegoszlása Szerbiában 1991-ben és 2002-ben



11. ábra
A magyarok korpiramisa Szerbiában 1991-ben és 2002-ben



A felvidéki magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években

A magyar nemzetiségűek száma Szlovákiában 1991-ben 567 296 főnek vehető. A 2001. évi népszámlálás 520 528 főt számlált. A két népszámlálás között a különbség –46 768 fő, tehát a felvidéki magyarok száma is jelentősen csökkent, 10 év alatt 8 százalékkal.

A létszámváltozás tényezőit tekintve, az élveszületések száma 1991 és 2001 között 48 933 főnek vehető a népmozgalom számbavétele alapján. Ez a népességhez viszonyítva közepesen alacsony, 9,0 ezrelékes születési arányt jelent. A születések száma csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Szlovákiában 1991–1995 között 26 914 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között 22 019 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát 18 százalékos csökkenés figyelhető meg.

A termékenységi mutatókra *alacsony szint és csökkenés* jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 1,39-nak becsültük, a második öt évben pedig 1,17-nak. *Ezek az értékek a szlovákiai átlagoknál (1,8 és 1,4) sokkal alacsonyabbak, még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a mutatót csak a magyar nemzetiségű újszülöttekre számítottuk.*

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban 73 434 fő. A nyers halálozási arány értéke 13,5 ezrelék, közepesen magas. A halálozások száma *valamelyest mérséklődött* az évtized során, ami a javuló halandóság következménye. 1991–1995 között 38 110 fő, 1996–2000 között 35 325 fő halhatott meg a magyar nemzetiségűek közül a becslés szerint. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 70 évről pontosan 72 évre emelkedett.

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelenti, hogy a felvidéki magyaroknál is a természetes szaporodás helyett természetes fogyás figyelhető meg. Az évtized során ez becslésünk alapján 24 501 fővel, 4,5 százalékkal csökkentette a felvidéki magyarok számát. Továbbá a magyarok vándorlási egyenlegét – a Magyarországra vándorlóknak a Magyarországról visszavándorlóknál jóval nagyobb száma miatt – is negatívnak vehetjük. Számításunk szerint a vándorlási egyenleg Magyarország vonatkozásában –3775 főt tesz ki a 10 év alatt, ami a felvidéki magyarság 1991. évi létszámának –0,7 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 18 492 (!) fővel csökkentette a magyarok számát. Ebben döntő szerepe van az átlagosnál kétszer-háromszor magasabb fokú asszimilációnak. A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés tehát elszámolva: $46\,768 = 24\,501 + 3775 + 18\,492$ fő. *A csökkenés fele a természetes fogyásra (azon belül az igen alacsony gyermekszámra), másik majdnem fele (véltetően) az identitásváltásra vezethető vissza.*

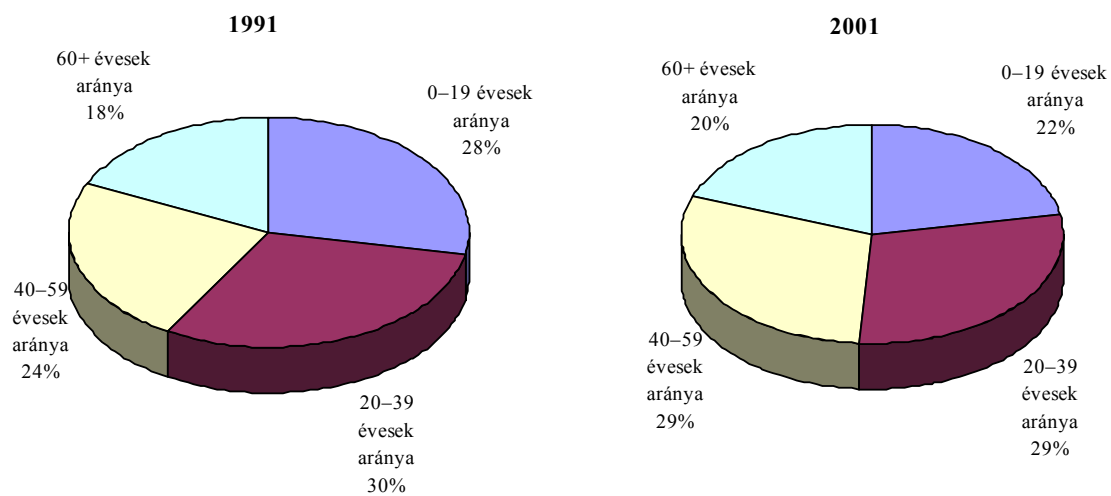
A felvidéki magyarság korösszetétele mérsékelten idős. Az átlagos kor 2001-ben 39,5 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 22,1 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 29,0 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 29,3 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 19,6 százalék.

Mindez azt jelenti, hogy a felvidéki magyarság demográfiai öregedése is előrehaladott állapotban van. Az öregedési index (az idősök és a fiatalok aránya) közel került az 1-hez, de jelenleg még több a fiatal, mint az idős (az index értéke 0,9). (Lásd a 12. és 13. ábrát.)

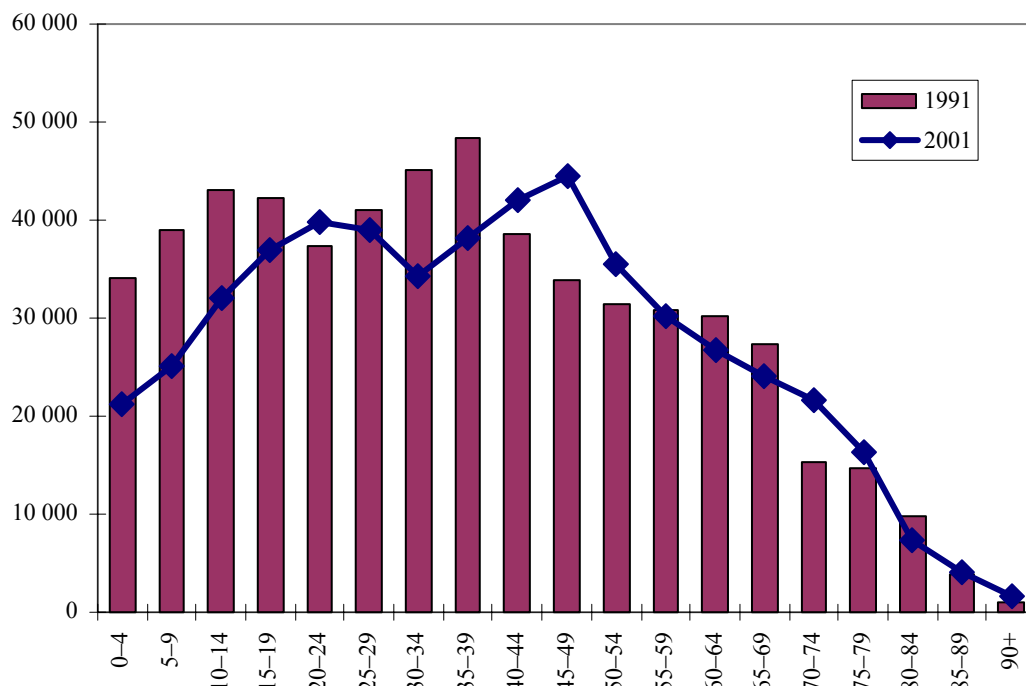
A fiatalok és az idősök aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) 0,72, tehát 100 aktív korúra 72 nem aktív korú jut.

Az 1990-es évek folyamán a felvidéki magyarság *előregedése minden téren erősödött*. Becsléseink alapján az átlagos kor 2,8 évvel (!) *emelkedett*. *Nőtt az öregedési index, az idősök aránya, csökkent viszont a függőségi arány. Ez utóbbiban a felvidéki magyarság alacsony és csökkenő születésszámai játsszák a döntő szerepet.*

12. ábra
A magyarok kormegoszlása Szlovákiában 1991-ben és 2001-ben



13. ábra
A magyarok korpiramisa Szlovákiában 1991-ben és 2001-ben



A vizsgált országok közül Szlovéniában él a legkisebb létszámú magyar nemzetiségű népesség. Számuk Szlovéniában 1991-ben 8503 főnek vehető. A 2002. évi népszámlálás 6243 főt számlált. A két népszámlálás között a különbség tehát –2260 fő, vagyis a szlovéniai magyarok száma ismét igen jelentősen csökkent, 10 év alatt 27 százalékkal.

Milyen tényezők okozták ezt a nagymértékű csökkenést? Mindenekelőtt az alacsony születésszámok. Az élveszületések száma 1991 és 2001 között mindössze 431 főnek vehető a népmozgalmi elszámolás alapján. Ez a népességhez viszonyítva *rendkívül* alacsony, 5,8 ezrelékes születési arányt jelent! A születések száma ráadásul még tovább csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Szlovéniában 1991–1995 között 258 (!) magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között már csak 173 (!!) magyar nemzetiségű gyermek születhetett, tehát az utánpótlás egészen minimálissá vált.

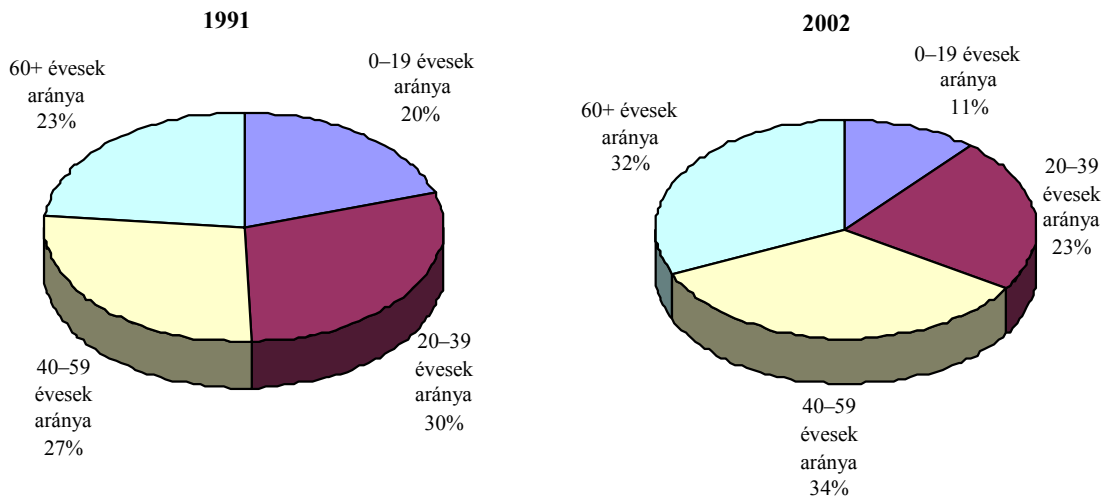
A termékenységi mutatókra szintén a *kirívóan* alacsony szint és *csökkenés* jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 0,96-nak becsültük, a második öt évben pedig 0,87-nak. Ilyen alacsony értékek csak a volt NDK területét jellemezték az 1990-es évek elején, azonban mindössze néhány éven keresztül.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban ugyanakkor 1169 fő. Így a nyers halálozási arány értéke 15,9 ezrelék, a születési arányhoz képest bizony rettentően magas. A halálozások száma viszont valamelyest *mérséklődött* az évtized során, ami a javuló halandóság következménye. 1991–1995 között 605 fő, 1996–2000 között 564 fő halhatott meg a magyar nemzetiségűek közül becslésünk alapján. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 73,7 évről jelentősen, 75,5 évre emelkedett.

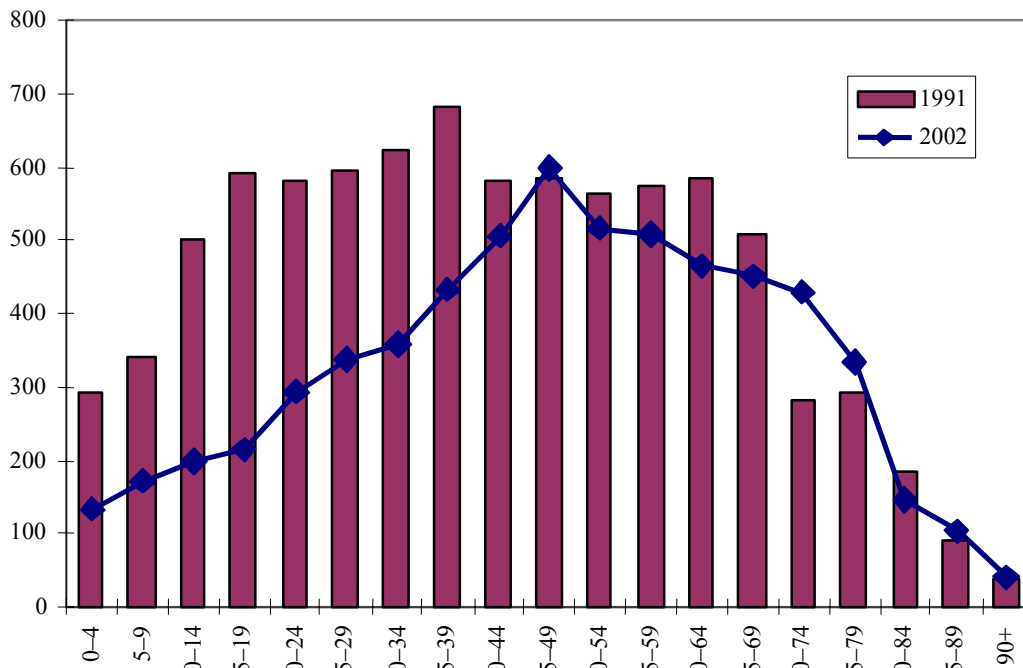
A természetes fogyás az 1990-es években becslésünk alapján 738 fővel, 10 százalékkal csökkentette a szlovéniai magyarok számát. A magyarok vándorlási egyenlegét is negatívnak vehetjük, számításunk szerint a vándorlási egyenleg Magyarország vonatkozásában – 585 főt tesz ki a 10 év alatt, ami a szlovéniai magyarság 1991. évi létszámának 7,9 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) összesen további mintegy 937 fővel csökkentette a magyarok számát. Ebben döntő szerepe van az átlagosnál magasabb fokú asszimilációnak. A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés elszámolása tehát összesen $2260=738+585+937$ fő, a szlovéniai magyarság létszámváltozását már minden tényező „sújtja”.

A szlovéniai magyarság korösszetétele *rendkívül* idős. Az átlagos kor 2001-ben 48,0 (!!!) évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya mindössze 11,5 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 22,8 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 34,2 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 31,6 százalék. (Lásd a 14. és 15. ábrát.)

14. ábra
A magyarok kormegoszlása Szlovéniában 1991-ben és 2002-ben



15. ábra
A magyarok korpiramisa Szlovéniában 1991-ben és 2002-ben



Mindez azt jelenti, hogy a szlovéniai magyarság az egyik legelőregedettebb résznépesség. A 40 éven felüliek abszolút többségben vannak a fiatalabbakkal szemben. Az öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) 2,8 (!!!), tehát 100 fiatalra jut 280 idős ember.

A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) viszont még viszonylag alacsony, 0,76, tehát 100 aktív korúra 76 nem aktív korú jut. Csak idő kérdése azonban, hogy a megszűnő utánpótlás mellett az eltartási ráták ne kezdjenek rapid

emelkedésbe! A termékenység és a szülőképes korosztályok ilyen mértékű csökkenése sehol sem jelent gyógyírt eltartási problémákra.

Az 1990-es évek folyamán a szlovéniai magyarság *előregedése rendkívüli mértékben növekedett*. Az átlagos kor több évvel *emelkedett*. Megduplázódott az öregedési index. *Ilyen jellemzők mellett előrevetíthető, hogy a szlovéniai magyarság néhány évtizeden belül megszűnik létezni.*

Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy mindez az általunk fellelt adatokból és a demográfiai elszámolásból következik. Új adatokhoz juthatunk a szlovéniai statisztikai hivatalban folyó nemzetiségi vizsgálatból, amely a két népszámlálás rekordjainak részletes egyeztetésével a nemzetiségi bevallás módosulására is szolgáltat majd információkat. Ezzel együtt a helyzetkép, amit a demográfiai elszámolás szolgáltat, mindenképpen lehangoló.

A kárpátaljai magyarság demográfiai helyzete az 1990-es években

A kárpátaljai magyarság helyzete annyiban hasonlít a szlovéniai magyarsághoz, hogy a legkisebb arányt képviseli országa népességéből: mindkét résznépesség 0,3 százalékát teszi ki az összlakosságnak. Ugyanakkor mégis egészen más helyzete, mert a magyarságon belül létszámában az ötödik helyen áll: a magyar nemzetiségűek száma Kárpátalján a megelőző népszámláláskor 163 111 főnek vehető. A 2001. évi népszámlálás 156 600 főt számlált. A két népszámlálás között a különbség –6511 fő, tehát a kárpátaljai magyarok száma egy évtized alatt 4 százalékkal lett kevesebb.

Milyen tényezők okozták a csökkenést? Az élveszületések száma a két népszámlálás között mindössze 12 516 főnek vehető a demográfiai elszámolás alapján. Ez a népességhez viszonyítva *igen alacsony*, 7,8 ezrelékes születési arányt jelent. A születések száma ráadásul tovább csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint Kárpátalján 1991–1995 között 6700 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között 5816 magyar nemzetiségű gyermek született.

A termékenységi mutatókra az *igen alacsony* szint a jellemző. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 1,21-nak becsültük, a második öt évben pedig 1,12-nak.

A halálozások száma becslésünk szerint az 1991–2000-es időszakban ugyanakkor 20 890 fő. Így a nyers halálozási arány értéke 13,1 ezrelék, a születési arányhoz képest bizony *igencsak* magas. A halálozások száma ráadásul erősen *emelkedett* az évtized során, az egész Ukrajnát jellemző halandósági krízis vetületeként. 1991–1995 között 9110 fő, 1996–2000 között 11 780 fő halhatott meg a magyar nemzetiségűek közül a népmozgalmi elszámolás szerint. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 70,8 évről elég jelentősen 68,9 évre *csökkent*.

A halálozások erős többlete a születésekkel szemben azt jelenti, hogy a kárpátaljai magyaroknál is természetes fogyás figyelhető meg. Az évtized során ez becslésünk alapján – 8374 fővel, 5,2 százalékkal csökkentette a kárpátaljai magyarok számát. Továbbá a Magyarországot érintő vándorlási egyenleg is negatív, –4782 fő, a kárpátaljai magyarság 1991. évi létszámának 2,9 százaléka. A többi változás (külső vándorlás, identitás-váltás, egyéb) sem elhanyagolható, 6645 fő, tehát *pozitív*. A két népszámlálás közötti létszámcsökkenés tehát összesen $6511=8374+4782-6645$ fő. *A csökkenésnél jóval magasabb a születési hiány, a Magyarországra vándorlás egyenlege a csökkenés 90 százaléka. Ugyanakkor a csökkenéssel azonos nagyságú létszámtöbblet keletkezett, megítélésünk szerint az identitásváltásból.*

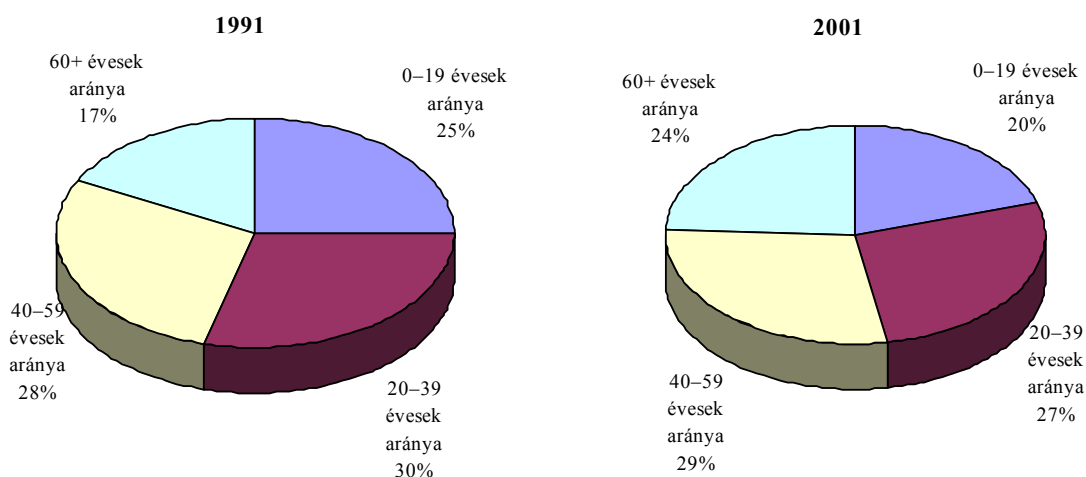
A kárpátaljai magyarság korösszetétele *idős*. Az átlagos kor 2001-ben 41,4 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 20,3 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 26,9 százalék, az idősebb munkavállalási korúak súlya 28,6 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya 24,2 százalék. (Lásd a 16. és 17. ábrát.)

Mindez azt jelenti, hogy a kárpátaljai magyarság öregedése jelentős. Az ún. öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) 1,2, tehát 100 fiatalra jut 120 idős ember.

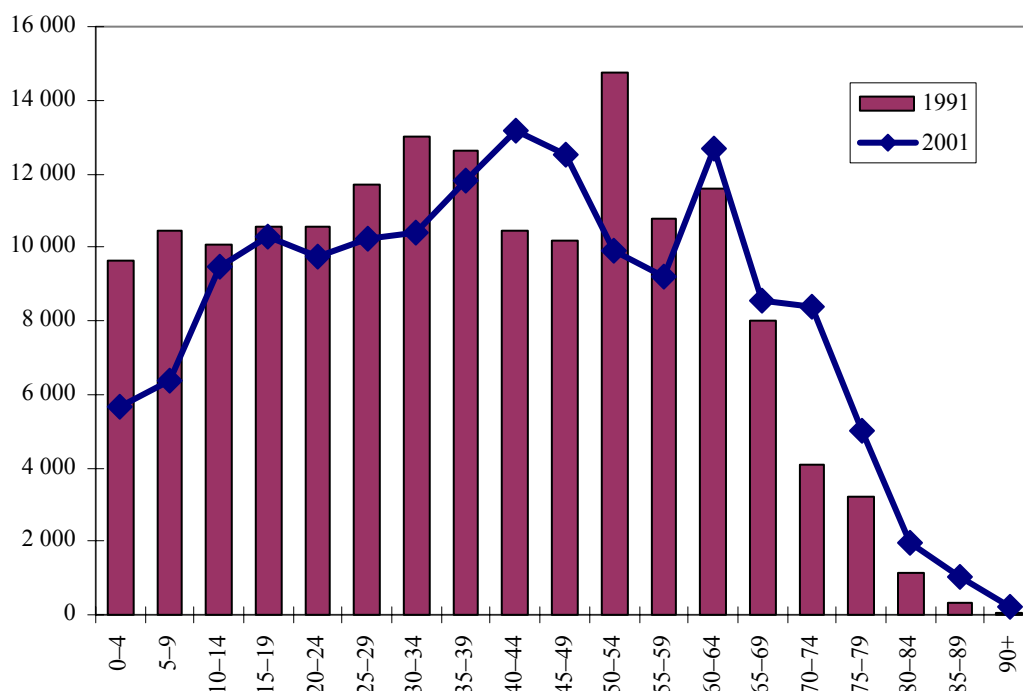
A fiatalok és az idősek aktív korúakhoz viszonyított aránya (teljes függőségi arány) is már viszonylag magas, értéke 0,8, tehát 100 aktív korúra 80 nem aktív korú jut.

Az 1990-es folyamán a kárpátaljai magyarság *előregedése minden tekintetben előrehaladt*. Becsléseink alapján az átlagos kor közel 4 évvel *emelkedett*. 0,7-ről 1,2-re változott az öregedési index. Emelkedett a függőségi arány is.

16. ábra
A magyarok kormegoszlása Kárpátalján 1991-ben és 2001-ben



17. ábra
A magyarok korpiramisa Kárpátalján 1991-ben és 2001-ben

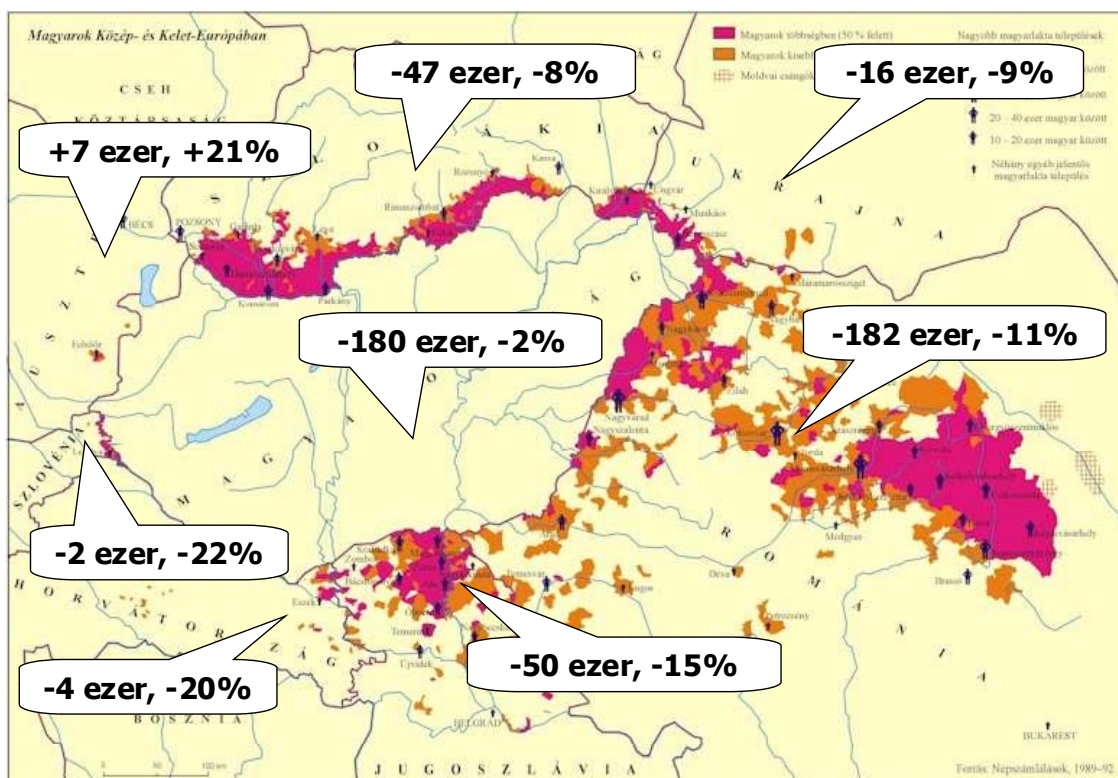


A magyarság a Kárpát-medencében: demográfiai helyzet az 1990-es években

A Kárpát-medencében élő magyar nemzetiségűek száma 1991 körül 12,9 millió fő volt. A közel 13 milliós magyarság száma az 1990-es évek folyamán jelentősen csökkent. A 2001. év körüli népszámlálás során 12,4 millió fő deklarálta magát magyar nemzetiségűnek (Az előzőekben szó volt az ausztriai és a magyarországi számbavételi problémákról). A demográfiai elszámolás szerint a Kárpát-medencei magyarok létszámfogyása 478 179 fő. Röviden azt mondhatjuk, hogy a magyarok száma 12,9 millióról 12,4 millióra, félmillióval csökkent az 1990-es években.

Ha csak a környező országok magyarságát vizsgáljuk, akkor 1991 körül 2,8 millió fő deklarálta magát magyarnak, 2001-ben 2,5 millió fő. A környező országok magyarjainak száma tehát mintegy 300 ezer fővel csökkent. *Ebből adódik, hogy a Kárpát-medencei magyarság létszámcsökkenése számban is, arányban pedig messze a magyarországit felülmúlóan a határon túli magyarság körében keletkezett, ahol – Ausztria kivételével – országonként igencsak változó mértékben, 8 és 22 százalék között csökkent a magukat magyar nemzetiségűeknek vallók létszáma.*

18. ábra
A magyarság létszámváltozása az 1990-es években országonként

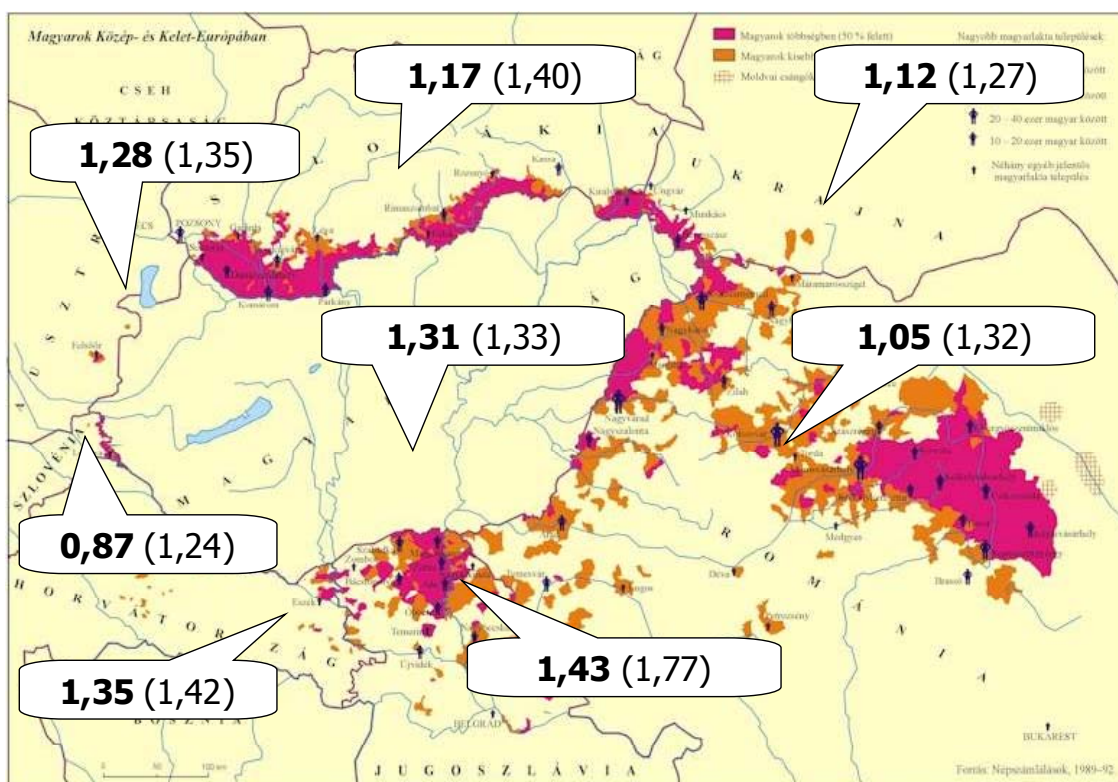


Megjegyzés: A háttérkép Sebők László munkája. Felhasználása a szerző engedélyével történt. Lásd: Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/index.php?page=maps&lang=hun&index=htmhmagy&id=1&pid=2>

Vegyük sorra a létszámváltozás „komponenseit”. Az élveszületések száma Kárpát-medencei szinten 1991 és 2001 között 1 263 578 fő lehetett. Az 1,3 millió újszülött a demográfiai elszámolás alapján becsülhető, és a népességhez viszonyítva éppen 10,0 ezrelékes születési arányt jelent, ami nem kirívóan alacsony. Gondot jelent viszont az, hogy a születések száma erőteljesen csökkent az 1990-es években. Becslésünk szerint a Kárpát-medencében 1991–1995 között még 683 697 magyar nemzetiségű gyermek, 1996–2000 között már csak 579 881 magyar nemzetiségű gyermek született, tehát mintegy 15 százalékkal kevesebb. Levonva a magyarországi eseményszámokat, megállapíthatjuk, hogy a környező országokra nézve 228 890 magyar élveszületést vehetünk 1991–2000 között, enyhén csökkenően az első és a második öt évben.

A termékenységi mutatók az európai átlagok alatt vannak és csökkennek. Az 1990-es évek első felében a teljes termékenységi arányszám (átlagos gyermekszám) értékét 1,50-nak becsültük, a második öt évben 1,23-nak, ami 82 százalékos mérték. Tehát a gyermekvállalási hajlandóság nagyobb mértékben csökkent, mint a születések száma. Összevetve a magyarországi átlagos gyermekszámokkal, bizony a határon túli magyarság – a magyarországinál magasabb fertilitású viszonyok között – az anyaországénál alacsonyabb termékenységet mutat.

19. ábra
 A magyar nemzetiségű nők átlagos (magyar) gyermekszáma országonként
 1996 és 2000 között (zárójelben az országos átlagok)



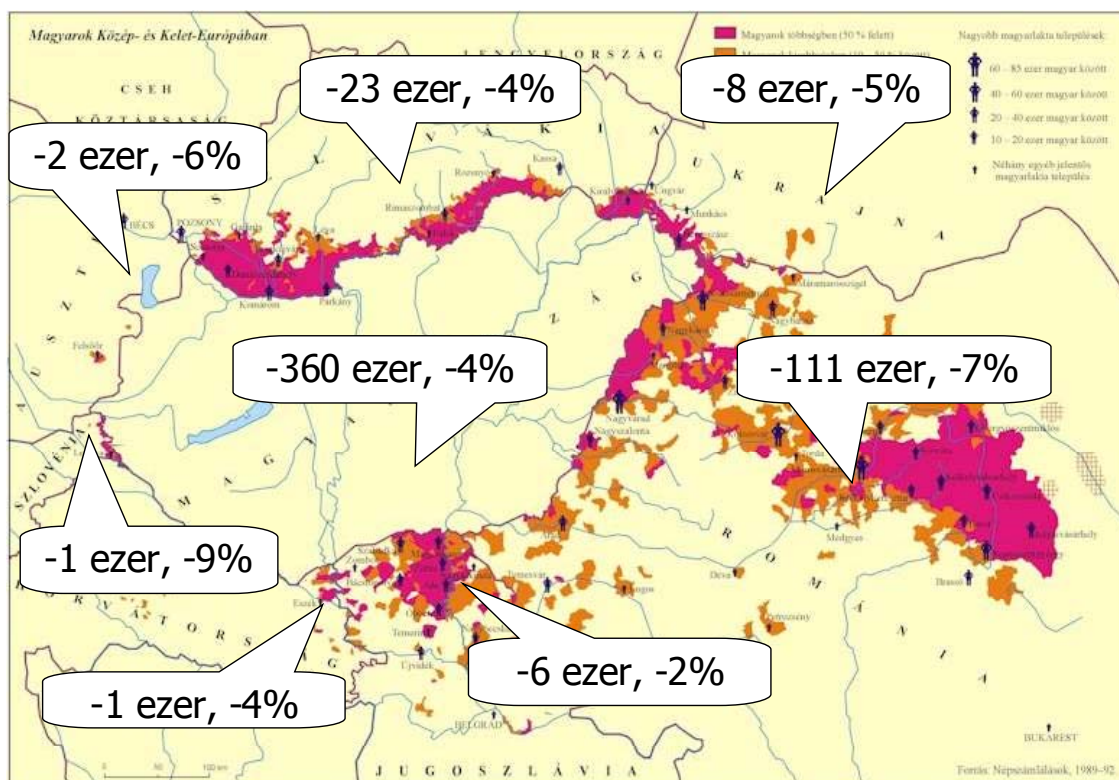
Megjegyzés: A háttérkép Sebők László munkája. Felhasználása a szerző engedélyével történt. Lásd: Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/index.php?page=maps&lang=hun&index=htmhmagy&id=1&pid=2>

A halálozások száma a becslések szerint az 1991–2000-es időszakban 1 776 979 fő. Az 1,8 milliónyi halálesetből a nyers halálozási arány értéke 14,0 ezrelék, magas. A halálozások száma *alig csökkent* az évtized során, ami az idősödés előrehaladásával lépést alig tartó halandóságjavulás egyenes következménye. 1991–1995 között 905 488 fő, 1996–2000 között 871 491 fő halt meg a magyar nemzetiségűek közül a népmozgalmi elszámolás alapján, alig 4 százalékkal kevesebb. Ez idő alatt a születéskor várható átlagos élettartam 70,1 évről 71,4 évre emelkedett.

Érdekes adatokhoz jutunk, ha a magyarországi magyarság halálozásaitól eltekintünk. Eszerint a halálozások száma 382 688 fő, ami ugyancsak 14 ezrelékes halálozási arányt jelent. Viszont gyakorlatilag stagnál az 1990-es években. *Ez azt jelenti, hogy a magyarországi, közismerten magas halandóság jobban csökkent az 1990-es években, mint a környező országokban (a magyarok körében). Ez, és az ebben megnyilvánuló fejlettségi, fejlődési kondíciók az anyaország javára billentették a mérleget sok tekintetben, talán a migrációs „húzóerők” tekintetében is.*

A halálozások többlete a születésekkel szemben azt jelenti, hogy a Kárpát-medencei magyarok egészére is a természetes fogyás a jellemző.

20. ábra
A magyar nemzetiségű népesség természetes szaporodása országanként
1991 és 2000 között (fő, az 1991 körüli létszám százaléka)



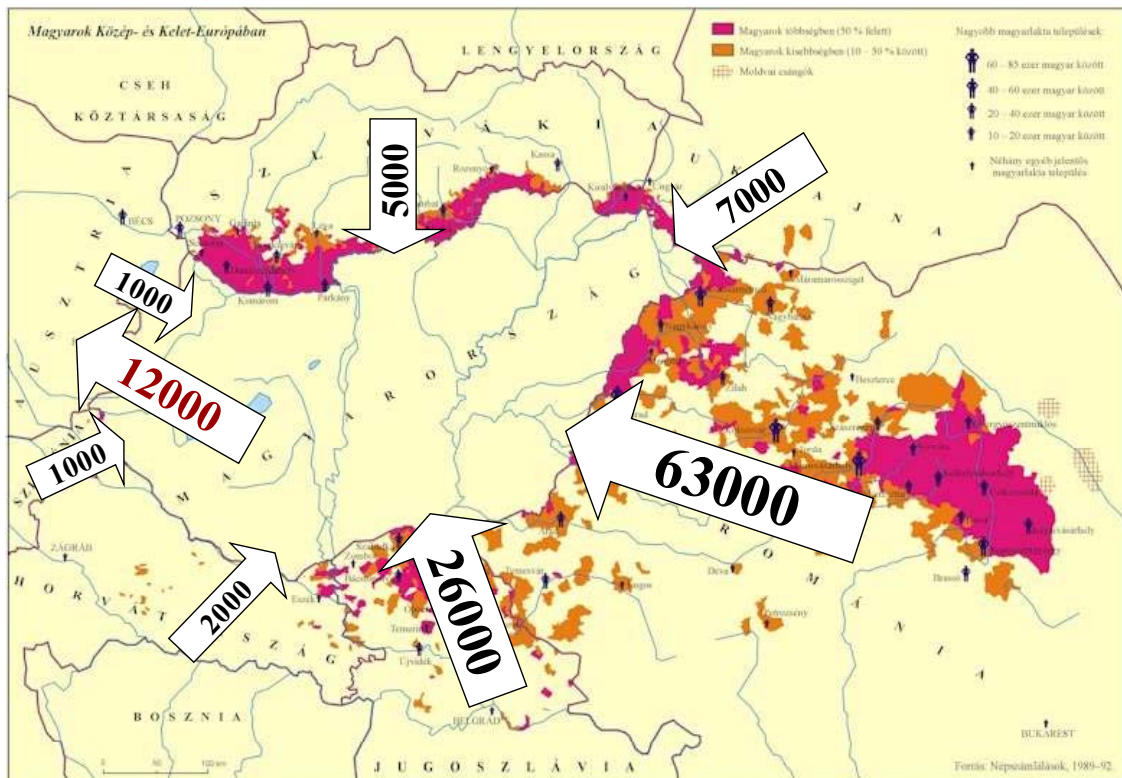
Megjegyzés: A háttérkép Sebők László munkája. Felhasználása a szerző engedélyével történt. Lásd: Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/index.php?page=maps&lang=hun&index=htmhmagy&id=1&pid=2>

A Kárpát-medencén belüli vándorlások az összmagyarság népességszámában nem játszanak lényeges szerepet. Viszont a többi változás (külső vándorlás, identitásváltás, egyéb) igen: +35 222 főt számolhatunk egyenlegként, a pozitív egyenleg döntően a honi magyarságba történő bevándorlás és asszimiláció következménye. A két népszámlálás közötti létszámváltozás így adódik mínusz félmillió főnek: $-513\,401 + 35\,222 = -478\,179$. Elmondhatjuk tehát, hogy a Kárpát-medencei magyarság létszámváltozását – összevont módon – döntően a természetes népmozgalmi hiány okozta az 1990-es években.

Leszámítva Magyarországot, a kép kissé máshogy alakul. A természetes fogyás 154 ezer fő, ehhez járul még a Magyarország vonatkozásában negatív vándorlási mérleg: 80 ezer fő. Az egyéb változás (más országba történő vándorlás, identitásváltás) 64 ezer főt tesz ki. Az elszámolás most így néz ki: a teljes létszámfogyás $297\,970 = 153\,798 + 79\,862 + 64\,310$ fő. Tehát fele természetes fogyás, negyede-negyede magyarországi elvándorlási többlet, egyéb vál-

tozás (vegyesen vándorlás és nemzetiségi váltás). Lehet azonban, hogy ez utóbbi egyenleg egy részét valójában hozzá kellene adnunk a magyarországi vándorlási egyenleghez.

21. ábra
A magyar nemzetiségű népesség Magyarországra vándorlása országonként
1991 és 2000 között (bevándorló fő)



Megjegyzés: A háttérkép Sebők László munkája. Felhasználása a szerző engedélyével történt. Lásd: Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/index.php?page=maps&lang=hun&index=htmhmagy&id=1&pid=2>

A Kárpát-medencei magyarság természetes fogyásának egyik oka, hogy a korösszetétele eléggé idős. Az átlagos kor 2001-ben 39,6 évet tett ki. A nagyobb korcsoportokat tekintve a fiatalok (0–19 évesek) aránya 22,7 százalék, a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 28,4 százalék, az idősebb munkavállalási korúak aránya 28,0 százalék, az idős korúak (60+ évesek) aránya már meghaladta a 20 százalékot (20,9 százalék). Lásd a 22. és 23. ábrát.)

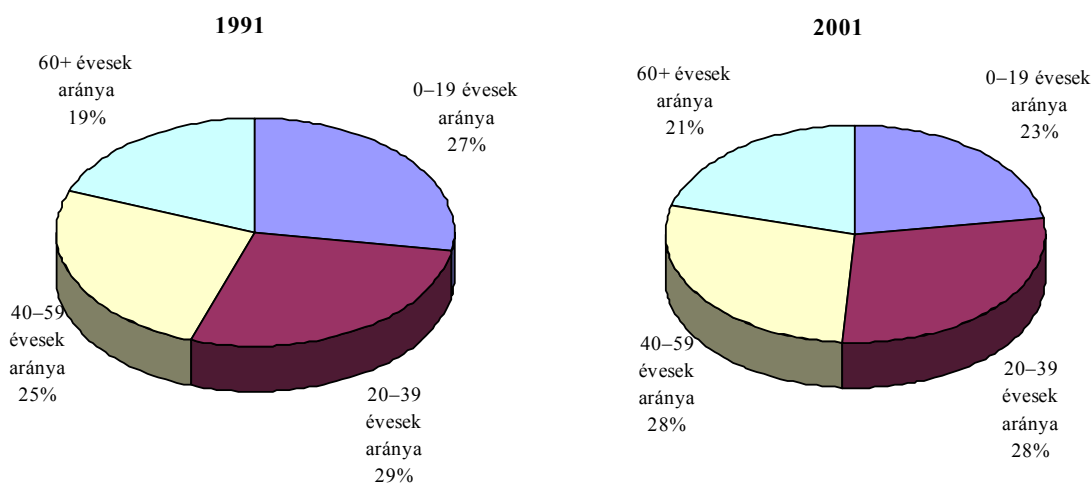
Az öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) 0,9, lassacskán eléri az 1-et, amikor annyi idős ember lesz, mint fiatal. A teljes függőségi arány 0,77, tehát 100 aktív korúra 77 nem aktív korú jut. Az 1990-es évek folyamán a Kárpát-medencei magyarság *előregedése* – a magyarországihoz hasonlóan – *folytatódott*. Becsléseink alapján elmondható, hogy az átlagos kor 2,0 évvel *emelkedett*. *Nőtt* az öregedési index, az idősek aránya, viszont a születések nagyarányú csökkenése a függőségi arány mérséklődését vonta maga után. *A Kárpát-medencei magyarság egésze részére is kedvezőtlenebbé váltak az utánpótlás feltételei.*

Még inkább így van ez a környező országok magyarságának esetében. Az átlagos kor 2001-ben 40,3 év, tehát a környező országok magyarsága *idősebb* a hazainál. Ez látszik a nagy korcsoportok arányaiban is: a fiatalok (0–19 évesek) aránya 21,7 százalék, 1,2 százalékponttal *kevesebb*; a fiatal aktív korúak (20–39 évesek) aránya 28,4 százalék, ugyanannyi; az idősebb munkavállalási korúak aránya 27,9 százalék, 0,2 százalékponttal *kevesebb*. Az idős korúak (60+ évesek) aránya meghaladja a 22 százalékot, ami 1,4 százalékponttal *több* a magyarországi arányokhoz viszonyítva.

Az öregedési index (az idősek és a fiatalok aránya) elérte az 1-et, Magyarországon még „csak” 0,9 volt 2001-ben. A teljes függőségi arány 0,78, tehát 100 aktív korúra 78 nem aktív korú jut, szintén valamelyest magasabb. *A Kárpát-medencei határon túli magyarságot az előregedéssel összefüggő problémák nagyobb mértékben érintik, mint Magyarországot, legalábbis a korösszetétel állapota szerint.*

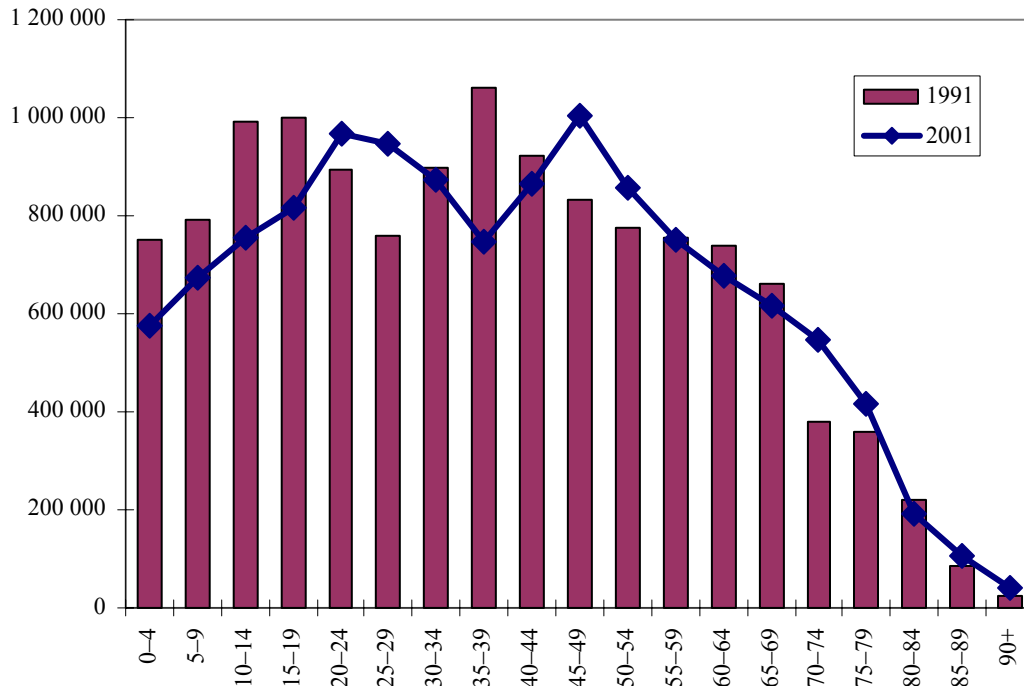
22. ábra

A magyarok kormegoszlása a Kárpát-medencében 1991/1992-ben és 2001/2002-ben



23. ábra

A magyarok korpiramisa a Kárpát-medencében 1991/1992-ben és 2001/2002-ben



Megjegyzés: Az ábrák címeiben az 1991/1992 és 2001/2002 év-jelzésekkel arra utalunk, hogy az adatok országonként más-más időponthoz kapcsolódnak.

A Kárpát-medencei magyarság előreszámítása 2001-ről 2021-re

A Kárpát-medencei magyarság előreszámítását az ismertett ENSZ-modell alapján végeztük el. A technikai részleteket az Adatok becslési eljárások fejezet tartalmazza. Ehelyütt a hipotézisek leírására, a változatok készítésére és az eredmények összefoglalására szorítkozunk.

Hipotézisek

A Kárpát-medencei magyarság előreszámításai a népesség változását jelentő folyamatokra vonatkozó *hipotézisekre* épülnek. Ezek a következők.

- A. Feltételezés a nők (és férfiak) végső gyermekszámára és annak életkor szerinti megvalósulására (termékenységi hipotézis).
- B. Feltételezés az újszülöttek közül a magyar nemzetiségűek arányára.
- C. Feltételezés a fiú-leány élveszületések arányára.
- D. Feltételezés a férfiak és nők születéskor várható élettartamára és az életkoronkénti továbbélési esélyekre (halandósági hipotézis).

E. Feltételezés a Magyarországról és Magyarországra irányuló vándorlásra, a többi ország esetében a nemzetközi vándorlás egyenlegére férfiak és nők, születési évjárat szerint (nemzetközi vándorlási hipotézis).

F. Feltételezés a nemzetiségváltás arányaira férfiak és nők, születési évjárat szerint (nemzetiségváltási hipotézis).

A hipotézisek három változatban készültek el, úgymint alacsony, közepes és magas feltételezések. Ezek a mostani kidolgozottsági fázisban csak a gyermekszámra és az élettartamra vonatkoznak. Az egyes speciális előreszámítási variánsoknak megfelelően természetesen változnak a migrációs és az etnikai váltási hipotézisek is, de ezek céljellegűek.

A termékenység esetében alacsony, közepes, magas gyermekszám szerinti hipotéziseket dolgoztunk ki. Az alacsony változat szerint az 1996–2000 közötti termékenységi színvonal állandósul. A közepes (reális) változat szerint az átlagos gyermekszám öt évente 0,05-dal emelkedik, vagyis a nők 5 százaléka vállal eggyel több gyermeket. 2021-ig ez azt jelenti, hogy a nők 20 százalékról feltételezzük, hogy eggyel több gyermeke születik, mint 1996–2000 között. Ez a hipotézis összhangban van a magyarországi és az európai előreszámításokban alkalmazott feltevésekkel. A magas hipotézis szerint a teljes termékenység öt évenkénti emelkedése 0,1, így a hipotézis szerint 20 éven belül a nők 40 százaléka fog úgy dönteni, hogy a mostaninál eggyel több gyermeket vállal. (Természetesen ezek naptári szemléletű hipotézisek, a magyarázat ennek fényében értékelendő.)

A halandóság esetében alacsony, közepes, magas élettartamokat vettünk fel. Az alacsony változat szerint az 1996–2000 közötti halandóság állandósul. A közepes (reális) változat azzal számol, hogy a születéskor várható átlagos élettartam a férfiaknál öt évente 1,5 évvel emelkedik, a nőknél 1 évvel. Ez a hipotézis összhangban van a magyarországi és az európai előreszámításokban alkalmazott közepes feltevésekkel. A magas hipotézis viszont az élettartamok jelentős emelkedését célozza. A férfiaknál az emelkedés öt évente 2,5 év, a nőknél 2 év. Eszerint 2020-ra elérhető lenne a Kárpát-medencei magyarság számára a 78 év körüli férfi és a 86 év körüli női élettartam. Nyilván ez feszegeti a lehetőségek határait, de azt sem mondhatjuk, hogy lehetetlen.

Az előreszámítás főváltozataiban a vándorlás és az etnikai váltás hipotézise azonos. A Magyarországra történő bevándorlásnál az 1996–2000 közötti volumeneket állandósítottuk, kivéve Horvátországot, Szerbiát és Szlovéniát, ahol a volumeneket fokozatosan lecsökkentettük a kiindulás érték $\frac{1}{4}$ -ére. A Magyarországról a Kárpát-medence más országaiba történő vándorlásnál a volumeneket megkétszereztük (Ausztriát kivéve). Az egyéb irányba történő vándorlásoknál az egyenlegeket 50 százalékra csökkentettük, Magyarországot kivéve. Az etnikai váltásnál kiegyenlítődést vettünk a szomszéd országok körében: 2016–2020 között az identitásváltás arányszáma minden országban egyenlő.

A vándorlás és az identitásváltás hipotézisei forgatókönyv jellegűek. További vizsgálatok nyomán születhetnek a termékenységgel és a halandósággal „konzisztens” hipotézisek erre a két változási tényezőre. A speciális változatokban természetesen ezek is módosulnak.

A hipotézisek indoklása

A *termékenység* alakulására egész Európában az alacsony szint a jellemző. Mégis a rendszerváltó országokban különösen alacsonnyá vált az 1990-es években a gyermekszám. Ennek három, egymással is összefüggő oka van: a rendszerváltozás sokkhatása, a múlt öröksége, a termékenységi mintaváltás.

A rendszerváltozás sokkhatása abban mutatkozik meg, hogy azok a fiatal generációk, akiket a rendszerváltozás első időszaka a családalapítási időszakban ért, drasztikusan korlátozták gyermekvállalásukat. Nincs még tiszta képünk arról, hogy ez hogyan és mint következett be. A változások gyorsasága volt az a tényező, amely gyakorlatilag kivédhetetlenné tette ezen generációk számára az életük során létrejövő végső gyermekszám jelentős visszaesését. Mindez összekapcsolódik a múlt örökségével. Kézenfekvő magyarázat szerint ezek a generációk az új gazdasági szisztéma követelményeinek megfelelően megkezdték a múltbeli képzettségbeli lemaradás pótlását. Ehhez azonban hosszabb időre volt szükségük, mint a következő generációknak, amelyek már egy jobban kiépült oktatási-képzési-továbbképzési rendszerben találták magukat. Ez a pótlólagos időszükséglet az egyik oka annak, hogy a „rendszerváltó” fiatal generációk igen alacsony gyermekvállalást produkáltak az 1990-es években. Eközben – és ez is az örökség része – a náluk idősebbek már befejezték gyermekvállalásukat. Ugyanis ők a korábbi gyermekvállalási mintában, melyet a magyar származású *John Hajnal* nyomán keleti típusú (korai házasodással és korai gyermekvállalással jellemezhető) termékenységi mintának nevezünk, már megszülték tervezett gyermekeiket. A fiatal generációk még nem, az idősebbek már nem vállaltak gyermeket az 1990-es években. Mindez a születésszám és a keresztmetszeti termékenység jelentős visszaeséséhez vezetett.

Mindebből következik, hogy lényegében három lehetőségünk van az 1990-es években kibontakozott folyamatok továbbvitelére a jövőben:

1. Ha a változásokat kizárólag a családalapítási, gyermekvállalási mintaváltásnak tulajdonítjuk, akkor egyszerűen azt állapíthatnánk meg, hogy a jelenlegi átmeneti időszakban „hiányoznak” a korábban fiatal korban szült gyermekek, azok várhatóan majd a mintaváltás kifutásával (a 2010-es években) megszületnek. *Ebben az esetben arra számíthatnánk, hogy a gyermekszám a jövőben fokozatosan visszaáll a mintaváltás előtt szintre (magas hipotézis, amelyben a gyermekszám 20 év alatt 0,4-del növekszik, tehát a mostani 1,3 körüli átlagszint 1,7 lesz).*
2. Szinte bizonyos azonban, hogy a folyó mintaváltásnak lesz egy olyan következménye is, hogy lerövidül a szülési periódus, s így a korábbiaknál kevesebb gyermek jöhet a világra. *Ezzel egy európai átlagos szintet vetítünk a jövőre (közepes hipotézis, a gyermekszám 20 év alatt 0,2-del emelkedik, 1,5-es gyermekszám).*

3. Nem biztos, hogy csak a mintaváltás játszik szerepet a termékenység csökkenésében, hanem az általános feltételek váltak rosszabbá, vagyis egy tartós szülési kedv csökkenés is elindulhatott. *Ez vezethet egy tartósan igen alacsony termékenység kialakulásához (alacsony hipotézis, változatlan gyermekszám).*

A termékenység tehát *alaptendenciaként* fokozatosan emelkedik, de várhatóan lassan, és hosszabb távon sem éri el, meg sem közelíti a szülőpárok utánpótlásához (az egyszerű reprodukcióhoz) szükséges 2,1-es átlagot.

Ami a *halandóságot* illeti, közvetlenül a rendszerváltozás után, 1995-ig a magyarországi halandósági helyzetet kifejezetten aggasztónak lehetett tekinteni. A férfiak élettartama 1960 óta nem volt olyan alacsony, mint 1994-ben. A középkorú férfiak mortalitása az 1960-as évekhez képest megháromszorozódott. Ez a halandósági krízis nemcsak Magyarországon jelent meg, hanem szinte minden rendszerváltó országban. Okai között megtalálhatjuk a gazdasági válságot, az átmeneti hiányt, a foglalkoztatottság drasztikus visszaesését, az előző rendszerben „szerzett” egészségügyi problémák felszínre kerülését stb.

Egyes országokban már az 1990-es évek elején, máshol, így Magyarországon is az 1990-es évek közepétől, megint más országokban a legutóbbi időben elmozdulást tapasztalhatunk. Csökkennek a halálozásszámok, emelkedésnek indultak az élettartamok. Mindez az általános konszolidációval és nem utolsó sorban az egészségügyi ellátás (elsősorban a gyógyszerellátás!) kétségtelen javulásával is összefügg. A nyugati egészségügyi technológiák, az egészségesebb életmód, a megelőzés fokozatos átvételével megkezdődik a halandóság csökkenése.

Mindez azt jelenti, hogy – ingadozásokon keresztül – nagy valószínűséggel mindenhol ki fog bontakozni egy új halandósági szakasz, amely távlatilag az élettartamok igen jelentős növekedését fogja eredményezni. Ez a jövőre vonatkozó alapfeltételezés. Reálisnak lehet tartani, hogy 2020-ig a férfiak születéskor várható átlagos élettartama 6, a nőké 4 évvel emelkedjen. Ez a közepes feltételezés. Optimista becslés szerint a férfiak élettartamának emelkedése elérhetné a 12, a nőké a 8 évet, ami azt jelentené, hogy az európai rangsor utolsó helyeiről indulva európai átlagos szintű mortalitás alakulna ki a Kárpát-medencei magyarság körében. Ezt tekintjük a *megcélzandó* hipotézisnek.

A pesszimista hipotézis szerint pedig stagnálás lesz, azaz az élettartamok a jelenlegi szinten változatlanok.

A vándorlás és az etnikai váltás egyetlen hipotézissel vesz részt az előreszámításban.

Az előreszámítás fő változatai

Az előreszámítási főváltozatok azok a népesség-előreszámítások, amelyek a Kárpát-medencei magyarság jövőbeni létszámára alsó, felső és középső becslést adnak. A kiszámolt változatok a következők:

1. *Alapváltozat*: közepes termékenység, közepes élettartam, a megadott vándorlási és identitásváltási hipotézisek.
2. *Alacsony változat*: alacsony termékenység, alacsony élettartam, a megadott vándorlási és identitásváltási hipotézisek.
3. *Magas változat*: magas termékenység, magas élettartam, a megadott vándorlási és identitásváltási hipotézisek.

A fenti hipotézisekkel készült előreszámítási variánsok közül az *alapváltozat a legrealisabbnak* tekintett forgatókönyv. A kiegyensúlyozott népességfejlődés szempontjából az *alacsony változat a legkritikusabb* a demográfiai öregedés nagymértékű fokozódásával és az igen jelentős létszámcsökkenéssel. A hosszabb távon erőteljesen hatni akaró, a létszámmegőrzést célul kitűző magyarságpolitikának azonban a *magas változat kereteiben kell gondolkodnia*.

Speciális előreszámítási változatok

A kutatás során célul tűztünk ki olyan előreszámítások, szokásos kifejezéssel demográfiai forgatókönyvek készítését is, amelyek nehezen elképzelhető, de mégsem lehetetlen feltételezésekre épülnek. Ezek összefoglaló jellemzője, hogy a hipotézisek kialakításának fő szempontja a magyarság létszámmegőrzése. Sorra vettük az egyes komponenseket, hogy milyen elmozdulások lennének szükségesek a létszámmegőrzés biztosításához, majd a valamennyi komponensben történő kiegyensúlyozott változások feltételezésével „alkottuk meg” az ún. *fenntartó változatot*. Ez egyben számításaink végső konklúzióját is tükrözi: mit kellene tenni demográfiai téren a Kárpát-medencei magyarság létszámának megőrzéséhez a következő két évtizedben. A következő változatok készültek el:

4. *Létszámfenntartó változat, amit a növekvő gyermekszám biztosít.*
5. *Létszámfenntartó változat, amit a növekvő élettartam biztosít.*
6. *Létszámfenntartó változat, amit az etnikai váltás biztosít.*
7. *Létszámfenntartó változat: termékenység, halandóság, vándorlás és etnikai váltás együtt.*

Az előreszámítási design

A Kárpát-medencei magyarság előreszámítását végző számítógépes programot úgy készítettük el, hogy az egyúttal elemző eszköz is legyen. A szakértők ezzel a programmal különböző direkt és indirekt változatokat tesztelhetnek, az eredmények pedig táblázatokban, ábrákon, térképeken jelennek meg.

A jelenlegi programváltozat Excel alapú, tehát a felhasználó „fülek” segítségével dolgozhat. A hipotézisekben definiálja a feltételezéseket, ezeket közvetlenül megkapja az ered-

mények között, illetve tallózhatja az 1.–7. előre elkészített – nézetünk szerint legfontosabb – változatok eredményeit. Az „avatott” felhasználó ezen kívül az előreszámítás „rejtelseibe” is bepillant, amennyiben felfedi a mögöttes füleket és tanulmányozza a program működését. A program szabad felhasználású az érdeklődők számára.

Az előreszámítás fő változatainak eredményei

Az előreszámítás fő változatainak nevezzük az alapváltozatot, az alacsony változatot és a magas változatot.

Mindenekelőtt az alapváltozattal érdemes foglalkozni. Ez az a változat, ami szerintünk a várható jövő átlagát jelenti, miután hipotézisei pontosan azon a kijelölt útvonalon haladnak, amit a különböző – európai és országonkénti – előreszámítások a térségre „kijelölnek”. *Ezért az alapváltozat gondos tanulmányozására van szükség, és ezt követően lehet megfogalmazni azokat a kívánalmakat, amelyek a demográfiai jövővel kapcsolatosak és az alapváltozattól való eltérést, a folyamatok ettől való eltérítésére szóló törekvést igényelnek.* (Lásd az 5. táblázatot.)

Az alapváltozat szerint a Kárpát-medencei magyarság létszáma a zsugorodás és az öregedés lesz a jellemző a következő két évtizedben. A 2001. évi létszám 12,4 millió fő, a 2021. évi szám 11,6 millió fő. Ez azt is jelenti, hogy a vizsgálatot átfogó három évtizedben – 1991-től – több mint 1,3 millió fővel csökken a magyarság száma, mondjuk annyival, amennyi az erdélyi magyarság létszáma. Az idősödés mértékei hasonlóan igen jelentősnek mutatkoznak: miközben tovább csökken a fiatalok aránya, a 60+ évesek súlya fölé kerül a 25 százaléknak, két évtized múlva legalább minden negyedik magyar legalább 60 éves lesz.

Az alacsony és a magas változat szerint a magyarság létszáma 10,9 millió és 12,1 millió fő között alakulhat 2021-ben.

Az egyes országok differenciált létszámváltozásokat mutatnak. Megfigyelhető, hogy a kisebb létszámú magyar etnikumoknak *nagyon gyors* lesz a fogyása. A leggyorsabban a szlovéniai magyarság fogy, szinte eltűnik a következő két évtizedben, legalábbis az alapváltozat szerint. Nem sokkal jobb a helyzet a horvátországi magyarságnál sem. Igen jelentősen csökken (arányaiban) a szerbiai (döntően vajdasági) magyarok száma is. De Kárpátalján, Romániában, Szlovákiában is közel 20 százalékos lesz a létszámfogyás 2001-hez képest.

5. táblázat

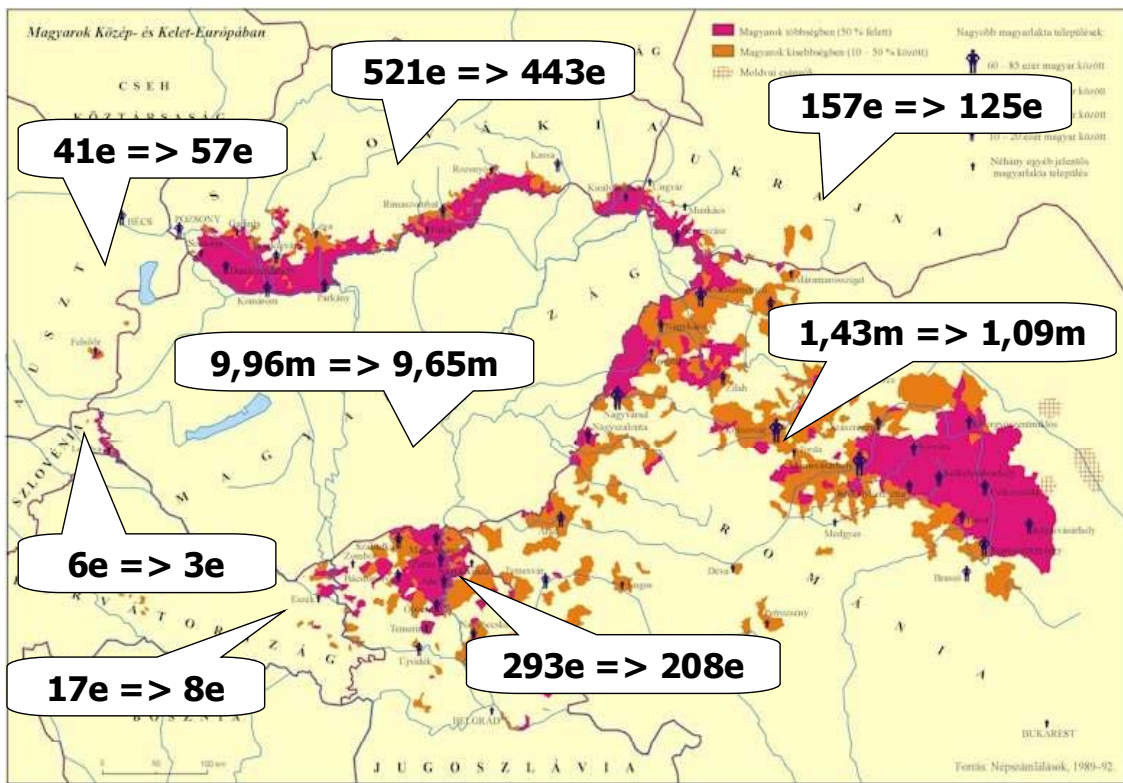
*A Kárpát-medencei magyarság létszámának előrebecslése 1991-ről 2021-re
Az előreszámítás Alapváltozata*

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,05-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 1,5, a nőknél 1 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

<i>Ország /Év*</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 504	48 592	52 745	56 852
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 584	11 106	9 151	7 785
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 883 394	9 817 683	9 740 210	9 650 505
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 343 802	1 258 110	1 173 302	1 089 495
Szerbia	343 942	320 166	293 299	265 823	242 365	222 938	208 341
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	499 640	480 655	462 022	443 287
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 215	4 429	3 845	3 463
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	150 719	143 475	134 827	124 929
<i>Összesen</i>	<i>12 903 196</i>	<i>12 698 468</i>	<i>12 425 017</i>	<i>12 206 681</i>	<i>12 006 415</i>	<i>11 799 040</i>	<i>11 584 657</i>
<i>Összesen Magyarország nélkül</i>	<i>2 763 625</i>	<i>2 616 333</i>	<i>2 465 655</i>	<i>2 323 287</i>	<i>2 188 732</i>	<i>2 058 830</i>	<i>1 934 152</i>
<i>Összesenből:</i>							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 591 129	2 417 926	2 297 857	2 242 217
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 596 774	3 487 648	3 228 840	2 849 070
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 355 089	3 308 632	3 252 922	3 374 035
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 663 689	2 792 209	3 019 421	3 119 335
<i>A népesség százalékában</i>							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,2	20,1	19,5	19,4
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,5	29,0	27,4	24,6
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,5	27,6	27,6	29,1
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,8	23,3	25,6	26,9
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,31	1,39
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,4	44,3	45,2
		<i>1991–1995</i>	<i>1996–2000</i>	<i>2001–2005</i>	<i>2006–2010</i>	<i>2011–2015</i>	<i>2016–2020</i>
Élveszületés		683 697	579 881	594 793	584 643	554 282	517 240
Halálozás		905 488	871 492	842 817	818 374	798 269	771 030
Vándorlási és identitásváltási egyenleg		17 063	18 160	29 688	33 465	36 612	39 407
Összesített változás		-204 728	-273 451	-218 336	-200 266	-207 375	-214 383
Átlagos gyermekszám		1,50	1,23	1,29	1,34	1,39	1,43
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	72,9	74,5	76,0	77,5

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

24. ábra
 A magyarok 2001-ről 2021-re előreszámított létszáma országonként
 (e=ezer, m=millió)



Megjegyzés: A háttérkép Sebők László munkája. Felhasználása a szerző engedélyével történt. Lásd: Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/index.php?page=maps&lang=hun&index=htmhmagy&id=1&pid=2>

A II. mellékletben közöljük a fő változatok összefoglaló eredményeit. A III. melléklet országonkénti eredménytáblázatokat tartalmaz. Az V. mellékletben ábragyűjteményt mutatunk be az előreszámítás eredményeiről.

Létszámmegtartó forgatókönyvek

Mit lehet tenni ilyen demográfiai helyzetben? Miután a népesség öregedése és az országok közötti vándorlási folyamatok eléggé behatárolják a mozgási lehetőségeket, azt mondhatjuk, hogy igen nagy a „tehetetlenségi” nyomatéka az alapváltozat szerinti jövő kialakulásának. Ennek ellenére nem szabad lemondani a folyamatok kedvező befolyásolásáról sem. Ezt célozzák speciális előreszámítási változataink.

Négy létszámmegtartó változatot képeztünk. Az első változatban csak a gyermekszám emelkedése biztosítaná a létszám megőrzését Kárpát-medencei szinten. A második

szcenárióban ugyanezt a halandóság javulása eredményezi. A harmadik forgatókönyv az identitásváltással (fordított asszimiláció) operál. Végül a negyedik forgatókönyv „megosztja” a létszámmegőrzés feladatait a gyermekszám emelkedése, az élettartam növelése, a fordított asszimiláció és a Kárpát-medencén kívüli magyarok Magyarországra történő bevándorlása között.

A létszámfenntartó változatokból az a következtetés adódik, hogy a magyarság jelenlegi demográfiai helyzetében *nincs lehetőség arra, hogy csak az egyik vagy a másik komponens erősítésével elérjük a létszámfogyás megállását. Sem a termékenység, sem a halandóság, sem az etnikai váltás önmagában nem elegendő eszköz ehhez. Ugyanis olyan lehetetlennek tűnő követelmények keletkeznének, amelyek reálisan nem jöhetnek szóba a következő két évtizedben.*

A csak a termékenység növelésére alapozó forgatókönyvben a teljes termékenységi arányszámot Kárpát-medencei átlagban 2,28-ra kellene emelni, ami a mai szinthez képest több mint 1,0-es növekedést jelentene. Ez egyenértékű lenne azzal, hogy a magyar nők 100 százaléka eggyel több gyermeket vállaljon, mint jelenleg.

Ha a javuló halandóság eredményezné a létszám megőrzését, akkor a Kárpát-medencei magyarság élethossz-kilátásait 20 év alatt 17 esztendővel kellene növelni, ami csaknem azzal lenne egyenértékű, hogy senki sem halna meg a következő két évtizedben.

Az etnikai váltás arányszáma (az öt év alatti relatív asszimilációs létszámvesztés) jelenleg 0,45%. A létszámmegőrzés feltétele az etnikai váltás területén azt jelentené, hogy ez az arányszám –16,5% legyen, tehát ötévenként a Kárpát-medencei magyarság egyhatodának megfelelő nagyságú asszimilációs létszámnyereség képződjön (a szomszédos országokban).

Következtetésünk az, hogy a felsorolt tényezők egyenként teljességgel elégtelenek a létszámmegőrzéshez. Ezért dolgoztuk ki a kedvező hatásokat *minden* komponensben érvényesítő *fenntartó* változatot (lásd a 6. táblázatot).

Ebben a változatban a gyermekszám ötévente 0,09-dal emelkedik, tehát a teljes időszakban 0,36-dal az 1996–2000-es időszakhoz képest. Az élettartamok emelkedése is „példás”: 2,2 és 1,7 évnyi emelkedések a férfiaknál és nőknél, tehát a két évtized során 8,8, illetve 6,8 év. Az etnikai váltás és a megnövelt bevándorlás pedig éppen annyit „hoz”, mint amennyit az előbbi két tényező, 400 ezer főt integrál (vissza) a magyarságba, ami ötévenként 6,3%-os asszimilációs nyereséget jelent a környező országokban. A kiegyenlítettebb változásokhoz a Kárpát-medencén belüli vándorlás is jelentős mértékben hozzájárul.

6. táblázat

A Kárpát-medencei magyarság létszámának előrebecslése 1991-ről 2021-re Létszámfenntartó változat a termékenység, halandóság, vándorlás és nemzetiség-váltás egyidejű figyelembevételével

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,9-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 2,2, a nőknél 1,7 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/8 részre csökken, máshol 1,2 részre. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg mindenhol zérussá válik, kivéve Magyarországot, ahol a Kárpát-medencén kívülről jövő vándorlás 100%-al emelkedik.
Etnikai váltás arányszáma:	Magyarországon állandó, a környező országok kiegyenlített arányai előjelet váltanak és megnőnek (-6,3% a +0,45% helyett).

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 656	50 356	57 953	67 805
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 645	11 706	10 686	10 717
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 920 564	9 933 007	9 969 041	10 024 530
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 349 293	1 314 951	1 324 675	1 378 544
Szerbia	343 942	320 166	293 299	266 861	252 348	248 991	258 265
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	501 518	496 627	503 708	522 907
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 240	4 567	4 153	4 014
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	151 324	149 795	151 753	157 075
<i>Összesen</i>	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 253 101	12 213 357	12 270 960	12 423 857
<i>Összesen Magyarország nélkül</i>	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 332 537	2 280 350	2 301 919	2 399 327
<i>Összesenből:</i>							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 609 633	2 484 968	2 440 802	2 488 722
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 598 486	3 527 608	3 333 278	3 033 726
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 363 042	3 349 181	3 350 204	3 562 646
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 681 940	2 851 600	3 146 676	3 338 763
<i>A népesség százalékában</i>							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,3	20,3	19,9	20,0
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,4	28,9	27,2	24,4
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,4	27,4	27,3	28,7
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,9	23,3	25,6	26,9
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,29	1,34
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,3	44,1	44,9
	<hr/>						
	<i>1991–1995</i>	<i>1996–2000</i>	<i>2001–2005</i>	<i>2006–2010</i>	<i>2011–2015</i>	<i>2016–2020</i>	
Élveszületés	683 697	579 881	612 673	621 691	612 958	599 024	
Halálozás	905 488	871 492	814 262	768 018	733 134	695 880	
Vándorlási és identitás-váltási egyenleg	17 063	18 160	29 673	106 583	177 779	249 753	
Összesített változás	-204 728	-273 451	-171 916	-39 744	57 603	152 897	
Átlagos gyermekszám	1,50	1,23	1,32	1,41	1,50	1,58	
Születéskor várható élettartam	70,0	71,4	73,6	75,9	78,1	80,3	

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Az országokénti hatásokat vizsgálva arra hívjuk fel a figyelmet, hogy még ebben az esetben sem történik meg mindenhol a létszámfogyás megállítása. A vajdasági és különösen a romániai magyarság esetében ehhez még az is szükséges, hogy jelentősen mérséklődjön a Magyarországra történő áttelepülés.

Hivatkozások, források

- Cornelia Mureșan: Evoluția demografică a României. Tendințe vechi, schimbări recente, perspective (1870–2030). (A demográfiai átmenet és romániai sajátosságai, 1870 – 2030.) Cluj University Press, 1999.
- Gyurgyik László: A (cseh-)szlovákiai magyarság lélekszámának és településszerkezetének alakulása (1918–2000). In: Faragó Tamás – Őri Péter (szerk.): Történeti Demográfiai Évkönyv 2001. KSH NKI, Budapest, 2002.
- Hablicsek László: Népeség-előreszámítások, társadalmi-demográfiai előrebecslések. In: Klinger András (szerk.): Demográfia. Budapest, KSH – ELTE ÁJTK Statisztikai és Jogi Informatikai Tan-szék. 1996
- Hablicsek László: A népeségreprodukció alakulása a 20–21. században. KSH NKI Kutatási Jelenté-
sek 68. 2001.
- Jelentés az ausztriai magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/ausztria2004.htm>
- Jelentés a horvátországi magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/horvat2004.htm>
- Jelentés a romániai magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/romania2004.htm>
- Jelentés a szlovákiai magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/szlovakia2004.htm>
- Jelentés a szlovéniai magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/szlovenia2004.htm>
- Jelentés az ukrainai magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/ukrajna2004.htm>
- Jelentés a vajdasági magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala.
<http://www.htmh.hu/jelentesek2004/vajdasag2004.htm>
- Sebők László: Térképek és diagrammok a Köztes-Európa térség országairól. Teleki László Intézet
Közép-Európa Adatbank. <http://adatbank.telekiintezet.hu/>
- Szarka László: A kisebbségi magyar közösségek fejlődési feltételei Trianon után. In: Faragó Tamás –
Őri Péter (szerk.): Történeti Demográfiai Évkönyv 2001. KSH NKI, Budapest, 2002.
- Tóth Pál Péter – Valkovics Emil: Népesedési helyzetünk. KSH NKI Kutatási Jelentések 72. sz. 2003.
- Tóth Pál Péter: A nemzetközi vándormozgalom szerepe a népeségfejlődésben. In: Faragó Tamás –
Őri Péter (szerk.): Történeti Demográfiai Évkönyv 2001. KSH NKI, Budapest, 2002.
- Varga E. Árpád: Vasile Ghețau előreszámítása Románia nemzetiségeiről (1992-2025). Hitel, XIII. évf.
2000. 7. sz.
- Varga E. Árpád: A romániai magyarság népességsökkenésének okairól. Néhány demográfiai szem-
pont a 2002. évi népszámlálás előzetes közleményének értékeléséhez. Magyar Kisebbség. Új s.
VIII, 2002. 4.
- Veres Valér: Az erdélyi magyarok és a románok közösségi identitása a társadalmi struktúra tükrében.
Szociológiai Szemle. 2000. 4.
- Veres Valér: A romániai magyarság létszámcsökkenésének okai a XX. század utolsó negyedében.
Korunk, 2002. 2. szám.
www.nepszamlalas.hu. A 2001. évi (és korábbi) magyarországi népszámlálások eredményeit tartalma-
zó internetes adatbázis.

A Kárpát-medencei magyarság jövője: néhány következtetés

Veres Valér

Az előző fejezetben bemutattuk, hogy a magyarság jelenlegi demográfiai helyzetében nincs lehetőség arra, hogy csak az egyik vagy a másik demográfiai komponens erősítésével elérjük a létszámfogyás megállását. Sem a termékenység, sem a halandóság, sem az etnikai váltás önmagában nem elegendő eszköz ehhez.

A továbbiakban arra koncentrálnak, hogy milyen népesedéspolitikai döntésekre, kedvező konjunktúrára lenne szükség ahhoz, hogy a létszámfenntartó változat, azaz a magyarság Kárpát-medencei lélekszáma a 2001-es szinten maradjon.

A népesedéspolitikai döntések egy hosszú távú stratégia kidolgozását és követését feltételezik, amelyek megvalósításáért elsősorban a magyar kormány lehetne a felelős, ám annak tudatában, hogy a megvalósítás csak a határon túli magyar szervezetek többségének támogatása mellett, és a szomszédos országok kormányainak hallgatólagos vagy felvállalt támogatása mellett lehetne hatékony.

Vizsgáljuk meg komponensenként, milyen lehetőségek vannak a magyarok létszámcsökkenésének megállítására.

Minden népesedéspolitikai tényezőt külön kell tárgyalni Magyarországra és a határon túli magyarokra vonatkozóan, tekintettel arra, hogy az anyaországban közvetlenül lehetőség van a népességszám perspektívái javítását célzó intézkedések meghozatalára, a határon túli területeken viszont erre csak közvetve és bizonyos akadályok leküzdése esetében van lehetőség. A magyarországi népességszám növelését célzó intézkedések lehetséges módzatairól a Népesedés és népességpolitika 2001-es kötetben több tanulmányt olvashatunk, e kérdések továbbgondolása a kutatók részéről folyamatos. Bonyolultabb kérdés a határon túli magyarok népességszámának fenntartását célzó intézkedések foganatosítása, ezért a továbbiakban erre koncentrálnak.

A termékenység növelése

A létszámfenntartó változat értelmében a teljes termékenységi arányszámnak (átlagos gyermekszám) egy nőre öt évente 0,095-del kellene emelkednie. Például, ha Magyarországon 2001-ben a TFR (total fertility rate – teljes termékenységi arányszám) értéke 1,32, 2006-ban ez 1,42-ra emelkedhet. A határon túli közösségek esetében jelentős különbségek figyelhetők meg a termékenységet illetően, Szlovénia 0,81-es értékétől Szerbia 1,42-es átlagos gyermekszámáig az 1996–2000-es időszakban. A problémát tovább bonyolítja, hogy a különböző or-

szágokban kisebbségben élő magyar nemzetiségűek igen eltérő számban, politikai környezetben, illetve eltérő életszínvonalon élnek. Ezért egységes népesedéspolitikai intézkedésekkel nem biztos, hogy ugyanazt az eredményt lehetne elérni. Inkább annak látjuk értelmét, hogy a négy nagyobb kisebbségi közösség, a romániai, szlovákiai, szerbiai és kárpátaljai magyarok esetében megvizsgáljuk, hogyan lehet egy „magyarságstratégia” segítségével javítani a teljes termékenységi mutatókon ötévente közel egytizedet.

A gyermekszám növelésére az egyik szcenárió a gyermekvállalás közgazdasági elméletén alapul, miszerint a szülők a gyermekvállalás költségének és várható hasznának egybevetése alapján döntenek egy gyermek vállalásáról. Egy lehetséges, (majdnem) minden határon túli régióra érvényes, általános anyagi természetű eszköz a magyar kormány kezében a *határon túli magyarokról szóló kedvezménytörvény*, amelynek bizonyos rendelkezései felhasználhatók közvetve a gyermekvállalás ösztönzésére. A törvényben erre a célra az oktatási-nevelési támogatás folyósítása használható fel áttételesen. Mint ismeretes, minden olyan gyermek után, akit szülei magyar tannyelvű iskolába íratnak be, a család 20 000 forintnak megfelelő támogatásban részesül. Bár a támogatást nem rögtön a születéstől kezdődően kapják, aminek elvileg az lehetett a logikája, hogy az iskolaválasztáskor derül ki, az illető gyermek valóban magyarnak számít-e, legalábbis kulturális hovatartozás szerint. Feltevődik a kérdés, hogy e támogatásnak van-e termékenységnövelő hatása. Megítélésünk szerint e támogatásnak *lehet* pozitív hatása a gyermekvállalási kedvre az elkövetkező időszakban, különösen a viszonylag alacsonyabb életszínvonalú régiókban (Kárpátalja, Vajdaság, Erdély nagyobb része). Romániában például a gyermeknevelési pótlék éves összege alig közelíti meg a magyar állam részéről folyósítandó évi 20 000 forintot, tehát ez utóbbi nem elhanyagolható összeg, még akkor sem, ha inkább arról kellene beszélni, hogy az állampolgári alapon járó támogatás túlságosan alacsony, 2003-ban elmaradt az 1989. évi, átlagbér százalékában kifejezett arányhoz képest.

Egy másik tényező, amely a termékenység javításának eszköze, az elhalasztott gyermekek vállalása. A rendszerváltás kezdetével ugyanis a Kárpát-medence országaiban a változó munkaerő-piaci viszonyok között a 80-as évek gyermekvállalási patternjei szerint gyermeket vállaló kora huszonéves korosztályok elsősorban a továbbtanulásra, új szakmák megszerzésére koncentráltak, illetve a már meglévő, de haszontalanná vált diplomájukat „piacképe-sebbre” próbálták cserélni. Erre jó lehetőségeket kínált az oktatási piac is, hiszen a bővülő felsőoktatásban kialakult a tömegoktatás, aminek eredményeként azok is egyetemet végezhettek, akiknek ez korábban nem adatott meg. Ennek következtében a 90-es években egyre kevesebb gyermek született, a tendencia az évtized végéig is eltartott, azóta viszonylag alacsony szinten maradt a termékenység. Várható *lenne* azonban, hogy a kora 30-as éveikbe lépő generációk *többé-kevésbé* „kipótolják” az ilyen módon hiányzó gyermekszámot.

A *romániai magyarság* termékenységének javítását tekintve abból indulhatunk ki, hogy a létszámfenntartás szempontjából nem mellékes a népesség létszáma és korösszetétele. A romániai magyaroknak kb. 99 százaléka Erdélyben él, és ők a magyarországi magyarok után a legnagyobb mértékben járulnak hozzá a Kárpát-medencei magyarok újratermelődésé-

hez. A Kárpát-medencei összes magyar élveszületések 11 százalékára Erdélyben kerül sor. Az 1996–2000-es tárgyidőszakban számításaink szerint 1,07 a teljes termékenységi arányszám, ám a legújabb elemzések azt mutatják, hogy 2002-re a romániai magyarok (korrigált adatokkal becsült) TFR értéke 1,2 körül van. Tehát 2001-től kezdődően 2006-ig valószínű, hogy különösebb „ösztönzés” nélkül is Erdélyben a 2001–2006-os időszakban a létszámfenntartó változatban tervezett szinten lesz a termékenység.

A gyermekvállalás egy fékező tényezője lehet a bizonytalan, kilátástalan jövőkép. Ebben a tekintetben is változás várható. Romániában sokáig nem tekintették hiteles scénáriónak Románia közeli (2007–2008. évi) európai uniós integrációját. Amennyiben ez 2005-re bizonyossággá válik a csatlakozási fejezetek lezárását követően, a romániai magyarok körében is egy stabilabb jövőkép alakulhat ki több szempontból is. Először is az EU-n belül nem áll fenn annak a veszélye, hogy egy nem várt belpolitikai fordulat eredményeként a romániai magyarok etnikailag létveszélybe kerüljenek. Továbbá, nem történhet meg, hogy Magyarországtól (és ez által sokan közeli rokonaiktól) a határok lezárásával elszigetelődjenek az erdélyi magyarok. Végül az EU-tagság jó garancia arra, hogy az ország gazdasági helyzete folyamatosan javuljon, ezáltal a romániai magyarok életszínvonala emelkedő tendenciát mutasson, ezáltal ösztönzőleg hasson a gyermekvállalásra. Bár tudjuk, hogy a jólét nem mindig hat ösztönzőleg a termékenységre, mégis, úgy gondoljuk, hogy a Kárpát-medence országában a termékenység a nyugat európai szintet sem éri el, és a volt Szovjetunió országában még alacsonyabb. Bár más okok is hozzájárulnak, de a gazdasági tényező is fontos a gyermekvállalásban, és várhatóan a nyugat-európai átlagos szintet a magyarok körében is el lehet érni (hózzávetőlegesen 1,6–1,7 közötti átlagos gyermekszám).

Egy másik jó lehetőség az RMDSZ pronatalista népességpolitikájának hatékony képviselete a román kormány felé, amelyet államilag felvállalt politikává tennének. Erre is jók az esélyek. Ebben a magyar állam közvetve segíthet azzal, hogy szomszédáspolitikájának fontos elemévé teszi annak ösztönzését, hogy a szomszéd államok kormányai működjenek együtt a helyi magyarok politikai szervezeteivel. Erre jó esély van, mert Szlovákia kivételével minden nagyobb magyar közösséggel rendelkező szomszédos országnak szüksége van Magyarországra politikai támogatására előbb vagy utóbb az EU-, illetve a NATO-csatlakozás érdekében, márpedig az euroatlanti integráció a Kárpát-medence országában fontos jövőstratégiai célkitűzésnek tűnik.

A várható élettartam hosszabbodása

A születéskor, illetve bizonyos életkorban várható átlagos élettartam hosszabbodásának előfeltétele az egyes életkorokban jellemző halálozási mutatók csökkenése. Az elhalálozási mutatókat pedig akkor tudjuk csökkenteni, ha bizonyos, domináns halálokokat megelőzünk, kiküszöbölünk, vagy legalább mérsékelünk.

Az egyik ilyen mutató a csecsemőhalandóság. Ennek csökkentését egyes országokban még megvalósíthatjuk, így Romániában is van mit tenni ezért. Az 1990-es években 20 ezrelék körül levő értéket akár 10 ezrelék alá is le lehet szorítani. Igaz ugyan, hogy a magyarok körében alacsonyabb a csecsemőhalandóság, mint az országos átlagban, különösen mert ez éppen a roma újszülöttek körében a legmagasabb.

A halálokok koronkénti és régiókénti elemzésével több sajátos teendőre mutathatunk rá. A középkorú férfiak 90-es években megnövekedett halandóságát például nem lehetetlen visszaszorítani, tudatos odafigyeléssel, a problémák és veszélyek tudatosításával. Ennek eredményeként 2,2 évet is emelkedhetne a várható élettartam a férfiaknál.

Az egészségügyi rendszer hatékonysága az ország gazdasági potenciáljához képest Magyarországon is alulteljesít. A déli és keleti szomszédok esetében sem jobb a helyzet az egészségügyben. Az egészségügyi ellátás javítása igencsak sok kívánnivalót hagy maga után, különösen egyes rurális vidékeken Erdélyben, és ez kimutatható a halálozási adatokban is. A helyi egészségügyi ellátás javításában a helyi önkormányzatok vezetői, vagy fontos szerepet betöltő romániai magyar politikai szereplők sokat tudnak tenni. Továbbá az egészségügyi rendszer jobb finanszírozását is jó eséllyel tűzhetik zászlójukra a magyar politikusok, és ezt egy koalíciós együttműködésben hatékonyan képviselhetik a román kormányzatban.

Ebben a problémában Magyarország is sokat segíthetne. A kedvezménytörvény elvben előírja, hogy létre kell hozni egy olyan közalapítványt, amely a határon túli magyarok anyaországi egészségügyi ellátásának finanszírozásában közvetítő szerepet vállal. Ennek a támogatási rendszernek a kiépítése egy lehetséges feladat lehet a közeljövőben, ugyanis a szomszédos országokban bizonyos műtéteket nem, vagy nagyobb veszélyeztetettség mellett tudnak elvégezni. Romániában és Ukrajnában például, még ha el is tudnak végezni a fővárosokban bizonyos bonyolultabb beavatkozásokat, a nyugati határon élő kisebbségi magyarok számára sokkal problematikusabb a saját fővárosban, nagy távolságra, nem anyanyelvi kórházi környezetbe kerülve elboldogulni, mint Budapestre utazni orvosi kezelés vagy beavatkozás céljából.

Magyarország, Szlovákia, Szlovénia, később Románia, majd ezt követően Horvátország európai uniós csatlakozásával a Kárpát-medence magyarságának hozzávetőlegesen 96 százaléka, a határon túli magyaroknak pedig 80–81 százaléka EU-állampolgár lesz. Ennek kontextusában a 2007–2011-es periódusra már ezen országok egészségügyi rendszere feltehetően kielégítő szinten korszerűsödni fog, és biztosíthatja a létszámfenntartó változathoz szükséges várható élettartam-hosszabbodásokat mindkét nem esetében. Természetesen nem kell azt gondolni, hogy csupán az egészségügyi rendszer színvonala elégséges az élettartam hosszabbodásához. Ehhez a népesség egy kis része nem fér hozzá, továbbá a hosszú élettartamnak életmódbeli meghatározói is vannak, amelyek változása lassú. Az egészséges életmódhoz tartozó étkezési szokások kialakítására különféle társadalmi intervenciós programok szervezését lenne célszerű ösztönözni. A koleszterol-gazdag élelmiszerek, a metilalkohol-tartalmú italok fogyasztásának visszaszorítása fontos prioritás lenne a várható élettartam hosszabbodásában. A magyarok jelentős csoportjai, így a Székelyföldön élők körében még mindig igen

elterjedt a koleszterol-gazdag élelmiszerek fogyasztása. A metilalkohol-tartalmú, házilig készített italok („szilvapálinka”) fogyasztása igen elterjedt falusi környezetben, különösen Erdélyben, de a Kárpát-medence egyes más vidékein is. A magyarság egészségügyi kultúrájának felmérésére és alakítására többféle programot lehet kitalálni, amelynek segítségével, ha nem is rövid távon, de legalább közép- és hosszú távon eredményeket lehet elérni a várható élettartam hosszabbodásában. Ilyen programok kiírását megtehetné egy meglévő közalapítvány (Ilyés, Apáczai), de létrehozhatók más fórumok is, megfelelő szakmai-szakértői grémium bevonásával (orvosok, szociális munkások, pszichológusok, szociológusok).

A magyarság etnikai asszimilációs veszteségeinek korlátozása

A fenntartó modell azzal is számol, hogy az asszimilációs veszteség hosszabb távon jelentős nyereséggé alakítandó. Ezt igen nehéz lesz elérni, tekintettel a kiindulási helyzetre és a határon túli magyarság jelentős része életterületének etnikai arányai miatt. Az lenne a reális távlati cél, hogy az asszimilációs veszteség nullára redukálódjon a határokon túl, így Magyarországgal együtt összességében pozitív lehetne az egyenleg. Az asszimilációs veszteségek minél kisebbre szorításához a legnagyobb kisebbségi közösség esetében, Romániában a prioritások a következők lennének.

- A magyarság megélésének elvi és gyakorlati feltételeinek biztosítása minden magyarlakta megyében, kistérségben. Elsősorban arról van szó, hogy a szórványosan élő magyarok számára biztosítva legyen a magyar tannyelvű oktatás, egyházi-felekezeti élet, és néhány alapvető kulturális termékhez való hozzáférés (magyar nyelvű könyvek, könyvtárak, a magyarsághoz való tartozás megélésének keretét adó művelődési központ, a magyar ház stb.).
- A cél az, hogy a vegyes házasságokban a gyermekek felnőttkorra legalább 50 százalékban magyar nemzetiségűnek és anyanyelvűnek vallják magukat.

Ez két problémát vet fel, ezek a magyar anyanyelvűség feltételeivel, a magyar tannyelvű iskola látogatásával kapcsolatosak. Elvileg a magyar anyanyelvűség a magyar anyák esetében inkább fennáll, a gyakorlatban csupán arról van adatunk, hogy a magyar nemzetiségűek aránya azokban a vegyes házasságokban magasabb inkább, amelyekben az apa a magyar nemzetiségű. A 2002-es népszámlálás szerint a magyar apától és román anyától származó gyermekek 31,8 százaléka magyar nemzetiségű, összevetve 1992-vel, amikor ez 35 százalék volt, ezzel szemben növekedett a román apától és magyar anyától származók körében a magyar nemzetiségű gyermekek aránya 23,2 százalékra az 1992-ben jegyzett 17 százalékhoz képest. Összességében ez mintegy három százalékot javult a román-magyar vegyes házasságokban született magyar gyermekek aránya. Ez az arány tovább növelhető, ha a gyermek magyar tannyelvű osztályban járja ki az elemi és általános iskolát (legalább). Az iskolaválasztás

tekintetében ösztönző hatású lehet a kedvezménytörvény oktatási-nevelési támogatása, hiszen kis jövedelmű családok esetében ösztönző lehet a kissé több mint egyhavi román minimálbért kitevő gyermek utáni oktatási-nevelési támogatási összeg (20 000 forint).

A szlovákiai magyarság az európai uniós csatlakozással olyan új helyzetbe került, hogy már nem választja el őket Magyarországtól egy viszonylag merev határ, hanem csupán belső uniós határ. Továbbá oktatási rendszerük kibővül az újonnan alakult magyar nyelvű felsőoktatással is, továbbá a szlovákiai fiatalok Magyarországon is továbbtanulhatnak költségtérítéses helyeken. Mindezek eredményeként jó esély van arra, hogy az asszimilációs veszteségek középtávon mérsékelődjenek.

Az asszimilációs „nyereség” egy teljesen más dimenziója lehet a kisebbségi magyarság számára a velük együtt élő roma népesség integrálása. Erdély keleti és nyugati széléin, valamint Dél-Szlovákiában, ahol a magyarok többségben élnek, a roma népesség általában jól beszél magyarul. Ezeken a vidékeken a romák vagy többnyelvűek, vagy pedig csak magyar anyanyelvűek. Mivel a romák termékenysége is jóval magasabb értékeket mutat a magyarokénál, igen fontos kérdés az, hogy a roma integráció úgy menjen végbe, hogy legalább a magyar többségű vidékeken a magyar anyanyelvű népességbe integrálódjanak, majd spontán identitásválasztás eredményeként a magyar nemzetiséghez való asszimiláció útjai nyitva álljanak. E folyamat a csökkenő magyar népesség pótlásának egy sajátos formája lehetne. Ám figyelembe kell venni, hogy e folyamatban felmerül két probléma. Egyrészt, a magyar nemzetiségűek nem nyitottak a romák befogadására, erősen előítéletesek velük szemben, és nincs nagy hajlandóság bennük, hogy a romákat befogadják a magyar nemzeti közösségbe. A magukat magyarnak valló roma származásúakat, a kulturális antropológiai megfigyelések alapján, a környezetükben élő magyarok nem tekintik magyarnak, és elzárkóznak a velük való kapcsolattartástól. Azt is megfigyelték, hogy egyes településeken, ahol a roma népesség általában szegényebb a magyaroknál, gyakran a romákhoz hasonló szegénységi szintre „süllyedt” magyar etnikumúakat is romáknak tekintik. A romákkal szembeni előítéleteség csökkentésére és a romák társadalmi-gazdasági felzárkózásának ösztönzését célzó törekvések elfogadására és felvállalására ugyancsak szükség lenne arra, hogy a magyar kormányzat támogassa a határon túliakat. Ez jelenleg kimarad a határon túli magyarság támogatásának prioritásai közül. (Jellemző ugyanis, hogy a romákat támogató szociális programokhoz a helyi magyarság ellenségesen viszonyul, mivel senki nem világosítja fel őket arról, hogy milyen érdekeik fűződnek a romák helyzetének javulásához.) Márpedig a kisebbségben élő magyarság hosszú távú fennmaradását a környezetükbe való beágyazottságon keresztül lehet megérteni és biztosítani. Hasonlóan, a többségi–kisebbségi magyar viszony minősége is fontos tényezője a szülőföldön maradásnak. Szerencsére a viszony javítására Romániában a Soros Alapítvány, majd 1997-től az állam is számottevő anyagi és morális támogatást nyújtott, ám az 1990-es évek első felében az etnikai feszültség is a kivándorlás fontos kiváltó oka volt. A magyar állam a helyi etnikumközi viszonyok javítására mégsem adott támogatást 1990 óta.

A kivándorlás mérséklése

A létszámfenntartó változatban a kivándorlás két fő formájának (Kárpát-medencén belülről, illetve kívülről irányuló) az 1990-es évek szintjén kellene maradnia 2001 után is. Ez a kitétel Ausztria, Vajdaság, Szlovénia, Horvátország és Ukrajna esetében valószínűleg fenntartható, sőt bizonyos mértékig csökkenhet is a Magyarországra irányuló vándorlás, ami a határon túli magyarok megmaradásában fontos tényezőnek számít. Románia és Magyarország között jelentős mértékű vándorlás volt jellemző az 1990-es években, és ez feltehetően 2001–2010 között sem lesz kevésbé jelentős. A kivándorlást kiváltó fő okok továbbra is főleg gazdaságiak, ami kombinálódik a ténnyel, hogy a romániai magyarok anyanyelvi környezetbe kerülnek Magyarországon, ez megkönnyíti beilleszkedési lehetőségeiket.

Románia várható 2007-es EU-csatlakozása számos veszélyt rejteget az erdélyi magyarok kivándorlásának növelését illetően. Először is a csatlakozás pillanatától a romániai magyar fiatalok számára Magyarországon kinyílik – közép- és felsőfokon egyaránt – a költségtérítéssel való továbbtanulás lehetősége anyanyelven. Bár ez a lehetőség a szülőföldön is kevés kivétellel biztosított, amennyiben a romániai magyar nyelvű felsőoktatás színvonala nem közeledik a magyarországihoz, a kivándorlás 1990-es évek szintjén való tartása nem lesz biztosított. Bár a magyar állam viszonylag jelentős összegeket áldoz az erdélyi magyar nyelvű felsőoktatásra, e támogatás nagy része egy összegben, az újonnan indult, több kisvárosban szétszórt magyar nyelvű magánoktatás támogatására megy (Sapientia Egyetem, Partium Keresztény Egyetem), míg a romániai magyar értelmiség oroszánrészesének utánpótlását a kolozsvári és marosvásárhelyi állami magyar nyelvű oktatás biztosítja (Babes–Bolyai Tudományegyetem, Képzőművészeti Akadémia stb. Kolozsváron, Orvostudományi Egyetem, Színművészeti Egyetem Marosvásárhelyen). Ezen intézmények magyar oktatásának megerősítése a jövőben kulcsfontosságúvá válik, ha a magyar államnak fontos, hogy Erdélyben a magyarok jelentős számban, a 2002-es lélekszámhoz fogható nagyságrendben megmaradjanak.

Hasonló a probléma Szlovákiában is, ahol az ország úgy érte meg az uniós csatlakozást, hogy a magyar nyelvű felsőoktatás kérdésének megnyugtató rendezése csak jórészt papíron történt meg, gyakorlatba ültetésére a jövőben kerül sor. A komáromi, (szlovák) állami magyar nyelvű egyetem színvonalának biztosítása, és a térben közel levő budapesti és miskolci egyetemek konkurenciájával való megbirkózás ugyancsak a magyar állam hathatós segítségével történhet meg.

Számolnunk kell azzal is, hogy Magyarország, Szlovákia és Románia EU-csatlakozásával a magyarok kivándorlása a Kárpát-medencéből meghaladhatja a 2001-ig jellemző szintet. Ennek mérséklésére igen nehéz stratégiát építeni, mivel a kivándorlók jövedelmiszint-különbségek miatt mennének el leginkább (a Mozaik 2001. ifjúságkutatás

eredményei alapján). Az átlagos jövedelem pedig egy viszonylag lassan változó mutató. Ennek ellenére ki kell hangsúlyozni, hogy az életszínvonal emelésének és uniós szinthez való mielőbbi felzárkóztatásának fontos prioritásnak kell lennie mind Magyarországon, mind a többi, magyarok által is lakott új vagy jövőbeni EU-tagországban. E prioritásnak több szinten is megvannak a demográfiai hatásai.

A komponensek összehangolása

Látható, hogy a létszámfenntartó modell komponenseinek javítása mögött időnként ugyanaz a motiváló vagy kiváltó tényező húzódik meg. Az életszínvonal számottevő javulása elvileg mind a termékenység növelését, mind a halandóság és a kivándorlási kedv csökkenését előidézheti. Az EU-csatlakozás hozzájárul a pozitív jövőkép kialakításához, távlatilag az életszínvonal emelkedéséhez, ám rövid távon kivándorlásserkentő hatása lehet, ami közvetve kihat a termékenységre is, mivel elsősorban a termékeny korúak vándorolnak el. Azt is el kell mondani, hogy egy népesség létszámának növelését célzó intézkedések nem mindig hozzák meg a várt hatást, vagy pedig a nem várt mellékhatásai több problémát jelentenek, mint amit nyerünk vele. Mégis, amennyiben szakszerűen, a helyzet ismeretében próbáljuk a problémákat kezelni, úgy véljük, lényeges eredményeket lehet elérni.

I. melléklet

A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzetének becslése 1991–2001 között

Kárpát-medence országai

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	6 205 179	6 698 017	12 903 196
Átlagnépesség 1991–1995	6 159 068	6 680 504	12 839 572
Élveszületések 1991–1995	350 078	333 619	683 697
Halálozások 1991–1995	475 632	429 855	905 487
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	40 570	33 715	74 285
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	40 570	33 715	74 285
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-5 371	22 434	17 063
1996. évi létszám	6 074 254	6 624 215	12 698 469
Átlagnépesség 1996–2000	6 021 171	6 591 149	12 612 320
Élveszületések 1996–2000	296 950	282 931	579 881
Halálozások 1996–2000	449 933	421 559	871 492
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	30 524	26 741	57 265
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	30 524	26 741	57 265
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-5 015	23 174	18 159
2001. évi létszám	5 916 256	6 508 761	12 425 017
Élveszületések 1991–2000	647 028	616 550	1 263 578
Halálozások 1991–2000	925 565	851 414	1 776 979
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	71 094	60 456	131 550
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	71 094	60 456	131 550
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-10 386	45 608	35 222
A népesség változása, 1991–2000	-288 923	-189 256	-478 179

Kárpát-medence országai, Magyarország nélkül

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	1 338 317	1 425 308	2 763 625
Átlagnépesség 1991–1995	1 311 408	1 400 056	2 711 464
Élveszületések 1991–1995	61 241	58 798	120 039
Halálozások 1991–1995	99 648	93 458	193 106
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	30 459	27 472	57 931
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	10 111	6 243	16 354
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-16 645	-16 005	-32 650
1996. évi létszám	1 262 917	1 353 414	2 616 331
Átlagnépesség 1996–2000	1 227 067	1 319 283	2 546 350
Élveszületések 1996–2000	55 579	53 272	108 851
Halálozások 1996–2000	97 048	92 535	189 583
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	25 035	22 740	47 775
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	5 489	4 001	9 490
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-16 190	-15 469	-31 659
2001. évi létszám	1 185 712	1 279 943	2 465 655
Élveszületések 1991–2000	116 820	112 070	228 890
Halálozások 1991–2000	196 696	185 993	382 689
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	55 494	50 212	105 706
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	15 600	10 244	25 844
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-32 835	-31 474	-64 309
A népesség változása, 1991–2000	-152 605	-145 365	-297 970

Ausztria

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	15 793	17 666	33 459
Átlagnépesség 1991–1995	16 769	18 480	35 249
Élveszületések 1991–1995	808	770	1 578
Halálozások 1991–1995	1 029	1 588	2 617
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	312	273	585
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	2 600	2 600	5 200
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-70	183	113
1996. évi létszám	17 790	19 358	37 148
Átlagnépesség 1996–2000	18 713	20 206	38 919
Élveszületések 1996–2000	772	735	1 507
Halálozások 1996–2000	1 057	1 487	2 544
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	356	310	666
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	2 600	2 600	5 200
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-173	111	-62
2001. évi létszám	19 576	21 007	40 583
Élveszületések 1991–2000	1 580	1 505	3 085
Halálozások 1991–2000	2 086	3 075	5 161
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	668	583	1 251
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	5 200	5 200	10 400
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-243	294	51
A népesség változása, 1991–2000	3 783	3 341	7 124

Horvátország

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	10 713	11 642	22 355
Átlagnépesség 1991–1995	10 127	10 990	21 117
Élveszületések 1991–1995	503	480	983
Halálozások 1991–1995	665	664	1 329
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	517	451	968
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	346	168	514
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-935	-928	-1 863
1996. évi létszám	9 445	10 247	19 692
Átlagnépesség 1996–2000	8 723	9 519	18 242
Élveszületések 1996–2000	414	394	808
Halálozások 1996–2000	687	679	1 366
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	479	418	897
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	121	58	179
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-914	-907	-1 821
2001. évi létszám	7 900	8 695	16 595
Élveszületések 1991–2000	917	874	1 791
Halálozások 1991–2000	1 352	1 343	2 695
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	996	869	1 865
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	467	226	693
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-1 849	-1 835	-3 684
A népesség változása, 1991–2000	-2 813	-2 947	-5 760

Magyarország

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	4 866 862	5 272 709	10 139 571
Átlagnépesség 1991–1995	4 847 660	5 280 449	10 128 109
Élveszületések 1991–1995	288 837	274 821	563 658
Halálozások 1991–1995	375 985	336 397	712 382
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	10 111	6 243	16 354
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	30 459	27 472	57 931
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	11 275	38 439	49 714
1996. évi létszám	4 811 337	5 270 801	10 082 138
Átlagnépesség 1996–2000	4 794 105	5 271 867	10 065 972
Élveszületések 1996–2000	241 371	229 659	471 030
Halálozások 1996–2000	352 885	329 024	681 909
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	5 489	4 001	9 490
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	25 035	22 740	47 775
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	11 175	38 643	49 818
2001. évi létszám	4 730 544	5 228 818	9 959 362
Élveszületések 1991–2000	530 208	504 480	1 034 688
Halálozások 1991–2000	728 870	665 421	1 394 291
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	15 600	10 244	25 844
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	55 494	50 212	105 706
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	22 450	77 082	99 532
A népesség változása, 1991–2000	-136 318	-43 891	-180 209

Románia

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	786 971	837 988	1 624 959
Átlagnépesség 1991–1995	768 656	820 081	1 588 737
Élveszületések 1991–1995	34 417	33 092	67 509
Halálozások 1991–1995	63 379	60 098	123 477
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	19 276	16 816	36 092
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	4 044	1 961	6 005
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-6 345	-7 445	-13 790
1996. évi létszám	736 432	788 682	1 525 114
Átlagnépesség 1996–2000	713 533	766 611	1 480 144
Élveszületések 1996–2000	32 605	31 352	63 957
Halálozások 1996–2000	61 017	57 784	118 801
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	14 604	12 740	27 344
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	1 680	815	2 495
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-6 225	-7 389	-13 614
2001. évi létszám	688 871	742 936	1 431 807
Élveszületések 1991–2000	67 022	64 444	131 466
Halálozások 1991–2000	124 396	117 882	242 278
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	33 880	29 556	63 436
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	5 724	2 776	8 500
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-12 570	-14 834	-27 404
A népesség változása, 1991–2000	-98 100	-95 052	-193 152

Szerbia

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	173 323	170 619	343 942
Átlagnépesség 1991–1995	167 440	166 638	334 078
Élveszületések 1991–1995	8 148	7 949	16 097
Halálozások 1991–1995	10 087	7 770	17 857
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	6 870	6 376	13 246
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	1 099	533	1 632
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-5 973	-4 430	-10 403
1996. évi létszám	159 640	160 525	320 165
Átlagnépesség 1996–2000	152 591	154 889	307 480
Élveszületések 1996–2000	7 428	7 143	14 571
Halálozások 1996–2000	10 195	9 008	19 203
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	6 587	6 129	12 716
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	383	186	569
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-5 830	-4 257	-10 087
2001. évi létszám	144 839	148 460	293 299
Élveszületések 1991–2000	15 576	15 092	30 668
Halálozások 1991–2000	20 282	16 778	37 060
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	13 457	12 505	25 962
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	1 482	719	2 201
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-11 803	-8 687	-20 490
A népesség változása, 1991–2000	-28 484	-22 159	-50 643

Szlovákia

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	274 076	293 220	567 296
Átlagnépesség 1991–1995	270 345	289 826	560 171
Élveszületések 1991–1995	13 785	13 129	26 914
Halálozások 1991–1995	19 870	18 240	38 110
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	1 336	1 165	2 501
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	521	253	774
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-4 686	-4 918	-9 604
1996. évi létszám	262 490	282 279	544 769
Átlagnépesség 1996–2000	257 611	277 334	534 945
Élveszületések 1996–2000	11 278	10 741	22 019
Halálozások 1996–2000	17 980	17 345	35 325
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	1 238	1 080	2 318
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	182	88	270
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-4 343	-4 544	-8 887
2001. évi létszám	250 389	270 139	520 528
Élveszületések 1991–2000	25 063	23 870	48 933
Halálozások 1991–2000	37 850	35 585	73 435
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	2 574	2 245	4 819
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	703	341	1 044
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-9 029	-9 462	-18 491
A népesség változása, 1991–2000	-23 687	-23 081	-46 768

Szlovénia

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	3 949	4 554	8 503
Átlagnépesség 1991–1995	3 737	4 274	8 011
Élveszületések 1991–1995	132	126	258
Halálozások 1991–1995	269	336	605
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	258	225	483
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	173	84	257
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-241	-248	-489
1996. évi létszám	3 486	3 955	7 441
Átlagnépesség 1996–2000	3 226	3 659	6 885
Élveszületések 1996–2000	89	84	173
Halálozások 1996–2000	254	310	564
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	239	209	448
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	60	29	89
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-219	-229	-448
2001. évi létszám	2 923	3 320	6 243
Élveszületések 1991–2000	221	210	431
Halálozások 1991–2000	523	646	1 169
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	497	434	931
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	233	113	346
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	-460	-477	-937
A népesség változása, 1991–2000	-1 026	-1 234	-2 260

Ukrajna

<i>Jellemző</i>	<i>Férfiak</i>	<i>Nők</i>	<i>Együtt</i>
1991. évi létszám	73 492	89 619	163 111
Átlagnépesség 1991–1995	74 336	89 767	164 103
Élveszületések 1991–1995	3 448	3 252	6 700
Halálozások 1991–1995	4 348	4 762	9 110
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	1 890	2 166	4 056
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	1 328	644	1 972
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	1 603	1 782	3 385
1996. évi létszám	73 633	88 369	162 002
Átlagnépesség 1996–2000	72 671	87 066	159 737
Élveszületések 1996–2000	2 993	2 823	5 816
Halálozások 1996–2000	5 859	5 921	11 780
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	1 532	1 854	3 386
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	463	225	688
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	1 516	1 744	3 260
2001. évi létszám	71 214	85 386	156 600
Élveszületések 1991–2000	6 441	6 075	12 516
Halálozások 1991–2000	10 207	10 683	20 890
Vándorlások Magyarországra, 1991–2000 (-)	3 422	4 020	7 442
Vándorlások Magyarországról, 1991–2000 (+)	1 791	869	2 660
Egyéb változás (vándorlás, identitásváltás, egyéb), 1991–2000 (+)	3 119	3 526	6 645
A népesség változása, 1991–2000	-2 278	-4 233	-6 511

II. melléklet

A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámítása 2001–2021 között

Alapváltozat

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötévenként 0,05-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötévenként a férfiaknál 1,5, a nőknél 1 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 504	48 592	52 745	56 852
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 584	11 106	9 151	7 785
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 883 394	9 817 683	9 740 210	9 650 505
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 343 802	1 258 110	1 173 302	1 089 495
Szerbia	343 942	320 166	293 299	265 823	242 365	222 938	208 341
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	499 640	480 655	462 022	443 287
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 215	4 429	3 845	3 463
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	150 719	143 475	134 827	124 929
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 206 681	12 006 415	11 799 040	11 584 657
Összesen Magyarországon kívül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 323 287	2 188 732	2 058 830	1 934 152
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 591 129	2 417 926	2 297 857	2 242 217
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 596 774	3 487 648	3 228 840	2 849 070
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 355 089	3 308 632	3 252 922	3 374 035
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 663 689	2 792 209	3 019 421	3 119 335
A népesség %-ában							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,2	20,1	19,5	19,4
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,5	29,0	27,4	24,6
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,5	27,6	27,6	29,1
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,8	23,3	25,6	26,9
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,31	1,39
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,4	44,3	45,2
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	594 793	584 643	554 282	517 240
Halálozás		905 488	871 492	842 817	818 374	798 269	771 030
Vándorlási és identitás-váltási egyenleg		17 063	18 160	29 688	33 465	36 612	39 407
Összesített változás		–204 728	–273 451	–218 336	–200 266	–207 375	–214 383
Átlagos gyermekszám		1,5	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	72,9	74,5	76,0	77,5

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Alacsony változat

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szinten változatlan.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szinteken változatlan.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Az 1996–2000 közötti becült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 231	47 776	51 112	54 145
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 466	10 812	8 662	7 106
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 815 800	9 626 217	9 381 097	9 088 845
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 333 698	1 230 689	1 124 182	1 016 531
Szerbia	343 942	320 166	293 299	263 879	237 093	213 543	194 463
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	496 204	470 998	444 142	415 799
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 170	4 311	3 637	3 165
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	149 592	140 300	129 033	116 304
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 122 040	11 768 196	11 355 408	10 896 358
Összesen Magyarországon kívül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 306 240	2 141 979	1 974 311	1 807 513
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 567 080	2 348 695	2 166 926	2 036 998
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 592 705	3 477 310	3 212 166	2 828 023
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 337 333	3 262 216	3 176 059	3 260 058
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 624 922	2 679 975	2 800 257	2 771 279
<i>A népesség %-ában</i>							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,2	20,0	19,1	18,7
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,6	29,5	28,3	26,0
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,5	27,7	28,0	29,9
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,7	22,8	24,7	25,4
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,02	1,14	1,29	1,36
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,4	43,2	44,0	44,8
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	572 350	541 865	495 345	445 803
Halálozás		905 488	871 492	905 044	929 281	944 887	944 399
Vándorlási és identitás-váltási egyenleg		17 063	18 160	29 717	33 572	36 754	39 546
Összesített változás		–204 728	–273 451	–302 977	–353 844	–412 788	–459 050
Átlagos gyermekszám		1,5	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	71,5	71,5	71,5	71,5

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Magas változat

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva öt-évenként 0,1-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötévenként a férfiaknál 2,5, a nőknél 2 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás: Etnikai váltás arányszáma:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken. Az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 709	49 201	53 962	58 867
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 665	11 313	9 500	8 278
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 933 828	9 960 781	10 009 376	10 073 060
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 351 281	1 278 459	1 209 944	1 144 338
Szerbia	343 942	320 166	293 299	267 238	246 197	229 808	218 615
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	502 191	487 807	475 266	463 676
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 247	4 515	3 988	3 674
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	151 546	145 801	139 117	131 383
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 269 705	12 184 074	12 130 961	12 101 891
Összesen Magyar- ország nélkül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 335 877	2 223 293	2 121 585	2 028 831
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 614 395	2 484 871	2 424 367	2 440 444
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 599 185	3 493 162	3 236 699	2 857 620
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 366 368	3 336 927	3 297 064	3 434 542
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 689 757	2 869 114	3 172 831	3 369 285
<i>A népesség %-ában</i>							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,3	20,4	20,0	20,2
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,3	28,7	26,7	23,6
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,4	27,4	27,2	28,4
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,9	23,5	26,2	27,8
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,31	1,38
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,4	44,4	45,4
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	617 159	627 159	612 705	587 996
Halálozás		905 488	871 492	802 131	746 156	702 295	656 344
Vándorlási és identi- tás-váltási egyenleg		17 063	18 160	29 660	33 366	36 477	39 278
Összesített változás		–204 728	–273 451	–155 312	–85 631	–53 113	–29 070
Átlagos gyermekszám		1,5	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	73,9	76,5	79,0	81,5

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

III. melléklet

A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámítása országoként és változatonként 2001–2021 között

Alapváltozat

Ausztria

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	33 459	37 151	40 583	44 504	48 592	52 745	56 852
1000 férfira jutó nő	1 119	1 088	1 073	1 050	1 035	1 027	1 023
0–19 évesek száma	5 025	6 347	7 182	7 648	8 236	9 083	10 152
20–39 évesek száma	9 486	10 657	11 412	12 329	13 265	14 422	15 197
40–59 évesek száma	9 540	10 531	11 566	13 151	14 846	15 884	16 470
60+ évesek száma	9 408	9 616	10 423	11 376	12 245	13 356	15 033
0–19 évesek aránya (%)	15,0	17,1	17,7	17,2	16,9	17,2	17,9
20–39 évesek aránya (%)	28,4	28,7	28,1	27,7	27,3	27,3	26,7
40–59 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,5	29,6	30,6	30,1	29,0
60+ évesek aránya (%)	28,1	25,9	25,7	25,6	25,2	25,3	26,4
Öregedési index	1,87	1,52	1,45	1,49	1,49	1,47	1,48
Teljes függőségi arány	0,76	0,75	0,77	0,75	0,73	0,74	0,80
A népesség átlagos kora	44,4	43,5	43,3	43,3	43,3	43,5	43,7
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		35 249	38 919	42 415	46 385	50 518	54 700
Élveszületések		1 578	1 507	1 729	2 054	2 354	2 550
Halálozások		2 617	2 544	2 535	2 551	2 608	2 634
Természetes szaporodás		–1 039	–1 037	–806	–497	–254	–84
Vándorlási egyenleg, Magyarország		4 615	4 534	4 534	4 534	4 534	4 534
Egyéb változások egyenlege		116	–65	193	51	–127	–343
Tényleges szaporodás		3 692	3 432	3 921	4 088	4 153	4 107
Élveszületések éves aránya (‰)		9,0	7,7	8,2	8,9	9,3	9,3
Halálozások éves aránya (‰)		14,8	13,1	12,0	11,0	10,3	9,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–5,9	–5,3	–3,8	–2,1	–1,0	–0,3
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		26,2	23,3	21,4	19,5	18,0	16,6
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		0,7	–0,3	0,9	0,2	–0,5	–1,3
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		20,9	17,6	18,5	17,6	16,4	15,0
Teljes termékenységi arány		1,35	1,28	1,33	1,38	1,43	1,48
Születéskor várható élettartam, férfiak		73,0	75,1	76,6	78,1	79,6	81,1
Születéskor várható élettartam, nők		79,0	81,0	82,5	84,0	85,5	87,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		75,9	78,0	79,5	81,0	82,5	84,0

Horvátország

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	22 355	19 693	16 595	13 584	11 106	9 151	7 785
1000 férfira jutó nő	1 087	1 085	1 101	1 123	1 147	1 168	1 183
0–19 évesek száma	5 746	4 328	3 116	2 252	1 648	1 199	846
20–39 évesek száma	6 841	5 710	4 223	2 706	1 594	943	823
40–59 évesek száma	5 827	5 358	4 853	4 470	3 880	3 052	2 200
60+ évesek száma	3 941	4 297	4 403	4 156	3 984	3 957	3 916
0–19 évesek aránya (%)	25,7	22,0	18,8	16,6	14,8	13,1	10,9
20–39 évesek aránya (%)	30,6	29,0	25,4	19,9	14,4	10,3	10,6
40–59 évesek aránya (%)	26,1	27,2	29,2	32,9	34,9	33,4	28,3
60+ évesek aránya (%)	17,6	21,8	26,5	30,6	35,9	43,2	50,3
Öregedési index	0,69	0,99	1,41	1,85	2,42	3,30	4,63
Teljes függőségi arány	0,76	0,78	0,83	0,89	1,03	1,29	1,58
A népesség átlagos kora	37,4	39,9	42,9	46,3	49,8	53,2	55,5
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		21 117	18 242	15 187	12 442	10 188	8 482
Élveszületések		983	808	563	340	204	164
Halálozások		1 329	1 366	1 283	1 206	1 136	1 045
Természetes szaporodás		–346	–558	–720	–866	–932	–881
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–454	–718	–718	–434	–150	134
Egyéb változások egyenlege		–1 862	–1 822	–1 573	–1 178	–873	–619
Tényleges szaporodás		–2 662	–3 098	–3 011	–2 478	–1 955	–1 366
Élveszületések éves aránya (‰)		9,3	8,9	7,4	5,5	4,0	3,9
Halálozások éves aránya (‰)		12,6	15,0	16,9	19,4	22,3	24,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–3,3	–6,1	–9,5	–13,9	–18,3	–20,8
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–4,3	–7,9	–9,5	–7,0	–2,9	3,2
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–17,6	–20,0	–20,7	–18,9	–17,1	–14,6
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–25,2	–34,0	–39,7	–39,8	–38,4	–32,2
Teljes termékenységi arány		1,26	1,35	1,40	1,45	1,50	1,55
Születéskor várható élettartam, férfiak		68,4	68,4	69,9	71,4	72,9	74,4
Születéskor várható élettartam, nők		76,0	76,0	77,5	79,0	80,5	82,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,1	72,1	73,6	75,1	76,6	78,1

Magyarország

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 883 394	9 817 689	9 740 215	9 650 513
1000 férfira jutó nő	1 083	1 095	1 105	1 107	1 106	1 104	1 103
0–19 évesek száma	2 791 324	2 570 266	2 283 239	2 133 055	2 021 397	1 931 183	1 906 271
20–39 évesek száma	2 826 180	2 795 214	2 830 653	2 922 535	2 883 508	2 713 322	2 413 623
40–59 évesek száma	2 572 468	2 729 727	2 792 389	2 709 531	2 672 086	2 651 610	2 788 410
60+ évesek száma	1 949 599	1 986 928	2 053 081	2 118 273	2 240 698	2 444 100	2 542 209
0–19 évesek aránya (%)	27,5	25,5	22,9	21,6	20,6	19,8	19,8
20–39 évesek aránya (%)	27,9	27,7	28,4	29,6	29,4	27,9	25,0
40–59 évesek aránya (%)	25,4	27,1	28,0	27,4	27,2	27,2	28,9
60+ évesek aránya (%)	19,2	19,7	20,6	21,4	22,8	25,1	26,3
Öregedési index	0,70	0,77	0,90	0,99	1,11	1,27	1,33
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,77	0,75	0,77	0,82	0,86
A népesség átlagos kora	37,6	38,3	39,4	40,3	41,1	41,9	42,8
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		10 128 108	10 065 971	9 910 739	9 851 529	9 788 496	9 707 783
Élveszületések		563 658	471 030	491 788	489 127	469 373	443 985
Halálozások		712 382	681 909	664 736	646 617	633 326	614 728
Természetes szaporodás		-148 724	-210 879	-172 948	-157 490	-163 953	-170 743
Vándorlási egyenleg, Magyar- ország		41 577	38 285	38 285	33 340	28 395	23 449
Egyéb változások egyenlege		49 711	49 821	58 695	58 446	58 085	57 592
Tényleges szaporodás		-57 436	-122 773	-75 968	-65 705	-77 474	-89 702
Élveszületések éves aránya (%)		11,1	9,4	9,9	9,9	9,6	9,1
Halálozások éves aránya (%)		14,1	13,5	13,4	13,1	12,9	12,7
Természetes szaporodás éves aránya (%)		-2,9	-4,2	-3,5	-3,2	-3,3	-3,5
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (%)		0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
Egyéb változások egyenlegé- nek éves aránya (%)		1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (%)		-1,1	-2,4	-1,5	-1,3	-1,6	-1,8
Teljes termékenységi arány		1,64	1,31	1,36	1,41	1,46	1,51
Születéskor várható élettartam, férfiak		65,7	67,4	68,9	70,4	71,9	73,4
Születéskor várható élettartam, nők		74,7	76,2	77,7	79,2	80,7	82,2
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,1	71,7	73,2	74,7	76,2	77,7

Románia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	1 624	1 525	1 431	1 343	1 258	1 173	1 089
1000 férfira jutó nő	959	111	807	802	105	297	493
0–19 évesek száma	441 016	369 820	310 261	268 960	231 742	214 174	192 668
20–39 évesek száma	442 201	423 722	412 356	408 438	358 186	299 217	246 750
40–59 évesek száma	422 406	412 158	389 581	347 613	349 650	335 943	337 557
60+ évesek száma	319 336	319 411	319 609	318 791	318 527	323 963	312 518
0–19 évesek aránya (%)	27,1	24,2	21,7	20,0	18,4	18,3	17,7
20–39 évesek aránya (%)	27,2	27,8	28,8	30,4	28,5	25,5	22,6
40–59 évesek aránya (%)	26,0	27,0	27,2	25,9	27,8	28,6	31,0
60+ évesek aránya (%)	19,7	20,9	22,3	23,7	25,3	27,6	28,7
Öregedési index	0,72	0,86	1,03	1,19	1,37	1,51	1,62
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,79	0,78	0,78	0,85	0,86
A népesség átlagos kora	37,8	39,0	40,3	41,4	42,5	43,7	44,9
	1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020	
Átlagnépesség	1 588	1 480	1 389	1 303	1 218	1 134	
Élveszületések	737	144	720	201	969	996	
Halálozások	67 509	63 957	59 904	55 227	48 523	41 179	
Természetes szaporodás	123 477	118 801	109 808	104 399	98 588	92 221	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	–55 968	–54 844	–49 904	–49 172	–50 065	–51 042	
Egyéb változások egyenlege	–30 087	–24 849	–24 849	–24 017	–23 186	–22 354	
Tényleges szaporodás	–13 793	–13 611	–13 252	–12 508	–11 558	–10 408	
Élveszületések éves aránya (‰)	–99 848	–93 304	–88 005	–85 697	–84 808	–83 804	
Halálozások éves aránya (‰)	8,5	8,6	8,6	8,5	8,0	7,3	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	15,5	16,1	15,8	16,0	16,2	16,3	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	–7,0	–7,4	–7,2	–7,5	–8,2	–9,0	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	–3,8	–3,4	–3,6	–3,7	–3,8	–3,9	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	–1,7	–1,8	–1,9	–1,9	–1,9	–1,8	
Teljes termékenységi arány	–12,6	–12,6	–12,7	–13,2	–13,9	–14,8	
Születéskor várható élettartam, férfiak	1,15	1,05	1,20	1,25	1,30	1,35	
Születéskor várható élettartam, nők	65,6	66,1	67,6	69,1	70,6	72,1	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	72,0	73,1	74,6	76,1	77,6	79,1	
	68,7	69,5	71,0	72,5	74,0	75,5	

Szerbia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	343 942	320 166	293 299	265 823	242 364	222 937	208 341
1000 férfira jutó nő	984	1 006	1 025	1 036	1 043	1 045	1 042
0–19 évesek száma	92 294	77 580	65 402	54 859	46 893	41 804	37 452
20–39 évesek száma	106 853	92 150	78 521	65 957	55 906	47 825	44 081
40–59 évesek száma	91 404	88 039	82 449	78 772	73 492	63 697	56 413
60+ évesek száma	53 391	62 397	66 927	66 235	66 073	69 611	70 395
0–19 évesek aránya (%)	26,8	24,2	22,3	20,6	19,3	18,8	18,0
20–39 évesek aránya (%)	31,1	28,8	26,8	24,8	23,1	21,5	21,2
40–59 évesek aránya (%)	26,6	27,5	28,1	29,6	30,3	28,6	27,1
60+ évesek aránya (%)	15,5	19,5	22,8	24,9	27,3	31,2	33,8
Öregedési index	0,58	0,80	1,02	1,21	1,41	1,67	1,88
Teljes függőségi arány	0,73	0,78	0,82	0,84	0,87	1,00	1,07
A népesség átlagos kora	36,3	38,4	40,3	42,3	44,0	45,4	46,4
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		334 078	307 480	280 468	254 952	233 323	216 048
Élveszületések		16 097	14 571	12 677	10 793	9 305	8 364
Halálozások		17 858	19 203	18 997	18 765	18 524	17 755
Természetes szaporodás		-1 761	-4 632	-6 320	-7 972	-9 219	-9 391
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-11 614	-12 147	-12 147	-8 778	-5 410	-2 041
Egyéb változások egyenlege		-10 401	-10 088	-9 009	-6 709	-4 798	-3 164
Tényleges szaporodás		-23 776	-26 867	-27 476	-23 459	-19 427	-14 596
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	9,5	9,0	8,5	8,0	7,7
Halálozások éves aránya (‰)		10,7	12,5	13,5	14,7	15,9	16,4
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-1,1	-3,0	-4,5	-6,3	-7,9	-8,7
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-7,0	-7,9	-8,7	-6,9	-4,6	-1,9
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-6,2	-6,6	-6,4	-5,3	-4,1	-2,9
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-14,2	-17,5	-19,6	-18,4	-16,7	-13,5
Teljes termékenységi arány		1,38	1,43	1,48	1,53	1,58	1,63
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,2	70,0	71,5	73,0	74,5	76,0
Születéskor várható élettartam, nők		75,4	74,9	76,4	77,9	79,4	80,9
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,2	72,4	73,9	75,4	76,9	78,4

Szlovákia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	567 296	544 768	520 528	499 640	480 655	462 022	443 288
1000 férfira jutó nő	1 070	1 075	1 079	1 083	1 087	1 089	1 092
0–19 évesek száma	158 473	138 186	115 185	97 001	84 955	78 861	74 721
20–39 évesek száma	171 845	159 004	151 176	143 798	136 475	119 758	100 645
40–59 évesek száma	134 656	144 473	152 304	153 523	147 495	139 074	134 163
60+ évesek száma	102 322	103 105	101 863	105 318	111 730	124 329	133 759
0–19 évesek aránya (%)	27,9	25,4	22,1	19,4	17,7	17,1	16,9
20–39 évesek aránya (%)	30,3	29,2	29,0	28,8	28,4	25,9	22,7
40–59 évesek aránya (%)	23,7	26,5	29,3	30,7	30,7	30,1	30,3
60+ évesek aránya (%)	18,0	18,9	19,6	21,1	23,2	26,9	30,2
Öregedési index	0,65	0,75	0,88	1,09	1,32	1,58	1,79
Teljes függőségi arány	0,85	0,80	0,72	0,68	0,69	0,79	0,89
A népesség átlagos kora	36,7	38,0	39,5	41,1	42,6	44,0	45,4
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		560 171	534 945	509 992	490 522	472 296	453 894
Élveszületések		26 914	22 019	22 240	21 309	19 208	16 566
Halálozások		38 110	35 325	32 851	32 220	31 685	30 820
Természetes szaporodás		-11 196	-13 306	-10 611	-10 911	-12 477	-14 254
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-1 727	-2 048	-2 048	-1 958	-1 868	-1 778
Egyéb változások egyenlege		-9 605	-8 886	-8 229	-6 116	-4 288	-2 702
Tényleges szaporodás		-22 528	-24 240	-20 888	-18 985	-18 633	-18 734
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	8,2	8,7	8,7	8,1	7,3
Halálozások éves aránya (‰)		13,6	13,2	12,9	13,1	13,4	13,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-4,0	-5,0	-4,2	-4,4	-5,3	-6,3
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-0,6	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-3,4	-3,3	-3,2	-2,5	-1,8	-1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-8,0	-9,1	-8,2	-7,7	-7,9	-8,3
Teljes termékenységi arány		1,39	1,17	1,22	1,27	1,32	1,37
Születéskor várható élettartam, férfiak		65,7	68,0	69,5	71,0	72,5	74,0
Születéskor várható élettartam, nők		74,5	76,2	77,7	79,2	80,7	82,2
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,0	72,0	73,5	75,0	76,5	78,0

Szlovénia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	8 503	7 441	6 243	5 215	4 429	3 845	3 463
1000 férfira jutó nő	1 153	1 135	1 136	1 147	1 157	1 164	1 166
0–19 évesek száma	1 730	1 160	717	477	323	226	193
20–39 évesek száma	2 485	2 001	1 422	858	509	322	289
40–59 évesek száma	2 305	2 273	2 132	1 910	1 636	1 275	965
60+ évesek száma	1 983	2 007	1 972	1 970	1 961	2 022	2 016
0–19 évesek aránya (%)	20,3	15,6	11,5	9,1	7,3	5,9	5,6
20–39 évesek aránya (%)	29,2	26,9	22,8	16,5	11,5	8,4	8,3
40–59 évesek aránya (%)	27,1	30,5	34,2	36,6	36,9	33,2	27,9
60+ évesek aránya (%)	23,3	27,0	31,6	37,8	44,3	52,6	58,2
Öregedési index	1,15	1,73	2,75	4,13	6,07	8,95	10,45
Teljes függőségi arány	0,78	0,74	0,76	0,88	1,06	1,41	1,76
A népesség átlagos kora	41,3	44,3	48,0	52,0	55,7	58,6	60,1
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		8 011	6 885	5 744	4 844	4 147	3 654
Élveszületések		258	173	127	72	45	42
Halálozások		605	564	523	498	480	450
Természetes szaporodás		–347	–391	–396	–426	–435	–408
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–226	–359	–359	–217	–76	66
Egyéb változások egyenlege		–489	–448	–273	–142	–73	–40
Tényleges szaporodás		–1 062	–1 198	–1 028	–786	–584	–382
Élveszületések éves aránya (‰)		6,4	5,0	4,4	3,0	2,2	2,3
Halálozások éves aránya (‰)		15,1	16,4	18,2	20,6	23,2	24,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–8,7	–11,4	–13,8	–17,6	–21,0	–22,3
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–5,6	–10,4	–12,5	–9,0	–3,6	3,6
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–12,2	–13,0	–9,5	–5,9	–3,5	–2,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–26,5	–34,8	–35,8	–32,5	–28,2	–20,9
Teljes termékenységi arány		0,96	0,87	1,02	1,07	1,12	1,17
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,8	71,8	73,3	74,8	76,3	77,8
Születéskor várható élettartam, nők		77,8	79,3	80,8	82,3	83,8	85,3
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		73,7	75,5	77,0	78,5	80,0	81,5

Ukrajna

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	163 111	162 003	156 600	150 719	143 475	134 827	124 929
1000 férfira jutó nő	1 219	1 200	1 199	1 203	1 206	1 208	1 211
0–19 évesek száma	40 691	36 434	31 830	26 877	22 733	21 327	19 914
20–39 évesek száma	47 868	45 875	42 167	40 153	38 205	33 032	27 663
40–59 évesek száma	46 127	46 995	44 783	46 119	45 548	42 387	37 859
60+ évesek száma	28 425	32 699	37 820	37 570	36 989	38 081	39 493
0–19 évesek aránya (%)	24,9	22,5	20,3	17,8	15,8	15,8	15,9
20–39 évesek aránya (%)	29,3	28,3	26,9	26,6	26,6	24,5	22,1
40–59 évesek aránya (%)	28,3	29,0	28,6	30,6	31,7	31,4	30,3
60+ évesek aránya (%)	17,4	20,2	24,2	24,9	25,8	28,2	31,6
Öregedési index	0,70	0,90	1,19	1,40	1,63	1,79	1,98
Teljes függőségi arány	0,74	0,74	0,80	0,75	0,71	0,79	0,91
A népesség átlagos kora	37,6	39,6	41,4	42,9	44,2	45,3	46,6
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		164 103	159 736	153 687	147 112	139 369	130 310
Élveszületések		6 700	5 816	5 765	5 721	5 270	4 390
Halálozások		9 110	11 780	12 081	12 112	11 920	11 373
Természetes szaporodás		–2 410	–5 964	–6 316	–6 391	–6 650	–6 983
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–2 084	–2 698	–2 698	–2 469	–2 239	–2 010
Egyéb változások egyenlege		3 386	3 259	3 133	1 616	241	–905
Tényleges szaporodás		–1 108	–5 403	–5 881	–7 244	–8 648	–9 898
Élveszületések éves aránya (‰)		8,2	7,3	7,5	7,8	7,6	6,7
Halálozások éves aránya (‰)		11,1	14,7	15,7	16,5	17,1	17,5
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–2,9	–7,5	–8,2	–8,7	–9,5	–10,7
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–2,5	–3,4	–3,5	–3,4	–3,2	–3,1
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		4,1	4,1	4,1	2,2	0,3	–1,4
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–1,4	–6,8	–7,7	–9,8	–12,4	–15,2
Teljes termékenységi arány		1,21	1,12	1,17	1,22	1,27	1,32
Születéskor várható élettartam, férfiak		66,4	63,5	65,0	66,5	68,0	69,5
Születéskor várható élettartam, nők		75,5	74,5	76,0	77,5	79,0	80,5
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,8	68,9	70,4	71,9	73,4	74,9

Kárpát-medence összesen

Jellemző	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 206 681	12 006 415	11 799 039	11 584 664
1000 férfira jutó nő	1 079	1 091	1 100	1 103	1 103	1 102	1 101
0–19 évesek száma	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 591 129	2 417 927	2 297 857	2 242 217
20–39 évesek száma	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 596 774	3 487 648	3 228 841	2 849 071
40–59 évesek száma	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 355 089	3 308 633	3 252 922	3 374 037
60+ évesek száma	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 663 689	2 792 207	3 019 419	3 119 339
0–19 évesek aránya (%)	27,4	25,2	22,7	21,2	20,1	19,5	19,4
20–39 évesek aránya (%)	28,0	27,8	28,4	29,5	29,0	27,4	24,6
40–59 évesek aránya (%)	25,5	27,1	28,0	27,5	27,6	27,6	29,1
60+ évesek aránya (%)	19,1	19,8	20,9	21,8	23,3	25,6	26,9
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,31	1,39
Teljes függőségi arány	0,87	0,82	0,77	0,76	0,77	0,82	0,86
A népesség átlagos kora	37,6	38,4	39,6	40,5	41,4	42,3	43,2
	1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	
Átlagnépesség	12 839 572	12 612 320	12 307 950	12 110 985	11 917 305	11 709 866	
Élveszületések	683 697	579 881	594 793	584 643	554 282	517 240	
Halálozások	905 488	871 492	842 815	818 369	798 267	771 025	
Természetes szaporodás	-221 791	-291 611	-248 022	-233 726	-243 985	-253 785	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	0	0	0	0	0	0	
Egyéb változások egyenlege	17 063	18 160	29 686	33 460	36 609	39 410	
Tényleges szaporodás	-204 728	-273 451	-218 336	-200 266	-207 376	-214 375	
Élveszületések éves aránya (‰)	10,6	9,2	9,7	9,7	9,3	8,8	
Halálozások éves aránya (‰)	14,1	13,8	13,7	13,5	13,4	13,2	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	-3,5	-4,6	-4,0	-3,9	-4,1	-4,3	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,7	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	-3,2	-4,3	-3,5	-3,3	-3,5	-3,7	
Teljes termékenységi arány	1,50	1,23	1,29	1,34	1,39	1,43	
Születéskor várható élettartam, férfiak	65,8	67,3	68,8	70,3	71,8	73,3	
Születéskor várható élettartam, nők	74,4	75,8	77,3	78,8	80,3	81,8	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	70,0	71,4	72,9	74,5	76,0	77,5	

Kárpát-medence Magyarország nélkül

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 323 287	2 188 726	2 058 824	1 934 151
1000 férfira jutó nő	1 065	1 072	1 079	1 086	1 090	1 092	1 093
0–19 évesek száma	744 975	633 855	533 693	458 074	396 530	366 674	335 946
20–39 évesek száma	787 579	739 119	701 277	674 239	604 140	515 519	435 448
40–59 évesek száma	712 265	709 827	687 668	645 558	636 547	601 312	585 627
60+ évesek száma	518 806	533 532	543 017	545 416	551 509	575 319	577 130
0–19 évesek aránya (%)	27,0	24,2	21,6	19,7	18,1	17,8	17,4
20–39 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,4	29,0	27,6	25,0	22,5
40–59 évesek aránya (%)	25,8	27,1	27,9	27,8	29,1	29,2	30,3
60+ évesek aránya (%)	18,8	20,4	22,0	23,5	25,2	27,9	29,8
Öregedési index	0,70	0,84	1,02	1,19	1,39	1,57	1,72
Teljes függőségi arány	0,84	0,81	0,78	0,76	0,76	0,84	0,89
A népesség átlagos kora	37,5	38,9	40,3	41,6	42,9	44,1	45,3
	1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	
Átlagnépesség	2 711 464	2 546 349	2 397 212	2 259 457	2 128 809	2 002 083	
Élveszületések	120 039	108 851	103 005	95 516	84 909	73 255	
Halálozások	193 106	189 582	178 079	171 751	164 941	156 296	
Természetes szaporodás	-73 067	-80 731	-75 074	-76 235	-80 032	-83 041	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	-41 577	-38 285	-38 285	-33 340	-28 395	-23 449	
Egyéb változások egyenlege	-32 648	-31 662	-29 009	-24 986	-21 476	-18 182	
Tényleges szaporodás	-147 292	-150 678	-142 368	-134 561	-129 902	-124 673	
Élveszületések éves aránya (‰)	8,9	8,5	8,6	8,5	8,0	7,3	
Halálozások éves aránya (‰)	14,2	14,9	14,9	15,2	15,5	15,6	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	-5,4	-6,3	-6,3	-6,7	-7,5	-8,3	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	-3,1	-3,0	-3,2	-3,0	-2,7	-2,3	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	-2,4	-2,5	-2,4	-2,2	-2,0	-1,8	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	-10,9	-11,8	-11,9	-11,9	-12,2	-12,5	
Teljes termékenységi arány	1,18	1,07	1,17	1,21	1,26	1,30	
Születéskor várható élettartam, férfiak	66,2	66,9	68,5	70,0	71,5	73,0	
Születéskor várható élettartam, nők	73,2	74,2	75,7	77,2	78,7	80,3	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	69,6	70,5	72,0	73,5	75,0	76,6	

Alacsony változat

Ausztria

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	33 459	37 151	40 583	44 231	47 776	51 112	54 145
1000 férfira jutó nő	1 119	1 088	1 073	1 050	1 036	1 029	1 028
0–19 évesek száma	5 025	6 347	7 182	7 581	8 016	8 606	9 323
20–39 évesek száma	9 486	10 657	11 412	12 324	13 253	14 401	15 168
40–59 évesek száma	9 540	10 531	11 566	13 110	14 728	15 657	16 132
60+ évesek száma	9 408	9 616	10 423	11 216	11 779	12 448	13 522
0–19 évesek aránya (%)	15,0	17,1	17,7	17,1	16,8	16,8	17,2
20–39 évesek aránya (%)	28,4	28,7	28,1	27,9	27,7	28,2	28,0
40–59 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,5	29,6	30,8	30,6	29,8
60+ évesek aránya (%)	28,1	25,9	25,7	25,4	24,7	24,4	25,0
Öregedési index	1,87	1,52	1,45	1,48	1,47	1,45	1,45
Teljes függőségi arány	0,76	0,75	0,77	0,74	0,71	0,70	0,73
A népesség átlagos kora	44,4	43,5	43,3	43,2	43,2	43,2	43,3
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		35 249	38 919	42 312	45 884	49 345	52 580
Élveszületések		1 578	1 507	1 664	1 904	2 105	2 202
Halálozások		2 617	2 544	2 744	2 948	3 176	3 369
Természetes szaporodás		–1 039	–1 037	–1 080	–1 044	–1 071	–1 167
Vándorlási egyenleg, Magyarország		4 615	4 534	4 534	4 534	4 534	4 534
Egyéb változások egyenlege		116	–65	194	55	–127	–334
Tényleges szaporodás		3 692	3 432	3 648	3 545	3 336	3 033
Élveszületések éves aránya (‰)		9,0	7,7	7,9	8,3	8,5	8,4
Halálozások éves aránya (‰)		14,8	13,1	13,0	12,8	12,9	12,8
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–5,9	–5,3	–5,1	–4,6	–4,3	–4,4
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		26,2	23,3	21,4	19,8	18,4	17,2
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		0,7	–0,3	0,9	0,2	–0,5	–1,3
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		20,9	17,6	17,2	15,5	13,5	11,5
Teljes termékenységi arány		1,35	1,28	1,28	1,28	1,28	1,28
Születéskor várható élettartam, férfiak		73,0	75,1	75,1	75,1	75,1	75,1
Születéskor várható élettartam, nők		79,0	81,0	81,0	81,0	81,0	81,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		75,9	78,0	78,0	78,0	78,0	78,0

Horvátország

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	22 355	19 693	16 595	13 466	10 812	8 662	7 106
1000 férfira jutó nő	1 087	1 085	1 101	1 125	1 152	1 178	1 199
0–19 évesek száma	5 746	4 328	3 116	2 231	1 602	1 133	758
20–39 évesek száma	6 841	5 710	4 223	2 701	1 585	934	815
40–59 évesek száma	5 827	5 358	4 853	4 443	3 817	2 961	2 099
60+ évesek száma	3 941	4 297	4 403	4 091	3 808	3 634	3 434
0–19 évesek aránya (%)	25,7	22,0	18,8	16,6	14,8	13,1	10,7
20–39 évesek aránya (%)	30,6	29,0	25,4	20,1	14,7	10,8	11,5
40–59 évesek aránya (%)	26,1	27,2	29,2	33,0	35,3	34,2	29,5
60+ évesek aránya (%)	17,6	21,8	26,5	30,4	35,2	42,0	48,3
Öregedési index	0,69	0,99	1,41	1,83	2,38	3,21	4,53
Teljes függőségi arány	0,76	0,78	0,83	0,88	1,00	1,22	1,44
A népesség átlagos kora	37,4	39,9	42,9	46,2	49,6	52,7	54,8
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		21 117	18 242	15 138	12 238	9 795	7 899
Élveszületések		983	808	543	316	183	141
Halálozások		1 329	1 366	1 379	1 361	1 313	1 213
Természetes szaporodás		–346	–558	–836	–1 045	–1 130	–1 072
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–454	–718	–718	–434	–150	134
Egyéb változások egyenlege		–1 862	–1 822	–1 575	–1 175	–870	–618
Tényleges szaporodás		–2 662	–3 098	–3 129	–2 654	–2 150	–1 556
Élveszületések éves aránya (‰)		9,3	8,9	7,2	5,2	3,7	3,6
Halálozások éves aránya (‰)		12,6	15,0	18,2	22,2	26,8	30,7
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–3,3	–6,1	–11,1	–17,1	–23,1	–27,1
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–4,3	–7,9	–9,5	–7,1	–3,1	3,4
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–17,6	–20,0	–20,8	–19,2	–17,8	–15,6
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–25,2	–34,0	–41,3	–43,4	–43,9	–39,4
Teljes termékenységi arány		1,26	1,35	1,35	1,35	1,35	1,35
Születéskor várható élettartam, férfiak		68,4	68,4	68,4	68,4	68,4	68,4
Születéskor várható élettartam, nők		76,0	76,0	76,0	76,0	76,0	76,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,1	72,1	72,1	72,1	72,1	72,1

Magyarország

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 815 800	9 626 217	9 381 097	9 088 845
1000 férfira jutó nő	1 083	1 095	1 105	1 108	1 109	1 110	1 112
0–19 évesek száma	2 791 324	2 570 266	2 283 239	2 113 511	1 964 609	1 822 865	1 734 921
20–39 évesek száma	2 826 180	2 795 214	2 830 653	2 919 373	2 875 267	2 699 809	2 396 447
40–59 évesek száma	2 572 468	2 729 727	2 792 389	2 695 394	2 635 108	2 590 126	2 696 370
60+ évesek száma	1 949 599	1 986 928	2 053 081	2 087 522	2 151 233	2 268 297	2 261 107
0–19 évesek aránya (%)	27,5	25,5	22,9	21,5	20,4	19,4	19,1
20–39 évesek aránya (%)	27,9	27,7	28,4	29,7	29,9	28,8	26,4
40–59 évesek aránya (%)	25,4	27,1	28,0	27,5	27,4	27,6	29,7
60+ évesek aránya (%)	19,2	19,7	20,6	21,3	22,3	24,2	24,9
Öregedési index	0,70	0,77	0,90	0,99	1,09	1,24	1,30
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,77	0,75	0,75	0,77	0,78
A népesség átlagos kora	37,6	38,3	39,4	40,2	41,0	41,7	42,4
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		10 128 108	10 065 971	9 886 392	9 730 766	9 520 387	9 253 194
Élveszületések		563 658	471 030	473 560	453 932	420 225	383 505
Halálozások		712 382	681 909	714 102	735 253	751 691	756 530
Természetes szaporodás		–148 724	–210 879	–240 542	–281 321	–331 466	–373 025
Vándorlási egyenleg, Magyarország		41 577	38 285	38 285	33 340	28 395	23 449
Egyéb változások egyenlege		49 711	49 821	58 695	58 398	57 951	57 324
Tényleges szaporodás		–57 436	–122 773	–143 562	–189 583	–245 120	–292 252
Élveszületések éves aránya (‰)		11,1	9,4	9,6	9,3	8,8	8,3
Halálozások éves aránya (‰)		14,1	13,5	14,4	15,1	15,8	16,4
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–2,9	–4,2	–4,9	–5,8	–7,0	–8,1
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
Egyéb változások egyenle- gének éves aránya (‰)		1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–1,1	–2,4	–2,9	–3,9	–5,1	–6,3
Teljes termékenységi arány		1,64	1,31	1,31	1,31	1,31	1,31
Születéskor várható élettart- tam, férfiak		65,7	67,4	67,4	67,4	67,4	67,4
Születéskor várható élettart- tam, nők		74,7	76,2	76,2	76,2	76,2	76,2
Születéskor várható élettart- tam, mindkét nem		70,1	71,7	71,7	71,7	71,7	71,7

Románia

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 333 698	1 230 689	1 124 182	1 016 531
1000 férfira jutó nő	1 065	1 071	1 078	1 087	1 093	1 098	1 104
0–19 évesek száma	441 016	369 820	310 261	266 237	224 250	200 640	172 569
20–39 évesek száma	442 201	423 722	412 356	407 843	356 833	297 185	244 279
40–59 évesek száma	422 406	412 158	389 581	345 541	344 297	327 127	324 395
60+ évesek száma	319 336	319 411	319 609	314 077	305 309	299 230	275 288
0–19 évesek aránya (%)	27,1	24,2	21,7	20,0	18,2	17,8	17,0
20–39 évesek aránya (%)	27,2	27,8	28,8	30,6	29,0	26,4	24,0
40–59 évesek aránya (%)	26,0	27,0	27,2	25,9	28,0	29,1	31,9
60+ évesek aránya (%)	19,7	20,9	22,3	23,5	24,8	26,6	27,1
Öregedési index	0,72	0,86	1,03	1,18	1,36	1,49	1,60
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,79	0,77	0,76	0,80	0,79
A népesség átlagos kora	37,8	39,0	40,3	41,4	42,4	43,4	44,5
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		1 588 737	1 480 144	1 385 973	1 285 465	1 181 343	1 074 259
Élveszületések		67 509	63 957	57 384	50 726	42 781	34 846
Halálozások		123 477	118 801	117 389	117 274	114 677	109 959
Természetes szaporodás		-55 968	-54 844	-60 005	-66 548	-71 896	-75 113
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-30 087	-24 849	-24 849	-24 017	-23 186	-22 354
Egyéb változások egyenlege		-13 793	-13 611	-13 255	-12 443	-11 425	-10 184
Tényleges szaporodás		-99 848	-93 304	-98 109	-103 009	-106 507	-107 651
Élveszületések éves aránya (‰)		8,5	8,6	8,3	7,9	7,2	6,5
Halálozások éves aránya (‰)		15,5	16,1	16,9	18,2	19,4	20,5
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-7,0	-7,4	-8,7	-10,4	-12,2	-14,0
Vándorlási egyenleg éves ará- nya, Magyarország (‰)		-3,8	-3,4	-3,6	-3,7	-3,9	-4,2
Egyéb változások egyenlegé- nek éves aránya (‰)		-1,7	-1,8	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-12,6	-12,6	-14,2	-16,0	-18,0	-20,0
Teljes termékenységi arány		1,15	1,05	1,15	1,15	1,15	1,15
Születéskor várható élettartam, férfiak		65,6	66,1	66,1	66,1	66,1	66,1
Születéskor várható élettartam, nők		72,0	73,1	73,1	73,1	73,1	73,1
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		68,7	69,5	69,5	69,5	69,5	69,5

Szerbia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	343 942	320 166	293 299	263 879	237 093	213 543	194 463
1000 férfira jutó nő	984	1 006	1 025	1 037	1 045	1 049	1 049
0–19 évesek száma	92 294	77 580	65 402	54 399	45 679	39 650	34 202
20–39 évesek száma	106 853	92 150	78 521	65 874	55 728	47 569	43 760
40–59 évesek száma	91 404	88 039	82 449	78 352	72 419	62 081	54 348
60+ évesek száma	53 391	62 397	66 927	65 254	63 267	64 243	62 153
0–19 évesek aránya (%)	26,8	24,2	22,3	20,6	19,3	18,6	17,6
20–39 évesek aránya (%)	31,1	28,8	26,8	25,0	23,5	22,3	22,5
40–59 évesek aránya (%)	26,6	27,5	28,1	29,7	30,5	29,1	27,9
60+ évesek aránya (%)	15,5	19,5	22,8	24,7	26,7	30,1	32,0
Öregedési index	0,58	0,80	1,02	1,20	1,39	1,62	1,82
Teljes függőségi arány	0,73	0,78	0,82	0,83	0,85	0,95	0,98
A népesség átlagos kora	36,3	38,4	40,3	42,2	43,8	45,0	45,7
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		334 078	307 480	279 719	251 492	226 088	204 494
Élveszületések		16 097	14 571	12 242	10 070	8 393	7 292
Halálozások		17 858	19 203	20 514	21 394	21 776	21 209
Természetes szaporodás		-1 761	-4 632	-8 272	-11 324	-13 383	-13 917
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-11 614	-12 147	-12 147	-8 778	-5 410	-2 041
Egyéb változások egyenlege		-10 401	-10 088	-9 001	-6 683	-4 757	-3 122
Tényleges szaporodás		-23 776	-26 867	-29 420	-26 786	-23 550	-19 080
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	9,5	8,8	8,0	7,4	7,1
Halálozások éves aránya (‰)		10,7	12,5	14,7	17,0	19,3	20,7
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-1,1	-3,0	-5,9	-9,0	-11,8	-13,6
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-7,0	-7,9	-8,7	-7,0	-4,8	-2,0
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-6,2	-6,6	-6,4	-5,3	-4,2	-3,1
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-14,2	-17,5	-21,0	-21,3	-20,8	-18,7
Teljes termékenységi arány		1,38	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,2	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
Születéskor várható élettartam, nők		75,4	74,9	74,9	74,9	74,9	74,9
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,2	72,4	72,4	72,4	72,4	72,4

Szlovákia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	567 296	544 768	520 528	496 204	470 998	444 142	415 799
1000 férfira jutó nő	1 070	1 075	1 079	1 084	1 090	1 096	1 103
0–19 évesek száma	158 473	138 186	115 185	96 046	82 275	73 947	67 312
20–39 évesek száma	171 845	159 004	151 176	143 641	136 085	119 157	99 914
40–59 évesek száma	134 656	144 473	152 304	152 732	145 403	135 680	129 511
60+ évesek száma	102 322	103 105	101 863	103 785	107 235	115 358	119 062
0–19 évesek aránya (%)	27,9	25,4	22,1	19,4	17,5	16,6	16,2
20–39 évesek aránya (%)	30,3	29,2	29,0	28,9	28,9	26,8	24,0
40–59 évesek aránya (%)	23,7	26,5	29,3	30,8	30,9	30,5	31,1
60+ évesek aránya (%)	18,0	18,9	19,6	20,9	22,8	26,0	28,6
Öregedési index	0,65	0,75	0,88	1,08	1,30	1,56	1,77
Teljes függőségi arány	0,85	0,80	0,72	0,67	0,67	0,74	0,81
A népesség átlagos kora	36,7	38,0	39,5	41,0	42,4	43,7	45,0
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		560 171	534 945	508 737	484 372	458 794	431 348
Élveszületések		26 914	22 019	21 321	19 609	16 987	14 083
Halálozások		38 110	35 325	35 393	36 805	37 785	38 045
Természetes szaporodás		-11 196	-13 306	-14 072	-17 196	-20 798	-23 962
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-1 727	-2 048	-2 048	-1 958	-1 868	-1 778
Egyéb változások egyenlege		-9 605	-8 886	-8 204	-6 052	-4 190	-2 603
Tényleges szaporodás		-22 528	-24 240	-24 324	-25 206	-26 856	-28 343
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	8,2	8,4	8,1	7,4	6,5
Halálozások éves aránya (‰)		13,6	13,2	13,9	15,2	16,5	17,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-4,0	-5,0	-5,5	-7,1	-9,1	-11,1
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-0,6	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-3,4	-3,3	-3,2	-2,5	-1,8	-1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-8,0	-9,1	-9,6	-10,4	-11,7	-13,1
Teljes termékenységi arány		1,39	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17
Születéskor várható élettartam, férfiak		65,7	68,0	68,0	68,0	68,0	68,0
Születéskor várható élettartam, nők		74,5	76,2	76,2	76,2	76,2	76,2
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,0	72,0	72,0	72,0	72,0	72,0

Szlovénia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	8 503	7 441	6 243	5 170	4 311	3 637	3 165
1000 férfira jutó nő	1 153	1 135	1 136	1 148	1 160	1 171	1 181
0–19 évesek száma	1 730	1 160	717	471	311	209	168
20–39 évesek száma	2 485	2 001	1 422	856	506	317	286
40–59 évesek száma	2 305	2 273	2 132	1 902	1 614	1 244	930
60+ évesek száma	1 983	2 007	1 972	1 941	1 880	1 867	1 781
0–19 évesek aránya (%)	20,3	15,6	11,5	9,1	7,2	5,7	5,3
20–39 évesek aránya (%)	29,2	26,9	22,8	16,6	11,7	8,7	9,0
40–59 évesek aránya (%)	27,1	30,5	34,2	36,8	37,4	34,2	29,4
60+ évesek aránya (%)	23,3	27,0	31,6	37,5	43,6	51,3	56,3
Öregedési index	1,15	1,73	2,75	4,12	6,05	8,93	10,60
Teljes függőségi arány	0,78	0,74	0,76	0,87	1,03	1,33	1,60
A népesség átlagos kora	41,3	44,3	48,0	52,0	55,5	58,1	59,3
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		8 011	6 885	5 725	4 762	3 984	3 402
Élveszületések		258	173	121	65	39	34
Halálozások		605	564	564	567	563	533
Természetes szaporodás		–347	–391	–443	–502	–524	–499
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–226	–359	–359	–217	–76	66
Egyéb változások egyenlege		–489	–448	–271	–140	–75	–39
Tényleges szaporodás		–1 062	–1 198	–1 073	–859	–674	–472
Élveszületések éves aránya (‰)		6,4	5,0	4,2	2,7	2,0	2,0
Halálozások éves aránya (‰)		15,1	16,4	19,7	23,8	28,2	31,3
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–8,7	–11,4	–15,5	–21,1	–26,3	–29,3
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–5,6	–10,4	–12,5	–9,1	–3,8	3,9
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–12,2	–13,0	–9,5	–5,9	–3,8	–2,3
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–26,5	–34,8	–37,5	–36,1	–33,8	–27,8
Teljes termékenységi arány		0,96	0,87	0,97	0,97	0,97	0,97
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,8	71,8	71,8	71,8	71,8	71,8
Születéskor várható élettartam, nők		77,8	79,3	79,3	79,3	79,3	79,3
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		73,7	75,5	75,5	75,5	75,5	75,5

Ukrajna

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	163 111	162 003	156 600	149 592	140 300	129 033	116 304
1000 férfira jutó nő	1 219	1 200	1 199	1 204	1 210	1 216	1 226
0–19 évesek száma	40 691	36 434	31 830	26 604	21 953	19 876	17 745
20–39 évesek száma	47 868	45 875	42 167	40 093	38 053	32 794	27 354
40–59 évesek száma	46 127	46 995	44 783	45 859	44 830	41 183	36 273
60+ évesek száma	28 425	32 699	37 820	37 036	35 464	35 180	34 932
0–19 évesek aránya (%)	24,9	22,5	20,3	17,8	15,6	15,4	15,3
20–39 évesek aránya (%)	29,3	28,3	26,9	26,8	27,1	25,4	23,5
40–59 évesek aránya (%)	28,3	29,0	28,6	30,7	32,0	31,9	31,2
60+ évesek aránya (%)	17,4	20,2	24,2	24,8	25,3	27,3	30,0
Öregedési index	0,70	0,90	1,19	1,39	1,62	1,77	1,97
Teljes függőségi arány	0,74	0,74	0,80	0,74	0,69	0,74	0,83
A népesség átlagos kora	37,6	39,6	41,4	42,8	44,0	45,0	46,1
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		164 103	159 736	153 253	145 079	134 967	123 127
Élveszületések		6 700	5 816	5 515	5 243	4 632	3 700
Halálozások		9 110	11 780	12 959	13 677	13 906	13 541
Természetes szaporodás		-2 410	-5 964	-7 444	-8 434	-9 274	-9 841
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-2 084	-2 698	-2 698	-2 469	-2 239	-2 010
Egyéb változások egyenlege		3 386	3 259	3 134	1 611	246	-878
Tényleges szaporodás		-1 108	-5 403	-7 008	-9 292	-11 267	-12 729
Élveszületések éves aránya (‰)		8,2	7,3	7,2	7,2	6,9	6,0
Halálozások éves aránya (‰)		11,1	14,7	16,9	18,9	20,6	22,0
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-2,9	-7,5	-9,7	-11,6	-13,7	-16,0
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-2,5	-3,4	-3,5	-3,4	-3,3	-3,3
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		4,1	4,1	4,1	2,2	0,4	-1,4
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-1,4	-6,8	-9,1	-12,8	-16,7	-20,7
Teljes termékenységi arány		1,21	1,12	1,12	1,12	1,12	1,12
Születéskor várható élettartam, férfiak		66,4	63,5	63,5	63,5	63,5	63,5
Születéskor várható élettartam, nők		75,5	74,5	74,5	74,5	74,5	74,5
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,8	68,9	68,9	68,9	68,9	68,9

Kárpát-medence összesen

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	12 903	12 698	12 425	12 122	11 768	11 355	10 896
1000 férfira jutó nő	196	468	017	040	196	408	358
0–19 évesek száma	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 567 080	2 348 695	2 166 926	2 036 998
20–39 évesek száma	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 592 705	3 477 310	3 212 166	2 828 023
40–59 évesek száma	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 337 333	3 262 216	3 176 059	3 260 058
60+ évesek száma	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 624 922	2 679 975	2 800 257	2 771 279
0–19 évesek aránya (%)	27,4	25,2	22,7	21,2	20,0	19,1	18,7
20–39 évesek aránya (%)	28,0	27,8	28,4	29,6	29,5	28,3	26,0
40–59 évesek aránya (%)	25,5	27,1	28,0	27,5	27,7	28,0	29,9
60+ évesek aránya (%)	19,1	19,8	20,9	21,7	22,8	24,7	25,4
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,02	1,14	1,29	1,36
Teljes függőségi arány	0,87	0,82	0,77	0,75	0,75	0,78	0,79
A népesség átlagos kora	37,6	38,4	39,6	40,5	41,3	42,0	42,8
	1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020	
Átlagnépesség	12 839	12 612	12 277	11 960	11 584	11 150	
Élveszületések	572	320	245	057	701	301	
Halálozások	683 697	579 881	572 350	541 865	495 345	445 803	
Természetes szaporodás	905 488	871 492	905 044	929 281	944 887	944 399	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	–221 791	–291 611	–332 694	–387 416	–449 542	–498 596	
Egyéb változások egyenlege	0	0	0	0	0	0	
Tényleges szaporodás	17 063	18 160	29 717	33 572	36 754	39 546	
Élveszületések éves aránya (‰)	–204 728	–273 451	–302 977	–353 844	–412 788	–459 050	
Halálozások éves aránya (‰)	10,6	9,2	9,3	9,1	8,6	8,0	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	14,1	13,8	14,7	15,5	16,3	16,9	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	–3,5	–4,6	–5,4	–6,5	–7,8	–8,9	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,7	
Teljes termékenységi arány	–3,2	–4,3	–4,9	–5,9	–7,1	–8,2	
Születéskor várható élettartam, férfiak	1,50	1,23	1,24	1,24	1,24	1,24	
Születéskor várható élettartam, nők	65,8	67,3	67,3	67,3	67,3	67,3	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	74,4	75,8	75,8	75,8	75,8	75,9	
	70,0	71,4	71,5	71,5	71,5	71,5	

Kárpát-medence Magyarország nélkül

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 306 240	2 141 979	1 974 311	1 807 513
1000 férfira jutó nő	1 065	1 072	1 079	1 087	1 093	1 098	1 103
0–19 évesek száma	744 975	633 855	533 693	453 569	384 086	344 061	302 077
20–39 évesek száma	787 579	739 119	701 277	673 332	602 043	512 357	431 576
40–59 évesek száma	712 265	709 827	687 668	641 939	627 108	585 933	563 688
60+ évesek száma	518 806	533 532	543 017	537 400	528 742	531 960	510 172
0–19 évesek aránya (%)	27,0	24,2	21,6	19,7	17,9	17,4	16,7
20–39 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,4	29,2	28,1	26,0	23,9
40–59 évesek aránya (%)	25,8	27,1	27,9	27,8	29,3	29,7	31,2
60+ évesek aránya (%)	18,8	20,4	22,0	23,3	24,7	26,9	28,2
Öregedési index	0,70	0,84	1,02	1,18	1,38	1,55	1,69
Teljes függőségi arány	0,84	0,81	0,78	0,75	0,74	0,80	0,82
A népesség átlagos kora	37,5	38,9	40,3	41,6	42,7	43,8	44,9
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		2 711 464	2 546 349	2 390 854	2 229 291	2 064 314	1 897 107
Élveszületések		120 039	108 851	98 790	87 933	75 120	62 298
Halálozások		193 106	189 582	190 942	194 027	193 196	187 869
Természetes szaporodás		-73 067	-80 731	-92 152	-106 094	-118 076	-125 571
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-41 577	-38 285	-38 285	-33 340	-28 395	-23 449
Egyéb változások egyenlege		-32 648	-31 662	-28 978	-24 827	-21 197	-17 778
Tényleges szaporodás		-147 292	-150 678	-159 415	-164 261	-167 668	-166 798
Élveszületések éves aránya (‰)		8,9	8,5	8,3	7,9	7,3	6,6
Halálozások éves aránya (‰)		14,2	14,9	16,0	17,4	18,7	19,8
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-5,4	-6,3	-7,7	-9,5	-11,4	-13,2
Vándorlási egyenleg éves ará- nya, Magyarország (‰)		-3,1	-3,0	-3,2	-3,0	-2,8	-2,5
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-2,4	-2,5	-2,4	-2,2	-2,1	-1,9
Tényleges szaporodás éves ará- nya (‰)		-10,9	-11,8	-13,3	-14,7	-16,2	-17,6
Teljes termékenységi arány		1,18	1,07	1,12	1,12	1,12	1,11
Születéskor várható élettartam, férfiak		66,2	66,9	67,0	67,0	67,0	67,0
Születéskor várható élettartam, nők		73,2	74,2	74,2	74,2	74,2	74,3
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		69,6	70,5	70,5	70,5	70,5	70,6

Magas változat

Ausztria

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	33 459	37 151	40 583	44 709	49 201	53 962	58 867
1000 férfira jutó nő	1 119	1 088	1 073	1 050	1 035	1 026	1 022
0–19 évesek száma	5 025	6 347	7 182	7 715	8 453	9 551	10 968
20–39 évesek száma	9 486	10 657	11 412	12 334	13 273	14 430	15 203
40–59 évesek száma	9 540	10 531	11 566	13 179	14 916	16 001	16 618
60+ évesek száma	9 408	9 616	10 423	11 481	12 559	13 980	16 078
0–19 évesek aránya (%)	15,0	17,1	17,7	17,3	17,2	17,7	18,6
20–39 évesek aránya (%)	28,4	28,7	28,1	27,6	27,0	26,7	25,8
40–59 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,5	29,5	30,3	29,7	28,2
60+ évesek aránya (%)	28,1	25,9	25,7	25,7	25,5	25,9	27,3
Öregedési index	1,87	1,52	1,45	1,49	1,49	1,46	1,47
Teljes függőségi arány	0,76	0,75	0,77	0,75	0,75	0,77	0,85
A népesség átlagos kora	44,4	43,5	43,3	43,3	43,4	43,6	43,9
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		35 249	38 919	42 485	46 750	51 382	56 267
Élveszületések		1 578	1 507	1 795	2 204	2 602	2 897
Halálozások		2 617	2 544	2 399	2 295	2 247	2 177
Természetes szaporodás		–1 039	–1 037	–604	–91	355	720
Vándorlási egyenleg, Magyarország		4 615	4 534	4 534	4 534	4 534	4 534
Egyéb változások egyenlege		116	–65	196	49	–128	–349
Tényleges szaporodás		3 692	3 432	4 126	4 492	4 761	4 905
Élveszületések éves aránya (‰)		9,0	7,7	8,5	9,4	10,1	10,3
Halálozások éves aránya (‰)		14,8	13,1	11,3	9,8	8,7	7,7
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–5,9	–5,3	–2,8	–0,4	1,4	2,6
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		26,2	23,3	21,3	19,4	17,6	16,1
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		0,7	–0,3	0,9	0,2	–0,5	–1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		20,9	17,6	19,4	19,2	18,5	17,4
Teljes termékenységi arány		1,35	1,28	1,38	1,48	1,58	1,68
Születéskor várható élettartam, férfiak		73,0	75,1	77,6	80,1	82,6	85,1
Születéskor várható élettartam, nők		79,0	81,0	83,5	86,0	88,5	91,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		75,9	78,0	80,5	83,0	85,5	88,0

Horvátország

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	22 355	19 693	16 595	13 665	11 313	9 500	8 278
1000 férfira jutó nő	1 087	1 085	1 101	1 122	1 143	1 162	1 173
0–19 évesek száma	5 746	4 328	3 116	2 273	1 692	1 265	933
20–39 évesek száma	6 841	5 710	4 223	2 709	1 598	948	828
40–59 évesek száma	5 827	5 358	4 853	4 484	3 916	3 100	2 249
60+ évesek száma	3 941	4 297	4 403	4 199	4 107	4 187	4 268
0–19 évesek aránya (%)	25,7	22,0	18,8	16,6	15,0	13,3	11,3
20–39 évesek aránya (%)	30,6	29,0	25,4	19,8	14,1	10,0	10,0
40–59 évesek aránya (%)	26,1	27,2	29,2	32,8	34,6	32,6	27,2
60+ évesek aránya (%)	17,6	21,8	26,5	30,7	36,3	44,1	51,6
Öregedési index	0,69	0,99	1,41	1,85	2,43	3,31	4,57
Teljes függőségi arány	0,76	0,78	0,83	0,90	1,05	1,35	1,69
A népesség átlagos kora	37,4	39,9	42,9	46,3	50,0	53,4	56,0
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		21 117	18 242	15 218	12 583	10 467	8 903
Élveszületések		983	808	583	365	226	186
Halálozások		1 329	1 366	1 220	1 102	1 014	920
Természetes szaporodás		–346	–558	–637	–737	–788	–734
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–454	–718	–718	–434	–150	134
Egyéb változások egyenlege		–1 862	–1 822	–1 575	–1 181	–875	–622
Tényleges szaporodás		–2 662	–3 098	–2 930	–2 352	–1 813	–1 222
Élveszületések éves aránya (‰)		9,3	8,9	7,7	5,8	4,3	4,2
Halálozások éves aránya (‰)		12,6	15,0	16,0	17,5	19,4	20,7
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–3,3	–6,1	–8,4	–11,7	–15,1	–16,5
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–4,3	–7,9	–9,4	–6,9	–2,9	3,0
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–17,6	–20,0	–20,7	–18,8	–16,7	–14,0
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–25,2	–34,0	–38,5	–37,4	–34,6	–27,5
Teljes termékenységi arány		1,26	1,35	1,45	1,55	1,65	1,75
Születéskor várható élettartam, férfiak		68,4	68,4	70,9	73,4	75,9	78,4
Születéskor várható élettartam, nők		76,0	76,0	78,5	81,0	83,5	86,0
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,1	72,1	74,6	77,1	79,6	82,1

Magyarország

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 933 828	9 960 781	10 009 376	10 073 060
1000 férfira jutó nő	1 083	1 095	1 105	1 106	1 104	1 101	1 097
0–19 évesek száma	2 791 324	2 570 266	2 283 239	2 151 969	2 076 314	2 035 859	2 071 792
20–39 évesek száma	2 826 180	2 795 214	2 830 653	2 924 403	2 887 894	2 719 671	2 420 570
40–59 évesek száma	2 572 468	2 729 727	2 792 389	2 718 503	2 694 595	2 686 819	2 837 017
60+ évesek száma	1 949 599	1 986 928	2 053 081	2 138 953	2 301 978	2 567 027	2 743 681
0–19 évesek aránya (%)	27,5	25,5	22,9	21,7	20,8	20,3	20,6
20–39 évesek aránya (%)	27,9	27,7	28,4	29,4	29,0	27,2	24,0
40–59 évesek aránya (%)	25,4	27,1	28,0	27,4	27,1	26,8	28,2
60+ évesek aránya (%)	19,2	19,7	20,6	21,5	23,1	25,6	27,2
Öregedési index	0,70	0,77	0,90	0,99	1,11	1,26	1,32
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,77	0,76	0,78	0,85	0,92
A népesség átlagos kora	37,6	38,3	39,4	40,3	41,1	42,0	43,0
	1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	
Átlagnépesség	10 128 108	10 065 971	9 926 681	9 939 737	9 987 676	10 048 036	
Élveszületések	563 658	471 030	509 954	524 111	518 101	503 901	
Halálozások	712 382	681 909	632 471	588 974	556 071	521 436	
Természetes szaporodás	–148 724	–210 879	–122 517	–64 863	–37 970	–17 535	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	41 577	38 285	38 285	33 340	28 395	23 449	
Egyéb változások egyenlege	49 711	49 821	58 698	58 476	58 171	57 770	
Tényleges szaporodás	–57 436	–122 773	–25 534	26 953	48 595	63 684	
Élveszületések éves aránya (‰)	11,1	9,4	10,3	10,5	10,4	10,0	
Halálozások éves aránya (‰)	14,1	13,5	12,7	11,9	11,1	10,4	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	–2,9	–4,2	–2,5	–1,3	–0,8	–0,3	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,1	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	–1,1	–2,4	–0,5	0,5	1,0	1,3	
Teljes termékenységi arány	1,64	1,31	1,41	1,51	1,61	1,71	
Születéskor várható élettartam, férfiak	65,7	67,4	69,9	72,4	74,9	77,4	
Születéskor várható élettartam, nők	74,7	76,2	78,7	81,2	83,7	86,2	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	70,1	71,7	74,2	76,7	79,2	81,7	

Románia

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 351 281	1 278 459	1 209 944	1 144 338
1000 férfira jutó nő	1 065	1 071	1 078	1 085	1 087	1 088	1 087
0–19 évesek száma	441 016	369 820	310 261	271 587	238 974	227 222	212 052
20–39 évesek száma	442 201	423 722	412 356	408 795	358 924	300 206	247 803
40–59 évesek száma	422 406	412 158	389 581	348 940	352 954	341 115	344 805
60+ évesek száma	319 336	319 411	319 609	321 959	327 607	341 401	339 678
0–19 évesek aránya (%)	27,1	24,2	21,7	20,1	18,7	18,8	18,5
20–39 évesek aránya (%)	27,2	27,8	28,8	30,3	28,1	24,8	21,7
40–59 évesek aránya (%)	26,0	27,0	27,2	25,8	27,6	28,2	30,1
60+ évesek aránya (%)	19,7	20,9	22,3	23,8	25,6	28,2	29,7
Öregedési index	0,72	0,86	1,03	1,19	1,37	1,50	1,60
Teljes függőségi arány	0,88	0,82	0,79	0,78	0,80	0,89	0,93
A népesség átlagos kora	37,8	39,0	40,3	41,4	42,6	43,7	45,1
	1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020	
Átlagnépesség	1 588 737	1 480 144	1 392 178	1 316 122	1 246 854	1 180 453	
Élveszületések	67 509	63 957	62 415	59 694	54 206	47 443	
Halálozások	123 477	118 801	104 839	95 954	87 886	80 128	
Természetes szaporodás	–55 968	–54 844	–42 424	–36 260	–33 680	–32 685	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	–30 087	–24 849	–24 849	–24 017	–23 186	–22 354	
Egyéb változások egyenlege	–13 793	–13 611	–13 253	–12 544	–11 649	–10 567	
Tényleges szaporodás	–99 848	–93 304	–80 526	–72 822	–68 515	–65 606	
Élveszületések éves aránya (‰)	8,5	8,6	9,0	9,1	8,7	8,0	
Halálozások éves aránya (‰)	15,5	16,1	15,1	14,6	14,1	13,6	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	–7,0	–7,4	–6,1	–5,5	–5,4	–5,5	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	–3,8	–3,4	–3,6	–3,6	–3,7	–3,8	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	–1,7	–1,8	–1,9	–1,9	–1,9	–1,8	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	–12,6	–12,6	–11,6	–11,1	–11,0	–11,1	
Teljes termékenységi arány	1,15	1,05	1,25	1,35	1,45	1,55	
Születéskor várható élettartam, férfiak	65,6	66,1	68,6	71,1	73,6	76,1	
Születéskor várható élettartam, nők	72,0	73,1	75,6	78,1	80,6	83,1	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	68,7	69,5	72,0	74,5	77,0	79,5	

Szerbia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	343 942	320 166	293 299	267 238	246 197	229 808	218 615
1000 férfira jutó nő	984	1 006	1 025	1 035	1 041	1 042	1 039
0–19 évesek száma	92 294	77 580	65 402	55 304	48 061	43 871	40 569
20–39 évesek száma	106 853	92 150	78 521	66 004	55 996	47 937	44 198
40–59 évesek száma	91 404	88 039	82 449	79 037	74 142	64 617	57 499
60+ évesek száma	53 391	62 397	66 927	66 893	67 998	73 383	76 349
0–19 évesek aránya (%)	26,8	24,2	22,3	20,7	19,5	19,1	18,6
20–39 évesek aránya (%)	31,1	28,8	26,8	24,7	22,7	20,9	20,2
40–59 évesek aránya (%)	26,6	27,5	28,1	29,6	30,1	28,1	26,3
60+ évesek aránya (%)	15,5	19,5	22,8	25,0	27,6	31,9	34,9
Öregedési index	0,58	0,80	1,02	1,21	1,41	1,67	1,88
Teljes függőségi arány	0,73	0,78	0,82	0,84	0,89	1,04	1,15
A népesség átlagos kora	36,3	38,4	40,3	42,3	44,1	45,5	46,7
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		334 078	307 480	280 958	257 432	238 583	224 541
Élveszületések		16 097	14 571	13 110	11 509	10 204	9 419
Halálozások		17 858	19 203	18 007	17 044	16 353	15 371
Természetes szaporodás		-1 761	-4 632	-4 897	-5 535	-6 149	-5 952
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-11 614	-12 147	-12 147	-8 778	-5 410	-2 041
Egyéb változások egyenlege		-10 401	-10 088	-9 017	-6 728	-4 831	-3 200
Tényleges szaporodás		-23 776	-26 867	-26 061	-21 041	-16 389	-11 193
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	9,5	9,3	8,9	8,6	8,4
Halálozások éves aránya (‰)		10,7	12,5	12,8	13,2	13,7	13,7
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-1,1	-3,0	-3,5	-4,3	-5,2	-5,3
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-7,0	-7,9	-8,6	-6,8	-4,5	-1,8
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-6,2	-6,6	-6,4	-5,2	-4,0	-2,9
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-14,2	-17,5	-18,6	-16,3	-13,7	-10,0
Teljes termékenységi arány		1,38	1,43	1,53	1,63	1,73	1,83
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,2	70,0	72,5	75,0	77,5	80,0
Születéskor várható élettartam, nők		75,4	74,9	77,4	79,9	82,4	84,9
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		72,2	72,4	74,9	77,4	79,9	82,4

Szlovákia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	567 296	544 768	520 528	502 191	487 807	475 266	463 676
1000 férfira jutó nő	1 070	1 075	1 079	1 083	1 085	1 085	1 086
0–19 évesek száma	158 473	138 186	115 185	97 926	87 558	83 631	81 908
20–39 évesek száma	171 845	159 004	151 176	143 891	136 678	120 030	100 926
40–59 évesek száma	134 656	144 473	152 304	154 024	148 764	141 020	136 621
60+ évesek száma	102 322	103 105	101 863	106 350	114 807	130 585	144 221
0–19 évesek aránya (%)	27,9	25,4	22,1	19,5	17,9	17,6	17,7
20–39 évesek aránya (%)	30,3	29,2	29,0	28,7	28,0	25,3	21,8
40–59 évesek aránya (%)	23,7	26,5	29,3	30,7	30,5	29,7	29,5
60+ évesek aránya (%)	18,0	18,9	19,6	21,2	23,5	27,5	31,1
Öregedési index	0,65	0,75	0,88	1,09	1,31	1,56	1,76
Teljes függőségi arány	0,85	0,80	0,72	0,69	0,71	0,82	0,95
A népesség átlagos kora	36,7	38,0	39,5	41,1	42,6	44,0	45,6
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		560 171	534 945	510 814	494 985	482 235	470 578
Élveszületések		26 914	22 019	23 155	23 000	21 411	19 028
Halálozások		38 110	35 325	31 192	29 247	27 709	26 047
Természetes szaporodás		-11 196	-13 306	-8 037	-6 247	-6 298	-7 019
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-1 727	-2 048	-2 048	-1 958	-1 868	-1 778
Egyéb változások egyenlege		-9 605	-8 886	-8 252	-6 179	-4 375	-2 793
Tényleges szaporodás		-22 528	-24 240	-18 337	-14 384	-12 541	-11 590
Élveszületések éves aránya (‰)		9,6	8,2	9,1	9,3	8,9	8,1
Halálozások éves aránya (‰)		13,6	13,2	12,2	11,8	11,5	11,1
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-4,0	-5,0	-3,1	-2,5	-2,6	-3,0
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-0,6	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-3,4	-3,3	-3,2	-2,5	-1,8	-1,2
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-8,0	-9,1	-7,2	-5,8	-5,2	-4,9
Teljes termékenységi arány		1,39	1,17	1,27	1,37	1,47	1,57
Születéskor várható élettartam, férfiak		65,7	68,0	70,5	73,0	75,5	78,0
Születéskor várható élettartam, nők		74,5	76,2	78,7	81,2	83,7	86,2
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,0	72,0	74,5	77,0	79,5	82,0

Szlovénia

<i>Jellemző</i>	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Népesség száma	8 503	7 441	6 243	5 247	4 515	3 988	3 674
1000 férfira jutó nő	1 153	1 135	1 136	1 148	1 158	1 164	1 162
0–19 évesek száma	1 730	1 160	717	482	334	240	214
20–39 évesek száma	2 485	2 001	1 422	858	510	323	291
40–59 évesek száma	2 305	2 273	2 132	1 916	1 650	1 290	980
60+ évesek száma	1 983	2 007	1 972	1 991	2 021	2 135	2 189
0–19 évesek aránya (%)	20,3	15,6	11,5	9,2	7,4	6,0	5,8
20–39 évesek aránya (%)	29,2	26,9	22,8	16,4	11,3	8,1	7,9
40–59 évesek aránya (%)	27,1	30,5	34,2	36,5	36,5	32,3	26,7
60+ évesek aránya (%)	23,3	27,0	31,6	37,9	44,8	53,5	59,6
Öregedési index	1,15	1,73	2,75	4,13	6,05	8,90	10,23
Teljes függőségi arány	0,78	0,74	0,76	0,89	1,09	1,47	1,89
A népesség átlagos kora	41,3	44,3	48,0	52,1	55,8	58,9	60,7
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		8 011	6 885	5 758	4 902	4 262	3 830
Élveszületések		258	173	133	79	51	49
Halálozások		605	564	497	453	426	391
Természetes szaporodás		–347	–391	–364	–374	–375	–342
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–226	–359	–359	–217	–76	66
Egyéb változások egyenlege		–489	–448	–273	–140	–77	–38
Tényleges szaporodás		–1 062	–1 198	–996	–732	–527	–314
Élveszületések éves aránya (‰)		6,4	5,0	4,6	3,2	2,4	2,6
Halálozások éves aránya (‰)		15,1	16,4	17,3	18,5	20,0	20,4
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–8,7	–11,4	–12,6	–15,3	–17,6	–17,8
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–5,6	–10,4	–12,5	–8,9	–3,6	3,4
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		–12,2	–13,0	–9,5	–5,7	–3,6	–2,0
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–26,5	–34,8	–34,6	–29,9	–24,7	–16,4
Teljes termékenységi arány		0,96	0,87	1,07	1,17	1,27	1,37
Születéskor várható élettartam, férfiak		69,8	71,8	74,3	76,8	79,3	81,8
Születéskor várható élettartam, nők		77,8	79,3	81,8	84,3	86,8	89,3
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		73,7	75,5	78,0	80,5	83,0	85,5

Ukrajna

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	163 111	162 003	156 600	151 546	145 801	139 117	131 383
1000 férfira jutó nő	1 219	1 200	1 199	1 202	1 203	1 202	1 203
0–19 évesek száma	40 691	36 434	31 830	27 139	23 485	22 728	22 008
20–39 évesek száma	47 868	45 875	42 167	40 191	38 289	33 154	27 801
40–59 évesek száma	46 127	46 995	44 783	46 285	45 990	43 102	38 753
60+ évesek száma	28 425	32 699	37 820	37 931	38 037	40 133	42 821
0–19 évesek aránya (%)	24,9	22,5	20,3	17,9	16,1	16,3	16,8
20–39 évesek aránya (%)	29,3	28,3	26,9	26,5	26,3	23,8	21,2
40–59 évesek aránya (%)	28,3	29,0	28,6	30,5	31,5	31,0	29,5
60+ évesek aránya (%)	17,4	20,2	24,2	25,0	26,1	28,8	32,6
Öregedési index	0,70	0,90	1,19	1,40	1,62	1,77	1,95
Teljes függőségi arány	0,74	0,74	0,80	0,75	0,73	0,82	0,97
A népesség átlagos kora	37,6	39,6	41,4	42,9	44,2	45,4	46,7
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		164 103	159 736	153 973	148 574	142 596	135 658
Élveszületések		6 700	5 816	6 014	6 197	5 904	5 073
Halálozások		9 110	11 780	11 505	11 085	10 589	9 875
Természetes szaporodás		–2 410	–5 964	–5 491	–4 888	–4 685	–4 802
Vándorlási egyenleg, Magyarország		–2 084	–2 698	–2 698	–2 469	–2 239	–2 010
Egyéb változások egyenlege		3 386	3 259	3 135	1 612	241	–922
Tényleges szaporodás		–1 108	–5 403	–5 054	–5 745	–6 684	–7 734
Élveszületések éves aránya (‰)		8,2	7,3	7,8	8,3	8,3	7,5
Halálozások éves aránya (‰)		11,1	14,7	14,9	14,9	14,9	14,6
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		–2,9	–7,5	–7,1	–6,6	–6,6	–7,1
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		–2,5	–3,4	–3,5	–3,3	–3,1	–3,0
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		4,1	4,1	4,1	2,2	0,3	–1,4
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		–1,4	–6,8	–6,6	–7,7	–9,4	–11,4
Teljes termékenységi arány		1,21	1,12	1,22	1,32	1,42	1,52
Születéskor várható élettartam, férfiak		66,4	63,5	66,0	68,5	71,0	73,5
Születéskor várható élettartam, nők		75,5	74,5	77,0	79,5	82,0	84,5
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		70,8	68,9	71,4	73,9	76,4	78,9

Kárpát-medence összesen

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 269 705	12 184 074	12 130 961	12 101 891
1000 férfira jutó nő	1 079	1 091	1 100	1 102	1 101	1 099	1 096
0–19 évesek száma	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 614 395	2 484 871	2 424 367	2 440 444
20–39 évesek száma	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 599 185	3 493 162	3 236 699	2 857 620
40–59 évesek száma	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 366 368	3 336 927	3 297 064	3 434 542
60+ évesek száma	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 689 757	2 869 114	3 172 831	3 369 285
0–19 évesek aránya (%)	27,4	25,2	22,7	21,3	20,4	20,0	20,2
20–39 évesek aránya (%)	28,0	27,8	28,4	29,3	28,7	26,7	23,6
40–59 évesek aránya (%)	25,5	27,1	28,0	27,4	27,4	27,2	28,4
60+ évesek aránya (%)	19,1	19,8	20,9	21,9	23,5	26,2	27,8
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,31	1,38
Teljes függőségi arány	0,87	0,82	0,77	0,76	0,78	0,86	0,92
A népesség átlagos kora	37,6	38,4	39,6	40,5	41,4	42,4	43,4
	1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	
Átlagnépesség	12 839 572	12 612 320	12 328 062	12 221 083	12 164 053	12 128 264	
Élveszületések	683 697	579 881	617 159	627 159	612 705	587 996	
Halálozások	905 488	871 492	802 131	746 156	702 295	656 344	
Természetes szaporodás	-221 791	-291 611	-184 972	-118 997	-89 590	-68 348	
Vándorlási egyenleg, Magyarország	0	0	0	0	0	0	
Egyéb változások egyenlege	17 063	18 160	29 660	33 366	36 477	39 278	
Tényleges szaporodás	-204 728	-273 451	-155 312	-85 631	-53 113	-29 070	
Élveszületések éves aránya (‰)	10,6	9,2	10,0	10,3	10,1	9,7	
Halálozások éves aránya (‰)	14,1	13,8	13,0	12,2	11,5	10,8	
Természetes szaporodás éves aránya (‰)	-3,5	-4,6	-3,0	-1,9	-1,5	-1,1	
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)	-3,2	-4,3	-2,5	-1,4	-0,9	-0,5	
Teljes termékenységi arány	1,50	1,23	1,33	1,43	1,53	1,62	
Születéskor várható élettartam, férfiak	65,8	67,3	69,8	72,3	74,8	77,3	
Születéskor várható élettartam, nők	74,4	75,8	78,3	80,8	83,3	85,8	
Születéskor várható élettartam, mindkét nem	70,0	71,4	73,9	76,5	79,0	81,5	

Kárpát-medence Magyarország nélkül

<i>Jellemző</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>	<i>2001</i>	<i>2006</i>	<i>2011</i>	<i>2016</i>	<i>2021</i>
Népesség száma	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 335 877	2 223 293	2 121 585	2 028 831
1000 férfira jutó nő	1 065	1 072	1 079	1 085	1 088	1 088	1 087
0–19 évesek száma	744 975	633 855	533 693	462 426	408 557	388 508	368 652
20–39 évesek száma	787 579	739 119	701 277	674 782	605 268	517 028	437 050
40–59 évesek száma	712 265	709 827	687 668	647 865	642 332	610 245	597 525
60+ évesek száma	518 806	533 532	543 017	550 804	567 136	605 804	625 604
0–19 évesek aránya (%)	27,0	24,2	21,6	19,8	18,4	18,3	18,2
20–39 évesek aránya (%)	28,5	28,3	28,4	28,9	27,2	24,4	21,5
40–59 évesek aránya (%)	25,8	27,1	27,9	27,7	28,9	28,8	29,5
60+ évesek aránya (%)	18,8	20,4	22,0	23,6	25,5	28,6	30,8
Öregedési index	0,70	0,84	1,02	1,19	1,39	1,56	1,70
Teljes függőségi arány	0,84	0,81	0,78	0,77	0,78	0,88	0,96
A népesség átlagos kora	37,5	38,9	40,3	41,6	42,9	44,2	45,5
		1991– 1995	1996– 2000	2001– 2005	2006– 2010	2011– 2015	2016– 2020
Átlagnépesség		2 711 464	2 546 349	2 401 381	2 281 347	2 176 378	2 080 228
Élveszületések		120 039	108 851	107 205	103 048	94 604	84 095
Halálozások		193 106	189 582	169 660	157 181	146 224	134 908
Természetes szaporodás		-73 067	-80 731	-62 455	-54 133	-51 620	-50 813
Vándorlási egyenleg, Magyarország		-41 577	-38 285	-38 285	-33 340	-28 395	-23 449
Egyéb változások egyenlege		-32 648	-31 662	-29 038	-25 111	-21 694	-18 492
Tényleges szaporodás		-147 292	-150 678	-129 778	-112 584	-101 708	-92 754
Élveszületések éves aránya (‰)		8,9	8,5	8,9	9,0	8,7	8,1
Halálozások éves aránya (‰)		14,2	14,9	14,1	13,8	13,4	13,0
Természetes szaporodás éves aránya (‰)		-5,4	-6,3	-5,2	-4,7	-4,7	-4,9
Vándorlási egyenleg éves aránya, Magyarország (‰)		-3,1	-3,0	-3,2	-2,9	-2,6	-2,3
Egyéb változások egyenlegének éves aránya (‰)		-2,4	-2,5	-2,4	-2,2	-2,0	-1,8
Tényleges szaporodás éves aránya (‰)		-10,9	-11,8	-10,8	-9,9	-9,3	-8,9
Teljes termékenységi arány		1,18	1,07	1,22	1,31	1,40	1,48
Születéskor várható élettartam, férfiak		66,2	66,9	69,5	72,0	74,5	77,0
Születéskor várható élettartam, nők		73,2	74,2	76,7	79,2	81,7	84,3
Születéskor várható élettartam, mindkét nem		69,6	70,5	73,0	75,5	78,0	80,6

IV. melléklet

Létszámmegtartó forgatókönyvek a Kárpát-medencei magyarságra 2001–2021 között

Létszámfenntartó változat, amit a növekvő gyermekszám biztosít

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,27-al emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 1,5, a nőknél 1 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33459	37151	40583	44789	49531	54765	60392
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 666	11 283	9 412	8 138
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 962 257	10 047 973	10 181 342	10 351 945
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 354 650	1 288 154	1 227 677	1 170 688
Szerbia	343 942	320 166	293 299	267 669	247 241	231 608	221 498
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	503 519	491 631	482 233	473 906
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 239	4 477	3 914	3 564
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	151 795	146 598	140 672	133 708
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 303 584	12 286 888	12 331 623	12 423 839
Összesen Magyarországon kívül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 341 327	2 238 915	2 150 281	2 071 894
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 688 019	2 698 430	2 830 502	3 081 519
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 596 774	3 487 632	3 228 808	2 849 014
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 355 092	3 308 621	3 252 893	3 373 981
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 663 699	2 792 205	3 019 420	3 119 325
A népesség %-ában							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,8	22,0	23,0	24,8
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,2	28,4	26,2	22,9
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,3	26,9	26,4	27,2
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,6	22,7	24,5	25,1
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	0,99	1,03	1,07	1,01
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,2	42,5	42,7	42,9
	1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020	
Élveszületés		683 697	579 881	692 605	769 865	808 273	825 603
Halálozás		905 488	871 492	843 590	819 702	799 760	772 521
Vándorlási és identitásváltási egyenleg		17 063	18 160	29 552	33 141	36 222	39 134
Összesített változás		–204 728	–273 451	–121 433	–16 696	44 735	92 216
Átlagos gyermekszám		1,50	1,23	1,50	1,76	2,02	2,28
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	73,0	74,5	76,0	77,5

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Létszámfenntartó változat, amit a növekvő élettartam biztosít

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,05-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 4,2, a nőknél 3,7 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó, a környező országok arányai kiegyenlítődnek.

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 872	49 625	54 688	59 898
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 755	11 556	9 932	8 915
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 969 888	10 057 718	10 184 450	10 337 576
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 357 170	1 294 056	1 237 865	1 186 423
Szerbia	343 942	320 166	293 299	268 473	249 582	235 953	227 756
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	504 075	492 945	484 722	478 293
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 289	4 623	4 189	3 968
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	152 269	147 781	142 715	136 842
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 315 791	12 307 886	12 354 514	12 439 671
Összesen Magyarországnélkül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 345 903	2 250 168	2 170 064	2 102 095
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 594 123	2 424 931	2 308 745	2 256 216
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 602 744	3 500 300	3 245 254	2 865 166
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 384 476	3 379 606	3 357 269	3 505 947
60–x éves	2468405	2520460	2596098	2734448	3003049	3443246	3812342
A népesség %-ában							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,1	19,7	18,7	18,1
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,3	28,4	26,3	23,0
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,5	27,5	27,2	28,2
60–x éves	19,1	19,8	20,9	22,2	24,4	27,9	30,6
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,05	1,24	1,49	1,69
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,7	44,0	45,5	47,2
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	595 112	585 536	555 584	518 701
Halálozás		905 488	871 492	734 038	626 806	545 407	472 741
Vándorlási és identitásváltási egyenleg		17 063	18 160	29 700	33 365	36 451	39 197
Összesített változás		-204 728	-273 451	-109 226	-7 905	46 628	85 157
Átlagos gyermekszám		1,50	1,23	1,29	1,33	1,38	1,43
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	75,6	79,9	84,1	88,3

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Létszámfenntartó változat, amit az etnikai váltás biztosít

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,05-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 1,5, a nőknél 1 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/4 részre csökken, máshol az 1996–2000 közötti becsült szinten állandó. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg Magyarországot kivéve 1/2 részre csökken.
Etnikai váltás arányszáma:	Magyarországon állandó, a környező országok kiegyenlített arányai előjelet váltanak és meg nőnek (–16,5% a +0,45% helyett).

Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 504	51 359	62 073	78 261
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 584	11 568	10 351	10 101
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 883 395	9 817 686	9 740 207	9 650 501
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 343 802	1 342 024	1 426 667	1 614 014
Szerbia	343 942	320 166	293 299	265 823	256 066	263 489	293 124
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	499 640	503 893	533 106	594 393
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 215	4 537	4 108	3 961
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	150 719	152 772	163 032	182 989
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 206 682	12 139 905	12 203 033	12 427 344
Összesen Magyarországon kívül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 323 287	2 322 219	2 462 826	2 776 843
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 591 129	2 440 980	2 367 796	2 390 215
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 596 774	3 548 917	3 396 295	3 157 057
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 355 089	3 348 683	3 384 850	3 680 053
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 663 690	2 801 325	3 054 092	3 200 019
A népesség %-ában							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,2	20,1	19,4	19,2
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,5	29,2	27,8	25,4
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,5	27,6	27,7	29,6
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,8	23,1	25,0	25,7
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,29	1,34
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,3	44,0	44,7
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	594 793	589 382	572 044	553 932
Halálozás		905 488	871 492	842 814	819 744	804 161	784 987
Vándorlási és identitásváltási egyenleg		17 063	18 160	29 686	163 585	295 245	455 366
Összesített változás		-204 728	-273 451	-218 335	-66 777	63 128	224 311
Átlagos gyermekszám		1,50	1,23	1,29	1,33	1,38	1,43
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	72,9	74,5	76,0	77,4

* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

Létszámfenntartó változat: termékenység, halandóság, vándorlás és etnikai váltás együtt

Termékenység:	Az átlagos gyermekszám az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként 0,9-el emelkedik.
Halandóság:	Az élettartam az 1996–2000 közötti szintekről indulva ötvenként a férfiaknál 2,2, a nőknél 1,7 évvel emelkedik.
Magyarországot érintő vándorlás:	A bevándorlások száma Horvátország, Szerbia és Szlovénia esetében 1/8 részre csökken, máshol 1,2 részre. A kivándorlások száma Ausztriát kivéve megkétszereződik.
Kárpát-medencén kívüli vándorlás:	A vándorlási egyenleg mindenhol zérussá válik, kivéve Magyarországot, ahol a Kárpát-medencén kívülről jövő vándorlás 100%-al emelkedik.
Etnikai váltás arányszáma:	Magyarországon állandó, a környező országok kiegyenlített arányai előjelet váltanak és meg nőnek (–6,3% a +0,45% helyett).

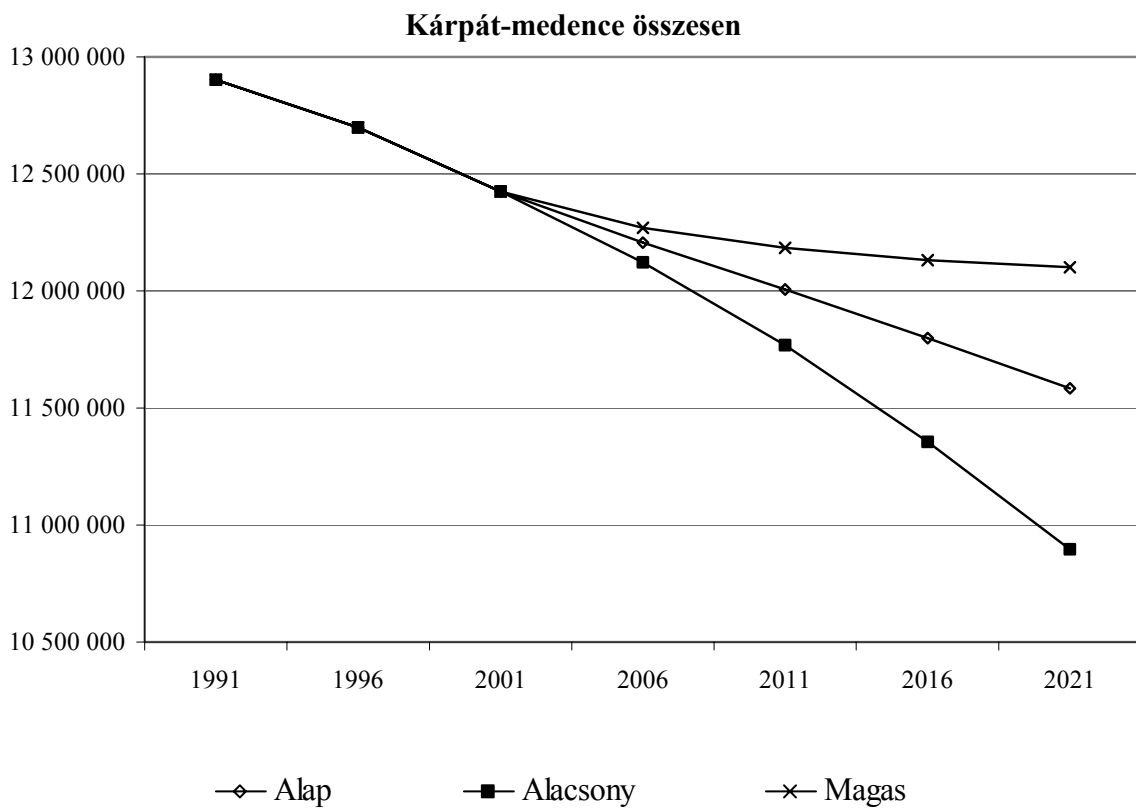
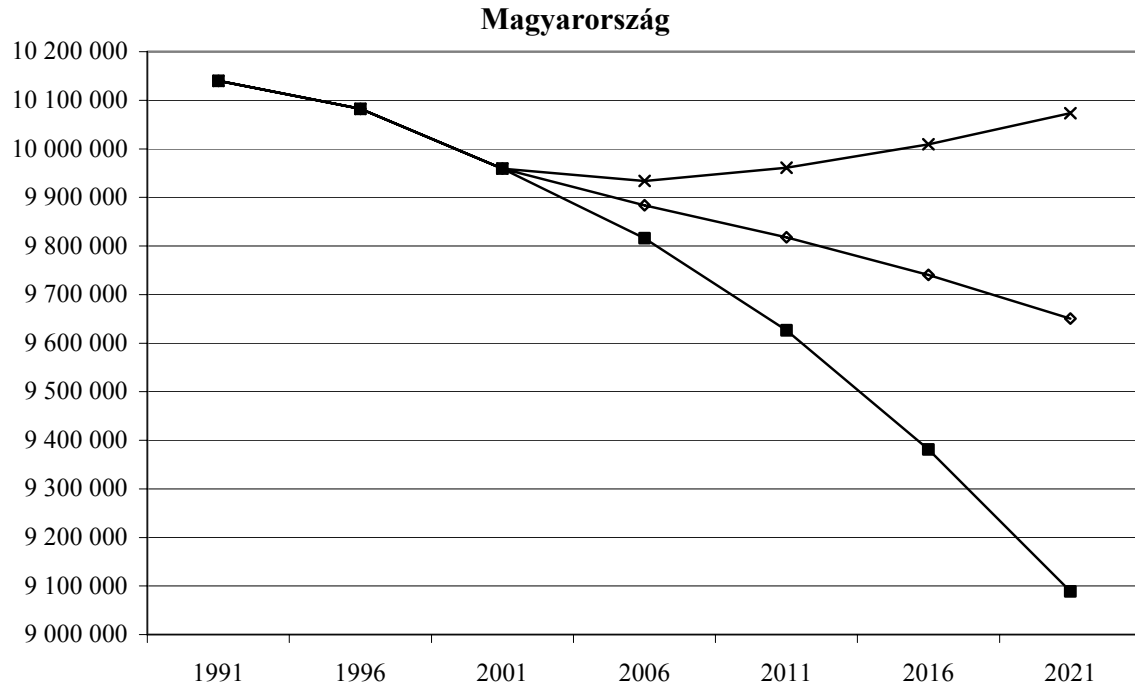
Ország /Év*	1991	1996	2001	2006	2011	2016	2021
Ausztria	33 459	37 151	40 583	44 656	50 356	57 953	67 805
Horvátország	22 355	19 693	16 595	13 645	11 706	10 686	10 717
Magyarország	10 139 571	10 082 135	9 959 362	9 920 564	9 933 007	9 969 041	10 024 530
Románia	1 624 959	1 525 111	1 431 807	1 349 293	1 314 951	1 324 675	1 378 544
Szerbia	343 942	320 166	293 299	266 861	252 348	248 991	258 265
Szlovákia	567 296	544 768	520 528	501 518	496 627	503 708	522 907
Szlovénia	8 503	7 441	6 243	5 240	4 567	4 153	4 014
Ukrajna	163 111	162 003	156 600	151 324	149 795	151 753	157 075
Összesen	12 903 196	12 698 468	12 425 017	12 253 101	12 213 357	12 270 960	12 423 857
Összesen Magyarországnélkül	2 763 625	2 616 333	2 465 655	2 332 537	2 280 350	2 301 919	2 399 327
Összesenből:							
0–19 éves	3 536 299	3 204 121	2 816 932	2 609 633	2 484 968	2 440 802	2 488 722
20–39 éves	3 613 759	3 534 333	3 531 930	3 598 486	3 527 608	3 333 278	3 033 726
40–59 éves	3 284 733	3 439 554	3 480 057	3 363 042	3 349 181	3 350 204	3 562 646
60–x éves	2 468 405	2 520 460	2 596 098	2 681 940	2 851 600	3 146 676	3 338 763
A népesség %-ában							
0–19 éves	27,4	25,2	22,7	21,3	20,3	19,9	20,0
20–39 éves	28,0	27,8	28,4	29,4	28,9	27,2	24,4
40–59 éves	25,5	27,1	28,0	27,4	27,4	27,3	28,7
60–x éves	19,1	19,8	20,9	21,9	23,3	25,6	26,9
Öregedési index	0,70	0,79	0,92	1,03	1,15	1,29	1,34
Átlagos kor	39,2	40,1	41,5	42,5	43,3	44,1	44,9
		1991–1995	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2015	2016–2020
Élveszületés		683 697	579 881	612 673	621 691	612 958	599 024
Halálozás		905 488	871 492	814 262	768 018	733 134	695 880
Vándorlási és identitásváltási egyenleg		17 063	18 160	29 673	106 583	177 779	249 753
Összesített változás		-204 728	-273 451	-171 916	-39 744	57 603	152 897
Átlagos gyermekszám		1,50	1,23	1,32	1,41	1,50	1,58
Születéskor várható élettartam		70,0	71,4	73,6	75,9	78,1	80,3

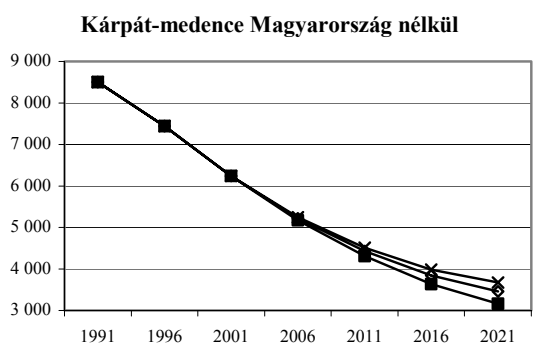
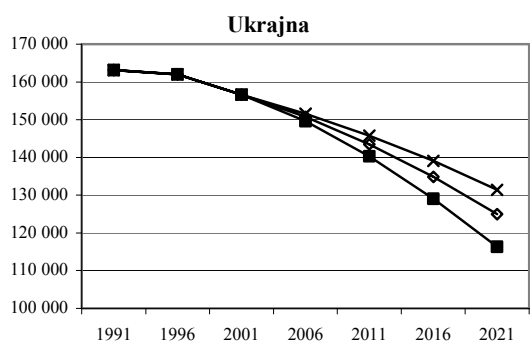
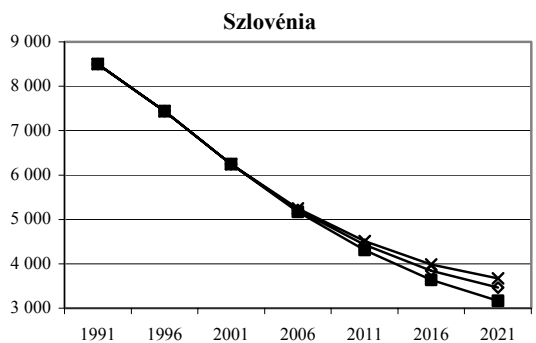
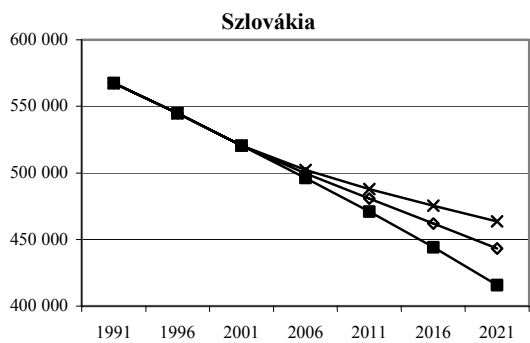
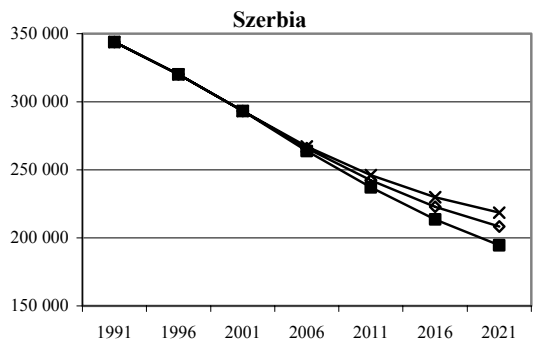
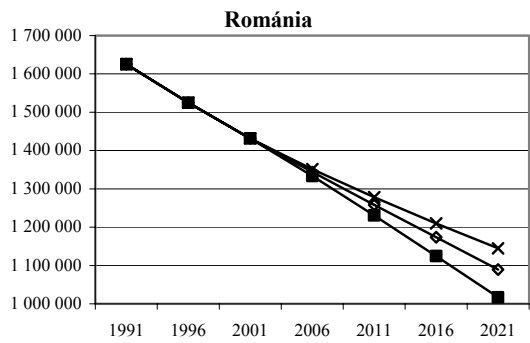
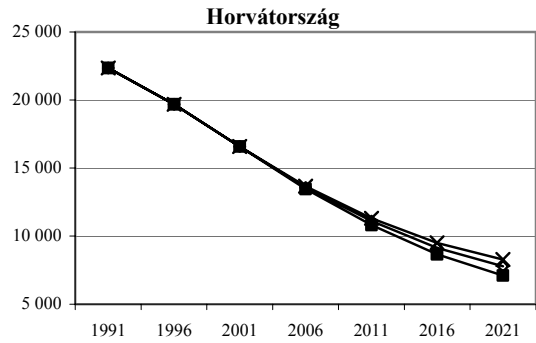
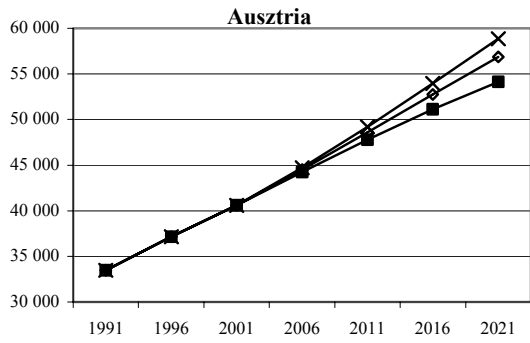
* Románia, Szerbia és Szlovénia esetében 2002. évi kiindulással.

V. melléklet

A Kárpát-medencei magyarság demográfiai előreszámításának ábrái, 1991–2021

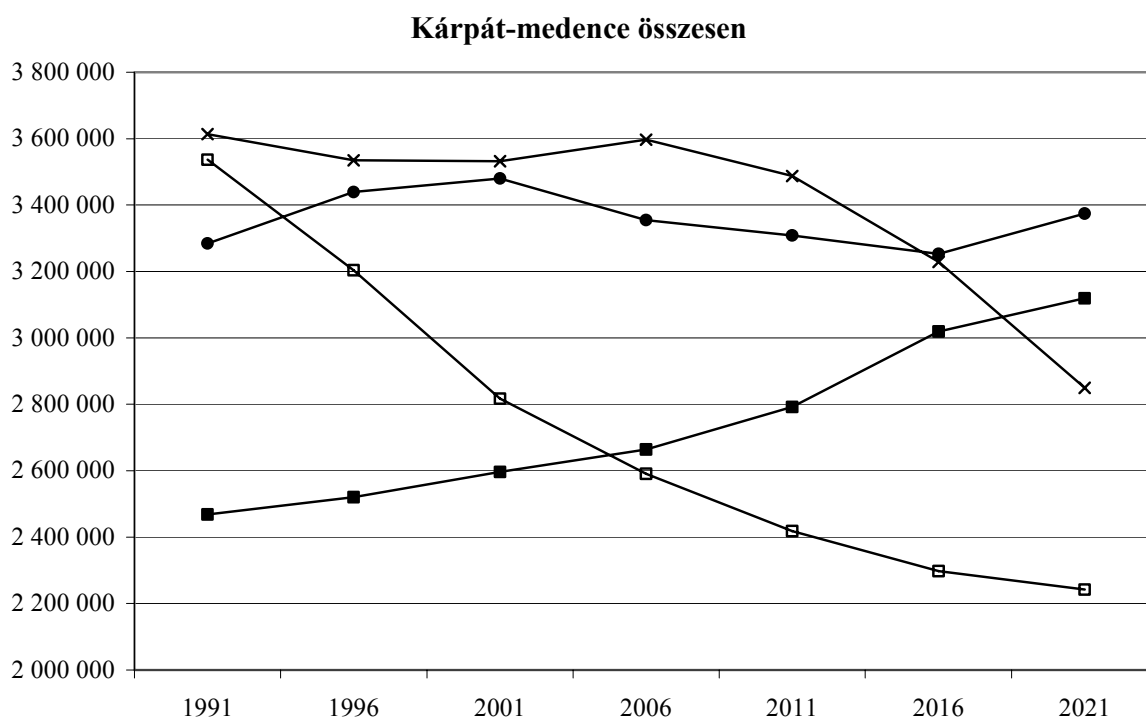
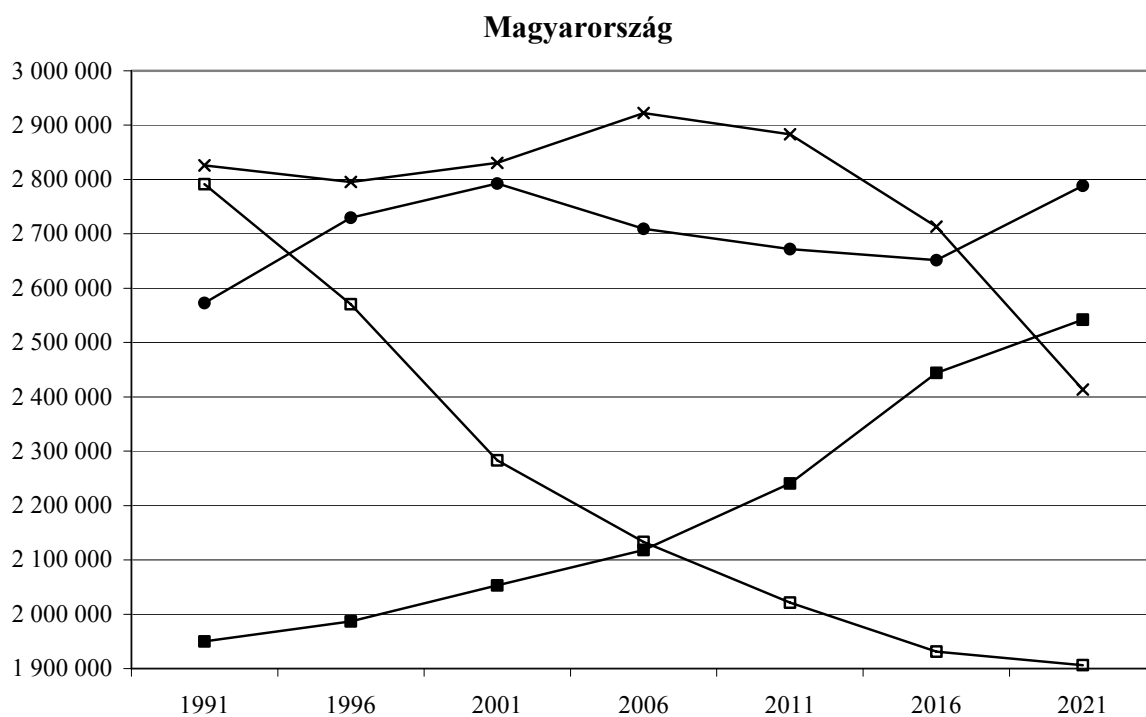
A népesség száma a különböző előreszámítási változatokban, 1991–2021



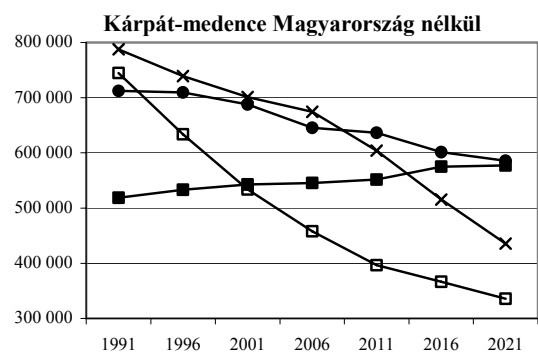
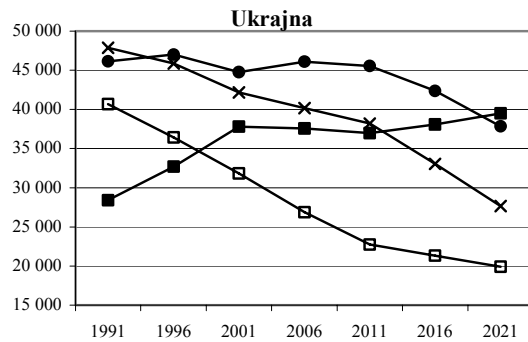
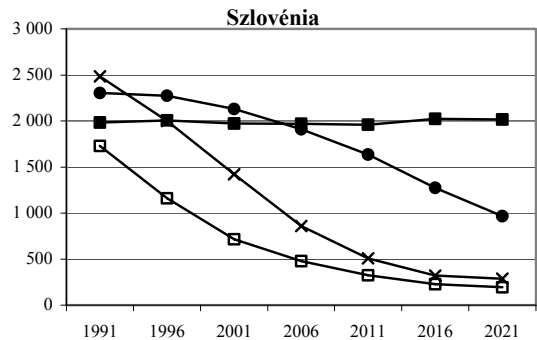
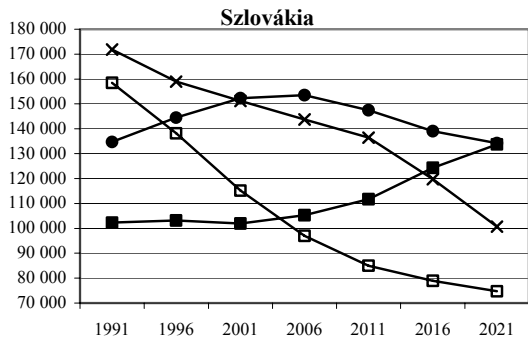
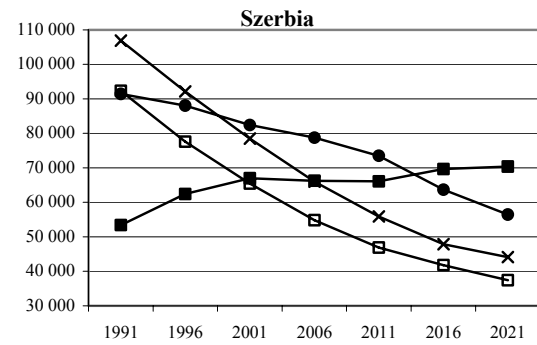
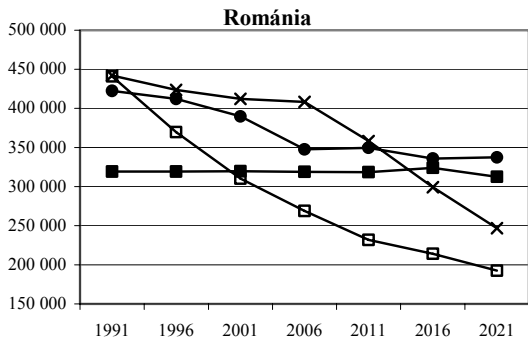
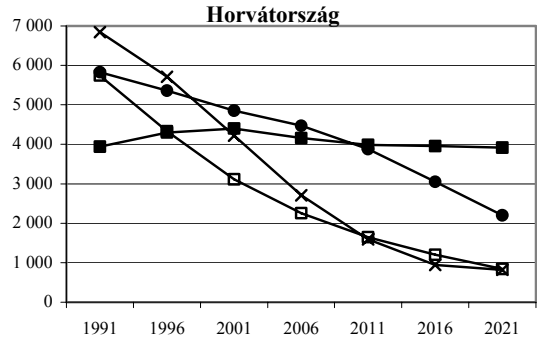
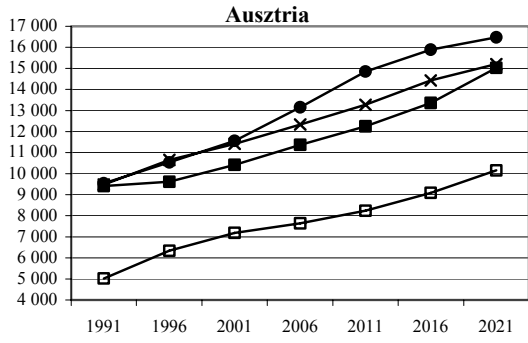


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A népesség száma főbb korcsoportok szerint, 1991–2021, Alapváltozat

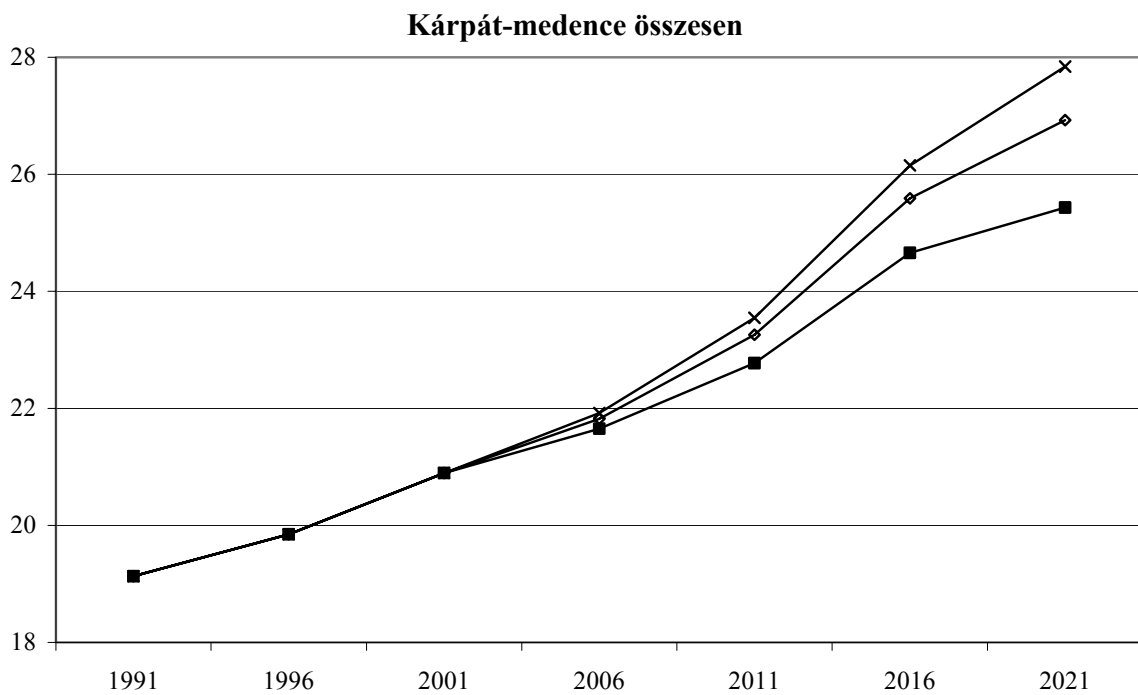
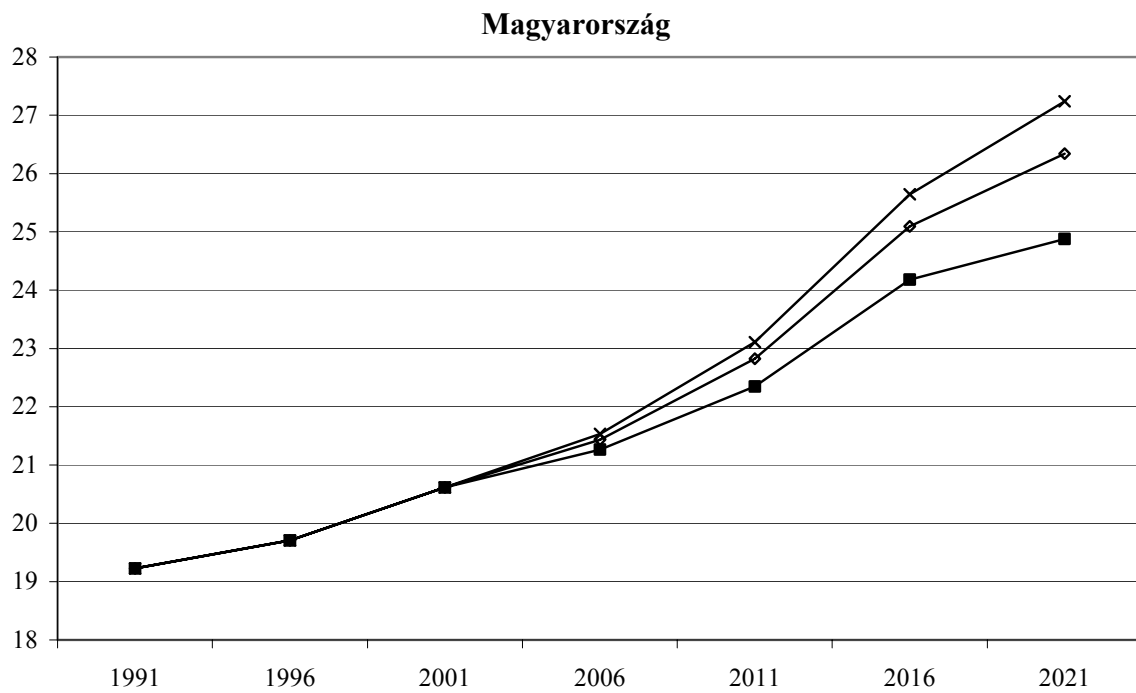


—□— 0-19 évesek száma —×— 20-39 évesek száma —●— 40-59 évesek száma —■— 60+ évesek száma

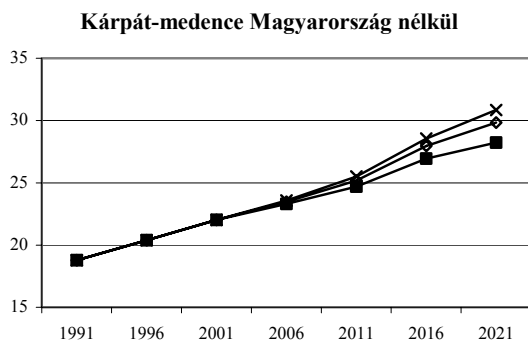
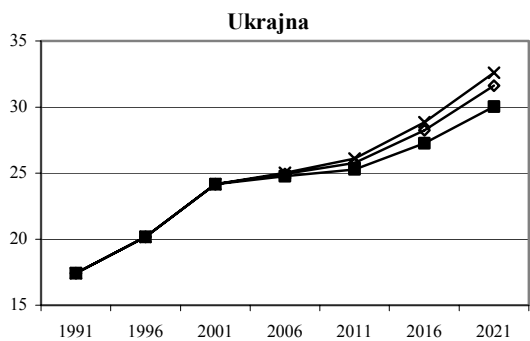
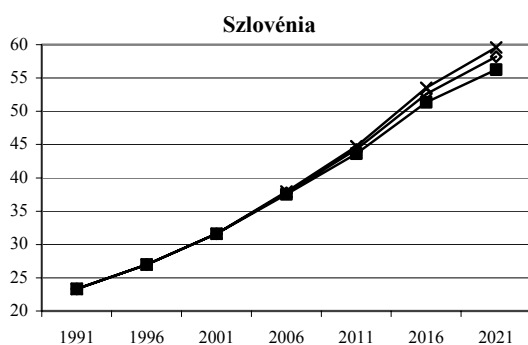
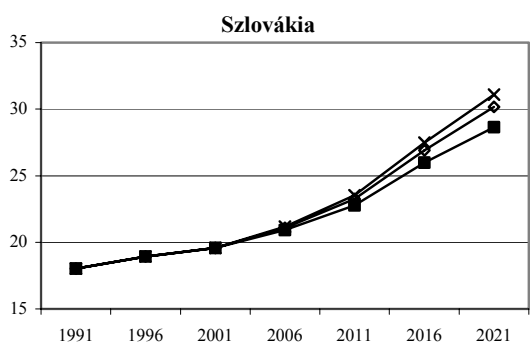
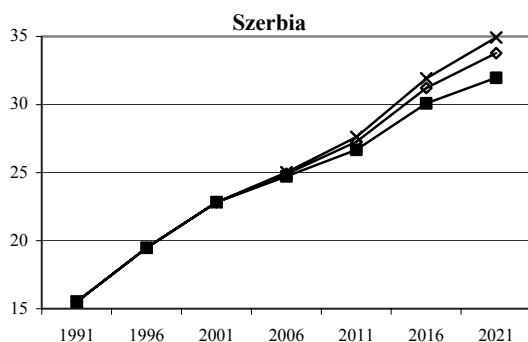
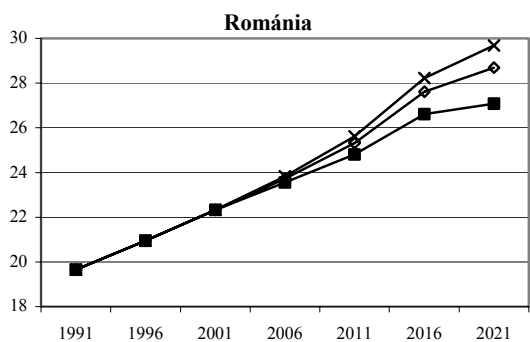
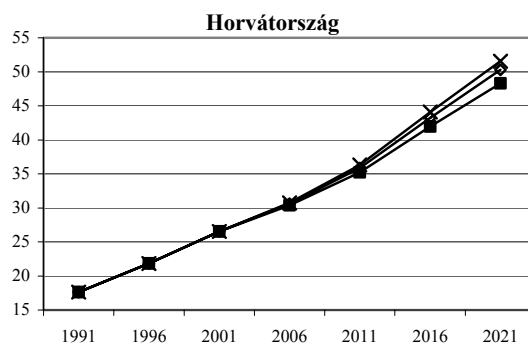
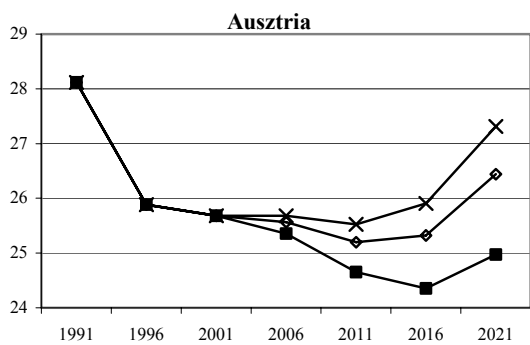


—□— 0-19 évesek száma —×— 20-39 évesek száma —●— 40-59 évesek száma —■— 60+ évesek száma

A 60+ évesek aránya a különböző előszámítási változatokban, 1991–2021 (%)

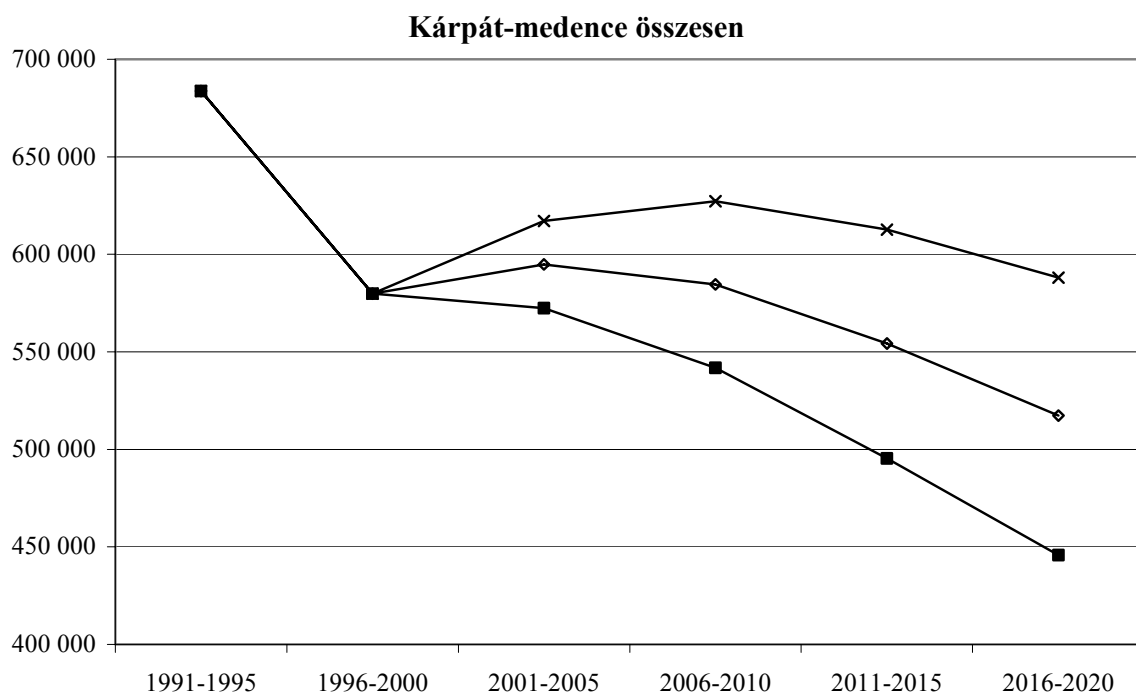
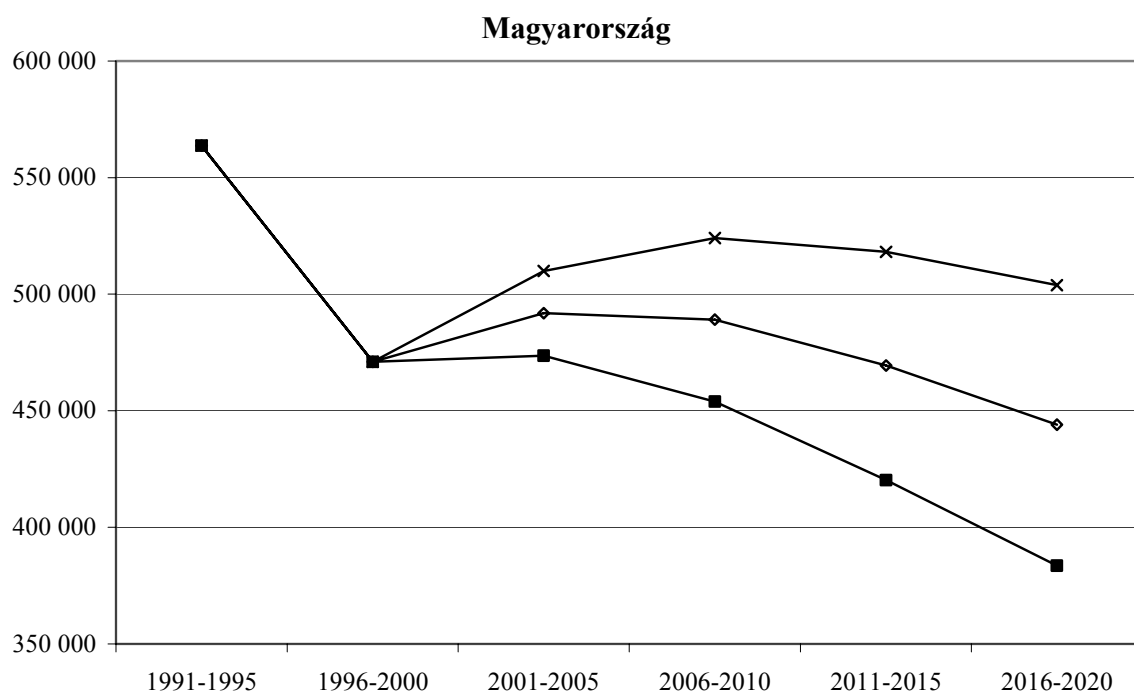


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

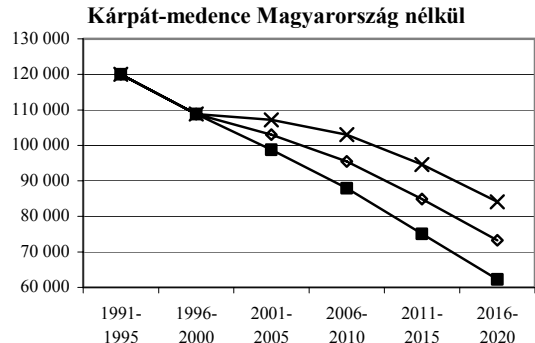
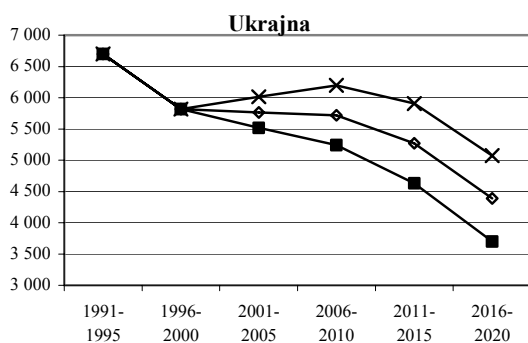
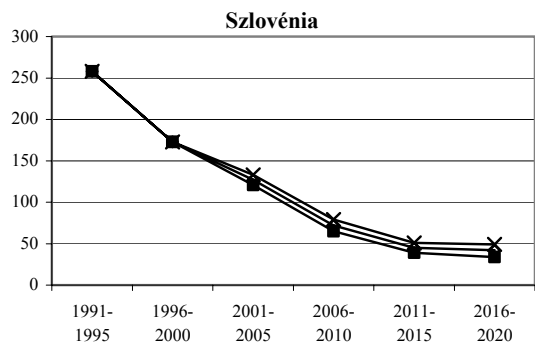
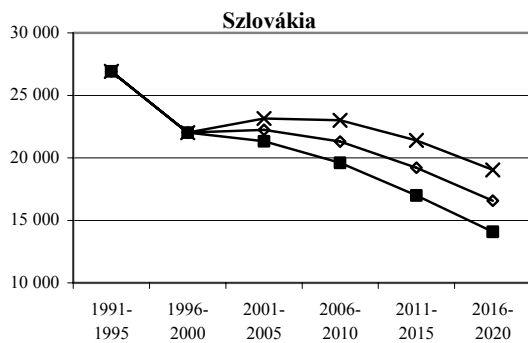
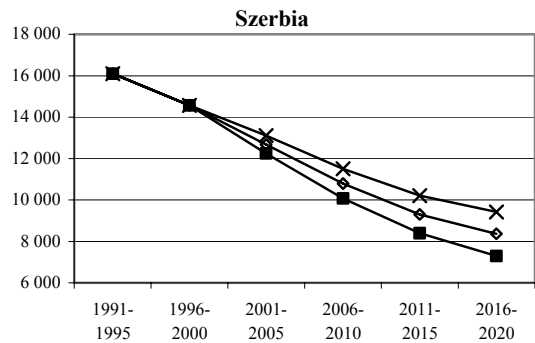
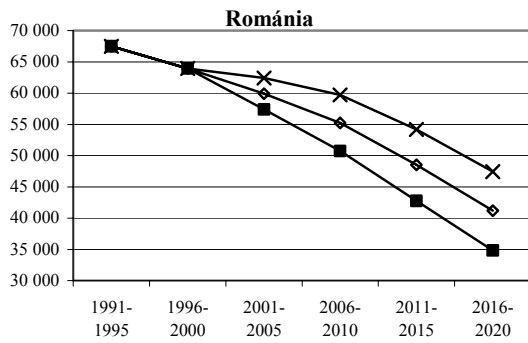
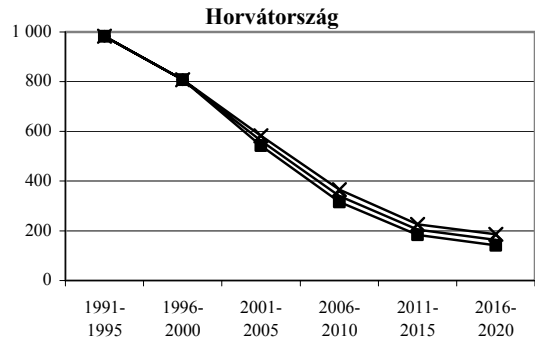
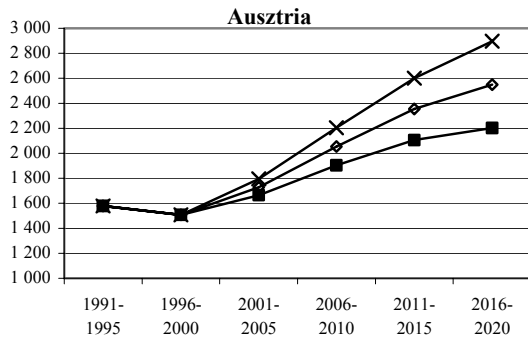


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

Az elveszületések száma a különböző előreszámítási változatokban, 1991–2021

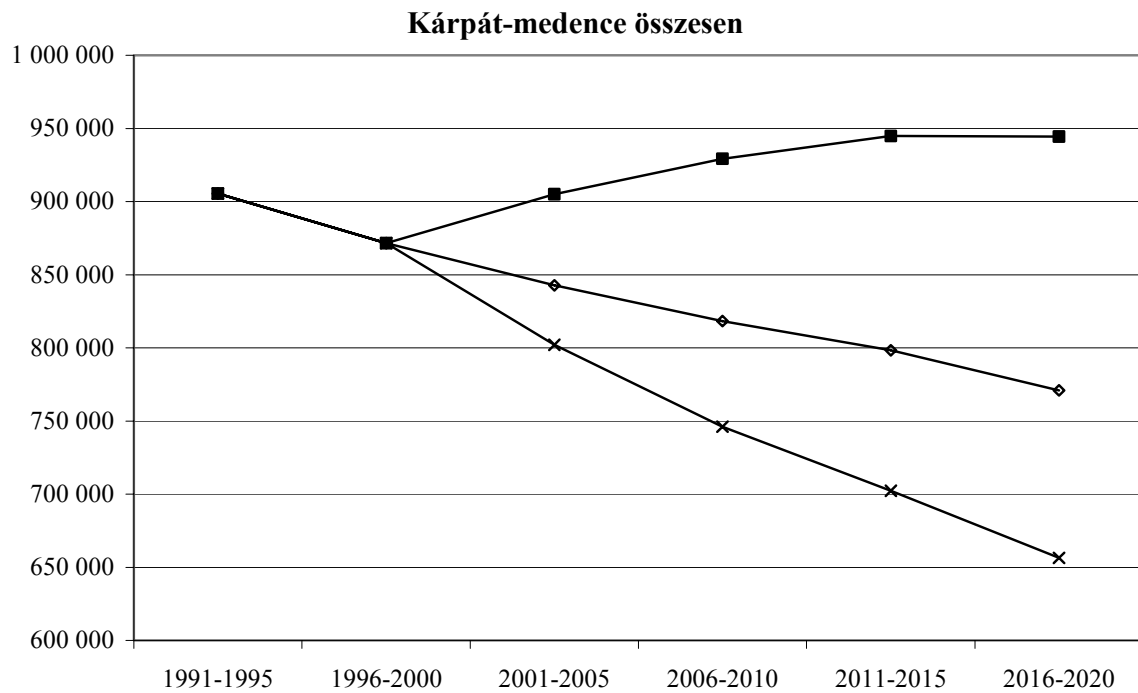
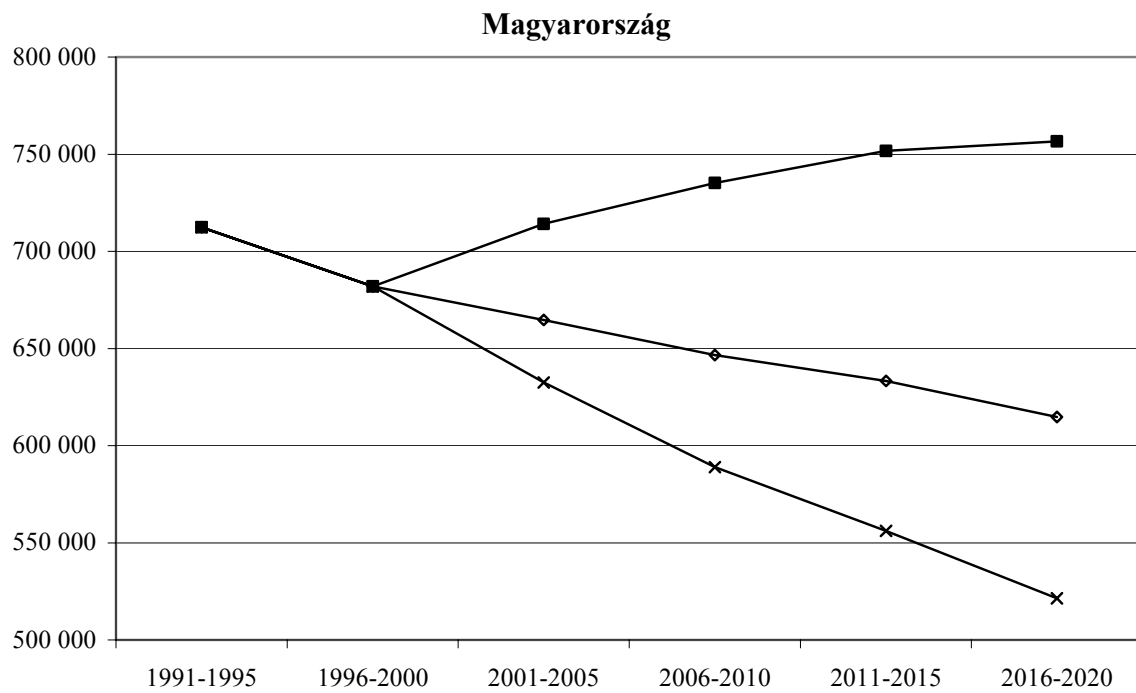


—◇— Alap
—■— Alacsony
—×— Magas

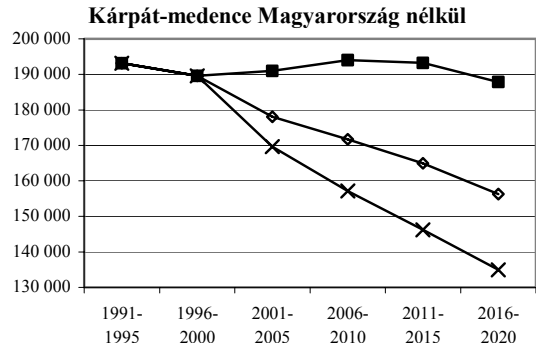
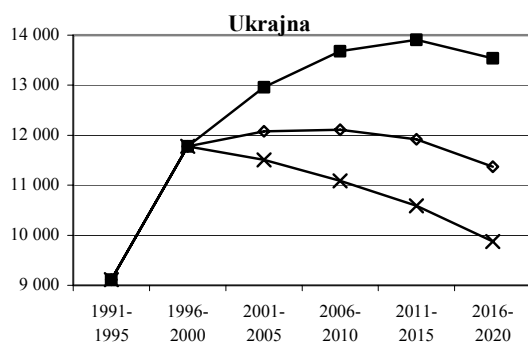
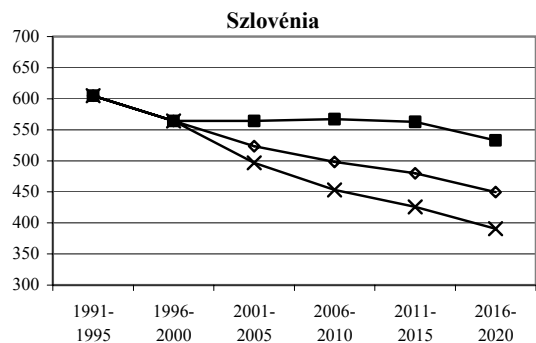
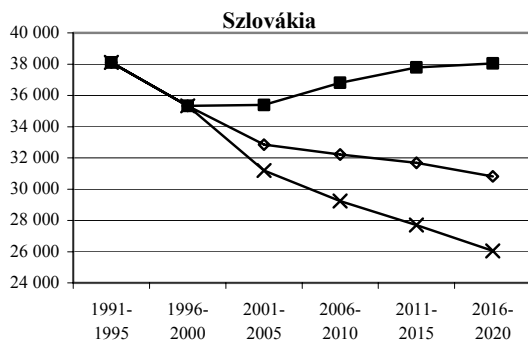
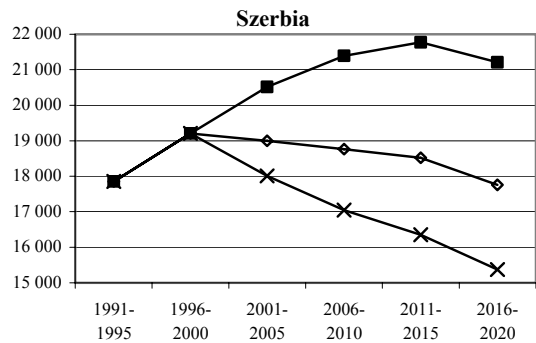
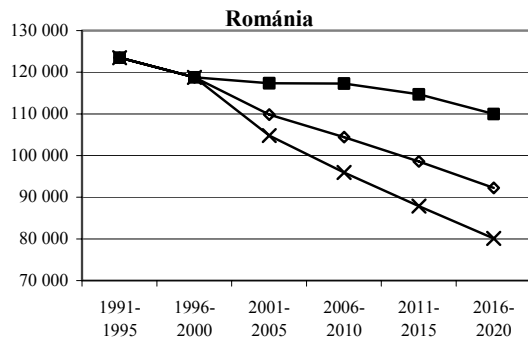
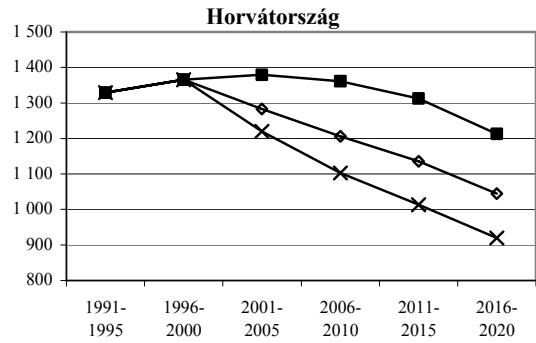
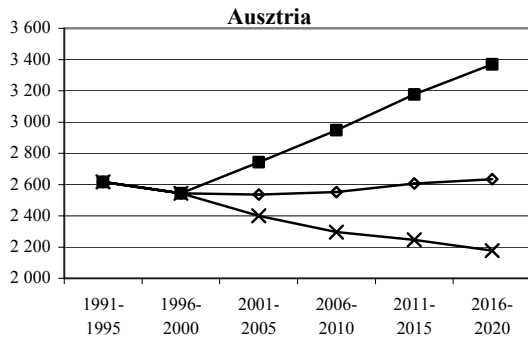


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A halálozások száma a különböző előreszámítási változatokban, 1991–2021

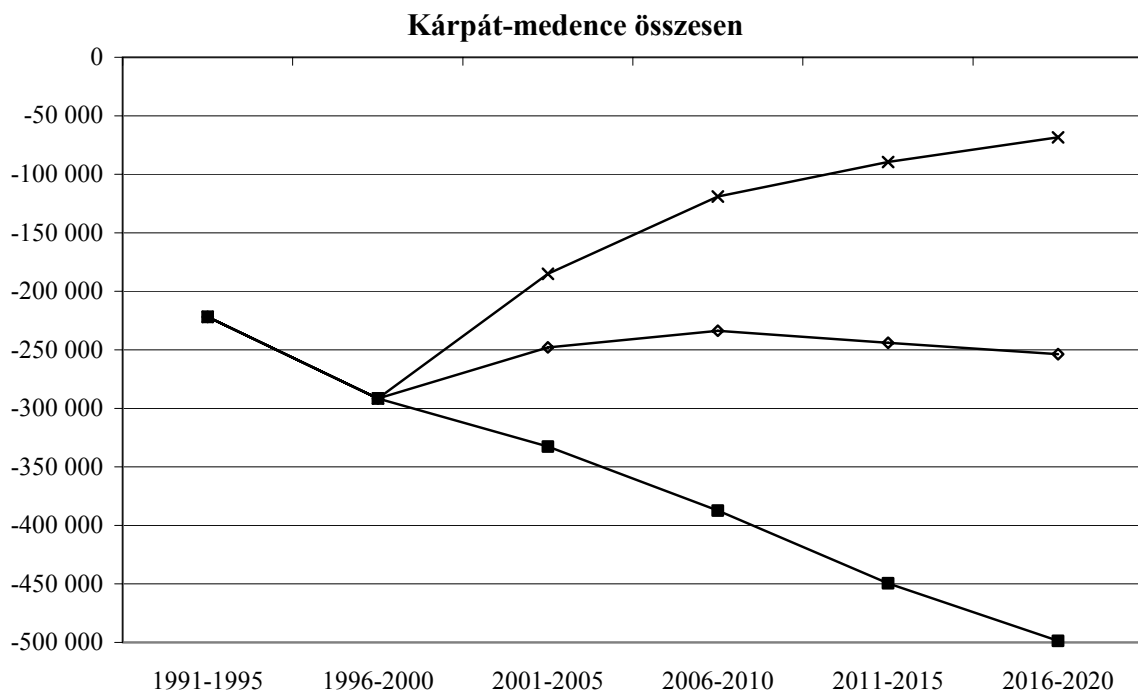
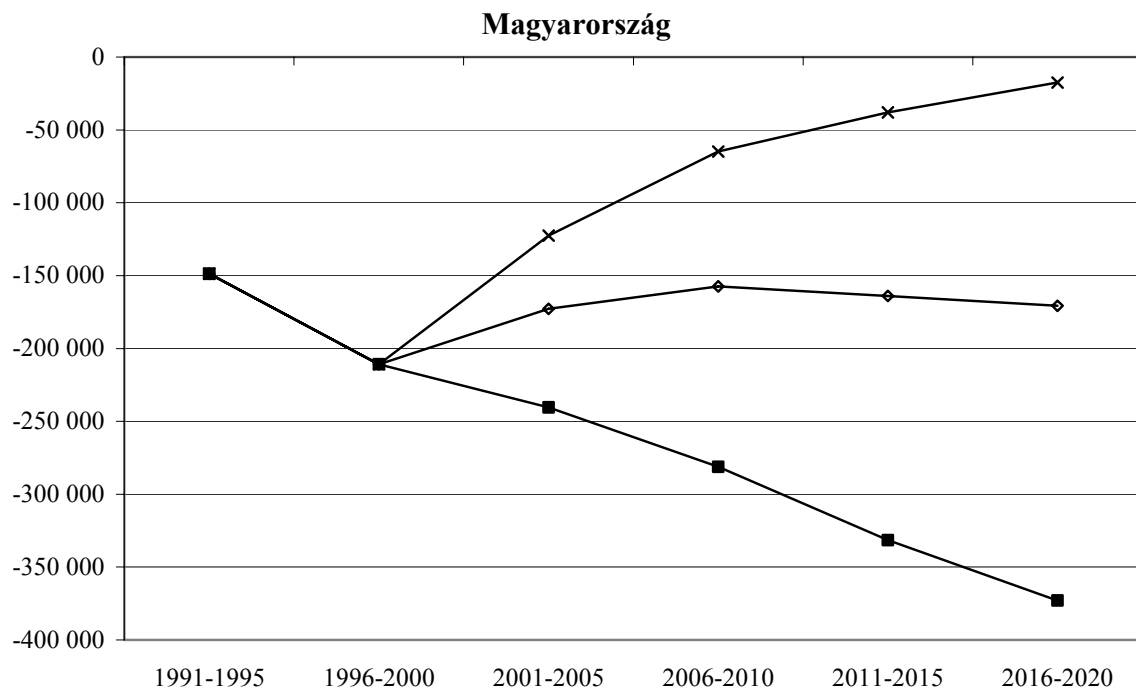


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

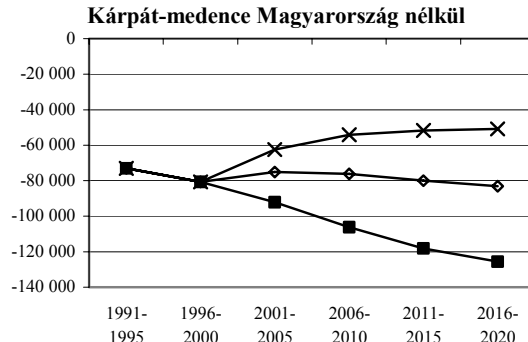
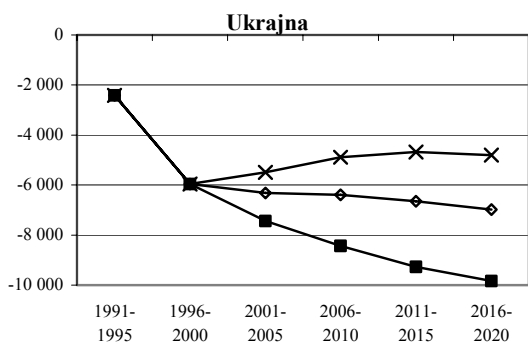
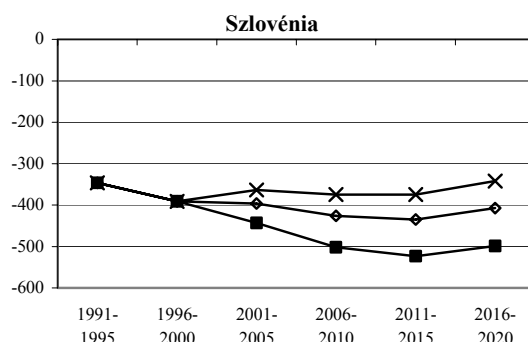
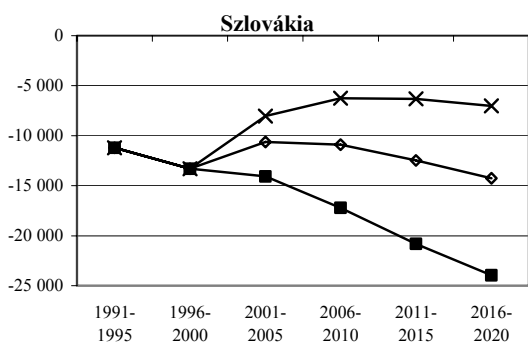
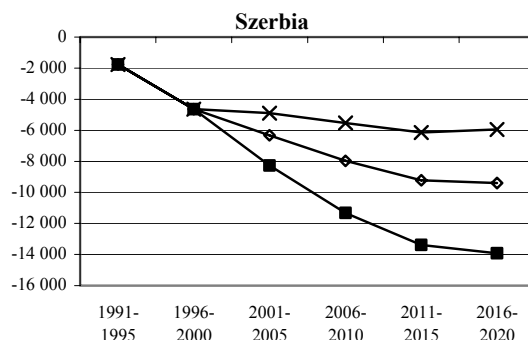
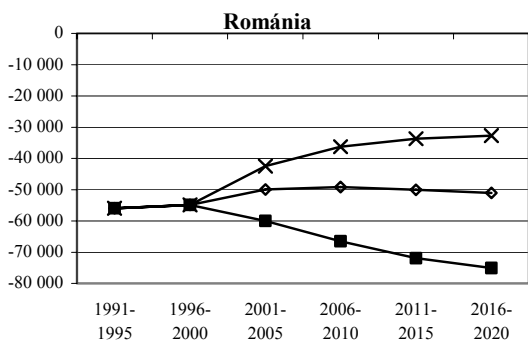
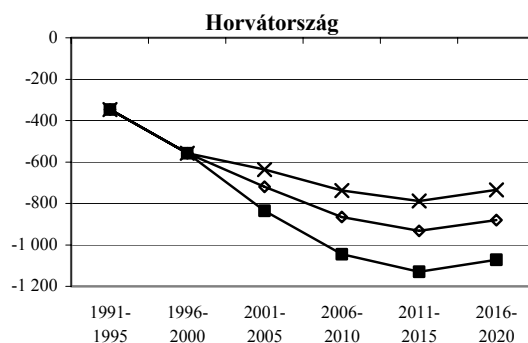
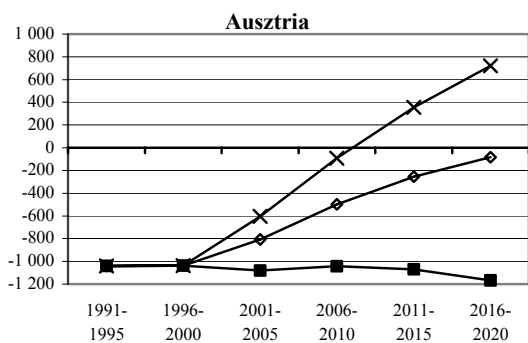


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A természetes szaporodás a különböző előreszámítási változatokban, 1991–2021

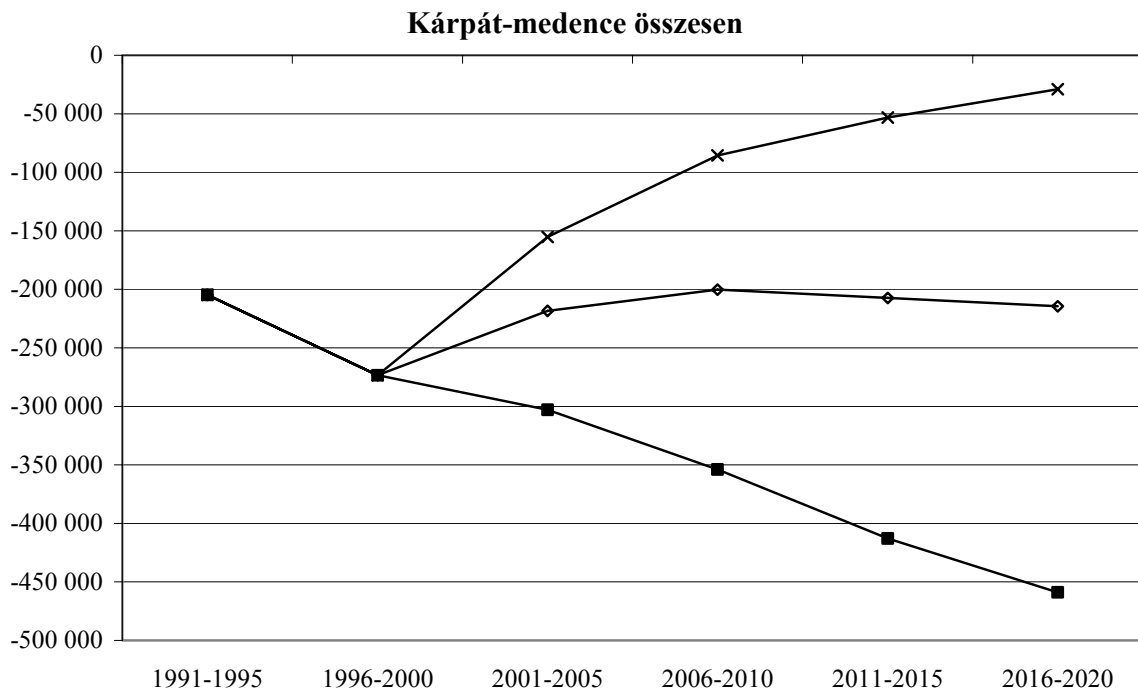
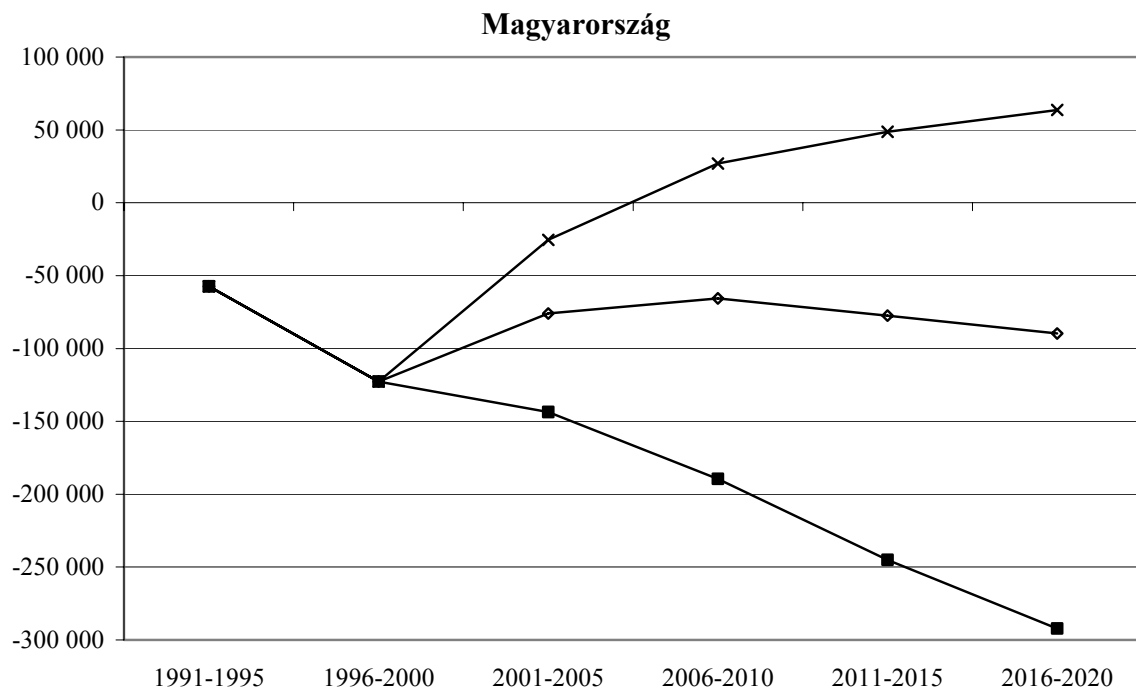


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

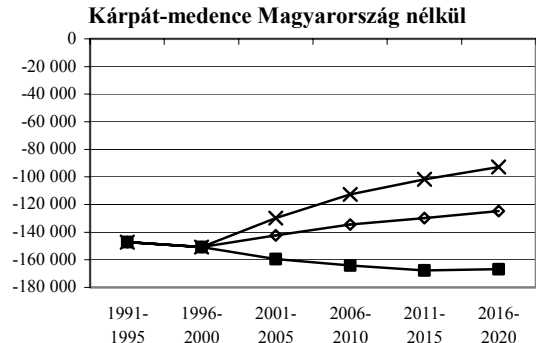
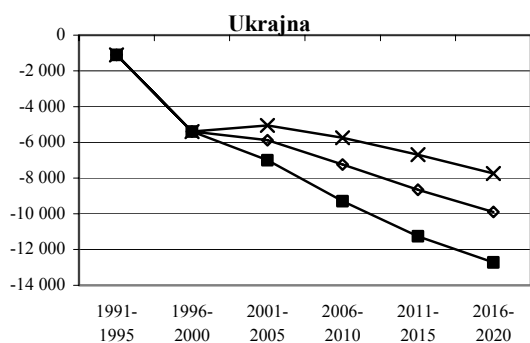
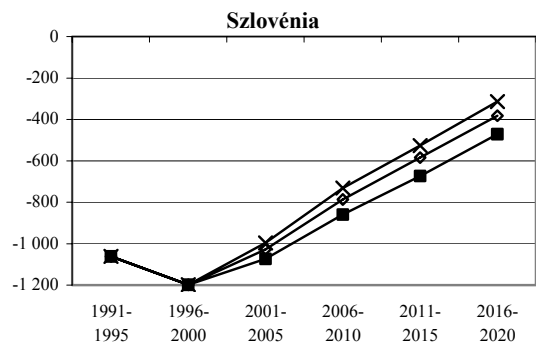
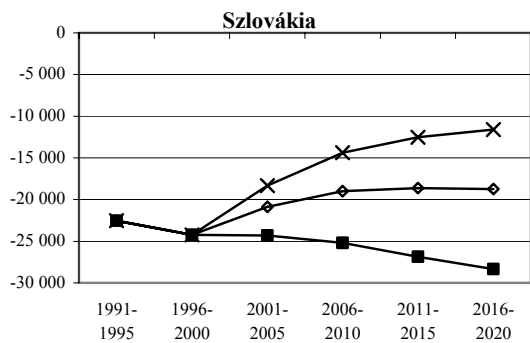
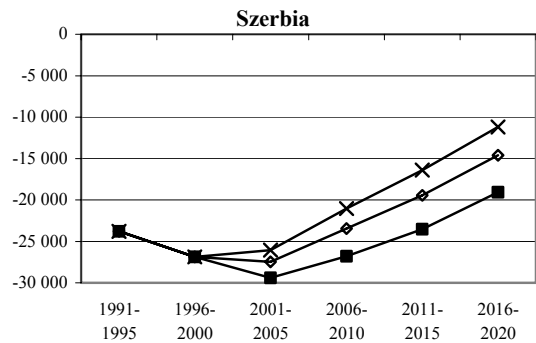
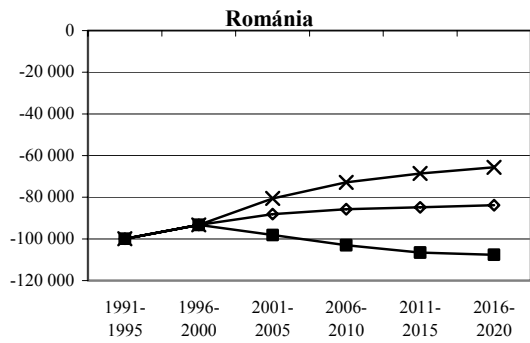
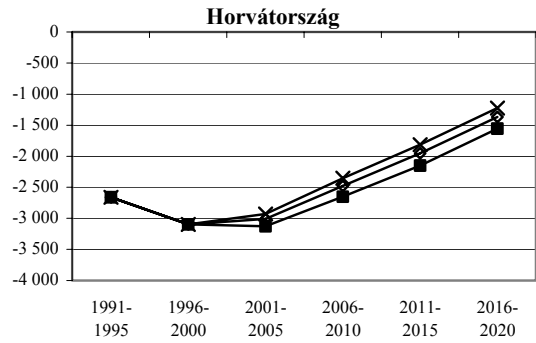
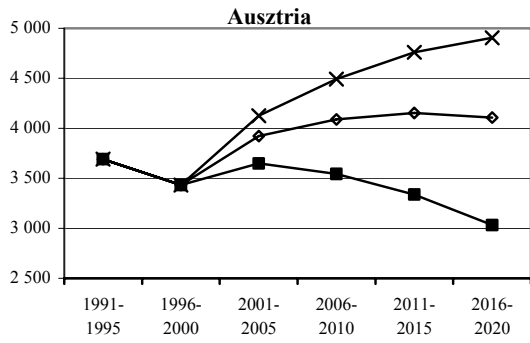


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A tényleges szaporodás a különböző előreszámítási változatokban, 1991–2021

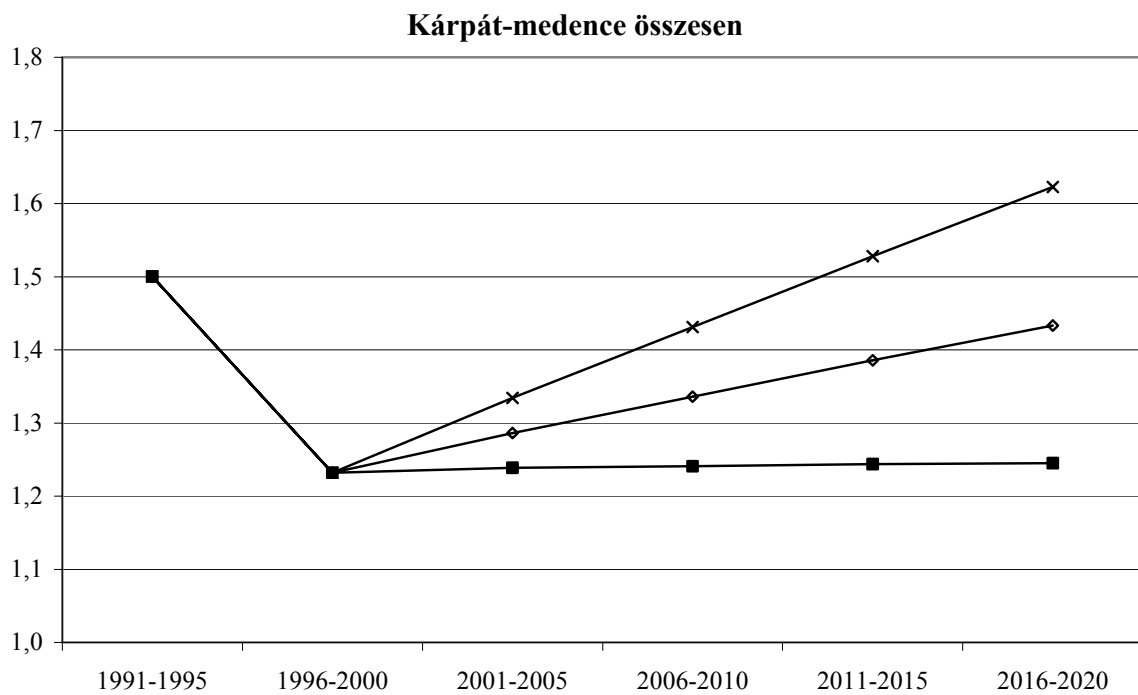
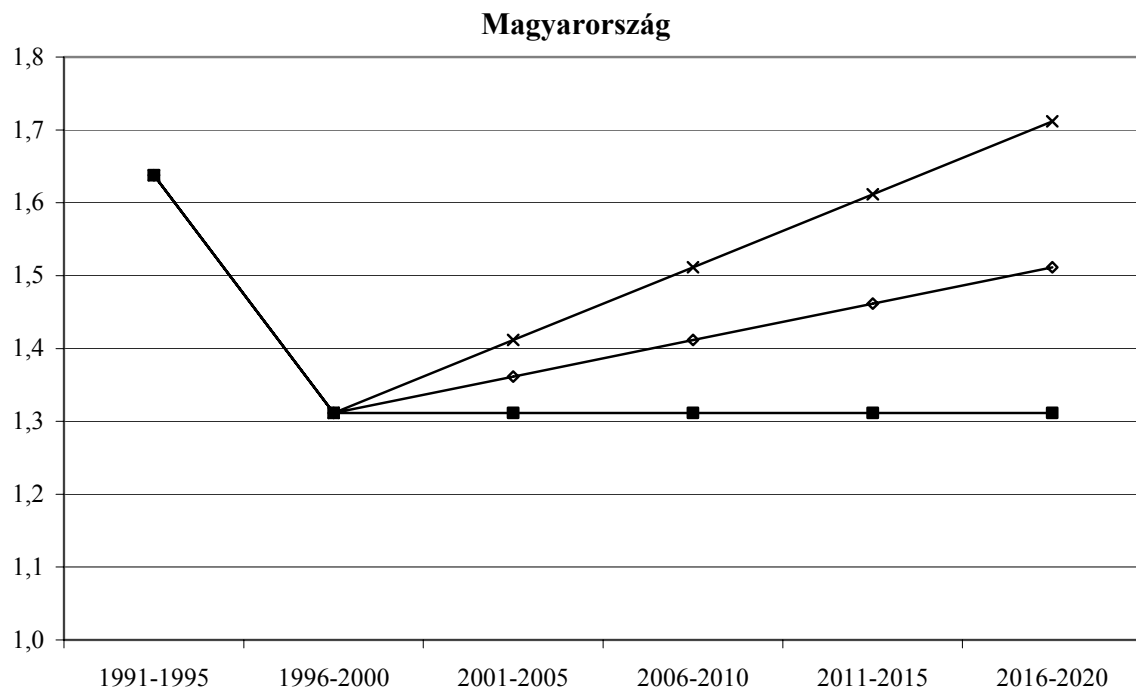


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

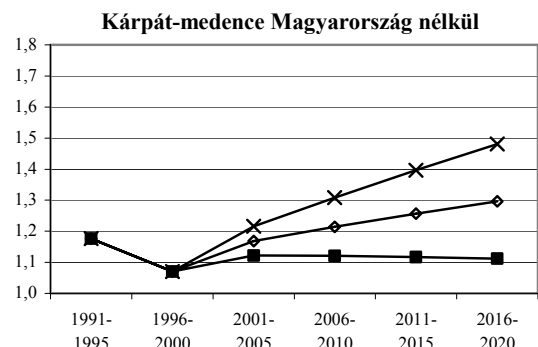
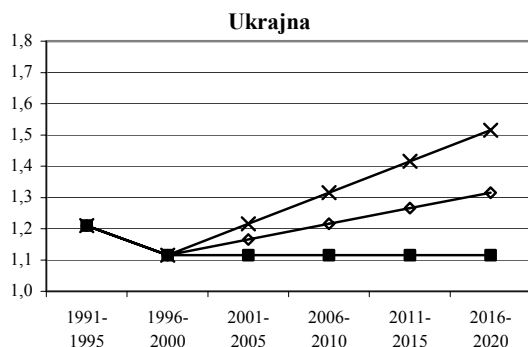
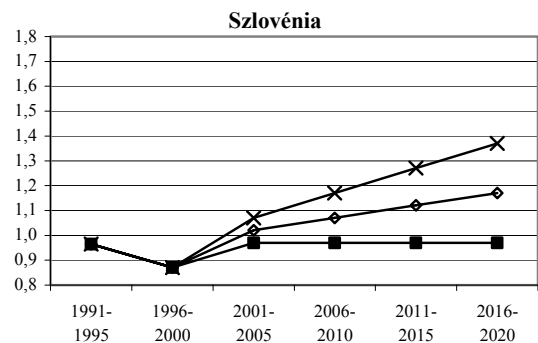
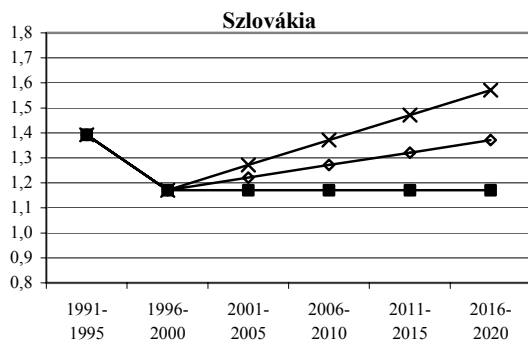
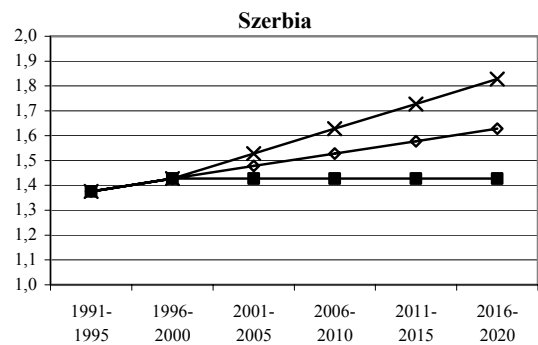
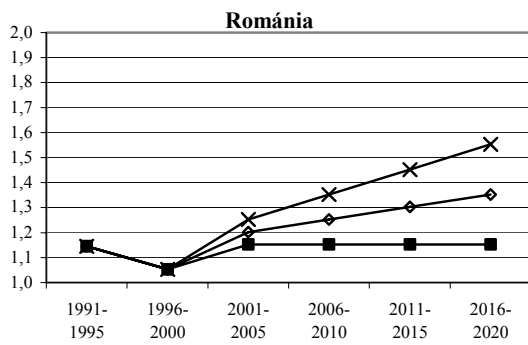
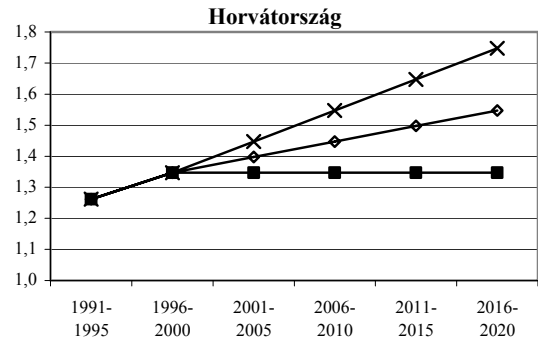
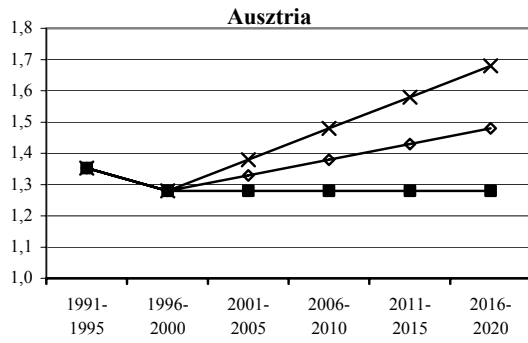


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A teljes termékenységi arányszám hipotézisei, 1991–2021

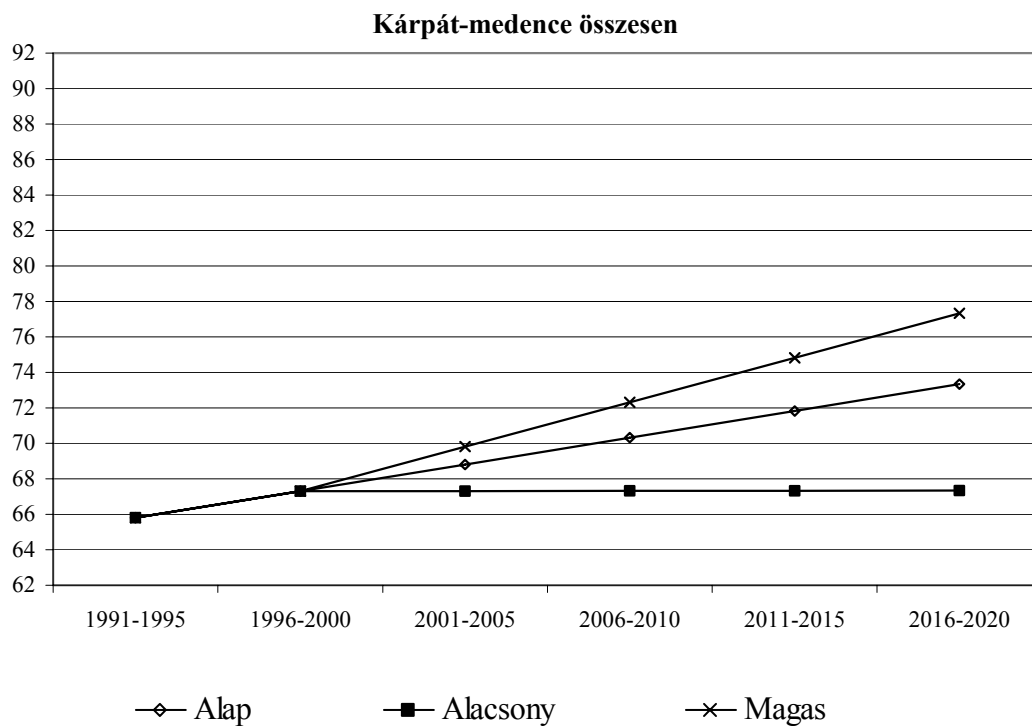
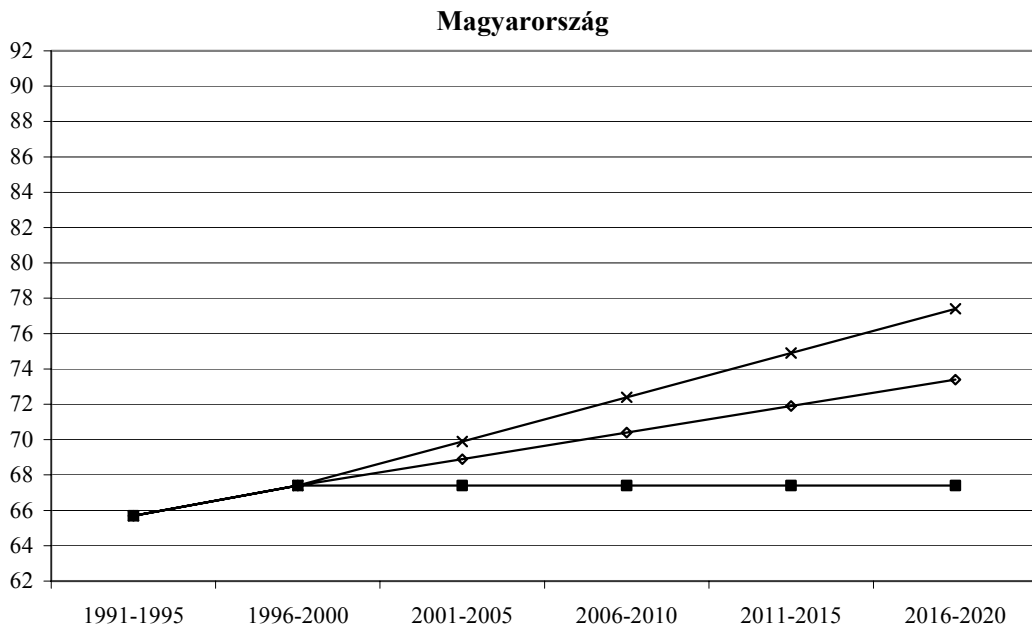


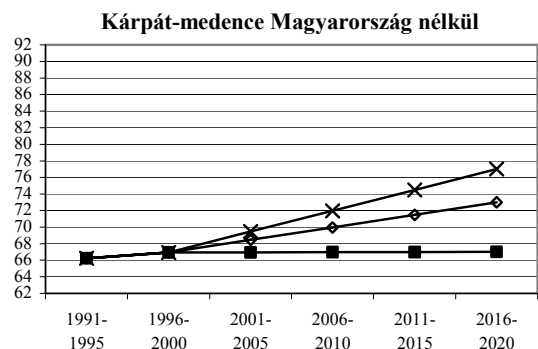
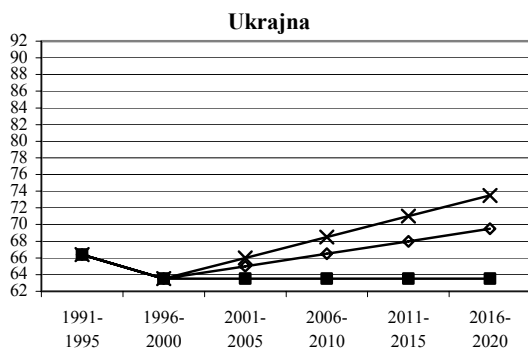
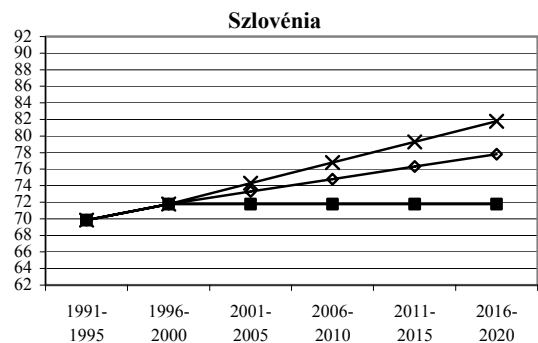
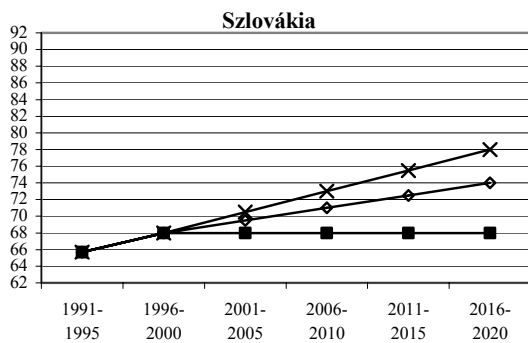
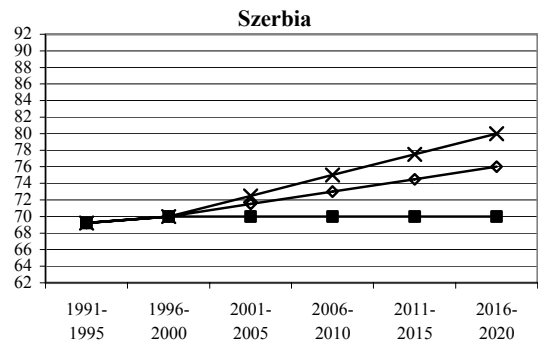
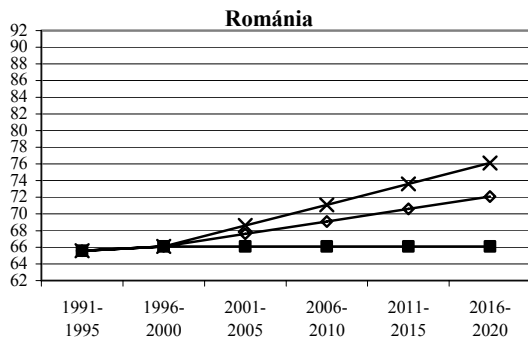
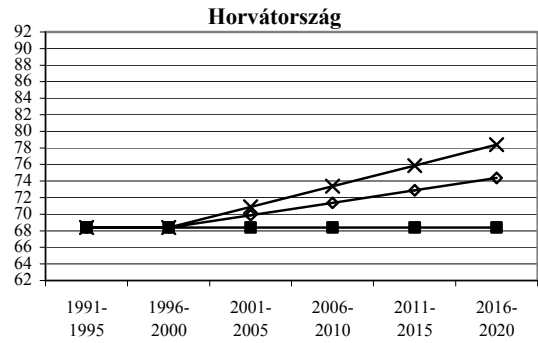
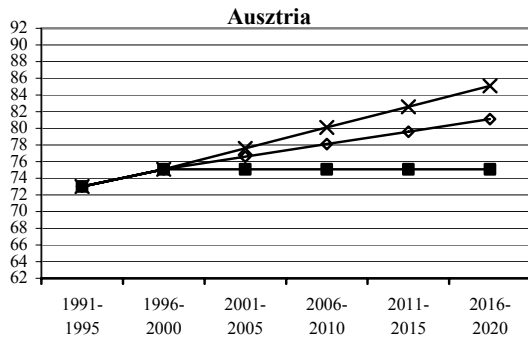
—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas



—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

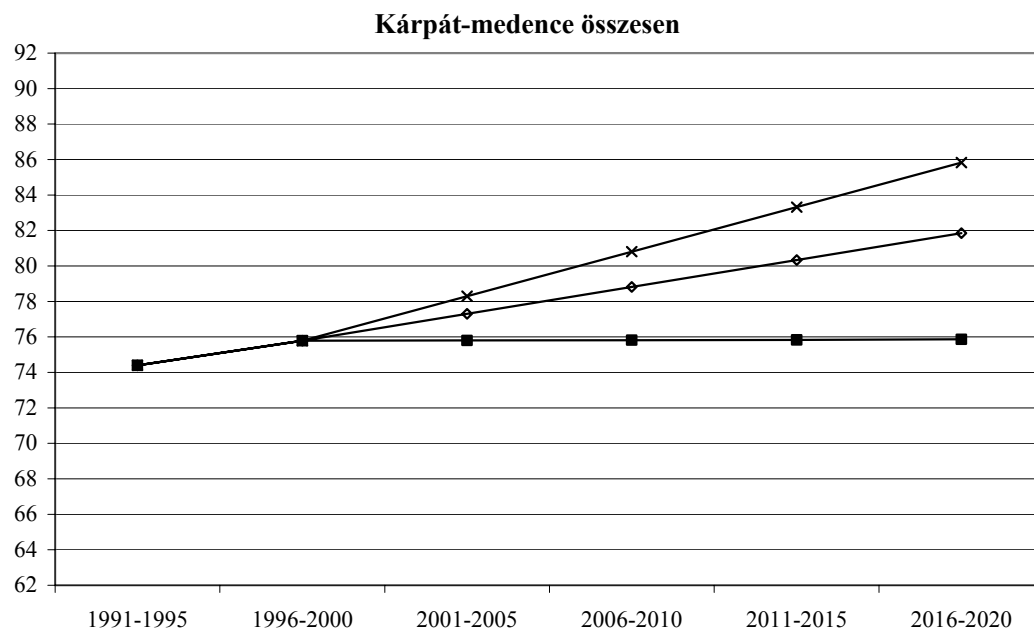
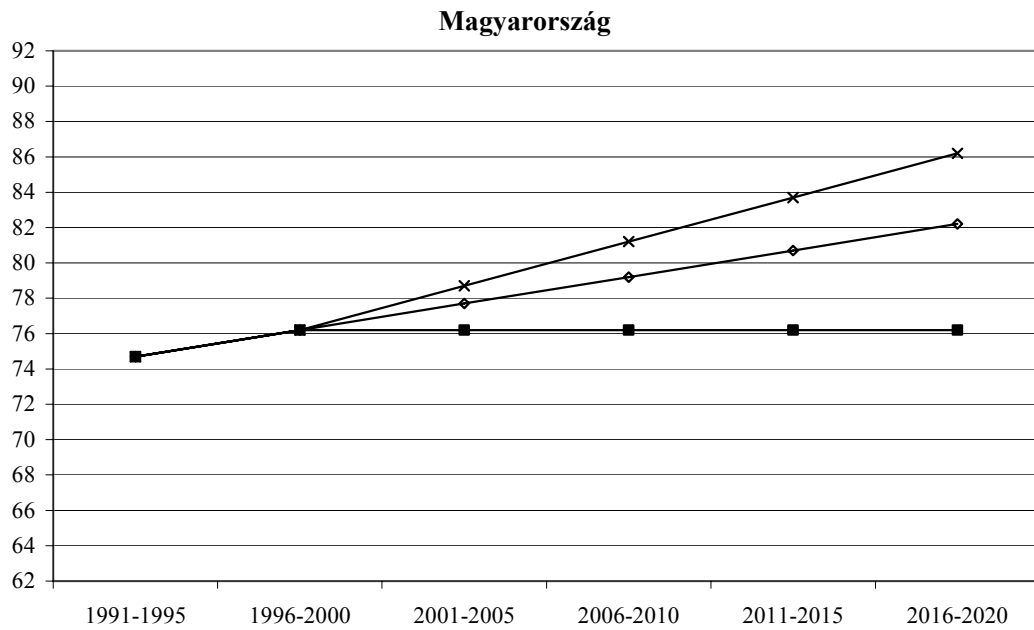
A születéskor várható élettartam hipotézisei, 1991–2021, férfiak



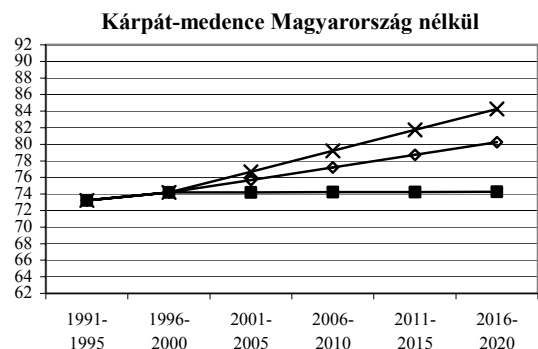
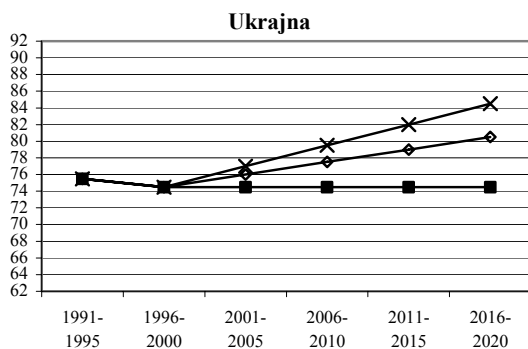
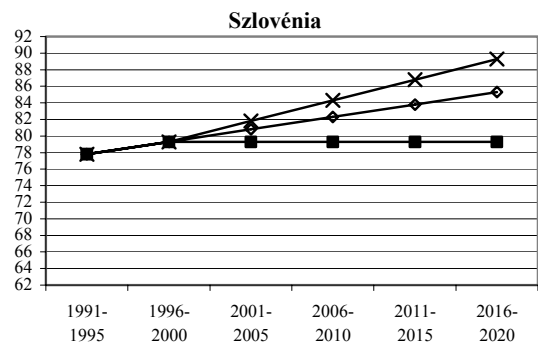
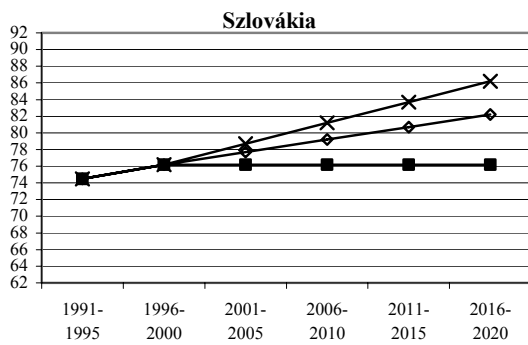
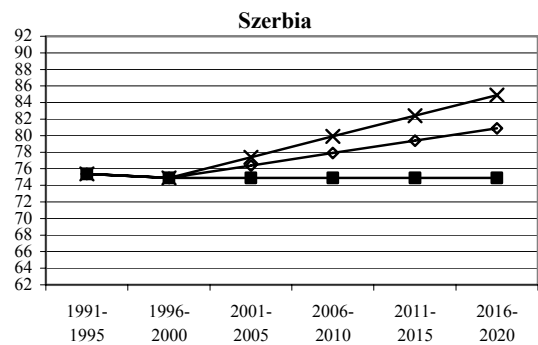
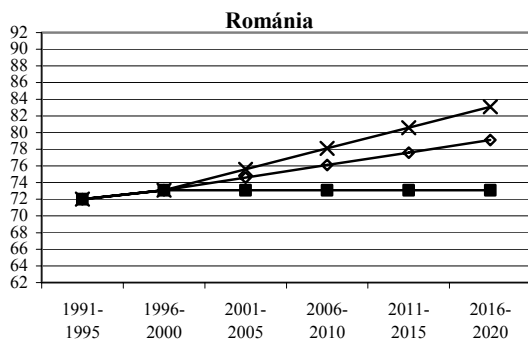
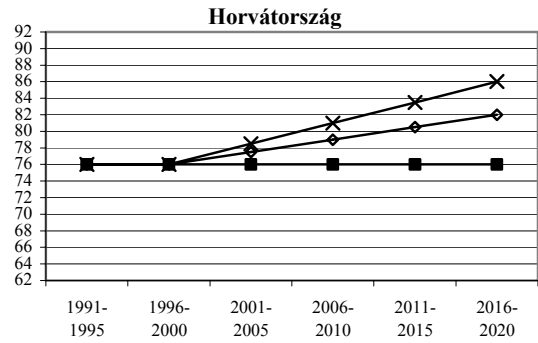
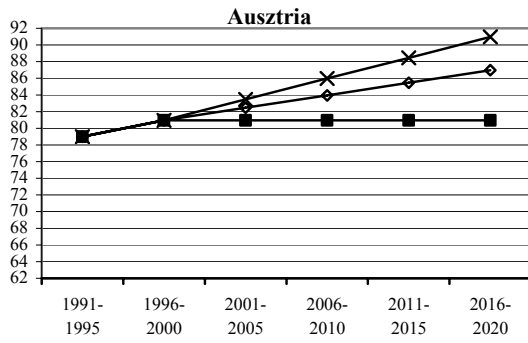


—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas

A születéskor várható élettartam hipotézisei, 1991–2021, nők



—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas



—◇— Alap —■— Alacsony —×— Magas